

Møteinnkalling

Utvalg: **Kvæningen formannskap**
Møtested: Kommunehuset
Dato: 15.03.2019
Tidspunkt: 09:00

Eventuelt forfall må meldes snarest på tlf. 77 77 88 00. Vararepresentanter møter etter nærmere beskjed.

- Sak om tilsetting av rådmann ettersendes.
- Sak om infrastruktur ettersendes.

Burfjord 08.03.19

Eirik Losnegaard Mevik
Ordfører

Dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen oroginalunderskrift.

Saksliste

Utv.saksnr	Sakstittel	U.Off	Arkivsaksnr
PS 16/19	Kommunedelplan for kulturminner - 1. gangs høring		2015/461
PS 17/19	Prosjekt "folkeverksted på kaia"		2018/242
PS 18/19	Gjennomgang av organiseringen av Kvæningen kommune		2015/330
PS 19/19	Tromsø kommunes reiselivsstrategi - offentlig ettersyn		2019/52
PS 20/19	Mal for årsmeldinger		2016/478
PS 21/19	Kultursak - Søknad om midler til premie "Fjordpilken# 2019		2015/735
PS 22/19	Midler til infrastrukturtiltak 2019		2019/70
PS 23/19	Samarbeidsavtale vedrørende bygging av dagsturhytte		2017/310
PS 24/19	Tilsetting av rådmann		2018/301
PS 25/19	Rapportutkast - Eierskapskontroll Kvæningen produkter	X	2016/76
PS 26/19	Referatsaker		
RS 6/19	Protokoll fra møtet i Nord-Troms regionråd - 30.10.2018		2017/179
RS 7/19	Svar på søknad om tilskudd til å dekke egenandel for grunneierne på konfliktforebyggende reingjerde		2016/14
RS 8/19	NIVI rapport		2017/385
RS 9/19	Tilbakemelding på rapport fra kontorkontroll av skatteoppkreverfunksjonen i Kvæningen		2018/77
RS 10/19	Høring - Endring av vedtekter for KS		2015/380

Saksfremlegg

Utvalgssak	Utvalgsnavn	Møtedato
16/19	Kvæningen formannskap	15.03.2019

Kommunedelplan for kulturminner - 1. gangs høring

Med hjemmel i plan- og bygningslovens § 11–14

Vedlegg

- 1 Kommunedelplan for kulturminner - Hoveddokument
- 2 Vedlegg 1 - Handlingsprogram
- 3 Vedlegg 2 - Kart og kulturminnebeskrivelser

Administrasjonssjefens innstilling

Formannskapet godkjenner planforslaget til kommunedelplan for kulturminner og legger planforslaget ut til offentlig ettersyn og høring i seks uker. Dette er første høringsrunde i det pågående planarbeidet.

Høringsfristen settes til 1. mai 2019.

Saksopplysninger

Kommunene har en nøkkelrolle når det gjelder å ta vare på kulturminner i egen kommune. Kommunen er plan- og byggesaksmyndighet og kan sikre kulturminner og kulturmiljøer ved hjelp av plan- og bygningsloven og i utarbeidelsen av kulturminneplaner. Kvæningen kommune fikk i mai 2017 tilsagn på kr. 100 000,- fra Riksantikvaren til utarbeidelse av en kommunedelplan for kulturminner. Riksantikvaren har et mål om at 90 % av alle kommuner har oversikt over viktige kulturminner og planer for forvaltningen av disse innen 2020.

Utarbeidelsen av Kvæningens kulturminneplan fikk oppstart med vedtatt planprogram i Kommunestyret den 22.06.2017 og avsluttes, etter noen forsinkelser, i 2019. Prosjektgruppen har bestått av representanter fra administrasjonen, Nærings- utviklings- og teknisk etat, samt etat for Oppvekst og kultur.

Konsulent Lise Brekmoe har vært innleid som ekstern prosjektleder i utarbeidelsen av planen.

Kvænangens kulturminneplan har som mål å:

- Gi en innføring i kulturminnevernet og virkemidlene kommunen har for å ivareta og forvalte våre kulturminner på en best mulig måte.
- Identifisere viktige kulturminner i Kvæningen kommune som ligger innenfor kommunens ansvarsområde. Kulturminnene skal være representative for vår historie og vårt kulturelle mangfold.
- Gi retningslinjer og føringer for hvordan vi skal ivareta våre kulturminner gjennom et politisk forankret handlingsprogram.

Kommunedelplaner er etter plan- og bygningsloven underlagt krav om prosess og medvirkning. Planforslaget skal sendes på høring i minimum 6 uker, slik at berørte kan gi innspill. Alle innkomne merknader skal behandles og innarbeides før planforslaget kan sluttbehandles og vedtas av Kommunestyret.

Vurdering

Planforslaget er klart for å sendes ut til offentlig ettersyn og høring.

Kommunedelplan for kulturminner

Hoveddokument

Innhold

1. Planen	3
1.1 Planens oppbygning	3
1.2 Planprosess	4
2. Kulturminnevernet	5
2.1 Definisjoner	5
2.2 Kulturminnevern – roller og ansvarsfordeling	6
2.3 Virkemidler	6
2.4 Hovedutfordringer i kulturminnevernet	9
3. Kunnskapsgrunnlaget	12
3.1 Registrerte kulturminner ved planoppstart	12
3.2 Feltarbeid	14
3.3 Kildene	14
3.4 Prioriteringer	15
4. Utvalgte kulturminner	17
4.1 Sjøsamiske kulturminner	17
4.2 Kvenske kulturminner	24
4.3 Reindriftssamiske kulturminner	34
4.4 Moloen i Seglvik	38
4.5 Krigsminner	39
4.6 Gjenreisningsbebyggelse	45
4.7 Gruvedrift	48
4.8 Kirkestedet Skorpa	53

1. Planen

Kulturminnene er verdifulle - de gir oss kunnskap og opplevelser, de får oss til å reflektere over kontinuitet og endring, både i våre omgivelser og levesett. De kan danne grunnlaget for næringsutvikling, turisme og vekst.

Samtidig er det viktig at også dagens og kommende generasjoner får lov til å sette sitt preg på sine omgivelser. Kulturminner skal ikke være til hinder for samfunnsutvikling og fornying.

I et samfunn i utvikling er det ikke mulig å ta vare på alle kulturminner. Det er derfor nødvendig å foreta en prioritering og bevisst velge ut hvilke kulturminner vi ønsker skal bevares for fremtiden. Vi må også ha klare mål for hvordan vi ivaretar de utvalgte kulturminnene.

Denne kulturminneplanen har som mål å;

- Gi en innføring i kulturminnevernet og virkemidlene kommunen har for å ivareta og forvalte våre kulturminner på en best mulig måte.
- Identifisere viktige kulturminner i Kvæningen kommune som ligger innenfor kommunens ansvarsområde. Kulturminnene skal være representative for vår historie og vårt kulturelle mangfold.
- Gi retningslinjer og føringer for hvordan vi skal ivareta våre kulturminner gjennom et politisk forankret handlingsprogram.

1.1 Planens oppbygning

I **kapittel 2** tar vi for oss grunnleggende trekk ved kulturminnevernet i Norge. Vi ser på ulike definisjoner og viktige begreper som brukes i denne planen, og vi ser på ansvarsfordelingen mellom de ulike nivåene av kulturminnevernet. Vi ser også på utfordringer for kulturminnevernet og virkemidlene kommunen har for å ivareta kulturminnene som er innenfor sitt ansvarsområde.

Avslutningsvis i dette kapitlet tar vi for oss kulturminneplanen for Kvæningen kommune med en avgrensning av hva som er inkludert i kulturminneplanen, og hva som er utelatt. I denne delen vil det også gis en begrunnelse for de valg vi har gjort.

I **kapittel 3** tar vi for oss kunnskapsgrunnlaget til kulturminneplanen. Her finnes en kort redegjørelse for registrerte kulturminner i kommunen. Vi ser på sentrale register, kilder og tidligere gjennomførte kulturminneregistreringer som har blitt konsultert. Deretter følger en kort redegjørelse for temaer som har blitt ansett som spesielt viktige å kartlegge.

I **kapittel 4** går vi inn på de utvalgte kulturminnene som kommunen har definert som spesielt viktige for Kvæningen.

Kulturminneplanen har fått en tematisk og ikke geografisk inndeling. Dette skyldes i hovedsak at kulturminnene også kategoriseres på denne måten i den øvrige kulturminneforvaltningen på regionalt og nasjonalt nivå. Vi gir en kort innføring i historien de ulike kulturmiljøene og kulturminnene representerer, og ser deretter på noen av kulturminnene som inngår i det utvalgte kulturmiljøet.

I **vedlegg 1** ligger handlingsplanen, som slår fast hvordan kulturminneplanen skal følges opp.

I **vedlegg 2** ligger kart med tilhørende lister over de utvalgte kulturminnene innenfor hvert område. Kartgrunnlaget følger samme tematiske inndeling som gjennomgangen av utvalgte kulturminner i kapittel 3.

Litteraturliste og henvisninger til kilder finnes i **vedlegg 3**.

Ytterligere informasjon om kulturminnene vil bli tilgjengelig gjennom den åpne kulturminnedatabasen kulturminnesøk (www.kulturminnesok.no) hvor man kan lese mer om alle registrerte kulturminner i Kvæningen kommune.

1.2 Planprosess

Planarbeidet startet opp med vedtatt planprogram i kommunestyret den 22.06.2017. Prosjektgruppen har bestått av representanter fra administrasjonen, Nærings- utviklings- og teknisk etat, samt etat for oppvekst og kultur. Konsulent Lise Brekmoe har vært innleid som ekstern prosjektleder i utarbeidelsen av planen.

2. Kulturminnevernet

2.1 Definisjoner

I denne kulturminneplanen brukes noen begreper fra kulturminneforvaltningen som det er særlig viktig å definere nærmere.

Begrepet kulturminner er definert i kulturminneloven som «*alle spor etter menneskelig virksomhet i vårt fysiske miljø, herunder lokaliteter det knytter seg historiske hendelser, tro eller tradisjon til.*» Med andre ord er kulturminnebegrepet vidt og omfatter også steder hvor det ikke er noen synlige spor. Det er verdt å merke seg at også bygninger kan betegnes som kulturminner.

Kulturmiljøer er områder hvor kulturminner inngår som del av en større helhet eller sammenheng. Det kan for eksempel være et gårdstun, eller et krigsminnemiljø som består av flere strukturer.

Et kulturminne kan være automatisk fredet, vedtaksfredet, eller forskriftsfredet. For Kvæningen er de to første kategoriene viktige. Et automatisk fredet kulturminne er et kulturminne som er fredet direkte etter lov, uten særskilt vedtak. Et vedtaksfredet kulturminne er, som navnet tilsier, fredet gjennom vedtak etter kulturminneloven. Vedtaksfredninger etter kulturminneloven kan omfatte alle typer kulturminner yngre enn 1537, stående bygninger yngre enn 1649, kulturmiljø og fartøy. I kulturminneloven er samiske kulturminner automatisk fredet dersom de er fra 1917 eller eldre.

Konsekvensen av en fredning gjennom kulturminneloven er at; det er forbudt «*å sette i gang tiltak som kan skade, ødelegge, grave ut, flytte, forandre, tildekke, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner. Forbudet omfatter også en 5 meter bred sikringszone rundt kulturminnet.*»

Begrepet nyere tids kulturminner går igjen i kulturminneplanen og omfatter alle kulturminner som ikke er vernet gjennom vedtak eller lovverket, det vil si etter-reformatoriske (etter 1537) bygg, anlegg og kirker, i tillegg til samiske kulturminner yngre enn 1917. Men en mangel på fredning i lovverket, er ikke det samme som at kulturminnet betraktes som ikke verneverdig, i stedet kan det ha et vern gjennom plan- og bygningsloven eller være kommunalt listeført.

De utvalgte kulturminnene som fremgår av kapittel 3 kommer til å registreres som kommunalt listeførte kulturminner i kulturminnedatabasen Askeladden. Dette betyr at de er på en politisk vedtatt liste over verneverdige kulturminner. Både kulturminner som er formelt vernet (ved lov eller forskrift) og kulturminner uten formelt vern kan være listeførte. Alle inngrep i slike kulturminner skal avklares med kommunen, men de har ikke noe vern i loven.

Ytterligere begreper vil forklares nærmere der dette er aktuelt, for øvrig finnes det oppdaterte definisjoner av begreper på Riksantikvarens hjemmesider, www.ra.no. For å finne ut mer om kulturminner i kommunen, er kulturminnedatabasen www.kulturminnesok.no åpen for alle.

2.2 Kulturminnevern – roller og ansvarsfordeling

Det er mange aktører innenfor kulturminnevernet i Norge. Kulturminner regnes som miljøverdier og ansvaret for disse ligger til alle ledd i forvaltningen og på samfunnet og borgerne for øvrig.

RIKSANTIKVAREN

Som direktorat under Klima- og miljødepartementet har Riksantikvaren ansvar for at den statlige kulturminnepolitikken blir gjennomført. Det innebærer blant annet et overordnet faglig ansvar overfor kommunene, fylkeskommunene, Sametinget, og forvaltningsmuseene på kulturminnefeltet. Riksantikvaren kan frede bygninger og områder. Riksantikvaren er også dispensasjonsmyndighet for automatisk fredete kulturminner.

FYLKESKOMMUNEN

Fylkeskommunen har et overordna ansvar for kulturminnevern i fylket. Kulturminneforvaltningen i fylkeskommunen skal sørge for at det tas hensyn til kulturminner og kulturmiljøer i planleggingen, også på kommunalt nivå.

SAMETINGET

Sametinget har et overordna ansvar for samiske kulturminner. Sametingets kulturminneforvaltning skal sørge for at det tas hensyn til kulturminner og kulturmiljøer i planleggingen, også på kommunalt nivå. Sametinget har rett til å fremme innsigelser i plansaker når regionale eller nasjonale kulturminneverdier er truet.

KOMMUNENE

Kommunene har en nøkkelrolle når det gjelder å ta vare på kulturminner i egen kommune. Kommunen er plan- og byggesaksmyndighet og kan sikre kulturminner og kulturmiljøer ved hjelp av plan- og bygningsloven og i utarbeidelsen av kulturminneplaner.

ANDRE AKTØRER

Det offentlige skaper et rammeverk for kulturminnevernet. Selve det praktiske kulturminnevernet - restaurering, skjøtsel og vedlikehold - utøves for det meste av private eiere, brukere, håndverkere og frivillige lag og organisasjoner, i tillegg til de regionale museene.

2.3 Virkemidler

Virkemidlene som tas i bruk for å ta vare på kulturminner kan gjerne deles opp i fire kategorier: a) lovverk, b) stortingsmeldinger og planverk, c) økonomiske støtteordninger og d) formidling og tilrettelegging.

LOVERK

Det er i hovedsak to lover som benyttes for å ta vare på spesielt verdifulle kulturminner, Kulturminneloven og Plan- og bygningsloven (PBL). Kulturminneloven forvaltes av Riksantikvaren på nasjonalt nivå og fylkeskommuner, Sameting, arkeologiske landsdelsmuseer og sjøfartsmuseer på regionalt nivå. Det finnes egne forskrifter som skisserer ansvar og myndighet til hver av disse instansene.

Som nevnt ovenfor er alle kulturminner som er eldre enn 1537, samiske kulturminner eldre enn 1917 samt stående byggverk som er fra før 1650 automatisk fredet gjennom Kulturminneloven. Dette betyr at de er fredet i kraft av sin alder og dermed underlagt lovens beskyttelse mot ødelegging. Loven åpner imidlertid også for at nyere tids kulturminner kan fredes gjennom enkeltvedtak.

Gjennom Plan- og bygningsloven (PBL) kan også kommunene bidra til å gi spesielt verdifulle kulturminner formelt vern. Dette er beskrevet nærmere på neste side.

Plan- og bygningsloven (PBL) i kulturminneforvaltningen

PBL er et av kommunens verktøy i forvaltningen av kulturminner, og hensynet til disse nevnes flere steder i loven:

§ 11-8 omhandler ulike hensynssoner: «Kommuneplanens arealdel skal i nødvendig utstrekning vise hensyn og restriksjoner som har betydning for bruken av areal. Hensyn og forhold som inngår i andre ledd bokstav a til f, skal markeres i arealdelen som hensynssoner med tilhørende retningslinjer og bestemmelser».

Bokstavene c) og d) knyttes til kulturminner:

c. Sone med særlige hensyn til landbruk, reindrift, friluftsliv, grønnstruktur, landskap eller bevaring av naturmiljø eller kulturmiljø, med angivelse av interesse.

d. Sone for båndlegging i påvente av vedtak etter plan- og bygningsloven eller andre lover, eller som er båndlagt etter slikt rettsgrunnlag, med angivelse av formålet.

§ 11-9 slår fast at kommunen, uavhengig av kommuneplanens arealformål, også kan vedta bestemmelser om ulike hensyn.

Disse kategoriseres i 8 punkter, hvorav det nest siste omhandler kulturminner:

7. Hensyn som skal tas til bevaring av eksisterende bygninger og annet kulturmiljø. Dette spesifiseres i enda større grad i § 12-7 som gjelder bestemmelser i reguleringsplan.

Punkt 6 omhandler kulturminneverdier:

6. Bestemmelser for å sikre verneverdier i bygninger, andre kulturminner, og kulturmiljøer, herunder vern av fasade, materialbruk og interiør, samt sikre naturtyper og annen verdifull natur.

STORTINGSMELDINGER OG PLANVERK

Det finnes meldinger og planverk for kulturminnefeltet på alle forvaltningsnivå. Disse skal sikre langsiktighet, forutsigbarhet og helhetlig tenkning på kulturminnefeltet og definerer strategier, målsettinger og tiltak for dette.

Nasjonalt:

- Stortingsmelding nr. 16 (2004 - 2005) «Leve med kulturminner»
- St. meld. nr 26 (2006-2007) «Regjeringens miljøpolitikk og rikets miljøtilstand»
- Stortingsmelding nr. 35 (2012 - 2013) «Framtid med fotfeste»
- Nasjonale forventninger til regional og lokal planlegging (av 12 juni 2015)
- Kystverkets Landsverneplan for maritim infrastruktur (2009)
- Statens vegvesens nasjonale verneplan for veger, bruer og vegrelaterte kulturminner.

Regionalt:

- Handlingsplan for kvensk språk og kultur, Troms fylkeskommune
- Kulturhistoriske landskap av nasjonal interesse i Troms (KULA), Troms fylkeskommune

Lokalt:

- Kommuneplanens arealdel (2019)
- Kommunedelplan for idrett, friluftsliv og kultur (2018)
- Planstrategi 2016 - 2019
- Forskrift om vern av Kvænangsbotn landskapsvernområde/Bađaávvži ja Gearbbet suodjemeahcci/Niemenaikun ja Kärpikän suojeluala, Kvæningen kommune, Troms (2011)
- Forskrift om vern av Navitdalen landskapsvernområde/Návetvuomi suodjemeahcci/Navetanvuoman suojeluala, Kvæningen kommune, Troms (2011)
- Forskrift om Verneplan for kystregionen i Troms fylke, Vedlegg 2, Skorpa - Nøklan landskapsvernområde med plantelivsfredning, Kvæningen kommune, Troms (2004)

ØKONOMISKE STØTTEORDNINGER

Fredning eller vern vil i seg selv kun gi begrenset beskyttelse for det enkelte kulturminne, i tillegg kreves det både kunnskap og økonomi for å ta vare på kulturminne på riktig måte. Det er derfor svært viktig at det legges til rette for informasjon om støtteordninger og kunnskapsdeling av alle ledd i kulturminneforvaltninga.

Statlige tilskuddsordninger er underlagt Miljøverndepartementet, Landbruksdepartementet og Kulturdepartementet og forvaltes henholdsvis av Norsk Kulturminnefond, Riksantikvaren, Fylkesmannen (FM) og Norsk Kulturråd. Sametinget har også egne kulturvernmidler. Fylkeskommunen forvalter visse tilskudd, og er ofte kontaktledd for nasjonale tilskudd hos Riksantikvaren. Kulturrådet har ansvaret for tiltaksmidler knyttet til det kvenske, herunder også prosjekter som fokuserer på ivaretagelsen av kvensk kultur og historie. I tillegg finnes det tilskudd til tilrettelegging og skjøtsel i friluftslivet hvor kulturminner kan være en del av innholdet.

FORMIDLING OG TILRETTELEGGING

Denne kulturminnedelplanen har et særskilt fokus på formidling, tilrettelegging og en aktiv bruk av kulturminnene. Dersom ingen kjenner til kulturminnene og de fortellingene de formidler, har de begrenset verdi, samtidig som faren for at de ødelegges øker.

Dersom kulturminnene skal bidra i næringsliv og reiseliv, er det også en forutsetning at reiselivsbedrifter og tilreisende enkelt kan finne ut om kulturminnene og deres historier.

Tilgjengelighet trenger ikke bare å ta form av skilting eller fysiske løsninger. Ofte fordrer dette både økonomi og vedlikehold som det blir utfordrende å håndtere. I stedet er det mulig å utvikle nettløsninger, gjerne basert på tilbud som allerede eksisterer, så som i forbindelse med trimturer, museets nettsider e.l. Forslag til dette vil beskrives i tilknytning til de enkelte kulturmiljøene og i planens handlingsprogram.

2.4 Hovedutfordringer i kulturminnevernet

For mange har ordet 'vern' en negativ klang og forbindes med begrensninger og økonomiske forpliktelser. Noen kulturminner krever også at samfunnet tar grep som alle ikke er enige i. Da er det viktig å holde fast ved at kulturminnene er verdier som skal forvaltes på vegne av fremtidige generasjoner.

Den største utfordringen for kulturminnene i Kvæningen er tilknyttet samfunnsutvikling og endringer i kulturlandskapet, og særlig jordbrukslandskapet med et langt lavere antall gårdsbruk og beitedyr i kommunen de siste 30 årene. Dette har ringvirkninger som er merkbare for alle, ikke bare for kulturminnevernet.

GJENGROING

Gjengroing er en enorm utfordring for alle som bor på landsbygda. Tidligere bidro både beitedyr og gårdsdriften til at landskapet ble holdt åpent, og man fikk en naturlig skjøtsel av kulturminnene som gjorde at de var både godt synlige og lett tilgjengelig.

I dag opplever vi i stadig økende grad at tidligere kulturlandskap er nærmest ufremkommelige i vekstperiodene, og krattskog og annen vegetasjon gjør det vanskelig å se kulturminnene og oppleve dem i sin opprinnelige kontekst.

MANGLENDE KUNNSKAP

Endringer i bruken av landskapet endrer også vårt kunnskapsgrunnlag og hvordan vi ser landskapet. Tidligere var man avhengige av ressursene både på innmark og i utmark og man hadde en langt større detaljkunnskap om landskapet. I dag bruker de aller fleste utmarka til rekreasjon og forholder seg annerledes til sine omgivelser. Vi risikerer derfor at tidligere generasjoners kunnskap om ressursbruk, stedsnavn og bruken av ulike områder blir glemt.

KONFLIKT

Det vil alltid være ulike syn på hva som er verneverdig og hvor stor verdi vi skal tilskrive kulturminnene. Som oftest ser vi at vern står i motsetning til andre samfunnsinteresser, hvor særlig økonomi spiller en viktig rolle.

Vernearbeidet gir mange muligheter for å finne løsninger på disse utfordringene, og det er flere virkemidler å velge mellom. Hovedutfordringen er å finne de gode løsningene for hvert enkelt kulturminne og bruke virkemidlene kreativt og hensiktsmessig

2.5 Kulturminneplan i Kvæningen - avgrensninger

Med kunnskap om hvilke kulturminner som er innenfor kommunens ansvarsområde, hvilke virkemidler vi har og hvilke utfordringer vi står overfor har vi gjort følgende avgrensninger i kulturminneplanen:

NYERE TIDS KULTURMINNER I FOKUS

Automatisk fredete kulturminner og vedtaksfredete kulturminner er både utenfor kommunens ansvarsområde og har et vern gjennom lovverket som beskytter disse mot ødeleggelse. Vi har derfor, med noen få unntak, valgt å fokusere på nyere tids kulturminner i kulturminneplanen.

Dette innebærer samiske kulturminner, herunder sjøsamiske og reindriftssamiske, som er yngre enn 1917. Det innebærer også kvenske kulturminner uansett alder, som ikke har noe formelt vern i lovverket i dag, men som har en stor betydning for Kvæningen. Det inkluderer for eksempel også kulturminner som forteller om viktige epoker i vår historie, som spor etter gruvedrift og krigsminner.

Unntaket fra fokuset på nyere tids historie er de automatisk fredete kulturminnene som inngår i kulturstien på Spildra og Anders Larsens fødested i Seglvik, men her er fokuset først og fremst på disse kulturminnene i en formidlingsammenheng.

KULTURMILJØ

Kvæningen er en stor kommune med mange kulturminner. For å sikre en hensiktsmessig forvaltning med tanke på ressurser og formidling, har vi valgt å fokusere på kulturmiljøer, fremfor individuelle kulturminner som ligger spredt over store geografiske avstander.

Vi har derfor i hovedsak tatt utgangspunkt i helhetlige miljøer med flere kulturminner, fremfor å listeføre ett og ett kulturminne. På denne måten kan man oppleve sammenhengen mellom kulturminnene og man får både en rikere opplevelse av historien og en større kunnskap om den. Det vil også være mulig å fokusere tiltak og ressurser.

Det eksisterer noen unntak fra dette hvor vi anser enkelte kulturminner som særskilt betydningsfulle, deriblant stedene der befolkningen gjemte seg under tvangsevakueringa vinteren 1944/1945. Disse vil beskrives nærmere under hvert tema dette gjelder.

VERNEOMRÅDER OG REGISTER

Vi har tatt i betraktning at større områder i Kvæningen allerede inngår i andre former for vern. Landskapsvernområdene Kvæningsbotn og Navitdalen og Skorpa-Nøklan samt inkluderingen av Spildra, Skorpa og Nøklan i Riksantikvarens register for kulturhistoriske landskap av nasjonal interesse (KULA) legger også føringer for kulturminnene. Først og fremst sier disse noe om hva nasjonale og regionale forvaltningsmyndigheter definerer som viktige kulturlandskap i Kvæningen kommune. Dette er vurderinger som kommunen støtter opp om. Verneområdene gir kulturminnene og kulturlandskapet en viss beskyttelse, og gjennom et samarbeid med forvaltningsmyndighetene kan man skape gode samarbeid for ivaretagelse av kulturlandskap og kulturminner.

I disse områdene inngår også nyere tids kulturminner som er innenfor kommunens ansvarsområder. I kulturminneplanen har vi i hovedsak valgt å fokusere på disse, siden regionale forvaltningsmyndigheter har ansvaret for å si noe om automatisk fredete kulturminner innenfor de ulike områdene. Kunnskapen som har blitt samlet inn overføres til forvaltningsmyndighetene slik at dette kan inngå i deres formidling.

FELTARBEID

Mengden feltarbeid som det var mulig å gjennomføre i planarbeidet var begrenset. Fremdeles er det store deler av kommunen som ikke er kartlagt. Særlig gjelder dette utmarksområdene og reindriftas kulturminner på fjellet og kartfesting av gruvedrifta over Kjækan og Badden. Reinfjorden, Olderfjorden, Valanhamn og Meiland er andre områder det ikke var mulig å befare i denne sammenheng. Det oppmuntres til både forskningsarbeide og videre registreringer i hele Kvæningen slik at vi på sikt kan få en bedre oversikt over hva vi har.

ETNISITET OG KULTURMINNER

Kvæningen kommune har til alle tider vært en møteplass mellom ulike kulturer og folkegrupper. De siste hundre årene har området vært etnisk sammensatt av samisk, norsk og kvensk kultur og i mange tilfeller er det ikke like enkelt å definere et kulturminne som enten samisk eller kvensk.

Dels skyldes dette at kulturminneplanen forholder seg til nyere tids kulturminner fra en tidsperiode da det allerede hadde pågått en skarp fornorskningsspolitikk over lengre tid som ga seg utslag i mindre mangfold, også i våre materielle omgivelser.

Dels handler dette om at nedbrenningen mot slutten av 2. verdenskrig utraderte mange uttrykk for etnisk tilhørighet, og dels handler det om at kvener, samer og nordmenn har levd side om side i Kvæningen i flere århundrer, enkelte kulturmiljøer og kulturminner må derfor ansees for å være felles for alle. Vi har valgt å trekke frem tre områder som representative for henholdsvis sjøsamene, reindriftssamene og kvenene i planen, det betyr ikke at de er fraværende i de øvrige kulturmiljøene.

3. Kunnskapsgrunnlaget

3.1 Registrerte kulturminner ved planoppstart

For å vite hva man skal ta vare på, må man også vite hva man har. I kulturminnevernet forholder man seg først og fremst til Riksantikvarens kulturminnedatabase Askeladden. Askeladden inneholder data om kulturminner og kulturmiljøer som er fredet etter kulturminneloven, vernet etter plan- og bygningsloven, eller kulturminnefaglig vurdert som verneverdige.

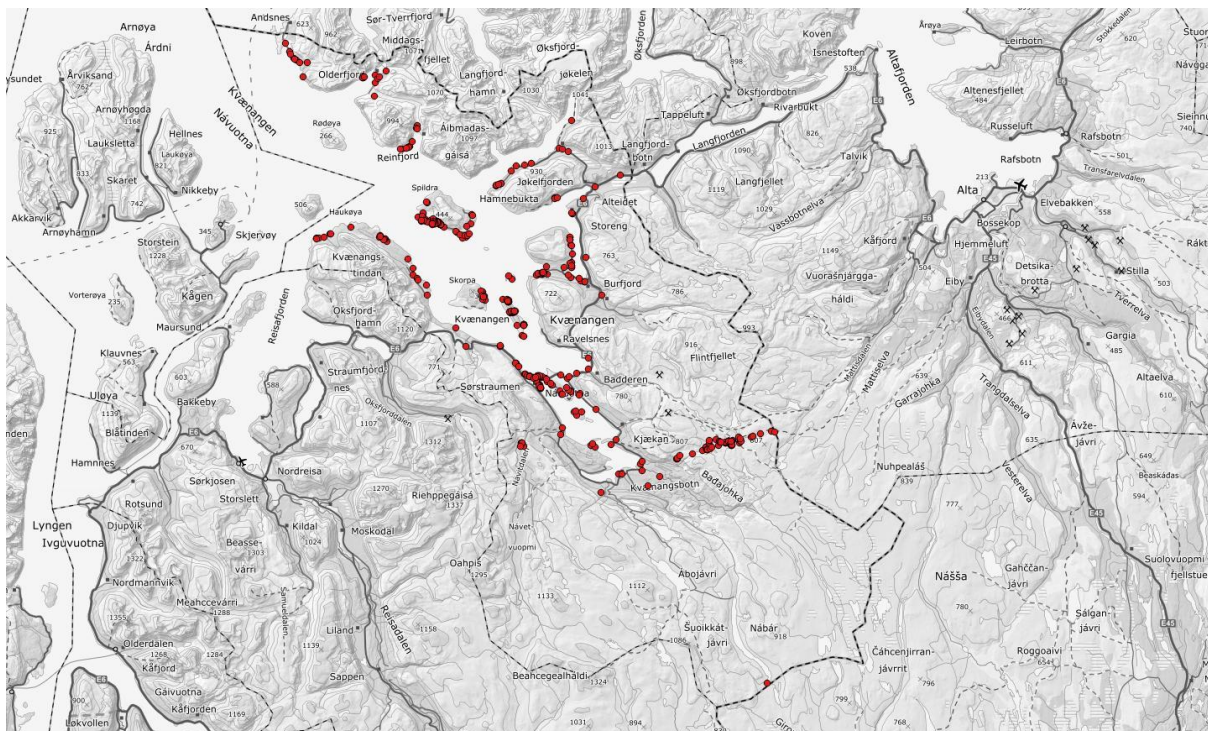
Selv om databasen primært ikke har fokus på nyere tids kulturminner, er det lagt inn en del slike i Askeladden - særlig gjelder dette i forbindelse med større forvaltningsprosjekter og registreringsprosjekter fra nyere tid. Generelt ser man allikevel at nyere tids kulturminner er sterkt underrepresentert i databasen. Kvæningen kommune har ifølge kulturminnedatabasen Askeladden per februar 2019 1226 automatisk fredete kulturminner fordelt på 178 lokaliteter.

I tillegg er det to 2 vedtaksfredete kulturminner i kommunen, gjenreisningsgårdene NiemenaiKKu og Slettnes, som ble fredet på 1990-tallet som representative for 1900-tallets arkitektur.

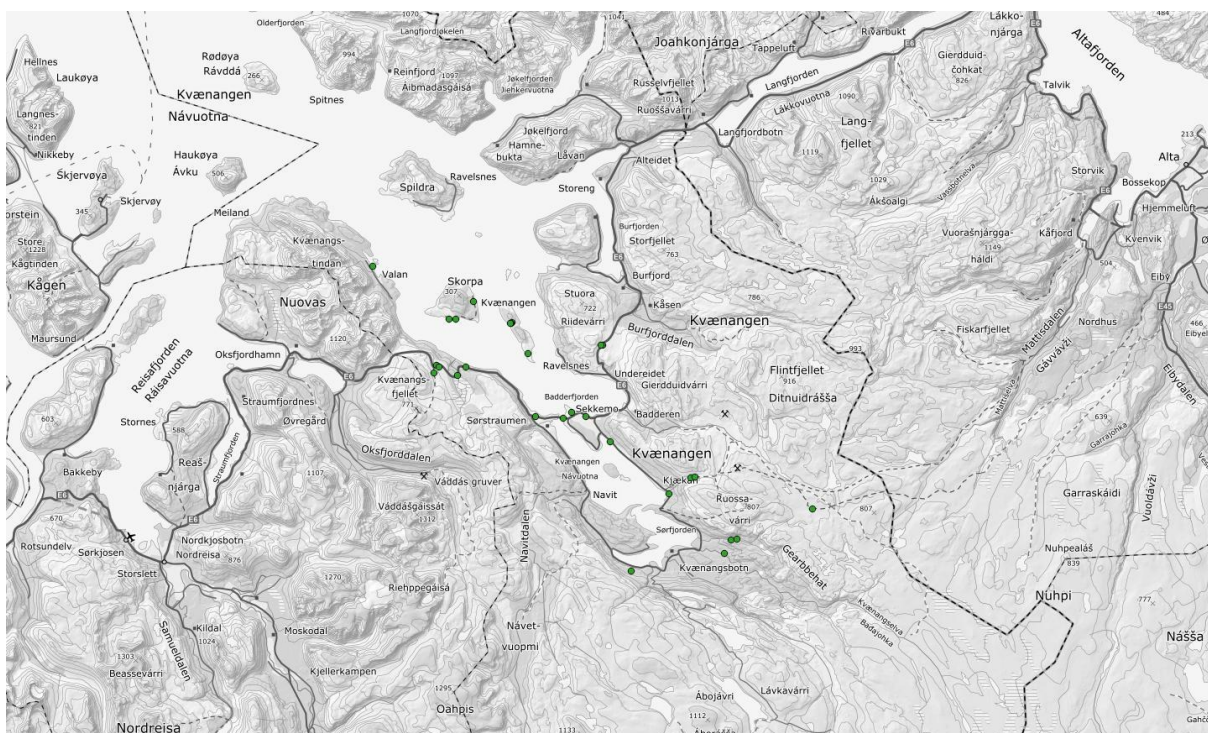
Kartet øverst på neste side viser den geografiske spredningen for automatisk fredete kulturminner i kommunen som er registrert og kartfestet i kulturminnedatabasen Askeladden. Selv om antallet automatisk fredete kulturminner i kommunen er høyt, er det fortsatt store områder hvor sannsynligheten for at det finnes automatisk fredete kulturminner er tilstede, dette gjelder blant annet utmarksområder. Reindriftssamiske kulturminner i fjellområdene er dårlig representert blant de registrerte kulturminnene i kommunen. Unntaket er traséen for kv420 Balsfjord-Hammerfest. Mer informasjon om kulturminnene finnes på www.kulturminnesok.no

NYERE TIDS KULTURMINNER

Som nevnt over, er nyere tids kulturminner fokuset i denne kulturminneplanen. Da arbeidet med kulturminneplanen startet, var det registrert 57 nyere tids kulturminner fordelt på 7 lokaliteter som vist på kartet nederst på neste side. Omfanget av registrerte og kartfestede kulturminner i kulturminnedatabasen Askeladden fra nyere tid er på ingen måte representative for antallet verneverdige kulturminner eller historiske hendelser/epoker som har preget Kvæningens historie i nyere tid.

Automatisk fredete kulturminner registrert i Kvænangen kommune per 02/2019.

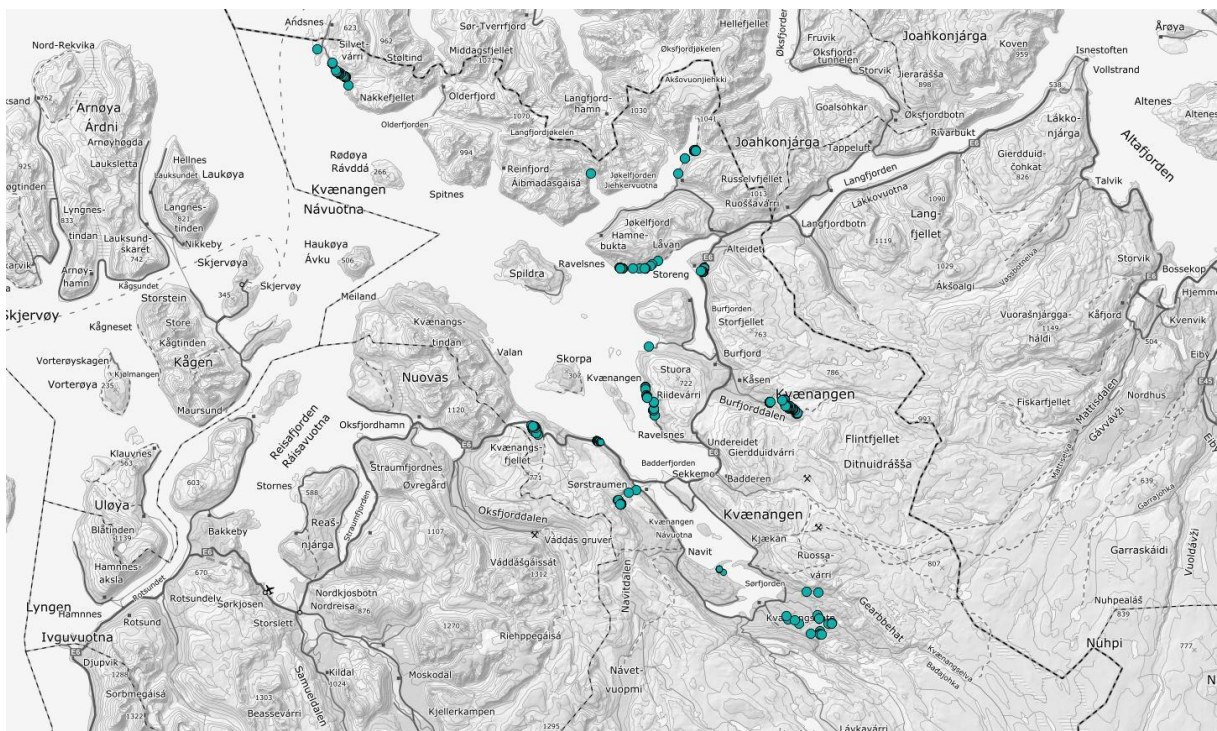

Av de nyere tids kulturminner som allerede var registrert da planarbeidet startet, var fire av lokalitetene kulturminner tilknyttet krigen (henholdsvis Veiskaret fangeleir på Baddereidet, en heller på Nøklan, kystbatteriet på Nordstraumen og en registrering av fangeleiren på Veidalen på Kvænangsfjellet. I tillegg var den reindriftssamiske boplassen i Storsvingen registrert. Av kvenske kulturminner var det registrert tre tjæremiler i Kvænangsbøtn. Ytterligere kulturminner dreier seg i hovedsak om hustuffer fra nyere tid, hvorav to trolig kan tilknyttes gruvedrift, i tillegg til to inskripsjoner på Skorpa og Årøylandet.

3.2 Feltarbeid

I forbindelse med kulturminneplanen har det vært gjennomført feltarbeid og registreringer av nyere tids kulturminner. Disse har tatt utgangspunkt i definerte prioriteringer (se under) og inkluderer nye registreringer, kontrollregistreringer basert på feltrapporter, særlig hvor det forelå karthenvisninger på papirkart for å få disse kartfestet med GPS.

Kartet under viser nye feltregistreringer som har blitt gjort i forbindelse med planarbeidet. Totalt ble det kartfestet omlag 165 kulturminner i felt. De fleste av disse er nyere tids kulturminner, men automatisk fredete kulturminner ble også kontrollregistrert eller registrert der disse ble påtruffet. All informasjon som er samlet inn vil være tilgjengelig i kulturminnedatabasen kulturminnesøk (www.kulturminnesok.no).

3.3 Kildene

I planarbeidet har en rekke kilder blitt konsultert for informasjon om nyere tids kulturminner. Disse fremkommer av litteraturlista, men her kan nevnes noen særlig viktige kilder.

For indre deler av Kvænangen kommune og Kvænangsbotn spesielt har Nord-Troms museums kulturhistoriske arkiv vært spesielt viktig. I dette arkivet inngår tidligere befaringsrapporter, formidlingsplaner og områdebeskrivelser. Statskog har også bidratt med historiske kart og opplysninger om disse områdene.

For de samiske kulturminnene som er inkludert, har Sametingets feltrapporter vært viktige kilder, dette gjelder spesielt informasjon om Skorpa kirkegård, Storsvingen og kulturminnene på Nøklan, Skorpa og Spildra. Sametinget har også bidratt med informasjon om samiske bygninger. For Spildras del har også Ivar Bjørklund og Sven Erik Grydlands arbeid og publikasjoner bidratt med mye informasjon.

For informasjon om gruvedrifta har bergverksarkivet blitt konsultert.

Troms fylkeskommunes befaringsrapporter har vært viktige, særlig med tanke på registreringer av gjenreisningsbebyggelsen på Skorpa og Nøklan og krigsminner.

I forbindelse med krigsminner har Jan Isaksens utgivelse «Krigsminner fra Kvæningen» vært spesielt nyttig. Isaksen gir kartmessige oversikter og detaljerte beskrivelser av alle sentrale krigsminner i regionen. Disse har dannet utgangspunkt for videre søk. I tillegg har informasjon i Bundesarkivet om okkupasjonsmaktens virksomhet i kommunen blitt konsultert.

Kulturminnedatabasen Askeladden og databasen Kulturminnesøk har vært viktige redskaper, i tillegg til SEFRAK-registeret, som er et landsdekkende register over eldre bygninger og andre kulturminne. I Kvæningen inneholder SEFRAK alle bygninger fra før 2. verdenskrig, og det har blitt gjennomført kontrollregistreringer av de fleste bygninger som inngår i registeret.

3.4 Prioriteringer

På bakgrunn av uttalelser fra høringsinstanser, kilder i arkiver, utgitte befaringsrapporter fra 1970-tallet frem til i dag og litteraturstudier ble følgende kulturminner prioritert:

Sjøsamiske kulturminner

Den sjøsamiske historien er en viktig del av Kvæningens historie. Sjøsamiske kulturminner er rikt representert blant de automatisk fredete kulturminner, men et representativt utvalg av kulturminner i sjøsamiske bygder fra nyere tid bør også velges ut og ivaretas for fremtiden.

Kvenske kulturminner

Kvenske kultur og språk har i de seneste årene blitt en prioritet for forvaltninga på regionalt nivå, men mye arbeid gjenstår før vi har en bedre oversikt over kvenske kulturminner. Kvæningen kommune har vært, og er, et kjerneområde for kvensk bosetning og våre utvalgte kulturminner bør representere dette.

Reindriftssamiske kulturminner

Storsvingen forteller om både nyere tids reindriftssamisk bruk av området, i tillegg til turisthandel. Området er ett av få nyere tids kulturmiljø som var detaljregistrert ved oppstarten av planarbeidet, og ligger også egnet til for formidling, også etter at utbedringene for E6 over Kvængsfjellet er utført.

Reindrifta er i høyeste grad en viktig del av Kvæningen både i fortid og nåtid, og skal være representert i kulturminneplanen.

Kystkultur

Kaier, fiskemottak og naust ble alle hardt rammet av nedbrenningen under 2. verdenskrig. Fisket har til alle tider vært en svært sentral del av næringslivet i kommunen, og spor fra kystkulturen bør være presentert i planen.

Krigsminner

Krigen representerer et tidsskille for Nord-Troms og Kvæningen. Okkupasjonsmaktens virksomhet i kommunen var svært høyt, dels grunnet behov for forbedret infrastruktur og fremkommelighet, dels på grunn av forsvaret av seilingsleier og Riksvei 50, dvs. dagens E6. Et utvalg krigsminner bør bevares for fremtiden for å formidle denne historien til kommende generasjoner.

Gjenreisningsbebyggelse

Mange av husene som ble oppført i tidsrommet 1945-1960 har i dag blitt modernisert og påbygd. Det er viktig å ivareta et utvalg av gjenreisningsbebyggelsen som tidsvitner om denne tiden i kommunens historie. Bygningene formidler en historie om nedbrenning og gjenreisning, men også fortellinger om forholdet mellom lokalbefolkning og myndighet.

Gruvedrift

Gruvedrifta representerer en ny og helt spesiell epoke med industriell utvikling i Kvæningen kommune. Gruvedrifta medførte både fysiske, sosiale og økonomiske endringer i bygdene i nærheten av gruveområdene. Et representativt utvalg av kulturminner tilknyttet gruvedrifta bør registreres og kartfestes.

Kirke og kirkegårder

Skorpa kirke og kirkegårdene på Skorpa forteller både om kirkeliv i Kvæningen kommune i et langtidsperspektiv, og om folkene som har levd i kommunen og områdene som soknet til Skorpa. Kulturmiljøet forteller også om hvordan samfunnet i Kvæningen har endret seg, og hvordan øyene har gått fra å være sentralplasser til periferi.

4. Utvalgte kulturminner

I det følgende kapitlet vil utvalgte kulturminner som kommunen betrakter som spesielt viktige presenteres. I hoveddelen av planen gir vi ikke en detaljert oversikt over alle kulturminner som er registrert innenfor kulturmiljøet eller temaet, disse finnes i Vedlegg 2 sammen med en kartmessig fremstilling av kulturminnene.

Alle utvalgte kulturminner skal registreres som kommunalt listeførte kulturminner. Dette gir ikke kulturminnene en juridisk beskyttelse, men innebærer at kommunen skal kontaktes før det gjøres endringer. Med tanke på offentlige tilskudd er det ofte et krav om at kulturminner fra nyere tid skal være kommunalt listeførte for å kvalifisere for støtte.

For noen særskilte områder foreslås det at kulturminnene skal defineres som hensynssone c) i kommuneplanens arealdel ved neste rullering. Dette gir kulturminnene et juridisk vern i Plan- og bygningsloven (se kapittel 2 for nærmere beskrivelser av dette). Tiltak og anbefalinger er tatt med i handlingsplanen som utgjør vedlegg 1 i planen.

For hvert tema gir vi en kort innføring i relevant historie, deretter følger en gjennomgang av kulturminner på lokaliteten med illustrasjoner. Til sist følger en oppsummering av kulturmiljøet med tiltak og anbefalinger.

4.1 Sjøsamiske kulturminner

Både skriftlige og arkeologiske kilder tilsier at Kvæningen i all hovedsak har vært et sjøsamisk bosettingsområde fra Kristi fødsel frem til 1700-tallet. De tidligste samiske fangstsamfunn var delvis mobile og organisert i såkalte siidaer, et geografisk avgrenset område for en viss befolkningsgruppe bestående av en hovedboplass (vinterboplass) og ulike sesongboplasser. De mange gammetuftene som er påvist langs fjorden vitner om dette. Det samme gjelder en rekke funn av samiske urgraver samt hellegrøper (for utvinning av tran/spekkolje). Den fangstbaserte driftsformen ser ut til å holde seg langt opp i tid, selv om februk og fjordfiske får en dominerende rolle i de siste århundrene fram til våre dager.

Den tidligste skriftlige kilden som nevner Kvæningen er datert til 1553. Da dukker navnet «Nauone fierd», som er det samiske navnet Návuonna for Kvæningen, opp i svenske skattelister. I skatteregnskapet er det oppført 12 skattebetalende «sjøfinner» på øyene Spildra og Skorpa. Det lønnsomme fisket førte til at den norske bosetningen ekspanderte nordover, og utover 1500-tallet finner vi norsk og utenlandsk fiskerbefolkning noen få plasser i Kvæningen.

Sjøsamene ble tidlig utsatt for kolonisering og assimilering, særlig gjorde dette seg gjeldende på 1600-tallet og utover. Etter Kalmar-krigen var over i 1613 ble Kvæningen underlagt kongeriket Danmark-Norge, noe som påvirket forvaltning av jord, rettsvesen, økonomi og religionsutøvelse.

Tidligere hadde sjøsamene rettigheter, som trolig gikk langt tilbake i tid, vært anerkjent av myndighetene. Dette innebar blant annet at de samiske boplassene i fjordene og på øyene i Kvæningen ikke var matrikulert eller skyldsatt, og brukerne kunne utnytte ressursene på plassen uten å betale vanlige bygselavgifter eller landskyld. Utover 1700-tallet ble de gamle «finnerydningene» skyldsatt – til store protester. Tidligere hadde disse områdene vært utnyttet og brukt etter samisk tradisjon. De siste «finnerydningene» i fjorden ble skyldsatt og ført inn i matrikkelen i 1760.

På samme tid skjøt misjoneringen mot den samiske befolkningen fart ved at Thomas von Westen formaliserte misjons- og opplysningsarbeidet. Bakgrunnen for denne aktiviteten var pietismen som åndsretning, men også sikkerhetspolitiske motiver spilte en rolle. Misjoneringsarbeidet, sammen med læstadianismens framvekst i de samiske menighetene fra omkring midten av 1800-tallet, førte til at den gamle samiske religionsformen etter hvert forsvant helt.

På 1800-tallet ble både samer og kvener gjenstand for en stadig mer omfattende fornorskningsspolitikk, hvor samisk og kvensk språk og kultur skulle erstattes med norsk. Dette ble systematisk innført og særlig i skoleverket ble fornorskninga av kvenske og samiske barn vektlagt. Over tid ble den gamle sjøsamiske identiteten og kulturen fortrent til fordel for en norsk identitet/kultur.

Fornorskninga av samene pågikk helt frem til 2. verdenskrig, nedbrenninga mot slutten av 2. verdenskrig bidro til å fjerne ytterligere spor etter sjøsamisk kultur, og ble erstattet av gjenreisningshus som primært hadde norske bygninger som inspirasjon.

SPITTÁ/SPILDRA

Spildra er et av de rikeste kulturmiljøene i Troms, og har en særdeles stor tetthet og variasjon av samiske kulturminner. Langs kulturstien, som ble offisielt åpnet i 2018, kan man oppleve Spildras historie helt fra steinalderen frem til nyere tid. Kulturmiljøet forteller både om endringer og kontinuitet i bosetning og boliger, vi får også et unikt innblikk i utviklingen i sjøsamiske samfunn fra 1600-tallet frem til idag. Samisk var det dominerende språket på øya langt inn i mellomkrigstiden, og Spildra er fremdeles et sjøsamisk samfunn hvor folk i hovedsak livnærer seg på fiske, gårdsbruk og turisme. For en fullstendig oversikt over kulturminnene som inngår i kulturstien, vises det til Vedlegg 2 som inneholder kulturminnelister og kart.

Øya er kjent for de samiske bjørne- og menneskegravene og må ha hatt en spesiell posisjon i samisk førkristen tid. Bjørne- og menneskegravene ligger i ur og ved store steiner og hellere. I samisk førkristen kosmologi ble ofte ur og bergsprekker ansett som en overgangssone til en annen verden. Her er også flere offerplasser med tilknyttede fortellinger, bl.a. offersteinene Arahavde (Kirkehammeren) og Bahppageadgi (Prestesteinen).

Den samiske sieiddien Árahávdi på Spildra. Det finnes også et sagn om at det skal være en skatt begravd ved Árahávdi. Foto: NTRM

Bjørnegravene på Spildra ligger plassert så langt unna bebyggelsen som det er mulig å komme. Spildra har den største konsentrasjonen av bjørnegraver som er kjent i Norge. Disse kan dateres til 1000 - 1300 e.kr. Foto: NTRM

Spildra har også rike spor etter bosetting, både fra eldre og yngre steinalder. Fra perioden Kristi fødsel til 1600-tallet finner vi klynger med runde gammetufter, og øya antas å ha vært sentrum i en sjøsamisk siida. Fra 1600-tallet erstattes disse av firkantede gammer for både mennesker og husdyr, trolig mer bofaste. På Oahpášgieddi finner man tufter fra yngre steinalder frem til grunnmurer som kan dateres til cirka 1900. Like ved Oahpášgieddi finner man også spor etter et naust og en gravhaug som tolkes som spor etter en norrøn bosetting. Grunnet godt beitehold er tuftene på Spildra generelt godt synlige, og det er også utarbeidet formidling langs stien.

Nygaardsvoldvei fra 1930-tallet på Skaga. Foto: M. Cruickshank/Troms fylkeskommune

*Oahpášgieddi og formidling av tufter langs kulturstien.
Foto: M. Cruickshank, Troms fylkeskommune*

Utgravning av norrøn nausttuft i 2005. Foto: NTRM

INNERVIKA, SEGLVIK

Lærer og forfatter Anders Larsen (1870-1949) ble født og vokste opp i Innervika, Seglvik ytterst i Kvænangen. Han fikk sin lærerutdannelse ved Tromsø Seminarium og jobbet senere i både Finnmark og Sør-Troms. Sammen med brødrene Lars og Mathis dannet han i 1903 en forening som ansees som den første samiske organisasjonsdannelsen i Norden. Foreninga utga den samiske avisen Sagai Muittalægje i perioden 1904-1911 hvor Anders var redaktør. I 1912 skrev Anders Beaiveálgu (Dagen gryr), den første samiskspråklige romanen.

Larsen skrev også Om Sjøsamene/ Mearrasámiid birra, som ble utgitt posthumt av professor Just K. Qvigstads. Boka er en enestående dokumentasjon av samiske tradisjoner og språk i en tid med store omveltninger. Kvænangen, folket og dialektene her står sentralt i boka.

Noen kilometer innenfor Seglvik ligger tuftene etter Anders Larsens barndomshjem. Området preges av rik vegetasjon på sommerstid, men det er fremdeles mulig å se tuftene etter hus og det som trolig er en fjøsgamme på stedet.

Hustuft etter bolighus på hjemstedet til Anders Larsen. Foto: L. Brekmoe

Minnesteinen for Anders Larsen ble satt opp i Seglvik for å markere Kvænangen kommunes 150-års jubileum. Foto: L. Brekmoe

Innervika sett fra sør. Foto: L. Brekmoe

Fjøsgamme med tydelig markerte voller. Foto: L. Brekmoe

FORMIDLING AV SJØSAMISK BYGGESKIKK

Formidlingsskilt og rekonstruert gamle på Olgolaneset. Foto: L. Brekmoe

Vi har ikke bevarte gamlebygninger fra før krigen i Kvænangen, men det har blitt rekonstruert sjøsamiske gammer på to steder i kommunen; i Espenesbukta på Spildra og på Olgolaneset ved Nordstraumen. Disse har en stor verdi for formidlingen av sjøsamiske byggetradisjoner.

Gammene er i bealjekonstruksjon og er bygget av lokalt tilgjengelig materiale (treverk, never, torv og stein.) Gammene er basert på en utgravd gammetuft på Spildra, nærmere bestemt tuft 1 på Vapsgedden på Spildra som ble utgravd sommeren 1995 av Sven Erik Grydeland.

VERNEVERDI OG TILTAK, SJØSAMISKE KUTLURMINNER

SPITTÁ/SPILDRA

Spittá/Spildra er definert som et nasjonalt viktig kulturlandskap gjennom oppføringen i KULA-registeret sammen med Skorpa og Nøklan. De aller fleste kulturminnene langs kulturstien er allerede automatisk fredete kulturminner og strekker seg over en flere tusen år lang historie med bosetning. Kulturminnene fra nyere tid bidrar også til fortellingen om sjøsamenes historie, og samlet sett er kulturmiljøet på Spildra unikt.

INNERVIKA, SEGLVIK

Siden dette dreier seg om samiske kulturminner som er eldre enn 1917, skal registreringene føres inn som automatisk fredete kulturminner (Innervika var ikke registrert i Askeladden fra tidligere). Vi vil likevel fremheve stedet som viktig for Kvænangen kommune på grunn av Anders Larsens betydning

for det samiske språk og ikke minst kunnskapen om sjøsamene i Kvæningen. Fødestedet hører også naturlig sammen med minnesteinen som ble avduket i forbindelse med 150-årsjubileet.

Området har høy formidlingsverdi, også siden stien man følger for å komme til Innervika går gjennom et område rikt på ulike kulturminner fra yngre steinalder frem til moderne tid. Det bør vurderes hvorvidt dette kan etableres som en kultursti med tilrettelagt informasjon som for eksempel er digitalt tilgjengelig.

REKONSTRUERTE GAMMER

Gammene har ingen verneverdi i seg selv siden de er rekonstruerte eksempler på en tidligere byggeskikk. Deres formidlingsverdi er imidlertid høy, og de er steder som aktivt kan brukes i formidling av både byggetradisjoner og sjøsamisk levesett.

TILTAK

- Alle kulturminner langs kulturstien på Spildra og de på Anders Larsens fødested i Innervika legges inn som kommunalt listeførte kulturminner i Askeladden.
- Spildra legges inn som hensynssone c) ved rullering av arealplan med bakgrunn i definisjonen som KULA-landskap (kulturlandskap av nasjonal interesse). Det utarbeides antikvariske retningslinjer for området i samarbeid med Troms fylkeskommunes kulturvernavdeling og Sametingets kulturvernavdeling.
- Det inngås dialog med Nord-Troms Friluftsråd for vurdering av innlemmelse av stien mellom Segvik og Innervika som en del av Ut i Nord-nettverket.

4.2 Kvenske kulturminner

En av de vi finner i kildene er Henrik Thomassen Qven (f.1688) som slo seg ned ved Virranmokka/Lillestraumen sammen med sønnen. Stedet er i dag fraflyttet, men brukes flittig som fritidsbolig. Foto: L. Brekmoe

Man tror at navnet Kvæningen, som er gammelnorsk og minst 1000 år gammelt, kommer av at det ofte var kvener i området. I Ottars beretning fra år 890 berettes det at «kvænene kom over fjellet og herjet på nordmennene som for forbi». Man tror dette dreier seg om en folkegruppe som gikk under navnet «kainulaiset» og var bosatt i de nordøstlige delene av Bottenvika. Både arkeologiske og skriftlige kilder tyder på at kontakten med øst er utbredt, og det er ikke usannsynlig at både handel og fiske har ført til at kvenene har kommet til Kvæningsområdet på kortere eller lengre opphold lang tid før man ser utviklingen av en fast bosetting.

Den første fastboende, kvenske befolkningen i Kvæningen er dokumentert i skriftlige kilder fra 1700-tallet. Disse kom i hovedsak fra Tornedalen og bosatte seg i jordbruksområder i Porsanger, Nord-Troms, Balsfjord og Vest-Finnmark. Da Major Schnitler og grensekommisjonen besøker Kvæningen i 1743, opplyser han at det er kommet fire kvener fra Tornedalen til Kvæningen på grunn av hungersnød og sult. Kvensk bosetting finner vi blant annet på Skorpa og Spildra, men det er i første rekke i indre Kvæningen kvenene rydder seg gårder og slår seg ned.

På 1800-tallet kom en ny bølge med kvener til Kvæningen, særlig gjaldt dette mennesker som søkte seg jobb i gruvene. Noen av disse hadde med seg både husdyr og familier, og flere ble også igjen også etter at gruvedriften tok slutt (se kapitlet om gruvedrift under).

I dag omfatter begrepet «kven» alle med finsk språk- og kulturbakgrunn og deres etterfølgere som har kommet til Nord-Norge før 1945. Definisjon baseres på folkets selvidentifikasjon, altså hvordan de oppfatter seg selv. Kvenene er offisielt anerkjent som nasjonal minoritet i og med Stortingets ratifikasjon i 1998 av Europarådets rammekonvensjon for beskyttelse av nasjonale minoriteter.

Som kjerneområde for kvensk bosetting med en sterk kvensk identitet også i dag, ønsker Kvæningen kommune å prioritere en bevaring av kulturminner som forteller kvenenes historie.

KVENSKE KULTURMINNER

Kvenske kulturminner er uten et formelt vern i lovverket, og det har i liten grad blitt gjennomført systematiske registreringer. Blant de tidligere registrerte, nyere tids kulturminner i Askeladden var det kun registrert tre tjæremiler og en gammetuft i Kvæningsbotn som var knyttet til det kvenske.

I upubliserte befaringsrapporter finnes det registreringer som ikke er detaljkartfestet, men som, i tillegg til befaringer gjort i forbindelse med planarbeidet, gir et godt bilde av kulturminneforekomsten i Kvæningsbotn. I dalene over Kvæningsbotn finner vi tallrike spor etter gammer, tjæremiler, utmarksslåtter og veianlegg som viser den allsidige ressursutnyttelsen til folket i indre Kvæningen. I tillegg er fem av omlag 13 bygninger som overlevde nedbrenninga under 2. verdenskrig i dette området. Det er viktig å understreke at området også har vært brukt av nordmenn og samer, men at den kvenske kulturhistorien og ressursutnyttelsen særlig kommer til syne i Kvæningsbotn.

I den følgende gjennomgangen vises et utvalg av registrerte kulturminner. Kulturminnene er kartfestet i Vedlegg 2, detaljkart kvensk kulturmiljø.

GÆRBETHYTTA

I vestenden av Gearbbetjávri som er utløpet til Nordbotnelva ble det i 1915 oppført en tømmerhytte av Statens Skoger. Byggmester var Anders B. Andersen fra Tangnesland. Stua (avbildet til høyre under) er i laftet, høvlet tømmer med stein i grunnmur og saltak med papp. Bygningen måler 6.90m x 4m og har to rom. Den har blitt brukt til alle tider av året av folk som har jobbet med tjærebrenning, vært på jakt, fiske eller bærplukking og skogbruk.

LIMPASTUA

Skogskoie som ble bygget av Hjalmar Jakobsen fra Myrdal i 1920. Limpastua (til venstre under) er bygd av tømmer, rund på utsiden og økset til på innsiden. Stua bestod opprinnelig av oppholdsrom i nordenden og stall i sørenden. Bygningen måler 3.9m x 5.66m.

Gærbbethytta (til venstre) og Limpastua. Foto: L. Brekmoe

SLÅTTEMARK

Før krigen var det utbredt bruk av slåttemarker og seterdrift i dalen. Utmarksslåtter ble registrert i forbindelse med undersøkelser tilknyttet regulering/utbygging av Kvænangselva i 1976 på bakgrunn av informantopplysninger. Disse er tegnet inn i vedlagte kartmateriale.

I 1976 ble det registrert en høylæ på flata mellom Ruossabekken og Nordbotnelva. Denne ble ikke gjenfunnet i 2018, men på mindre flater er gressveksten på tidligere utmarksslåtter fortsatt tydelige. Foto: L. Brekmoe

VEGER

Skogsveier og ferdsselsveier finnes det mange av i området. Noen steder har de blitt bygd opp med stein, eller de er ryddet gjennom urer. Disse forteller både om arbeidet som ble lagt ned i å ha gode transportmuligheter og tilgjengelighet, og om betydningen skogens ressurser hadde for befolkningen.

Veien gjennom Gærbikkura bygd av Anders B. Andersen, som også stod for bygginga av Gærbethytta. Veien ble bygd omlag 1915 og går gjennom 200 meter med bratt ur. Foto: L. Brekmoe

Oppmurt vei på sørsiden av Kvænangselva. Foto: L. Brekmoe

Hestevei med en lengde på 50m. Oppbygningen består av flate heller. Dateringa på veien er usikker, men veien er trolig fra slutten av 1800-tallet eller tidlig 1900-tall. Foto: L. Brekmoe

KVÆNANGEN SKOGSSTUER

Kvænangen skogsstuer består av tre bygninger som er bygd på rekke etter kvensk tradisjon. Bygningsmassen har en innholdsrik historie hvor bygninger både har blitt flyttet og har endret funksjon.

Skogsstuene slik de ser ut i dag. Foto: NTRM

Den første av disse, Gammelstua, ble bygd rundt tidsrommet 1880-1890. Ifølge kilder skal byggherren ha vært en kven ved navn Skovberg. Denne ble utvidet med en høylae rundt 1900 og en annen tømmerbygning, stallen, ble bygd inntil høylaen. Rundt 1910 ble det bygd ytterligere en tømmerbygning, Nystua, som ble bygget til i rekken med de to eldre bygningene. Mellom de tre tømmerbygningene var det høylaer, og anlegget ville vært svært likt det det er i dag.

Under 2. verdenskrig var det mindre aktivitet i dalen og Nystua ble flyttet til Niemenaikku nede i Kvænangsbotn. Senere ble den flyttet til Sørfjorden. Da krigen tok slutt ble det på nytt behov for favneved og dermed husly i dalen, og Nystua ble flyttet tilbake.

I 1951 ble stallen tatt ned, reparert og flyttet 20m nærmere elva. De andre ble stående som før. Stallen ble nå bolig for arbeidskarene, Nystua og Gammelstua ble brukt som stall. Skogsstuene gikk ut av bruk som utmarksboliger på 1960-tallet, men på 1980-tallet ble bygningene restaurert og flyttet tilbake til sin opprinnelige rekkeform. I dag eies skogsstuene av Statskog og forvaltes av Nord-Troms museum.

TJÆREMILER

Kvenene hadde med seg kunnskapen om hvordan man utvant tjære fra fururøtter og dette var en viktig inntektskilde for befolkningen i Kvænangsbotn. Det var et stort behov for tjære, særlig til impregnering av båter og til dels også fiskeredskaper og garn. Tjærebrenning hadde et oppsving i etterkrigsårene i forbindelse med gjenreisninga, men mot slutten av 1960-tallet var det så og si slutt på tjærebrenning i Kvænangsbotn.

Tjæremilene fremstår i dag som runde nedgravninger som gjerne ligger i en bakkekant slik at man enkelt kunne tappe tjæra ut av mila og ned i tjæretønner via en tapperenne. Det ligger mange tjæremiler i området, og kun et fåtall av disse er registrert. Disse varierer i diameter fra 3m til den velkjente stormila som har en diameter på rundt 20m. Det skal ha tatt tre dager med fyring før det kom tjære ut av stormila, da produserte den så mye at de fylte 330 tønner, i tillegg til en åttring, med tjære.

Tjæremile nær Limpastua. Tjæremilene gir gode vekstforhold og er ofte svært gjengrodde.

Foto: L. Brekmoe

Stormila, også kjent som verdens største tjæremile, ble bygd i en tid da det gikk sport i å konkurrere om å bygge den største mila. Mila måler 20m i diameter og er 3-4m dyp. Foto: L. Brekmoe

TUFTER

Spor etter nedfalne koier og gammer er tallrike i disse områdene. I 1976 ble det registrert 21 tufter etter gammer og koier innenfor området som her er definert. Disse kommer i tillegg til hustuftene på Hustomta i Kvænangsdalen. Gammene og koiene ble bygget på privat initiativ og ble benyttet i forbindelse med alle slags aktiviteter i utmarka som jakt, fiske, bærplukking, skogdrift og tjærebrenning.

Gammetuft langs veien til Gærbbethytta. Denne skal ha vært i bruk rundt 1910-1920. Tufta er tydelig markert med kraftige steinvoller som vegger. Foto: L. Brekmoe

Rester etter koi med oppmurt grue som trolig kan dateres til 1800-tallet siden alt tømmeret er hogget med øks. Tufta ligger på nedsiden av veien like ved parkeringsplassen. Foto: L. Brekmoe

Gammetuft med torvvegger like ved en liten tjæremile rett før Lilleøyhompen på sørsiden av Kvænangselva. Tufta er delt i en boligdel og stall. Foto: L. Brekmoe

ØVRIGE KULTURMINNER KNYTTET TIL DET KVENSKE

Utenfor området som er definert som kvensk kulturmiljø, ligger det også to andre kulturminner av betydning for Kvæningen kommune og som kan knyttes til den kvenske historien i området.

NAVITSAGA

I en skogbrukskommune som Kvæningen fantes det minst åtte sager som var i drift frem til tvangsevakueringa høsten 1944. I Navitelva ble det omkring 1913 bygd to vannsager som helt frem til krigen ble driftet samtidig, i konkurranse med hverandre. Alle sagbruk i kommunen ble rasert i forbindelse med nedbrenninga, og etter krigen ble sagene som ble gjenoppbygd motordrevne.

Navitsaga. Foto: Bjørg Abrahamsen.

Utstyret fra den vandrevne sirkelsaga i Navit ble imidlertid funnet i 1996 av etterkommere etter sagbrukseier Johan Erik Abrahamsen og et restaureringsprosjekt ble igangsatt. Arbeidet ble ferdigstilt i 2001, men det ble i ettertid oppdaget at renna fra fossen til saga må være langt kraftigere siden saga ikke skal ha daglig tilsyn, men være en formidlings-sag som brukes med jevnlig mellomrom.

Hvorvidt saga kan identifiseres som et kvensk kulturminne, er usikkert, men den kan knyttes til det kvenske skogbruket i området og er derfor inkludert i dette kapitlet.

DJUPANVIKHUSET

Bebyggelsen i Djupanvika overlevde nedbrenningen vinteren 1944/45 og ble registrert i SEFRAK-registeret av Kari Digre på 1980-tallet.

På 1990-tallet var bygningene i dårlig forfatning, og i sammenheng med et planlagt gårds-tun i Kvænangsbotn ble våningshuset demontert og flyttet til en tomt nær gjenreisningsgården på NiemenaiKKu (gbnr 33/2). Grunnet manglende ressurser og finansiering, stanset restaureringsarbeidet opp på 90-tallet. I 2018 ble bygningen overført Kvæningen qven og sjøsamisk forening som planlegger å flytte og fullføre restaureringsarbeidet.

Djupanvikhuset i 2017. Bygningen har blitt overtatt av Kvæningen qven og sjøsameforening og skal restaureres. Foto: L. Brekmoe.

Kamlafting er kjent fra hele landet i tillegg til svensk og finsk side av Tornedalen. Den ble først tatt i bruk på 1700-tallet og var da særlig brukt i kirkebygg før den på 1800-tallet ble tatt i bruk i våningshus. Foto: L. Brekmoe

Våningshuset er over to etasjer, med to rom i hver etasje. Det ble oppført i 1922 av Håkon Bless. Huset er i saget tømmer fra Kvæningen og har fine eksempler på kamlaftingsteknikk hvor lafteknutene har blitt kappet av ved vegglivet for å tilpasses utvendig panel. Taket er av dråpeformet lappeskifer. Bygningen er i svært dårlig stand og det sees som veldig positivt at foreninga har tatt over bygningen og skal igangsette restaurering.

VERNEVERDI OG TILTAK

I Kvænangsbotn finner man et høyt antall kulturminner som forteller om befolkningens, og særlig kvenenes, bruk av utmarkas ressurser. Kulturminnene er generelt i god stand, selv om landskapet også her preges av gjengroing. Særlig gjelder dette de tidligere slåttemarkene som er i ferd med å gå tapt.

Et viktig trekk ved området er at det er bevart fem bygninger fordelt på tre ulike lokaliteter. I en kommune hvor nær alle bygg ble brent under krigen, er dette ekstra verdifulle kulturminner som vitner om byggeskikk før krigen. Tufter og tjæremiler er det mange av, og ikke alle er av en slik formidlingsverdi eller tilstand at de burde søkes vernet.

Mange av kulturminnene ligger innenfor Kvænangsbotn og Navitdalen Landskapsvernområde og har dermed en viss beskyttelse av verneforskriftene der. Samtidig er det viktig å ha en løpende dialog med forvaltere av verneområdet og Statskog i arbeidet med kulturminner.

Forslag som overføres til handlingsprogram:

- Alle registrerte kulturminner innenfor det definerte området registreres som kommunalt listeførte kulturminner.
- Gjennom dialog med eier Statskog og forvalter Nord-Troms museum vurderes å søke om en vedtaksfredning av Kvænangen skogsstuer.
- Kunnskapen som er innsamlet i forbindelse med kulturminneplanen overføres til verneområdestyret i Kvænangsbotn og Navitdalen LVO slik at disse kan inkorporere opplysningene i sitt formidlingsarbeid.
- I samarbeid med regional forvaltningsmyndighet, Statskog og Nord-Troms museum utarbeides det retningslinjer for hvordan fremtidig vedlikeholdsarbeid skal ivareta den antikvariske verdien av bygningene, samtidig som de kan brukes aktivt.
- Kulturminner, inklusive utvalgte veier, tufter og tjæremiler langs kulturstien opp Kvænangsdalen defineres som hensynssone c) ved neste rullering av arealplanen. For en oversikt over hvilke kulturminner dette gjelder, se kart i Vedlegg 2.

4.3 Reindriftssamiske kulturminner

Overgangen fra jakt på villrein til tamreindrift har trolig vært gradvis, i Indre Troms har det blitt registrert ildsteder/árran fra 800-tallet som er tolket som tilknyttet tamreindrift. Tamreindrift er imidlertid veletablert på 1500-tallet. Med reinnomadismen oppstår det et skille mellom samer som driver reindrift og de som fortsetter den gamle fangstkulturen, slik sjøsamene i Kvænangen gjorde langt opp i tid.

Tilkomsten av reinnomadisme blir tradisjonelt forklart med nedgang i viltbestanden og særlig villreinen, som følge av jakt og beskatning. Dette «tvang» på det nærmeste fram et nomadiserende tamdyrhold, som baserte seg på å utnytte reinenes naturlige vandring mellom innland (vinterbeite) og kyst (sommerbeite). Det finnes andre forklaringer på tilkomsten av reindrift, men melking av reinen synes i alle fall å ha vært et viktig element innafor denne driftsformen i den tidligste fasen.

Det er vanskelig å si noe om når de første reinnomadene tok i bruk Kvænangen, men man må anta at det flyttemønsteret man kjenner til fra seinere tid med vinterbeite (vinterboplass) i Kautokeino og sommerbeite (vår-, sommer- og høstboplass) på kysten, også gjorde seg gjeldende i den tidligste fasen.

Området har i de siste 100-200 årene også vært brukt av de samme reindriftsfamiliene (slektene) fra Kautokeino. Den gamle (intensive) driftsformen med døgngjeting av reinen, god utnyttelse av beiteforholdene og samlokalisering av reinflokk og årstidsbosted, har gradvis endra seg til å bli en mer ekstensiv driftsform med basert på større flokker, mindre gjeting og kontroll, og en mer markedstilpassa drift. Ennå fram til før 2. verdenskrig eksisterte den ekstensive driftsformen i noen grad innafor området, og overgangen til dagens motoriserte driftsform skjedde rundt 1970.

Kvænangen har stor betydning for reindriften - først og fremst i sommersesongen. Fra april frem mot slutten av juni kommer reinflokkene fra vinterbeitene rundt Kautokeino til sommerbeitene i Kvænangen. Totalt er det fem reinbeitedistrikt som har sommerbeiter i Kvænangen med 50 siidaenheter/driftsenheter.

Som nevnt er alle samiske kulturminner eldre enn 1917 automatisk fredet. Det er fremdeles relativt få gjennomførte registreringer i fjellområdene, men det planlegges en omfattende registrering av reindriften kulturminner i Kvænangsbotn og Navitdalen landskapsvernområde som vil gi en god oversikt over kulturminnene i tre av reinbeitedistriktene (Spalcá (33), Abborašša (34) og Favrosorda (35a)).

STORSVINGEN

Storsvingen er blitt et landemerke for de som kjører over Kvænangsfjellet. Like etter krigen, tidlig etter at veien over Kvænangsfjellet ble bygd, begynte reindriftsfamilier å bosette seg her. Herfra solgte de suvenirer til turister som stoppet på grunn av utsikten. Stedet har vært kjent som sameleir i NAFs veibøker i lang tid. Senere har suvenirsalget forflyttet seg til Gildetun på toppen av fjellovergangen, mens jordgammene de benyttet fortsatt står.

Det er seks stående gammer/bealljegoahti i Storsvingen. På 1950- 60-tallet var det ganske vanlig å bygge (firkantede) gammer i bindingsverk andre steder, mens man her har beholdt tradisjonell konstruksjon, samtidig som man har tatt i bruk nytt materiale.

Gammene er spesielle fordi de bruker den gamle bealjekonstruksjonen i kombinasjon med nyere byggematerialer. Gammen måler 5,5 x 5m. Foto: Sametinget.

I dette området ovenfor Storsvingen var det reingjerde og slakteanlegg. Foto: L. Brekmoe

Årran/ildsted i samme område som reingjerdet. Foto: L. Brekmoe

For øvrig dreide mye av tilholdet i Storsvingen seg om reindriften. Sommerbeiter ble benyttet i dette området. Gjerdeanlegg ble bygd for å merke kalver, slakte rein for peskskinn og salg. Slakting av kalv for peskskinn ble gjort i august, da skinnene har god kvalitet for bruk til pesk. I tillegg ble dagligdagse gjøremål utført. En stor snøfonn på oversiden av svingen fungerte som kjølelager for oppbevaring av mat. Stedet har også tidligere vært brukt som kalvingsområde for rein, da var lavvuene til gjeterne i sørenden av Sandnesvannet.

Stedet har vært i bruk gjennom en modernisering i reindriften, spesielt teknologien har endret driftsmønsteret. Da stedet ble tatt i bruk, var reinsdyr transportmiddel på vinterstid, mens bil ble leid inn ved behov på sommerstid. Kløvrein ble brukt tidlig vår og høst. Man hadde derfor behov for mer eller mindre faste bosteder på flere forskjellige plasser.

I tillegg har det blitt registrert fire gammetufter på lokaliteten. Disse er ofte spor etter gammer som har blitt flyttet innenfor Storsvingen.

NAVITDALEN

En tilsvarende gamle står i Navitdalen, nord for Saivva i reinbeitedistrikt Favrosorda (35a). Denne gammen er lagt inn i tiltaksplanen for Kvænangsbotn og Navtidalen LVO, hvor det planlegges en dokumentasjon av gjenoppbygging av gammen.

Gammen i Navitdalen. Foto: Roy Hansen

VERNEVERDI OG TILTAK

Gammene har kulturhistorisk verdi og er verneverdige siden de er bygd på en tradisjonell måte. De er oppført med den tradisjonelle bealje-konstruksjonen, men med nyere byggematerialer. På 1950- og 60-tallene og lenge før, var det vanlig å bygge (firkantede) gammer i bindingsverk andre steder. Det var trolig enklere å benytte rette bjørkestokker og bindingsverk med spiker, enn å lete og bruke bealljit. At man likevel har valgt å bruke tradisjonell byggemetode kan ligge i et ønske om å beholde den tradisjonelle bygningstekniske kunnskapen og utformingen.

Gammenes verneverdi kan anses redusert ved at de er renovert på en ikke-antikvarisk måte, men formidler allikevel en viktig reindriftssamisk historie fra nyere tid, deriblant turisthandelen.

I forbindelse med vedtatte reguleringsplan for «E6 Kvæangsfjellet, langsiktig løsning» fastslås:
«Reinbeitedistriktet har i dag salgsboder i tilknytting til Gildetun. På 80-tallet hadde de sommerboplass ved Storsvingen, og hadde da sine salgsboder der. Det vil være naturlig å flytte noe av denne aktiviteten ned mot Storsvingen igjen når tunnelen i Malingsfjellet etableres. Det vil da være av verdi å ta vare på gammene og andre elementer som ivaretar historikken i området.»

Det må utvikles skjøtselsplaner og skjøtselsavtaler mellom eiere av gammene og aktuelle samarbeidspartnere for Storsvingen. Eierne av de ulike gammene er tilgjengelige hos Sametinget gjennom deres dokumentasjon i forbindelse med reguleringsplanen. Kommunen kan bistå med å finne eventuelle partnere til et slikt prosjekt, for eksempel Naavuona Siida og/eller Nord-Troms museum. Sametinget vil være en viktig kontakt, både med tanke på faglig kompetanse og tilskudd til eventuelle prosjekter.

Planer for en eventuell restaurering og tilrettelegging må skje i samråd med Statens vegvesen slik at eventuelle prosjekter utvikles i tråd med vedtatte reguleringsplan for Storsvingen.

4.4 Moloen i Seglvik

Molo og vorr i Seglvik. Foto: L. Brekmoe

Moloen og vorren ble bygd av Statens Havnevesen og ble påbegynt i 1898 og fullført i 1904. Byggematerialet var naturstein som ble hentet i Steinavær, 200 nautiske mil unna. Nesten alt av arbeidet ble utført for hånd.

På denne tiden var Seglvik et betydelig lokalt fiskevær. I sesongen søkte det fiskere hit fra hele kommunen. De brukte nordlandsbåter, og moloen, eller vorren, er ble bygd med henblikk på å sikre landingsplass for disse båtene. Senere, da motorbåten overtok, utspilte moloen sin rolle, og det ble behov for et nytt havneanlegg.

Moloen og vorren er fortsatt i brukbar stand, men moloen trenger noe reparasjon. De tilhørende steinene er fortsatt intakt og kan fortsatt brukes. Vorren, som er en slags brygge for mindre båter, er fortsatt i meget god stand. I 1909 ble den ytterste del av vorren, hvor betongdekket var ødelagt, dekket med steinheller, som går tvers over; disse er hentet fra et brudd inne i Kvænangen.

Moloen har i nyere tid blitt betydelig skadet av vinterstormer og det er behov for et større restaureringsprosjekt for å sette moloen i stand og forhindre ytterligere forvitring.

VERNEVERDI OG TILTAK

Havna har stor grad av autentisitet. Detaljen med store steinblokker på vorren er relativt sjelden, og som helhet har havna estetisk verdi. Moloen og vorren er et godt eksempel på hvordan slike anlegg ble bygget rundt forrige århundreskifte. Anlegget forteller en historie om driftsformene som tidligere rådet på havet., og om den betydningen Seglvik, som i dag er en utkantsbygd, hadde. Havnene og moloene var selve bærebjelken for fiske langs kysten, og disse var ofte de eneste investeringene som staten gjorde i utkantområdene

Kvæningen kommune overtok vorren og moloen fra Kystverket i 2009. Det er opprettet et fond for restaureringen av moloen, men en fullfinansiering av restaureringsarbeidet er per dags dato ikke sikret.

Seglvik molo og vorr reguleres til hensynssone c) ved rullering av arealplanen og legges inn i Askeladden som et kommunalt listeført kulturminne.

4.5 Krigsminner

De første tyske troppene kom til Kvæningen sommeren 1940. Hovedformålet med styrkene som var utplassert i Kvæningen var å hindre innseiling og ilandsetting langs fjorden, i tillegg til forsvar av den viktige riksvei 50. Utbedring av kommunikasjon og ferdselsårer var en av de store oppgavene som møtte okkupasjonsmakten i Kvæningen, og en av de første oppgavene var å etablere fergeleie i Sørstraumen. Dette ble senere erstattet med veien som ble bygd rundt Kvæningsbotn. Alt byggearbeide medførte både tvangsarbeide for lokalbefolkningen, men også at et relativt høyt antall fangeleire ble lagt til Kvæningen. Det ble også etablert tre kystbatteri i kommunen som skulle stå for forsvaret av de indre delene av Kvæningen. Disse ble lagt til Storeng, Nordstraumen og Rakkenes.

Det er et stort antall krigsminner i kommunen som i varierende grad er bevart. Dels ble mye ødelagt av tyskerne selv under tilbaketrekkinga, dels har noe blitt sprengt og fylt igjen i etterkrigstid. I dag er den største trusselen mot krigsminner, som for øvrige kulturminner, gjengroing.

Ved enden av Ut i Nord-stien opp Sørstraumdalen ligger restene av en tysk leir som ble anlagt høsten 1944. Her finnes godt bevarte tufter fra finérhytter så vel som brakker, i tillegg til en rekke ovner. Foto: L. Brekmoe

I tillegg til de utvalgte krigsminnene som er definert som verneverdige i kulturminneplanen, er det i forbindelse med planarbeidet registrert krigsminner i Dingalbukta, på Vassnes, i Sørstraumdalen, på Rakkenes og Storeng. Disse legges inn i Kulturminnesøk. Tre av disse lokalitetene ligger langs Ut i Nordstier, og vil enkelt kunne inkorporeres i en digital formidling av kulturminner langs disse stiene.

VEISKARET FANGELEIR

I august 1942 ble 400 norske fanger sendt fra Grini til fangeleire på Kvæangsfjellet for å bygge tretunneler og snøskjermer for å sikre at fjellovergangen forble åpen vinteren gjennom. Vinteren 1941/42 hadde tyskerne hatt store problemer med snørødding. Når fjellovergangen var stengt var landet, da som nå, delt i to, og transport til sjøs ble ansett som risikabelt grunnet faren for angrep fra de allierte.

Det ble satt opp en fangeleir like nord for kommunegrensa mellom Nordreisa og Kvæningen. Denne fangeleiren er den mest kjente av fangeleire for norske fanger i Kvæningen, blant annet fordi maleren Per Krogh satt i fangenskap her og dokumenterte livet i leiren både gjennom memoarer og tegninger. I dag er det imidlertid ingen spor igjen etter fangeleiren.

160 av de norske fangene ble satt i land i Badderer og fraktet opp på Baddereidet, hvor de ble satt i fangeleiren i Veiskaret. Blant fangene var 14 lærere fra Rogaland som hadde motsatt seg medlemskap i NS, omlag 20 avisfolk fra Rogaland og omlag 30 norske jøder. Fangene satt i Veiskaret frem til 10. november 1942, da de ble fraktet sørover igjen. Lokalbefolkningen i Kvæningen bidro sterkt til at det gikk bra med fangene som satt i leiren ved å gi fisk og mat til fangene. Etter at de norske fangene ble sendt tilbake til Grini, ble tyske straffefanger som hadde jobbet med RV50 i Kvæningsbotn overført fra en fangeleir i ved Perten i Kjækan til Veiskaret.

Fangeleiren

Tyskerne hadde tatt over Vegvesenets brøytestasjon som ligger på østsiden av E6 i 1941, men Vegvesenet fikk beholde verkstedbygget. På denne siden av veien ligger tuftene etter et administrativt bygg, et verksted, en smie, oljelager og garasje. Det lå også en tømmerhytte på tomten. I bakkekantene omkring anlegget ser man fremdeles skytterstillinger ment til bruk i nærforsvar ved eventuelle anlegg.

Tuft etter administrasjonsbygg. Foto: L. Brekmoe

Tuftene etter en av brakkene i fangeleiren. Foto: L. Brekmoe

Selve fangeleiren lå på vestsiden av veien. Disse bestod dels av brakker som var hentet fra de nedlagte Middavarre gruver i Burfjorddalen som er omtalt tidligere i kulturminneplanen. I alt ble det bygd fire brakker av lokale arbeidere utkommandert til arbeid under Organisation Todt. To av de fire brakkene var fangebrakker, rundt disse ble det satt opp et piggrådgerde. De to andre brakkene var forbeholdt tyske vaktmannskaper og Organisation Todt.

VERNEVERDI OG TILTAK

Krigsminnene på Baddereidet forteller en viktig historie om motstandskamp og norske fangers skjebne under 2. verdenskrig. Oppholdet til fangene er godt dokumentert gjennom bokutgivelser, intervjuer, artikler og radioprogram. Området er lett tilgjengelig med parkering og formidling på stedet gjennom et skilt satt opp av i forbindelse med prosjektet Krigsminnelandskap Troms.

Tuftene er godt bevarte og gjengroingen i området begrenset. Tiltak i området utover en eventuell videreutvikling av formidling er ikke nødvendig.

Området defineres som hensynssone c) ved rullering av arealplanen og legges inn som kommunalt listeført kulturminne i Askeladden.

KYSTBATTERI, NORDSTRAUMEN/LAVOLLEN

Allerede fra invasjonen av Norge den 09. april 1940 ble en befestning av kystområdene og utbygning av kystartilleriet i Norge prioritert. I 1941 beordret Adolf Hitler bygging av Atlanterhavsvollen, et 2.685km langt forsvarsverk som strakk seg fra Frankrike via Belgia, Nederland og Danmark, videre nordover langs kysten gjennom Norge. Forsvarslinja besto av flere hundre kystbatteri (kystfort) som skulle stoppe en eventuell alliert invasjon, og et viktig ledd i denne linja var "Festung Norwegen". På det meste fantes det over 300 kystbatterier i Norge.

HKB 37/971 Nordströmmen tilhørte Artillerigrupe Alta, og sorterte inn under Artilleriregiment 971. Hensikten med befestningene i Kvænangen var å hindre allierte muligheten til å ta seg langs Rv 50 (nå E6) til Alta, i tillegg til å bevokte innseilingen inn Kvænangsfjorden. Batteriet dannet en indre forsvarslinje sammen med batteriene på Storeng og Rakkenes bak kystbatteriet på Engnes på Skjervøy.

Tyskerne fjernet selv store deler av kystbatteriene og utstyret når de trakk seg tilbake fra området i januar 1945. I dag fremstår de fleste krigsminnene derfor som groper og grøfter i terrenget, dette gjelder særlig i de områdene hvor det ble benyttet lite betong i konstruksjonen. Foto: L. Brekmoe

Batteriet var sannsynligvis ikke av de mest betydningsfulle i «Festung Norwegen», etter den sparsomme befestningsinnsatsen å dømme. Det er brukt lite betong og det ser ut som mesteparten av dekningsrom og løpeganger har vært tømmerforsterket.

Det er sprikende kilder til hva hovedskytsene til batteriet besto av. Etterretningsrapporter fra 1943 tilsa 6 stk. 105mm kanoner fordelt på to batterier. Lokaliteten strekker seg fra dagens E6 og består blant annet av rester etter artilleristillinger, skyttergraver, dekningsrom og forlegningsbrakker. Batteriet ble evakuert i januar 1945.

VERDIVURDERING OG TILTAK

I Kvæningen har det vært militært viktigere kystbatteri, men HKB 37/971 Nordstrømmen ligger i et område hvor det allerede finnes tilrettelegginger for formidling, blant annet gjennom gammene Naavuona siida, og de bevarte krigsminnene er representative for type krigsminner man finner ved kystbatterier.

Batteriet forteller en viktig historie om «Festung Norwegen» og betydningen av RV50 (dagens E6) for tyskerne. Batteriet må først og fremst sies å ha en lokal betydning da det regionalt finnes flere langt bedre bevarte kystbatterier i Nordreisa, Skjervøy og Kåfjord kommuner.

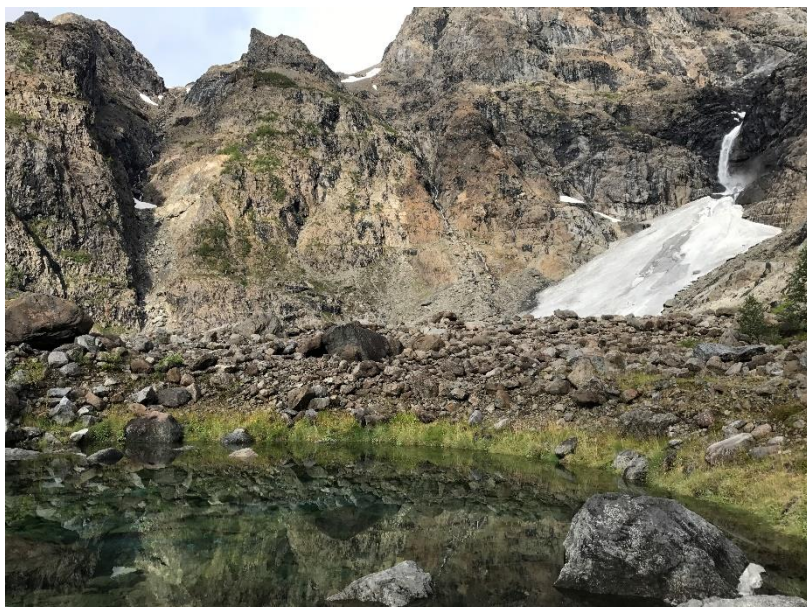
Krigsminnene på selve neset er godt synlige, men sporene etter forlegningen ligger i et område som i dag preges av sterk gjengroing. Dersom disse skal gjøres tilgjengelig for formidling, er det nødvendig med rydding av skog og vegetasjon. Det vil også være nødvendig med en detaljregistrering av området for å få en fullstendig oversikt over krigsminnene.

Tiltak:

- Et avgrenset område på Olgolanestet reguleres til hensynssone c) ved neste rullering av arealplanen på bakgrunnen av krigsminner. Dette må komme i etterkant av en detaljregistrering av krigsminnene.
- Det utarbeides en formidlingsplan i samarbeid med Gammene Navuona Siida AL og Nord-Troms museum som inkluderer både den sjøsamiske historien og krigshistorien, som museet har et ansvar for å forvalte.

EVAKUERINGAS MINNER

Da ordren om å evakuere nådde Kvænavsværingene i november 1944, valgte flere hundre mennesker å unndra seg evakueringa ved å gjemme seg i gammer og huler. De aller fleste trodde krigen snart skulle være over og at oppholdet hjemmefra skulle bli relativt kortvarig. Totalt var det folk, i kortere og lengre perioder, på 29 ulike steder i Kvænavgen, i indre deler av fjorden, på øyene Skorpa og Spildra og i Kvænavgsbotn. Totalt kan det være så mange som 300 mennesker som unndro seg evakueringa, men flere ble oppdaget og ble sendt fra Kvænavgen ved senere anledninger. Skjebnen til disse menneskene og stedene de gjemte seg er grundig beskrevet i Jan Isaksens bok «Krigsminner i Kvænavgen». Noen av disse stedene har også blitt registrert og kartfestet.

På Øra under Jøkelfjordbreen gjemte det seg bortimot 70 mennesker. Tyskerne hadde stor respekt for breen på grunn av faren for kalving, og kom derfor ikke inn Isfjorden. De som holdt til her ble oppdaget i januar 1945 og evakuert sørover. Like etter kalvet isen og knuste boplassene de hadde brukt
Foto: L. Brekmoe

De fleste stedene folk gjemte seg ligger, naturlig nok, vanskelig tilgjengelig. Dette gjelder blant annet Steinneshula på Skorpa og Tauselvhula innenfor Seglvik. I Jøkelfjord gjemte folk seg på flere steder, blant annet i Innervika og på Øra og ved Tennsteinen under Jøkelfjordbreen.

Denne hula som ligger opp mot Vardkammen i Jøkelfjord var gjemmested for Anne og Lasse Boberg og deres tre barn. For å komme ned i hula måtte man klatre ned en stige. Stedet var ikke egnet for opphold over tid, og de flyttet senere over fjorden til Tverrfjorden, hvor andre hadde gjemt seg. Foto: L. Brekmoe.

Tauselvhula innenfor Seglvik er en vanskelig tilgjengelig lokalitet som bare kan nås sjøveien. I hula, som er over hundre meter dyp, gjemte det deg 25 mennesker fra november til midten av desember 1944. De bygde hytter inne i selve hula som de bodde i. Det val alltid noen som holdt vakt ved å gjemme seg bak den markante steinen som står foran huleinngangen. Foto: L. Brekmoe

VERDIVURDERING OG TILTAK

Evakueringa og fortellingene til de som gjemte seg bort er noen av de viktigste fortellingene vi har fra krigen. De fleste av disse fortellingene er knyttet til lokaliteter der alle fysiske spor i dag er borte, eller de er knyttet til geologiske formasjoner som huler og hellere. Deres verneverdi ligger først og fremst i historiene til de som gjemte seg, og det vurderes som liten sjanse for at disse stedene skal gå tapt gjennom utbygging eller lignende aktiviteter. Den største trusselen mot evakueringas minner må derfor sies å være glemsel.

Det foreslås at det inngås et samarbeid med Nord-Troms museum for å sørge for at disse fortellingene formidles digitalt og gjerne gjennom stedfesting til kart.

4.6 Gjenreisningsbebyggelse

Gjenreisninga har med rette blitt kalt et hamskifte i Nord-Troms. Over århundrer hadde bebyggelsen i Kvæningen utviklet seg organisk, i møtet mellom norske, kvenske og samiske byggeskikker. Med nedbrenninga mot slutten av krigen, gikk disse uttrykkene for mangfold og kultur tapt, og ble erstattet med en arkitektur som fokuserte på rasjonalitet, funksjonalitet og ensretting.

Like etter at krigen var over, begynte planlegginga av gjenreisninga av Nord-Troms og Finnmark. Gjenreisninga ble sett på som en av de viktigste nasjonale oppgavene etter krigen. Det overordnede ansvar for byggevirksomheten lå hos Finnmarkskontoret, mens det ble opprettet arkitektkontor i distriktene som sammen med byggekantor i kommunene bistod befolkningen i gjenreisninga.

Med gjenreisninga ønsket myndighetene å modernisere bebyggelsen i nord, særlig gjaldt dette bolighusene. Det ble derfor utviklet typetegninger ved arkitektkontorene som tilsvarte en definert standard, og disse typetegningene er en stor del av årsaken til at gjenreisningsbebyggelsen fremstår som ensartet.

Endringer i tegninger måtte søkes godkjent av arkitektene og det ble gjennomført nøye kontroller av ferdigstilte hus. For folket i Nord-Troms og Finnmark, som alltid hadde vært vant til å klare seg selv, var det vanskelig å forholde seg til arkitekters og myndigheters inngripen i hvordan hjemmene deres skulle utformes. I Kvæningen kommune ble det oppført omlag 650 bygninger i forbindelse med gjenreisninga (1945-1960). Dette tallet inkluderer også offentlige bygg. Arkivet for gjenreisninga i Kvæningen befinner seg ved Interkommunalt Arkiv Tjeneste (IKAT) i Tromsø, hvor det er mulig å studere mappene til de ulike bygningene.

Gjenreisningsbebyggelsen forteller dels en viktig historie om arkitektur og bebyggelse i en gitt epoke i vår historie, men den representerer også på mange måter den endelige fornorskninga av samer og kvener i området. Gjennom typetegninger utformet av myndighetene og en stor grad av ensretting, forsvant også uttrykkene for kultur og identitet som tidligere tiders bygninger hadde representert.

I dag har de aller fleste gjenreisingshus som fortsatt er i bruk blitt modernisert, ofte med påbygg. På 1990-tallet gjennomført Riksantikvaren en registrering og verning av bygninger fra 1900-tallet som ble ansett som representative for ulike byggestiler. Gjennom dette arbeidet ble gjenreisningsgårdene på Niemenaičku i Kvænangsbotn og Slettnes i Jøkelfjord vedtaksfredet. Som vedtaksfredete bygninger er både Slettnes og Niemenaičku under Riksantikvarens forvaltningsansvar. Etter tidligere å ha vært anlegg under Nord-Troms museum, er både Slettnes og Niemenaičku i dag i privat eie.

Bygninger som ble ødelagt i Kvænangen under nedbrenningen:

454 våningshus
392 fjøsbygninger
216 sjøhus/naust
31 pakkhus/brygger
16 kaier
9 sagbruk
6 skoler
5 offentlige badstuer
3 bedehus
8 nothjeller
7 forretninger
8 kombinerte forretninger og fiskebruk
1 fiskebruk
1112 andre småhus

Bygninger som ikke var brent:

Hytte ved revefarm, Rødøya
Mannskarvika - bebyggelse inkl. 3 boliger
Djupanvika - bebyggelse
Prestla - bolighus skadet, ikke nedbrent
Kirka på Skorpa
Rødberg, bolighus og fjøs
Gærbet, tømmerkoie
Limpa, tømmerkoie
Dalstuene, to tømmerkoier
Niemenaičku, tømmerkoie

GJENREISNINGA PÅ SKORPA-NØKLAN

I forbindelse med forvaltningsplan for Skorpa-Nøklan landskapsvernområde ble det gjennomført en registrering av gjenreisningsbebyggelsen på begge øyene. Både Sametinget og Troms fylkeskommune konkluderte med at alle stående bygninger fra før 1960 på øyene bør defineres som verneverdige:

«Bygningene defineres som typiske gjenreisningshus og fremstår som lite endret etter oppføringstidspunktet. Gårdstunet består typisk av ei båtstø, et naust og ganspill nede ved sjøen. Selve tunet består av våningshus, fjøs og et eller flere uthus. Sommerfjøs er plassert ved utmarksgjerdet og det finnes også melkekjølere og brønner.»

På de fleste gårdene har bygningene vært i bruk til fritidsformål etter fraflyttinga. Dette gjelder i hovedsak våningshusene, men også enkelte fjøsbygninger. Våningshus er i relativt god stand, men fjøsbygninger og uthus generelt er i dårlig stand.

Totalt ble det registrert 17 gjenreisningsgårder med én eller flere bygninger.

Bolighus av typetegning C20 og fjøs av type U3 på Amorsletta, Skorpa. Typetegningene omfattet også uthus og fjøsbygninger. Den mest brukte typen var U3, som vises på bildene fra Amorsletta og Skjærnes, Skorpa. Fjøset var beregnet å passe til tre kyr, en hest og en del sauer, som var et gjennomsnittlig husdyrhold i Nord-Troms og Finnmark på denne tiden. Foto: André Nilsen, Sametinget

VERNEVERDI OG TILTAK

I 2004 ble øyene Skorpa og Nøklan i tillegg til de to holmene Høyholman vernet som Skorpa-Nøklan landskapsvernområde. Bebyggelsen på både Skorpa og Nøklan ansees å ha høy verdi som representanter for den karakteristiske gjenreisningsbebyggelsen i Nord-Troms og Finnmark.

I forbindelse med Troms fylkeskommunes registreringer på Skorpa og Nøklan og Skorpa-Nøklan Landskapsvernområde ble alle stående bygninger fra før 1960 definert som verneverdige. Både Skorpa og Nøklan inngår i KULA-landskapet (kulturlandskap av nasjonal interesse) i Kvæningen kommune og er av Troms fylkeskommune foreslått som hensynssone c) i kommuneplanen.

Anbefalingene fra Troms fylkeskommune er at vedlikehold av alle bygninger skjer etter antikvariske retningslinjer. Det anbefales omdisponering av eksisterende bygg fremfor nybygg eller hyttebygging. Noen steder anbefales gjenoppbygging på eksisterende murer med tilpassede bygninger. Med unntak av området Småsletta - Smånessan anbefales ikke nyoppføringer av bygninger der det ikke har stått bygninger tidligere.

Forslag til tiltak:

Ved oppretting av hensynssone c) i kommuneplanen inkluderes retningslinjer for bevaringen av gjenreisningsbebyggelsen jf. anbefalingene fra Troms fylkeskommune.

Stiftelsen Norsk Kulturarvs prosjekt med fokus på fjøsbygninger, som er initiert av Kåfjord kommune, følges opp av Kvæningen kommune, særlig med tanke på informasjonsdeling med eier av relevante bygninger.

Informasjon om vedlikehold av gjenreisningshus blir gjort tilgjengelig via kommunens nettsider, deriblant SINTEFs rapport om gjenreisningshus i Nord (2018).

4.7 Gruvedrift

Allerede i 1743 ble det rapportert om malmforekomster i Kvæningen, men det skulle ta nærmere 100 år før disse funnene resulterte i næringsrettet gruvedrift. Industriforetaget Quenangen Mining Association ble opprettet av engelskmannen John Rice Crowe sammen med kjøpmenn fra Hammerfest og Tromsø.

Den første gruen, Edwards Gruve, lå ved Kjækanelva noen kilometer fra selve Kjækan. I Kjækan ble det oppført utskipningskai, lager og boliger, og etter hvert fantes det både krambod og skole. Malmen i Kjækan var rik, men lå svært ujevnt i fjellet. I tillegg bød transport- og fraktmulighetene på utfordringer og høye kostnader. Nedgang i malmforekomstene og usikre konjunkturer utover 1860- og 1870-tallet førte til at gruvene i Kjækan ble nedlagt i 1878.

I 1903 kom gruvedriften i Kvæningen under A/S Sulitjelma noe som førte til stor virksomhet av skjerping og bygging, særlig ved handelsstedet Badden hvor det ble bygget landkai og direktørbolig. Fra Badden ble det anlagt vei og telefonledning, og ved Cedars gruve ble det bygd ingeniørbolig, stigerbolig, kontorbygning og maskinhus. I 1904 var det 76 ansatte, men allerede året etter ble feltet oppgitt og frem til 1909 bestod driften av nedfrakt av malm og begrensede undersøkelser. Driften ble nedlagt som ulønnsom i 1910.

Omtrent på samme tid som det ble stans i gruvedriften i Badden, ble det igangsatt drift i Middavarre. Kobberfunn i området ble gjort av en fastboende oppsitter i Kvæningen som var på bjørnejakt i 1901. I 1906 ble det igangsatt drift ved A/S Nedre Middavarre Kobberfelter og i perioden 1909 - 1920 var det periodevis arbeidet i feltet med 2 til seks menn. I 1937 tok aktiviteten seg betraktelig opp og det ble brutt ut 4000 tonn jernmalm. I prøvedriftsperioden i 1938 var 58 menn sysselsatt i gruvene.

På grunn av tidsbegrensninger ble det ikke gjennomført befaringer av gruveområdene over Kjækan og Badden i forbindelse med kulturminneplanen.

Det ble imidlertid gjennomført befaringer på Middavarre i Burfjorddalen. Middavarre ble befart sommeren 2018 og det ble påtruffet en svært stor mengde kulturminner tilknyttet gruvedriften fra 1930-tallet spesielt.

Gruvedrifta representerer en spennende tid med store omveltninger for bygdesamfunnene i Kvæningen. Det førte til seg en relativt stor arbeidsinnvandring, og når gruvene ble nedlagt, slo en rekke av arbeiderne og deres familier seg ned i Kvæningen for godt. I tillegg medførte det stor utbyggingsaktivitet i Kjækan og Badden, blant annet. For mange av de som arbeidet i, eller i tilknytning til gruvene, var dette det første møtet med lønnet arbeid. Det er viktig at denne historien bevares for fremtidige generasjoner.

Her presenteres et representativt utvalg av kulturminnene som ble registrert i 2018, en detaljert oversikt over enkeltminner foreligger i kart og tabell i planens vedlegg. I hele området ligger det en rekke andre kulturminner og gjenstander, en detaljregistrering av området for å skaffe en skikkelig oversikt over omfanget er nødvendig.

VEIANLEGG

Veien ble anlagt i 1938 og er fremdeles svært godt bevart, særlig opp til Storskjæringa. Fra Storskjæringa og opp på fjellet er veien noe smalere, men fremdeles i god stand. Veien er stedvis bygget opp med flate heller.

Utsyn ned mot Storskjæringa på vei opp mot Middavarre. Veianlegget går helt ned til Kvænangselva og er svært godt bevart. Foto: L. Brekmoe.

TUFTER

Det ble registrert en rekke tufter tilknyttet gruvedriften. De først ligger på nordsiden av Storelva, rett før veien krysser elva innerst i Burfjorddalen. Den ene av tuftene her er etter direktørboligen på sørsiden av veien. mens det også ble registrert to mindre tufter på nordsiden av veggen som kan være fra driftsbygninger. Området preges av gjengroing, men grunnmurene, som er av betong, er godt synlige.

Tufter etter brakker til gruvearbeiderne ble registrert på to ulike lokaliteter; den ene i nærheten av Kula, hvor det også ble registrert flere gruvesjakter. De andre brakketuftene lå oppe ved Storskjæringa, hvor det ble registrert totalt 2 større brakketufter og en mindre bygning. Felles brakketuftene er at de har grunnmurer av stein og nedgravd jordkjeller med steinvegger i tufta. Brakkene er rektangulære i formen og måler omlag 15m x 8m.

Tuft etter brakkebolig i nærheten av Kula. Disse ble tatt ned og flyttet til fangeleiren på Baddereidet. Foto: L. Brekmoe

Direktørboligen preges av gjengroing og relativt store bjørketrær har vokst opp inne i selve tufta. Foto: L. Brekmoe

STOLLER OG GRUVESJAKTER

Både ved Kula, Storskjæringa og oppe på Middavarre ble det registrert flere gruvesjakter av varierende dybde. Flere av disse er dagbrudd, det vil si at bruddene er under åpen himmel, men det ble også registrert en rekke dypere stoller.

De aller fleste gruvesjaktene og stollene er i dag fylt med vann. Foto: L. Brekmoe

Hele området preges av de karakteristiske gråbergtippene. Foto: L. Brekmoe

VERNEVERDI OG TILTAK

Gruvedrifta har hatt stor betydning for Kvænangens historie og er en viktig del av vår industrihistorie. Grunnet mengden kulturminner og kravet til ressurser og økonomi i forbindelse med fysiske tilrettelegginger og sikringer, er ikke dette et realistisk mål for kommunen.

Man kan imidlertid nå mange gjennom en digital formidlingsplattform, for eksempel i samarbeid med Nord-Troms museum. Det kan også være hensiktsmessig å søke samarbeid om prosjekter som tar for seg spor etter gruvedrifta sammen med øvrige kommuner som har samme typer kulturminner, så som Nordreisa, Kåfjord og Alta.

Publikum må imidlertid gjøres oppmerksomme på at ferdsel skjer på eget ansvar da mange av stollene og gruvesjaktene er usikrete og dermed farlige dersom man er uforsiktig.

Området rundt Storskjæringen har størst verneverdi av kulturminnene i Middavarre og et mindre, representativt utvalg av kulturminnene her foreslås definert kommunalt listeført.

4.8 Kirkestedet Skorpa

Skorpa kirke og kirkegård. Foto: Olav Austlid, Troms fylkeskommune

SKORPA KIRKE

Skorpa ble trolig etablert som kirkested i forbindelse med Thomas von Westens misjonsreiser som fant sted i tidsrommet 1716-1718. Thomas von Westen delte inn aktuelle områder i misjonsdistrikter og etablerte kirker og kirkegårder over hele Finnmark og Nord-Troms. Årsaken til at man tror det har blitt anlagt en kirke på Skorpa er at det har eksistert en alterbok merket «Skorpens kirke tilhørende» som er trykket i København i 1783. Denne alterboken er dermed datert før det første kjente kapellet ble bygget i 1795.

Sistnevnte kapell lå under sognekirken på Skjervøy og ble innviet av sogneprest Angell i 1806. Det er usikkert hvor dette kapellet lå plassert, men trolig lå det i nærheten, eller på samme sted, som dagens kirke. Kapellet blir beskrevet som en tømmerbygning «blot en stue med et kammer til bruk for presten, når han oppholdt sig der, 4 gange om året».

Tømmeret ble gjenbrukt under konstruksjonen av Skorpa kirke som ble innviet i 1850 i Vågen. Skorpa kirke var Kvæningen kommunes hovedkirke frem til Sekkemo kapell ble innviet i 1956. Foruten kirka, ble Skorpa fullstendig nedbrent under 2. verdenskrig. Med nedbrenningen forsvant også de som var bevart av de gamle kirkestuene som ble brukt av Kvæningstværingene under kirkehelger.

Skorpa kirke er ei tømret langkirke med omlag 200 sitteplasser. Utvendig er kirken panelt med reist panel. Som nevnt over ble det brukt endel tømmer fra det gamle kapellet på Skorpa. Det er ikke kjent

hvem som var arkitekt til kirken. Opprinnelig hadde kirken torvtak. Dette ble skiftet ut med skifer under en større restaurering i årene 1881-1893. En større reparasjon ble foretatt i 1938 med legging av nytt golv og nye kirkebenker.

Altertavla er et hvitt kors mot sort bakgrunn som stammer fra restaureringen mellom 1881 og 1893. Orgelet i kirka ble innkjøpt fra Rotsund kapell i 1960.

Skorpa kirke blir holdt ved like av Kvæningen kommune ved kirkevergen. Kirkevergen besørger også slått rundt kirka i forbindelse med årlig sommergudstjeneste.

KIRKEGÅRDER

Totalt er det registrert fem kirkegårder på øya. To av disse er i hovedsak basert på muntlige overleveringer.

På 1930-tallet skal det ha blitt pløyd opp hodeskaller på sletta nedenfor Skaret i Vågen. Det fortelles også om en gravplass «nede ved stranden fra karelenes tid», muligens i området kirka ligger i dag. Fra handelshuset i Vågen og oppover snakkes det også om en annen kirkegård, muligens tilknyttet kapellet på slutten av 1700-tallet.

KIRKEGÅRDEN VED SKORPA KIRKE

Kirkegården rundt kirka skal ha vært i bruk i perioden 1853 til 1964. Kirkegården er uklart avgrenset med synlige søkk og forsenkninger i terrenget utenfor de synlige gravene med gravmarkører.

KIRKEGÅRDSVIKA

Kirkegården i Kirkegårdsvika var i bruk i årene 1886-1932. Det var stort sett folk fra Kvæningen som ble gravlagt her, men også noen fra Nordreisa og Skjervøy. Kirkegården er karakteristisk for sin tid. Den er omgitt av stakittgjerde og har en stor andel lokalt utformede gravminner i tre og skifer. I tillegg til frittstående graver som er organisert rekkevis, finnes det et familiegravsted for Giæver-familien fra Alteidet. Familiegravstedet er avgrenset med et gjerde bestående av runde trestolper og tre rader rundjern

Gravmarkør av stein på kirkegården i Kirkegårdsvika. Foto: L. Brekmoe

Kirkegården har inntil nylig vært preget av gjengroing med tilgroing av krattskog og trær, i tillegg til høyrest grunnvegetasjon sommerstid. Dette har blitt betraktelig forbedret gjennom Fylkesmannen i Troms sitt skjøtelsprosjekt der en god del av krattskogen har blitt fjernet og grunnvegetasjonen fjernet.

Kirkegårdsvika sett fra sjøsiden. Foto: L Brekmoe

SKORPA NYE KIRKEGÅRD

I 1933 ble det opprettet en kirkegård ved Vågehalsen, ved veien som går over øya. Det gamle likhuset fra Kirkegårdsvika ble flyttet til denne kirkegården, og et nytt hus, som fremdeles står, ble bygget like etter krigen. Denne kirkegården har vært i bruk helt frem til nyere tid for begravelser av mennesker med tilknytning til Skorpa.

Skorpa nye kirkegård ved Vågehalsen. Foto: L. Brekmoe

VERNEVERDI OG TILTAK

Skorpa kirke er ett av få bygg som stod igjen etter nedbrenninga, og er i tillegg en viktig markør for betydningen av kirke- og handelsstedet Skorpa før krigen.

Kirkegårdene har gravmarkører som viser en stor variasjon med hensyn til både materialvalg og utforming. Kirkegårdene og gravmarkørene reflekterer tidligere samfunn, sosial status og lokale tradisjoner. Kirkegårdene er automatisk fredete samiske kulturminner.

Skorpa er definert som del av KULA-landskapet for Kvæningen kommune (Kulturhistoriske landskap av nasjonal interesse). KULA-landskapet i Kvæningen er definert til øyene Spildra, Skorpa og Nøklan og er foreslått definert som hensynssone c) i kommuneplanen på grunn av sin kulturhistoriske verdi. Skorpa er også del av Skorpa-Nøklan Landskapsvernområde, hvor kulturminner og kulturlandskap inngår i forvaltningen. Skorpa kirke er en listeført kirke, og er dermed definert som verneverdig, men ikke fredet.

Forslag til tiltak som overføres Handlingsprogram:

- Informasjon som har blitt innsamlet i forbindelse med arbeidet med kulturminneplanen oversendes Landskapsvernområdestyret for Skorpa-Nøklan for inkludering i deres formidlingsarbeid.
- Det gjøres en tilstandsvurdering av Skorpa kirke for å undersøke behovet for vedlikehold av bygget og kostnader tilknyttet dette.

Kvænanen kommune

GÁRGU 8, 9161 BURFJORD

Telefon 77 77 88 00

www.kvanangen.kommune.no

Kommunedelplan for kulturminner

Vedlegg 1 - Handlingsprogram

Informasjon om handlingsprogrammet

Kommunedelplanen for kulturminner skal benyttes som et informasjons- og styringsverktøy. Kommunedelplan skal sees i sammenheng med Kommuneplanens samfunns- og arealdel, Kystsoneplan, og andre kommunedelplaner for kommunen.

Gjennom drøftinger og behovsanalyser utdypet i hoveddokumentet legges grunnlaget for et 4-årig handlingsprogram. Her gjøres konkrete prioriteringer vedrørende skjøtsel, rehabilitering og andre tiltak for kulturminner i Kvæningen kommune. Handlingsprogrammet inneholder en prioritert liste over tiltak med kortsiktige behov og finansiering tilknyttet disse og en liste over tiltak som på sikt ønskes utviklet, sistnevnte er ikke satt opp i prioritert rekkefølge.

Handlingsprogrammet skal revideres årlig, og ta utgangspunkt i tiltakene som fremgår av kommunedelplanens handlingsprogram for kulturminner. Vesentlige endringer i kommunedelplanens hoveddokument skal legges til hovedrullering hvert 4. år.

Tabellen er en foreslått finansieringsplan, ikke endelige offentlige bevilgning. Kommunale tildelinger vil være avhengige av kommunens vedtatte årsbudsjett og økonomiplan.

1.2 Langsiktige behov for skjøtsel, rehabilitering og andre tiltak i 2019 - 2030

Tiltak	Lokalitet	Prosjekteier	Kommentar
Avklare ansvar og organisering av kulturminner som kommunen skal skjøtte og drifte.	Hele kommunen	Kommunen	Opprette et styre? (NTRM, kommune og interesseorganisasjoner som Qven og sjøsamisk, Navuona sami searvi, Historielag , Statskog og Sametinget)
Vannsaga: Rekonstruering av vanninntak i foss	Navit		Tidligere estimert til en kostnad på ca. 100 000,- (Se tilstandsrapport fra 2017, saksnr. 16/209-6)
Vannsaga: Kjerrat- konstruksjon med bolverk og tømmerplattung med opptrekk renne	Navit		Tidligere estimert til en kostnad på ca. 150 000,- (Se tilstandsrapport fra 2017, saksnr. 16/209-6)
Overbygg til vannsaga	Navit		Tidligere estimert til en kostnad på ca. 200 000,- (Se tilstandsrapport fra 2017, saksnr. 16/209-6)
Utarbeide skjøtels- og drifts- og formidlingsplan for 150 års minnesbauter	Seglvik, Kjækan, Kvænangsbotn	Kommunen	
Etablere avtaler for skjøtelsarbeid og sette av midler til dette i budsjettet	Hele kommunen	Kommunen	
Detaljregistrere krigsminner	Nordstraumen		
Tilstandsvurdering	Skorpa kirke		For å kunne identifisere eventuelle behov for restaurering og vedlikehold
Opprette en digital plattform for formidling av evakueringshistorier		Kommunen/Nord-Troms museum	
Legge til sti mellom Segelvik og Innervika som del av Ut i Nord turene	Segelvik -Innervika	Kommunen/Friluftsrådet	
Overføre kunnskap om kommunens kulturminner langs etablerte Ut i Nord turer slik at dette kan inkorporeres i Friluftsrådets turbeskrivelser	Hele kommunen	Kommunen/Friluftsrådet	
Utarbeide antikvariske retningslinjer for gjenreisningsbebyggelse	Skorpa-Nøkklan/hele kommunen	Kommunen/Troms Fylkeskommune	Særlig for KULA landskapet Skorpa-Nøkklan, men kan også etableres som guide for alle eiere av gjenreisnings hus.
Legg inn hensynssone c) i arealplan (KULA-landskap)	Skorpa, Nøkklan og Spildra		Gjennomføres ved første rullering av Kommuneplanens arealdel.
Legg inn hensynssone c) i arealplan (Krigsminner)	Olgola/ Nordstraumneset		Gjennomføres ved første rullering av Kommuneplanens arealdel.
Legg inn Kulturminner, inklusive utvalgte veier, tufter og tjæremiler som hensynssone c) i arealplan	Kultursti, Kvænangsdalen		Gjennomføres ved første rullering av Kommuneplanens arealdel.
Legg inn molo og vorr som hensynssone c) i arealplan	Segelvik		Gjennomføres ved første rullering av Kommuneplanens arealdel.
Jobbe for å finne finansiering til rehabilitering av molo og vorr	Segelvik		
Samarbeidsprosjekt om Middavarre gruver med nabokommunene	Middavarre gruver		
Skilting om ferdsel på eget ansvar	Middavarre gruver		

Utarbeide skjøtsels, drifts- og formidlingsplan	Olgola/ Nordstraumneset	Gammene Navuona Siida AL/Nord-Troms museum	
Utarbeide skjøtselsplan for kulturmiljøet	Storsvingen	Sametinget/Statens vegvesen	
Utarbeide antikvariske retningslinjer	Gærbbethytta og Limpastua		Må inneholde retningslinjer for vedlikeholdsarbeid og hvordan dette kan ivareta antikvariske verdier.
Overføre innsamlet kunnskap til forvaltningsmyndigheter for landskapsvernområdene	Skorpa, Nøklan og Kvænangsbotn	Kommunen	
Søknad om vedtaksfredning av Kvænangen skogsstuer hos Riksantikvaren	Kvænangen skogsstuer	Kommunen	Gå i dialog med Statskog og Nord-Troms museum for vurdering
Djupvannshuset			Flyttes til Kvænangsbotn og blir en del av Kvæntun

Kvænanen kommune

GÁRGU 8, 9161 BURFJORD

Telefon 77 77 88 00

www.kvanangen.kommune.no

Kommunedelplan for kulturminner

Vedlegg 2 – Kart og kulturminnebeskrivelser

Kart og kulturminnelister

I følgende vedlegg beskrives de utvalgte kulturminnene som skal legges inn som kommunalt listeførte i kulturminne-databasen Askeladden.

Definisjonen på kommunalt listeførte kulturminner er som følger:

Kommunalt verneverdige kulturminner eller kulturmiljøer som er på en politisk vedtatt liste over verneverdige kulturminner. Både kulturminner som er formelt vernet (ved lov eller forskrift) og kulturminner uten formelt vern kan være listeførte. Alle inngrep i slike kulturminner skal avklares med kommunen.

I kartet vises også hvilke kulturminner som er foreslått regulert som hensynssonen c). Dette nevnes spesifikt i tilknytning til de kulturminnene dette gjelder.

Alle kulturminner som har blitt registrert legges inn i den åpne kulturminnedatabasen Kulturminnesøk (www.kulturminnesok.no) når kommunedelplan for kulturminner er vedtatt.

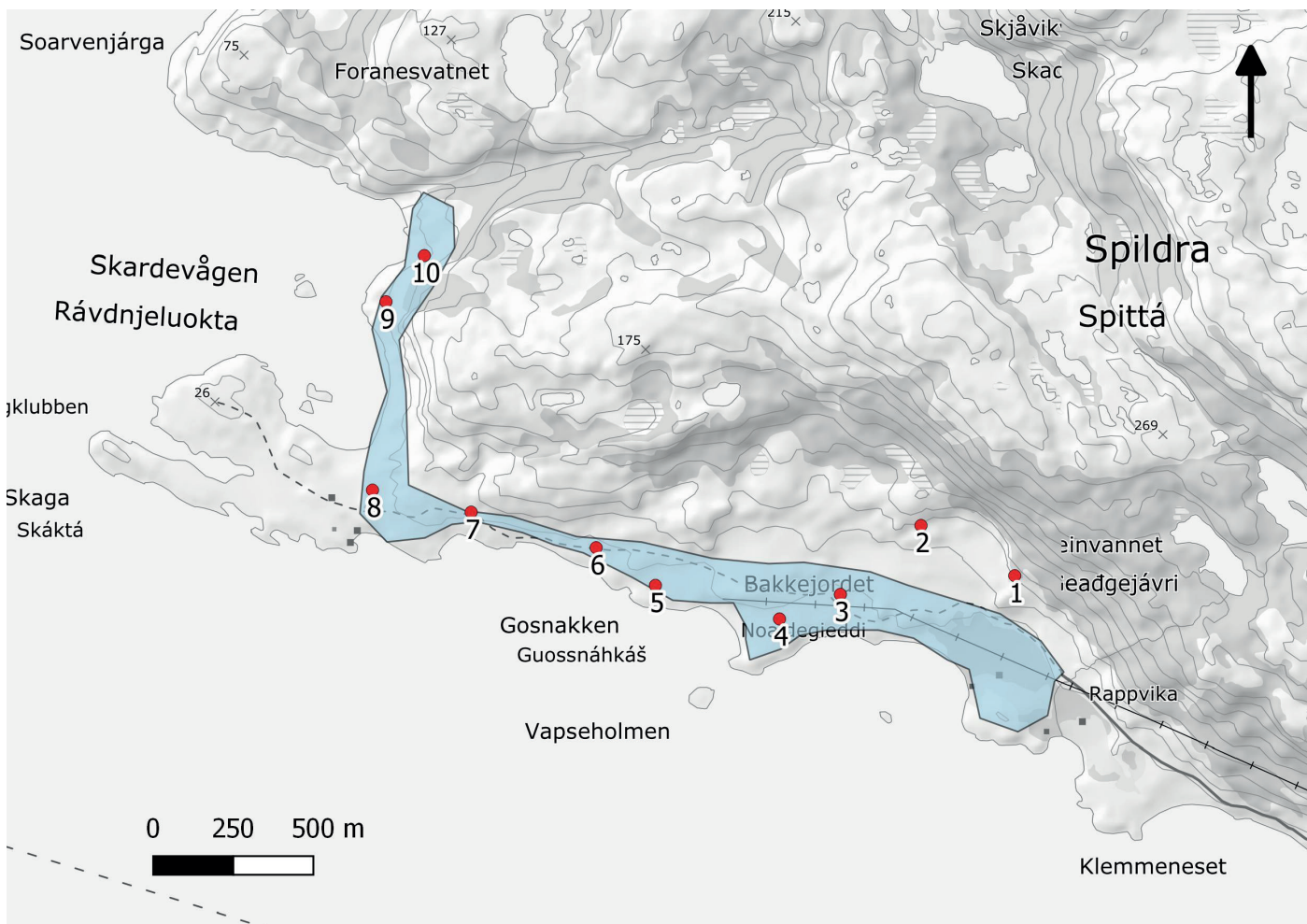
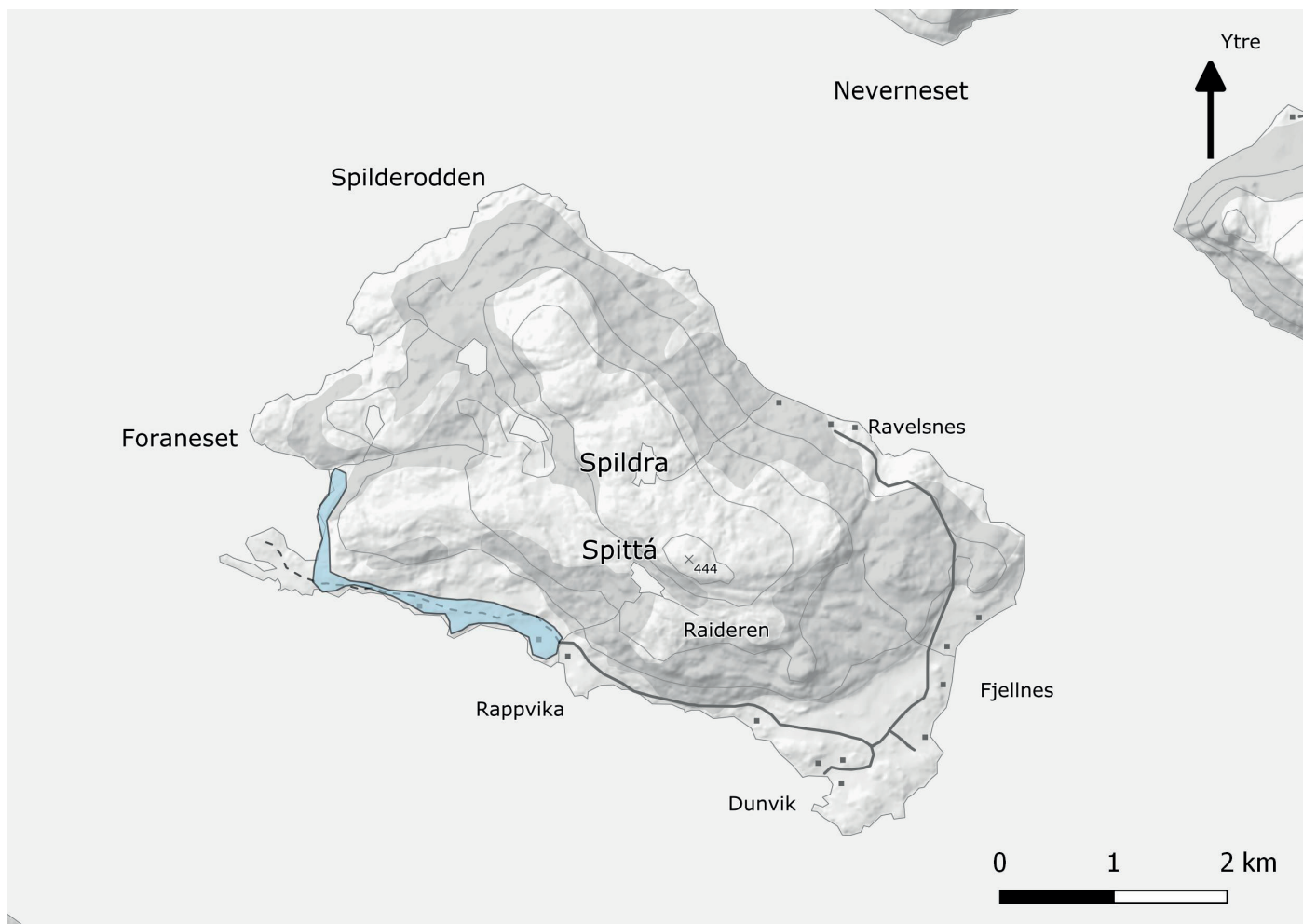
På listen forekommer både vernet og nyere tids kulturminner som allerede er registrert i Askeladden. I tillegg er det også inkludert en rekke nye registreringer.

Kartene i vedleggene tar utgangspunkt i feltarbeid og alle registrerte kulturminner i forbindelse med kulturminneplanen, også de som ikke skal listeføres og dermed ikke nevnes spesielt her. Av den grunn er kulturminnene ikke nødvendigvis nummerert i rekkefølge på kart og i lister.

Etter at kulturminnene er lagt inn i henholdsvis kulturminnedatabasen Askeladden (listeførte kulturminner) og Kulturminnesøk (for formidling av kulturminner til publikum generelt) vil vedlegget og kart oppdateres slik at det ID-nummer fra de ulike databasene som fremkommer av kart og lister.

For hver lokalitet er det lagt inn et oversiktskart som viser et større landskapsutsnitt, samt ett eller flere detaljkart som viser de enkelte kulturminnene.

1. Spildra/Spittá

Kart ID	1: Spildra
Kommentar	Askeladden lokalitet 138035
Lokalitetsnavn	Silkeberget
Kulturminnetype	Urgrav
Tilstand	Tilrettelagt og sikret i forbindelse med arbeidet med kulturminnesti, Spildra.

Kart ID	2: Spildra
Kommentar	Askeladden lokalitet 68218
Lokalitetsnavn	Árahávdi
Kulturminnetype	Samisk offersted og sagnsted.
Tilstand	Inngår i kulturminnene langs kulturminnesti, Spildra.

Kart ID	3: Spildra
Kommentar	Askeladden lokaliteter: 230643, 56951, 7764, 230654
Lokalitetsnavn	Oahpášgieddi
Kulturminnetype	Tufter etter gårdsanlegg fra omlag 1900
Tilstand	Inngår i kulturminnene langs kulturminnesti, Spildra.

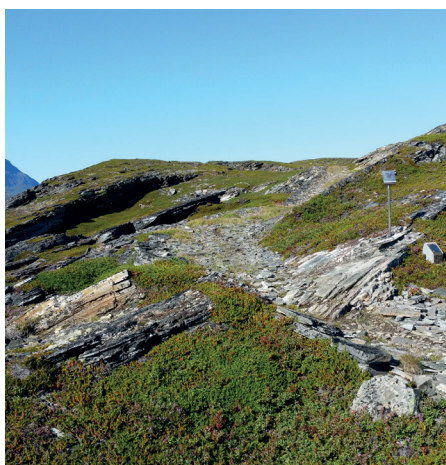

Kart ID	4: Spildra
Kommentar	Askeladden lokalitet 56950 og 150617
Lokalitetsnavn	Oahpášgieddi
Kulturminnetype	Norrøn gravrøys, naust og hellegroper
Tilstand	Tilrettelagt og sikret i forbindelse med arbeidet med kulturminnesti, Spildra.

Kart ID	5: Spildra
Kommentar	Føres i Askeladden som kommunalt listeført kulturminne
Lokalitetsnavn	Guosnáhkáš
Kulturminnetype	Tufter etter nedbrenning og fraflyttet gjenreisningshus
Tilstand	Tilrettelagt og sikret i forbindelse med arbeidet med kulturminnesti, Spildra.

Kart ID	6: Spildra
Kommentar	Askeladden 59970
Lokalitetsnavn	Kvernberget
Kulturminnetype	Steinaldertufter
Tilstand	Tilrettelagt og sikret i forbindelse med arbeidet med kulturminnesti, Spildra.

Kart ID	7: Spildra
Kommentar	Føres i Askeladden som kommunalt listeført kulturminne
Lokalitetsnavn	Skaga
Kulturminnetype	Kjerrevei bygget i forbindelse med krisearbeid på 1930-tallet (også kjent under begrepet Nygaardsvoldvei).
Tilstand	Tilrettelagt og sikret i forbindelse med arbeidet med kulturminnesti, Spildra.

Kart ID	8: Skaga
Kommentar	47165
Lokalitetsnavn	Skaga
Kulturminnetype	Tuft fra tidlig metalltid
Tilstand	Tilrettelagt og sikret i forbindelse med arbeidet med kulturminnesti, Spildra.

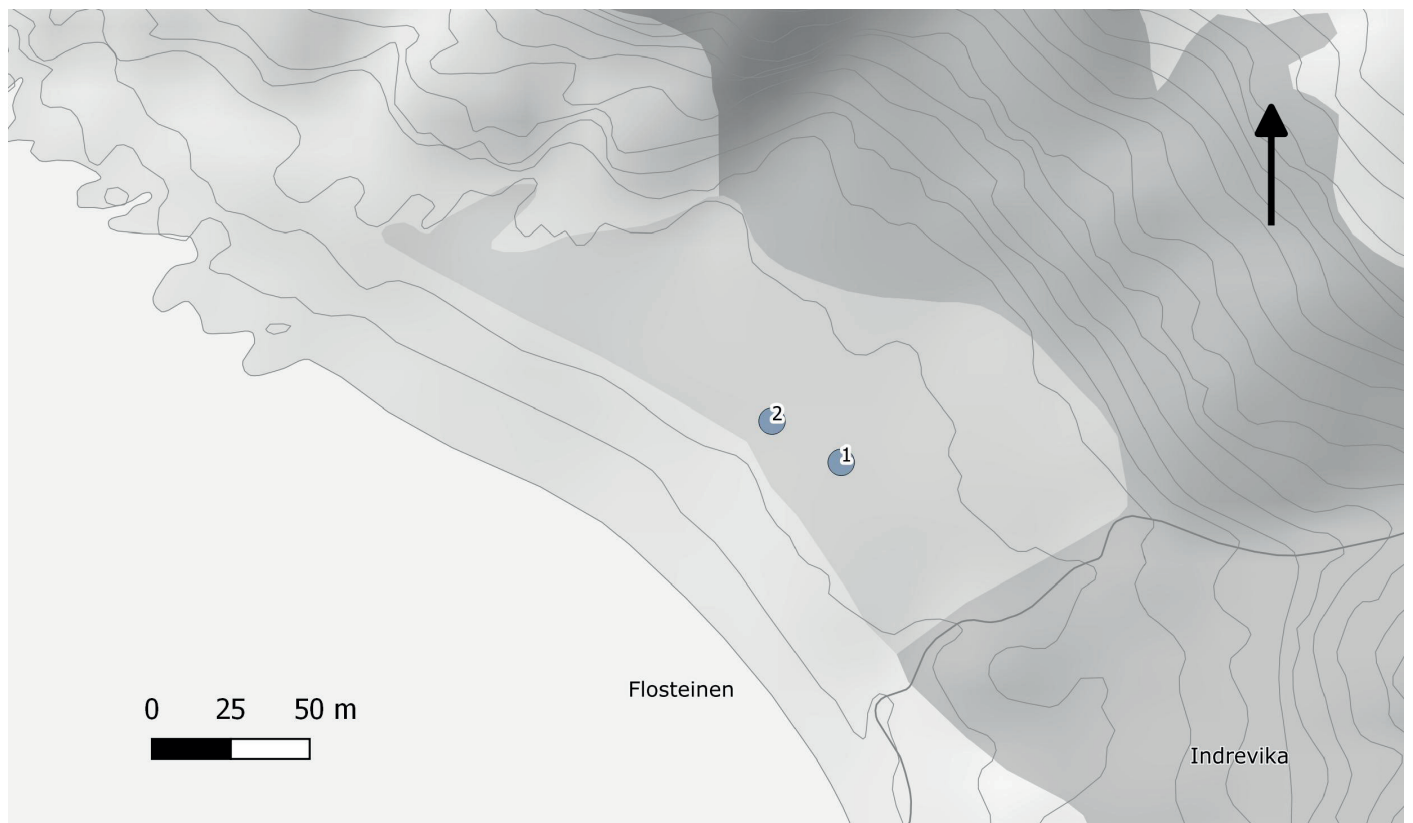
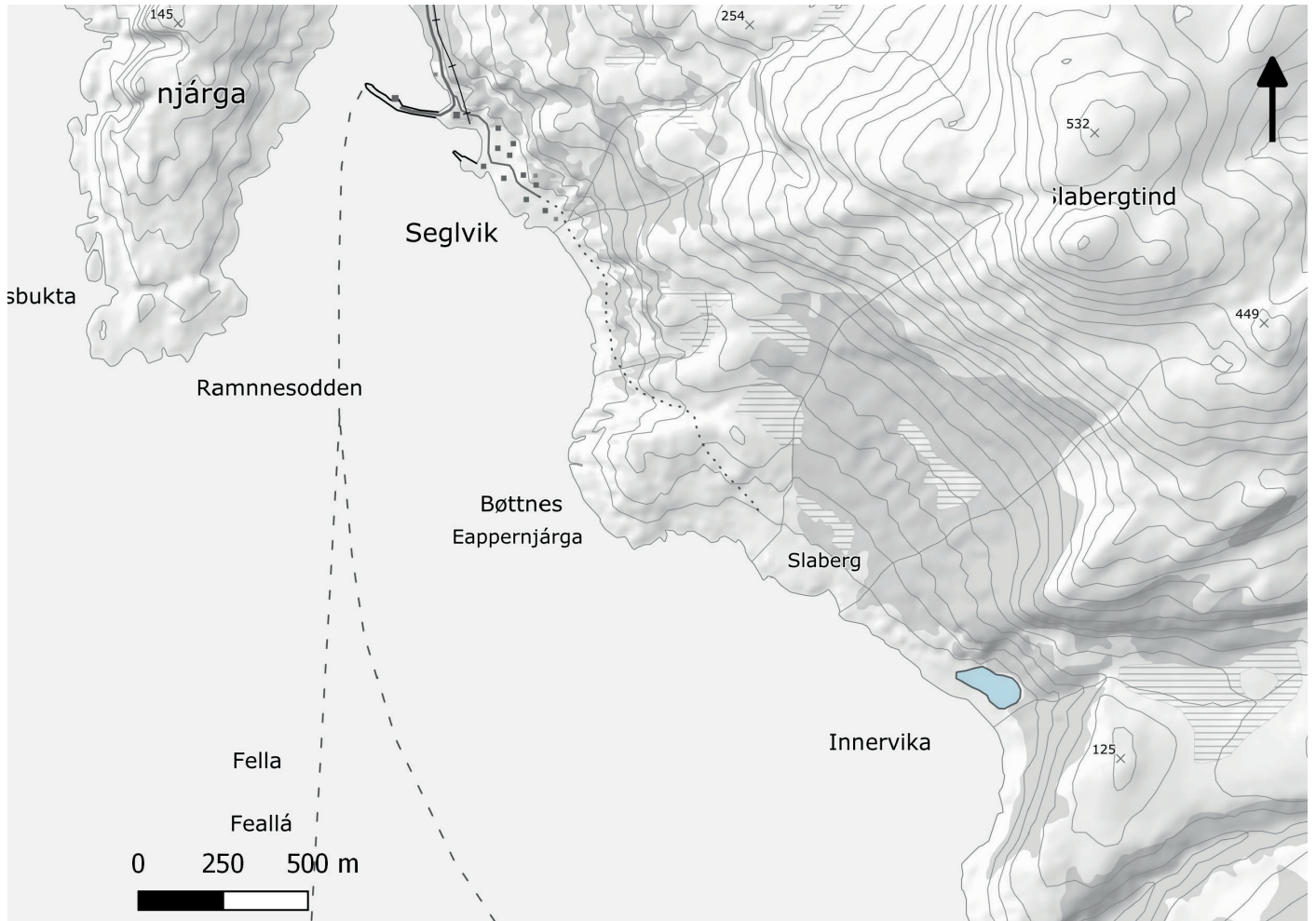

Kart ID	9: Spildra
Kommentar	Askeladden lokalitet 150439
Lokalitetsnavn	Prestesteinen
Kulturminnetype	Samisk offersted
Tilstand	Inngår i kulturminnene langs kulturminnesti, Spildra.

Kart ID	10: Spildra
Kommentar	Askeladden lokalitet 150434, 56952
Lokalitetsnavn	Skagedalen
Kulturminnetype	Bjørnegraver
Tilstand	Tilrettelagt og sikret i forbindelse med arbeidet med kulturminnesti, Spildra.

2. Innervika

Kart ID	1: Innervika
Kommentar	Føres i Askeladden som kommunalt listeført kulturminne
Lokalitetsnavn	Innervika, Seglvik
Kulturminnetype	Hustuft etter bolighus, Anders Larsens fødested.
Tilstand	Noe gjengrodd, men fortsatt tydelig markert i terrenget.

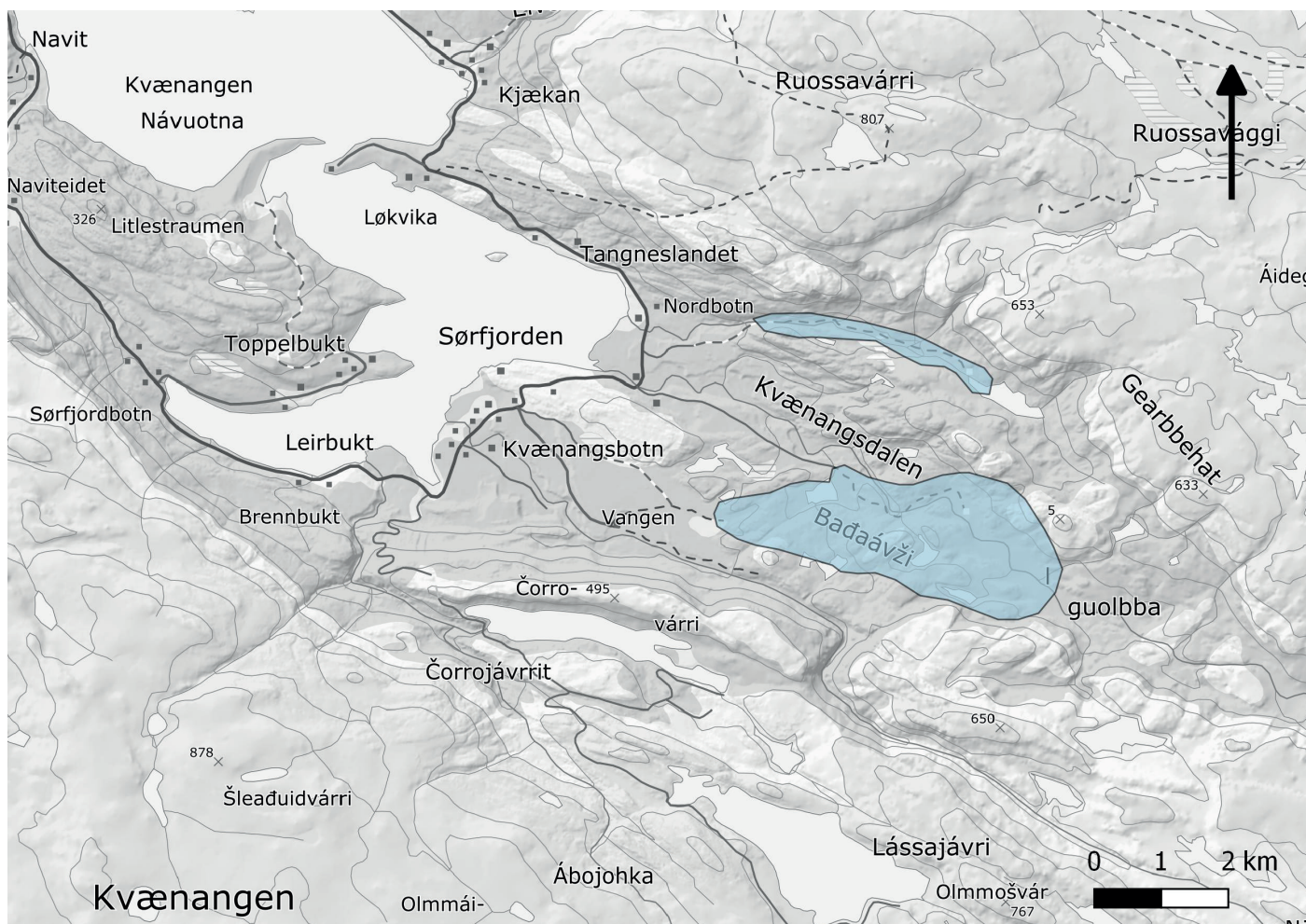

Kart ID	2: Innervika
Kommentar	Føres i Askeladden som kommunalt listeført kulturminne
Lokalitetsnavn	Innervika, Seglvik
Kulturminnetype	Gammetuft, trolig fjøsgamme
Tilstand	Tydelige voller, noe overgrodd.

Kart ID	Ikke kartfestet
Kommentar	Føres i Askeladden som kommunalt listeført kulturminne
Lokalitetsnavn	Seglvik
Kulturminnetype	Minnestein, Anders Larsen
Tilstand	Godt vedlikeholdt.

2. Kvænangsbotn

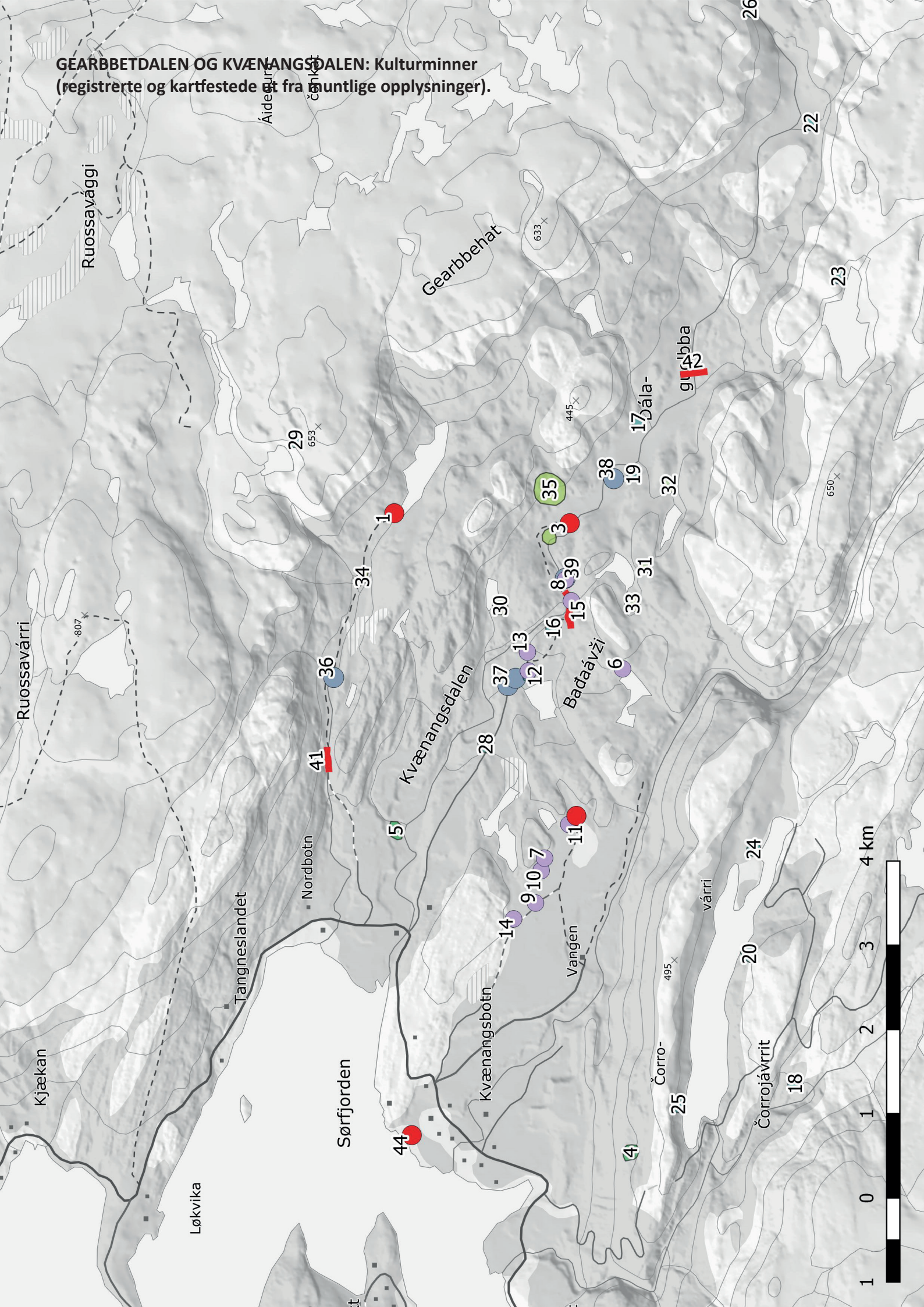

Tegnforklaring for kart i kapittel 2

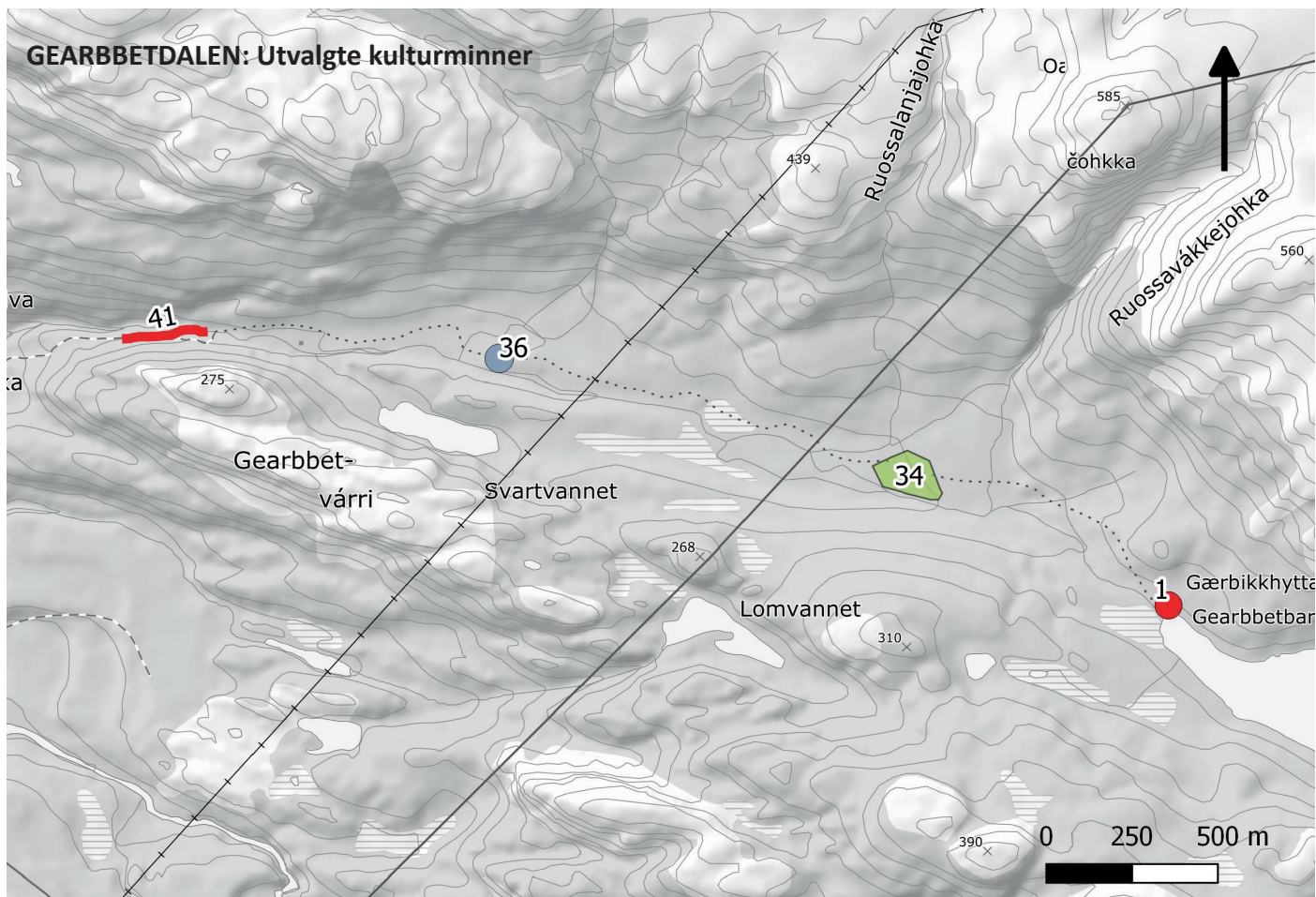
- Bygning
- Tuft
- Tjæremile
- Veganlegg/Tranport
- Seter Muntlige opplysninger
- Tuft Muntlige kilder
- Sennagress
- Utmarksslåtte

GEARBETDALEN OG KVÆNANGSDALEN: Kulturminner
(registrerte og kartfestede og fra muntlige opplysninger).

1	Gearbbet	Gearbbethytta
2	Limpa	Limpastua
3	Kvænangen skogsstuer	Kvænangen skogsstuer
4	Gardelvågsetra	Tidligere seter
5	Sæterholet	Tidligere seter
6	Gåsevatnet	Tjæremile
7	Kjevatnet	Tjæremile
8	Lilleøyhompen	Tjæremil
9	Limpaflata	Tjæremile
10	Limpaflata	Tjæremile
11	Limpavatnet	Tjæremile
12	Rundvannsflata	Tjæremile
13	Stormila	Tjæremile
14	Vangenveien	Tjæremile
15	Äijänkuoppa	Tjæremile
16	Monnamyra	Gammetuft
17	Øverslåtta	Spor etter gamle
18	Ábojohka	Jaktgamme
19	Hustomta	Gammetuft
20	Corrojavrrit	Jaktgamme
21	NjarbesjohkaL	Jaktgamme
22	Øverdalen	Jaktgamme
23	Ceabetjarvi	Jaktgamme
24	Corrojavrrit	Jaktgamme
25	Corrovuopmi	Jaktgamme
26	Geatkeskaidi	Jaktgamme
27	Rundvannsflata	Gammetuft
28	Øvre Knutevannsflata	Gammetuft
29	Gærbikkfjellet	Fiskegamme
30	Rassegurravannet	Sennagressområde
31	Monnavatnet	Sennagressområde
32	Prestekragevannet	Sennagressområde
33	Monnavatnet	Sennagressområde
34	Gearbbet	Utmarksslåtte
36	Storslåtta	Utmarksslåtte
35	Storslåtta	Utmarksslåtte
36	Gearbbet	Gammetuft
37	Rundvannsflata	Gammetuft
38	Hustomta	Hustomta
39	Lilleøyhompen	Gammetuft
40	Rundvannsflata	Gammetuft
41	Gearbbet	Veganlegg
42	Nils-flata	Linebru
43	Äijänkuoppa	Hestevei
44	Djupanvikhuset	Djupanvikhuset

Kart ID	1
Kommentar	Føres i Askeladden som kommunalt listeført kulturminne
Lokalitetsnavn	Gearbetdalen
Kulturminnetype	Skogskoie oppført av Anders B. Andersen, Tangnesland. Håndsaget tømmer fra stedet.
Tilstand	Godt vedlikeholdt.

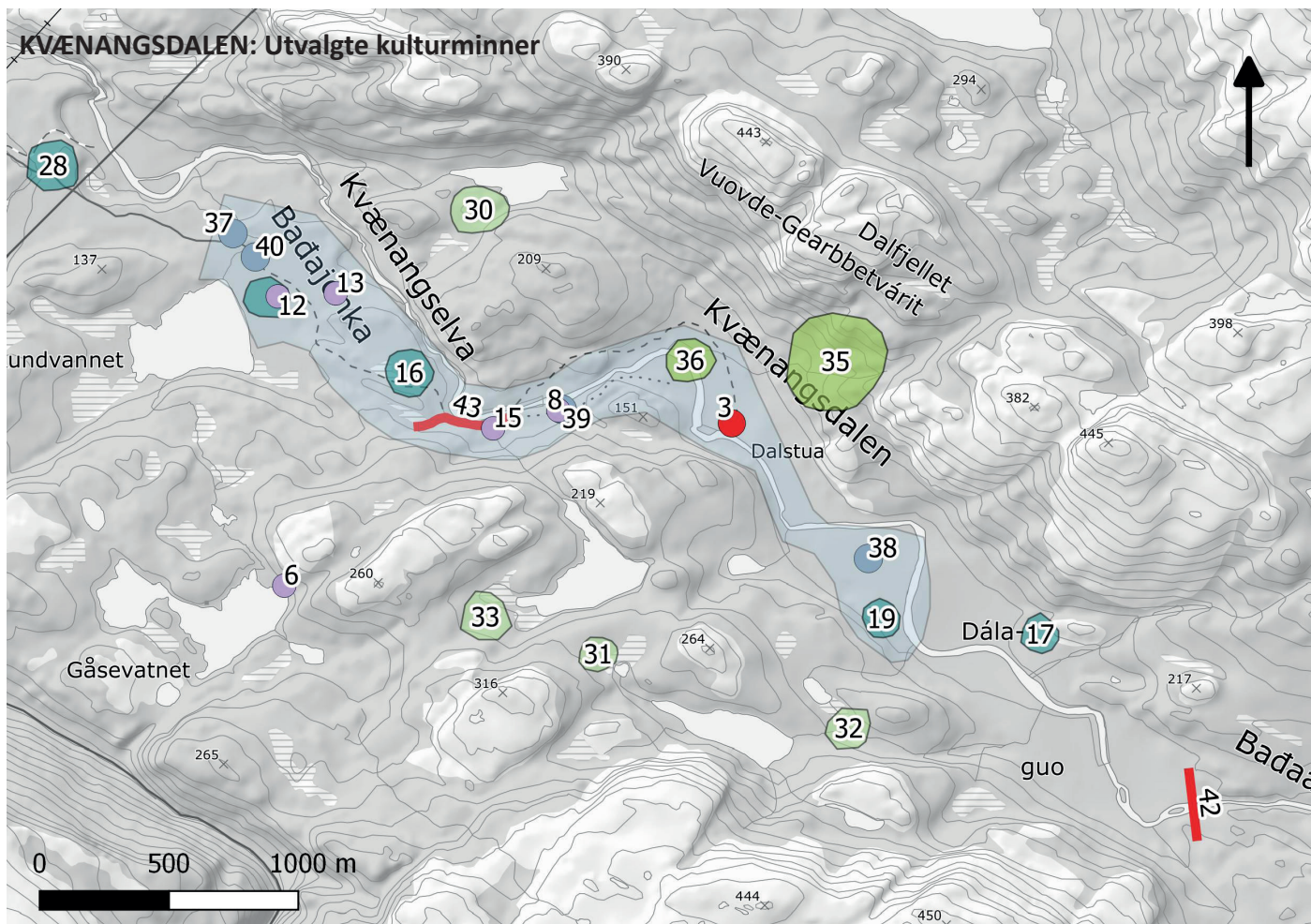
Kart ID	34
Kommentar	Føres i Askeladden som kommunalt listeført kulturminne.
Lokalitetsnavn	Gearbetdalen
Kulturminnetype	Utmarksslåtte. Tuft etter høylæ registrert i 1976
Tilstand	Tuft ikke gjenfunnet. Slåttemark tydelig markert i terrenget, men økende gjengroing.

Kart ID	36
Kommentar	Føres i Askeladden som kommunalt listeført kulturminne.
Lokalitetsnavn	Gearbbetdalen
Kulturminnetype	Gammetuft
Tilstand	Tydlig markert, vegger av stein og jord. Inngang i nordvest.

Kart ID	41
Kommentar	Føres i Askeladden som kommunalt listeført kulturminne.
Lokalitetsnavn	Gearbbetdalen
Kulturminnetype	Veianlegg gjennom ura bygget av Anders B. Andersen, Tangnesland 1915.
Tilstand	Godt vedlikeholdt.

Kart ID	3
Kommentar	Legges inn som kommunalt listeført kulturminne i Askeladden. Hensynssone c) i arealplanen, vurderes vedtaksfredet.
Lokalitetsnavn	Kvænangen skogsstuer
Kulturminnetype	Skogskoie etter kvensk byggetradisjon med tre koier på rad.
Tilstand	Godt bevart og vedlikeholdt.

Kart ID	8
Kommentar	Legges inn som kommunalt listeført kulturminne i Askeladden. Hensynssone c) i arealplanen.
Lokalitetsnavn	Lilleøyhompen
Kulturminnetype	Liten tjæremil med diameter på 1.8 inntil gammetuft 39. Store trær i milevollen antyder høy alder.
Tilstand	Godt bevart, fint eksempel på liten mile.

Kart ID	12
Kommentar	Legges inn som kommunalt listeført kulturminne i Askeladden.
Lokalitetsnavn	Rundvannsflata - Kvængsdalen
Kulturminnetype	Sterkt gjengrodd tjæremile med utydelige voller, men godt synlig tapperenne.
Tilstand	Godt bevart. Ligger i område hvor det i 1904 og 1976 er gitt muntlige opplysninger om gammetuft som ikke ble gjenfunnet.

Kart ID	13
Kommentar	Legges inn som kommunalt listeført kulturminne i Askeladden. Hensynssone c) i arealplanen.
Lokalitetsnavn	Rundvannsflata - Kvængsdalen
Kulturminnetype	Stormila, også kjent som verdens største tjæremile. Måler 19m i diameter, tilknyttet historie omkring brenninga av mila.
Tilstand	Godt bevart, noe gjengrodd. Skilt med informasjon på lokaliteten.

Kart ID	15
Kommentar	Legges inn som kommunalt listeført kulturminne i Askeladden. Hensynssone c) i arealplanen.
Lokalitetsnavn	Äijänkuoppa
Kulturminnetype	Tjæremil med tydelig markerte voller og tapperenne. Store trær i mila antyder høy alder. Tømmeroppbygning i kant av mila.
Tilstand	Godt bevart, sterkt gjengrodd.

Kart ID	19
Kommentar	Legges inn som kommunalt listeført kulturminne i Askeladden. Hensynssone c) i arealplanen.
Lokalitetsnavn	Hustomta
Kulturminnetype	Muntlige opplysninger om gamle oppført av svensken Petterson ca 1900.
Tilstand	Ikke befart 2018. Uviss tilstand.

Kart ID	36
Kommentar	Legges inn som kommunalt listeført kulturminne i Askeladden. Hensynssone c) i arealplanen.
Lokalitetsnavn	Storslåtta
Kulturminnetype	Utmarksslåtte
Tilstand	Sterkt gjengrodd. Skjøtselstiltak nødvendig.

Kart ID	38
Kommentar	Legges inn i Askeladden som kommunalt listeført kulturminne. Hensynssone c) i arealplanen.
Lokalitetsnavn	Hustomta
Kulturminnetype	Tufter etter bruket til Skogvokter Hoel
Tilstand	Godt bevart, noe tilgroing av trær.

Kart ID	39
Kommentar	Legges inn som kommunalt listeført kulturminne i Askeladden. Hensynssone c) i arealplanen.
Lokalitetsnavn	Lilleøyhompen
Kulturminnetype	Gammetuft inntil tjæremil nr. 8. Svært tydelig markert, firkantet med boligdel og stall.
Tilstand	Godt bevart, fint eksempel på gammetuft. Nedenfor sti. Formidlingsverdig.

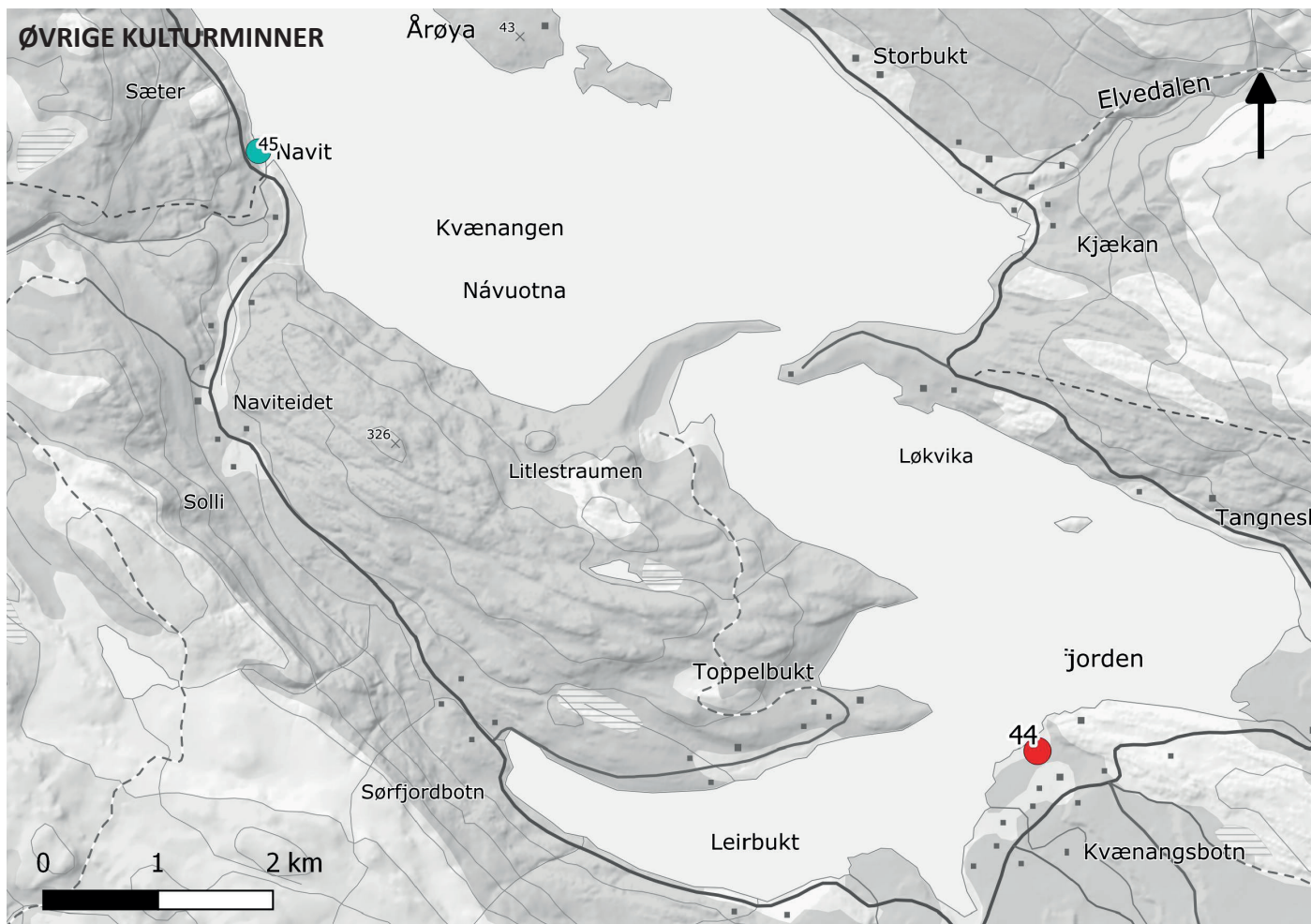

Kart ID	40
Kommentar	Legges inn som kommunalt listeført kulturminne i Askeladden, Hensynssone c) arealplan.
Lokalitetsnavn	Rundvannsflata - Kvænangsdalen
Kulturminnetype	Tuft med oppmurt grue og laftestokker. Grue i ene hjørnet på tufta.
Tilstand	Godt bevart.

Kart ID	43
Kommentar	Legges inn som kommunalt listeført kulturminne i Askeladden. Hensynssone c) i arealplanen.
Lokalitetsnavn	Äijänkuoppa
Kulturminnetype	Hestevei. Oppmurt med hellere og bygget gjennom ur.
Tilstand	Godt bevart.

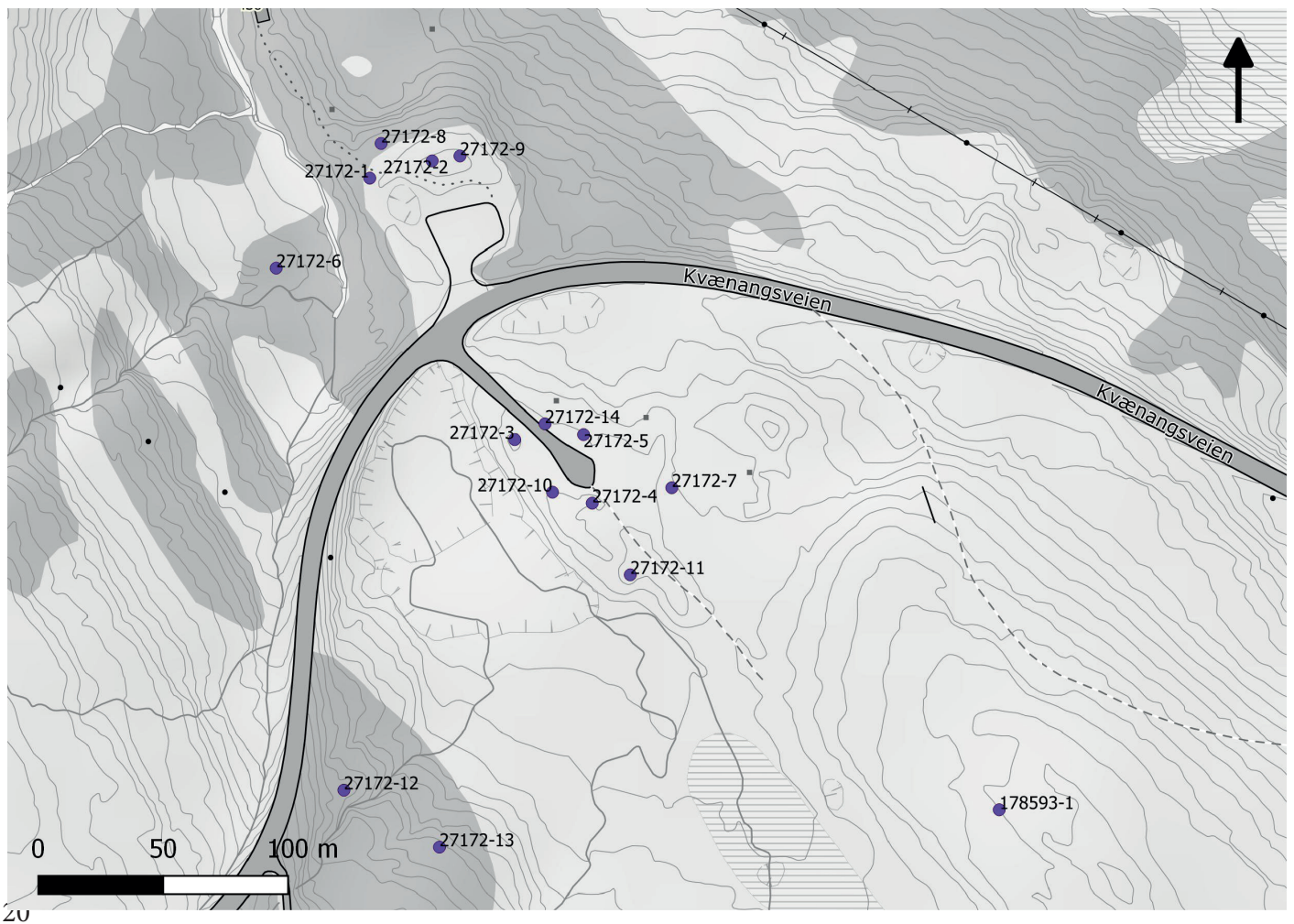
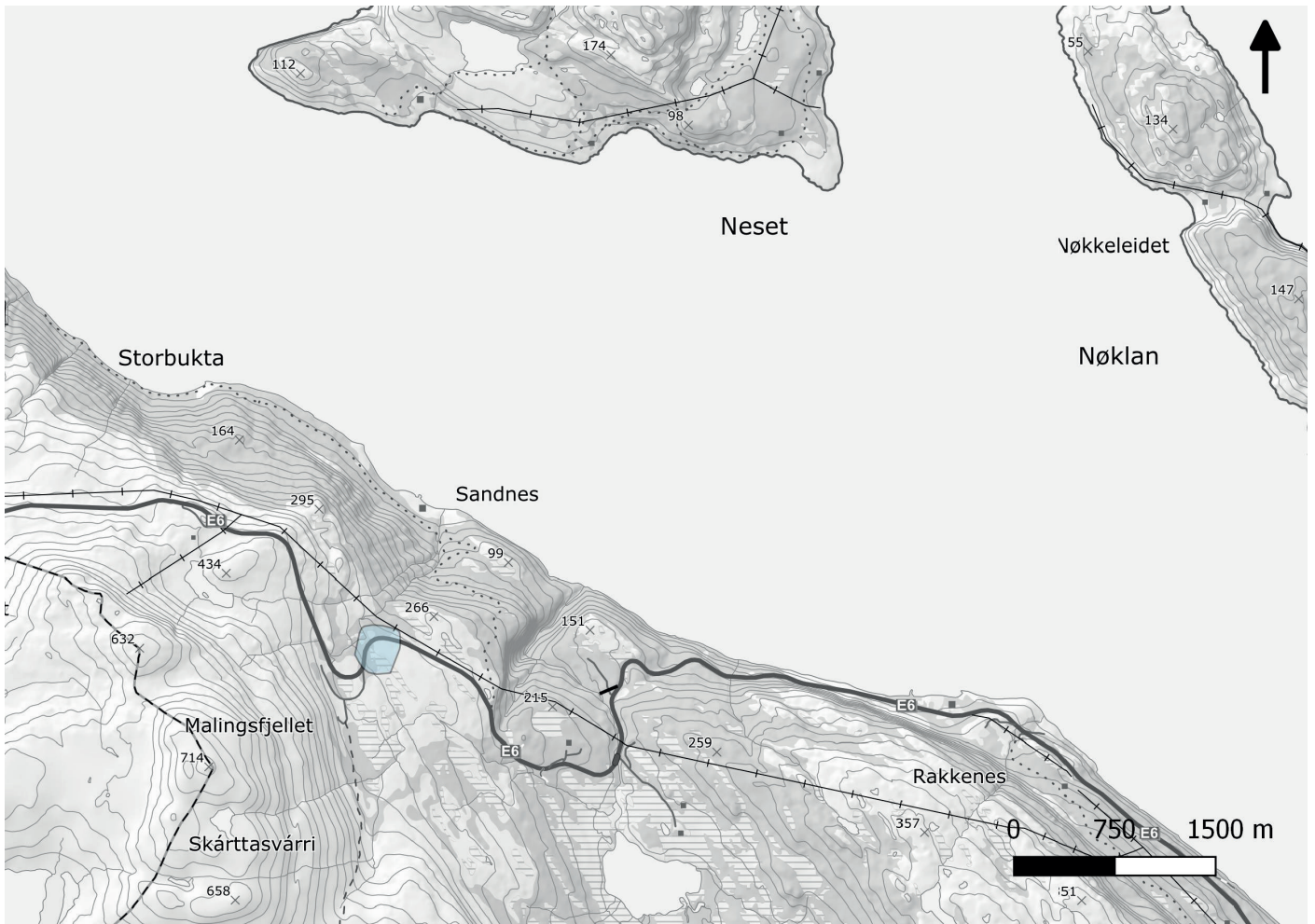

Kart ID	44
Kommentar	Legges inn som kommunalt listeført kulturminne i Askeladden.
Lokalitetsnavn	Djupanvikhuset
Kulturminnetype	Laftet tømmerbygning flyttet fra Djupanvik.
Tilstand	Godt bevart.

Kart ID	45
Kommentar	Legges inn som kommunalt listeført kulturminne i Askeladden.
Lokalitetsnavn	Navitsaga
Kulturminnetype	Restaurert formidlingssag
Tilstand	Godt bevart, trenger oppgradering for å kunne driftes.

3. Storsvingen

Kart ID	Askeladden ID 27172-1
Kommentar	Legges inn som kommunalt listeført kulturminne i Askeladden.
Lokalitetsnavn	Storsvingen
Kulturminnetype	Stående bealljegoahti, ca 5,5 x 5m
Tilstand	Nåværende eier er Mathis Amund Eira. Gammen er renovert/nyoppført i begynnelsen av 2000-tallet. Den er bygd på stedet der Eiras bestefar hadde gamle

Kart ID	27172-2
Kommentar	Legges inn som kommunalt listeført kulturminne i Askeladden.
Lokalitetsnavn	Storsvingen
Kulturminnetype	Bealljegoahti, ca 4 x 4 m
Tilstand	Gammen står, men har et store hull i taket og er falleferdig. Nåværende eier er Mathis Johansen Pulk.

Kart ID	27172-3
Kommentar	Legges inn som kommunalt listeført kulturminne i Askeladden.
Lokalitetsnavn	Storsvingen
Kulturminnetype	Stående bealljegoahti, rund, 6 m diameter
Tilstand	Gammen har noe grønn presenning under torva. Torva i øvre del av veggen er omtrent borte/seget ned. Det vokser gress og urter på gammen. Nåværende eier er Lars Johan Eira.

Kart ID	Askeladden ID 27172-4
Kommentar	Legges inn som kommunalt listeført kulturminne i Askeladden.
Lokalitetsnavn	Storsvingen
Kulturminnetype	Stående bealljegoahti
Tilstand	Nåværende eiere er Johan Isak Eira og broren Mathis Ole Eira. Gammen ble renoverert i 1980.

Kart ID	Askeladden ID 27172-5
Kommentar	Legges inn som kommunalt listeført kulturminne i Askeladden.
Lokalitetsnavn	Storsvingen
Kulturminnetype	Stående bealljegoahti
Tilstand	Nåværende eier er Nils Isak Mathisen Eira. Gammen ble renoverert på 1980-tallet.

Kart ID	Askeladden ID 27172-6
Kommentar	Legges inn som kommunalt listeført kulturminne i Askeladden.
Lokalitetsnavn	Storsvingen
Kulturminnetype	Stående bealljegoahti i samme utførelse som de øvrige på stedet.
Tilstand	Den ligger utenfor syne til de andre gammene her (koordinat 34 W 524299 7753628) og er noe sammenrast. Det vokser noe seljekratt oppå den. Den ligger ikke utsatt til i forhold til omleggingen av E6. Gammen ble bygd av Johan Anders Eira i 1965, og var i bruk fram til siste del av 80-tallet.

Kart ID	Askeladden 27172-8
Kommentar	Legges inn som kommunalt listeført kulturminne i Askeladden.
Lokalitetsnavn	Storsvingen
Kulturminnetype	Rund gammetuft, 8 m diameter. Voll tydelig mot SØ, 1 m brei og 0,3 m høg.
Tilstand	Gammen ble flyttet hit av Ovles-Johan, Johan Pulk etter at han oppførte den et annet sted i Storsvingen.

Kart ID	Askeladden 27172-9
Kommentar	Legges inn som kommunalt listeført kulturminne i Askeladden.
Lokalitetsnavn	Storsvingen
Kulturminnetype	Rund, gressbesvokst gammetuft, 6 m diameter. Voll i V, 0,7 m brei og 0,4 m høg.
Tilstand	Gammen ble bygd av Olav Johansen Eira og senere overtatt av sønnen Isak Mathis O. Eira.

Kart ID	Askeladden 27172-10
Kommentar	Legges inn som kommunalt listeført kulturminne i Askeladden.
Lokalitetsnavn	Storsvingen
Kulturminnetype	Rund gammetuft, 8 m diameter
Tilstand	Gammen ble bygd av Aslak Johansen Eira, senere benyttet av broren Nils Peder Eira.

Kart ID	Askeladden 27172-11
Kommentar	Legges inn som kommunalt listeført kulturminne i Askeladden.
Lokalitetsnavn	Storsvingen
Kulturminnetype	Gammetuften er rund, 6 m diameter. Vollhøyde ca 0,5 m, bredde ca 1 m i S-delen.
Tilstand	Gammen ble benyttet av Arden-Niillas (Nils Peder Aslaksen Logje, født 1901) med familie. Denne familien begynte senere å flytte til Arnøy, og gammen ble stående igjen til forfall..

Kart ID	Askeladden 27172-12
Kommentar	Legges inn som kommunalt listeført kulturminne i Askeladden.
Lokalitetsnavn	Storsvingen
Kulturminnetype	Árran, rund, 0,7 m. Ildstedet ligger midt på en rund flate, ca 7 m i diameter.
Tilstand	God, noen steiner under torva som ikke er synlige.

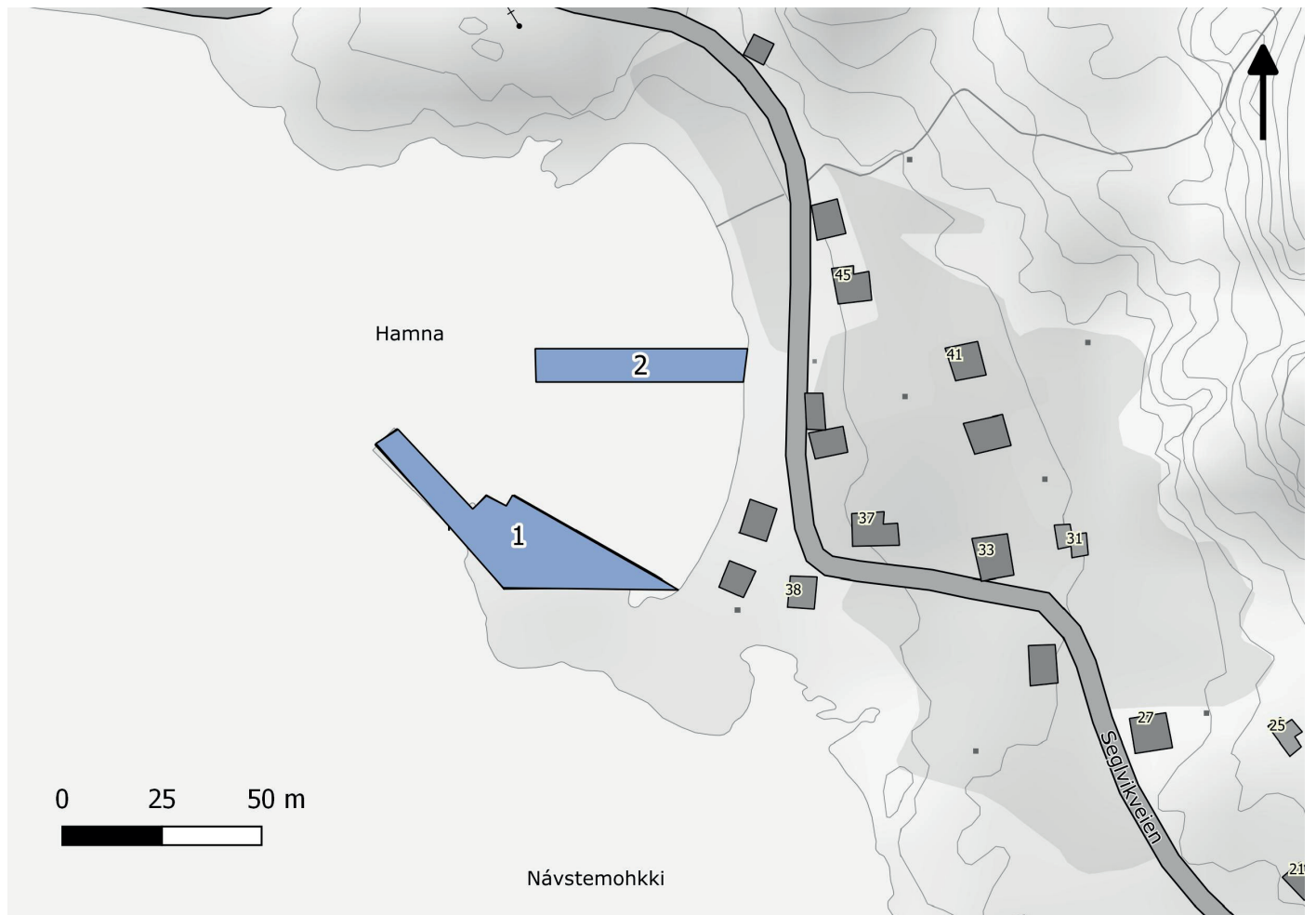
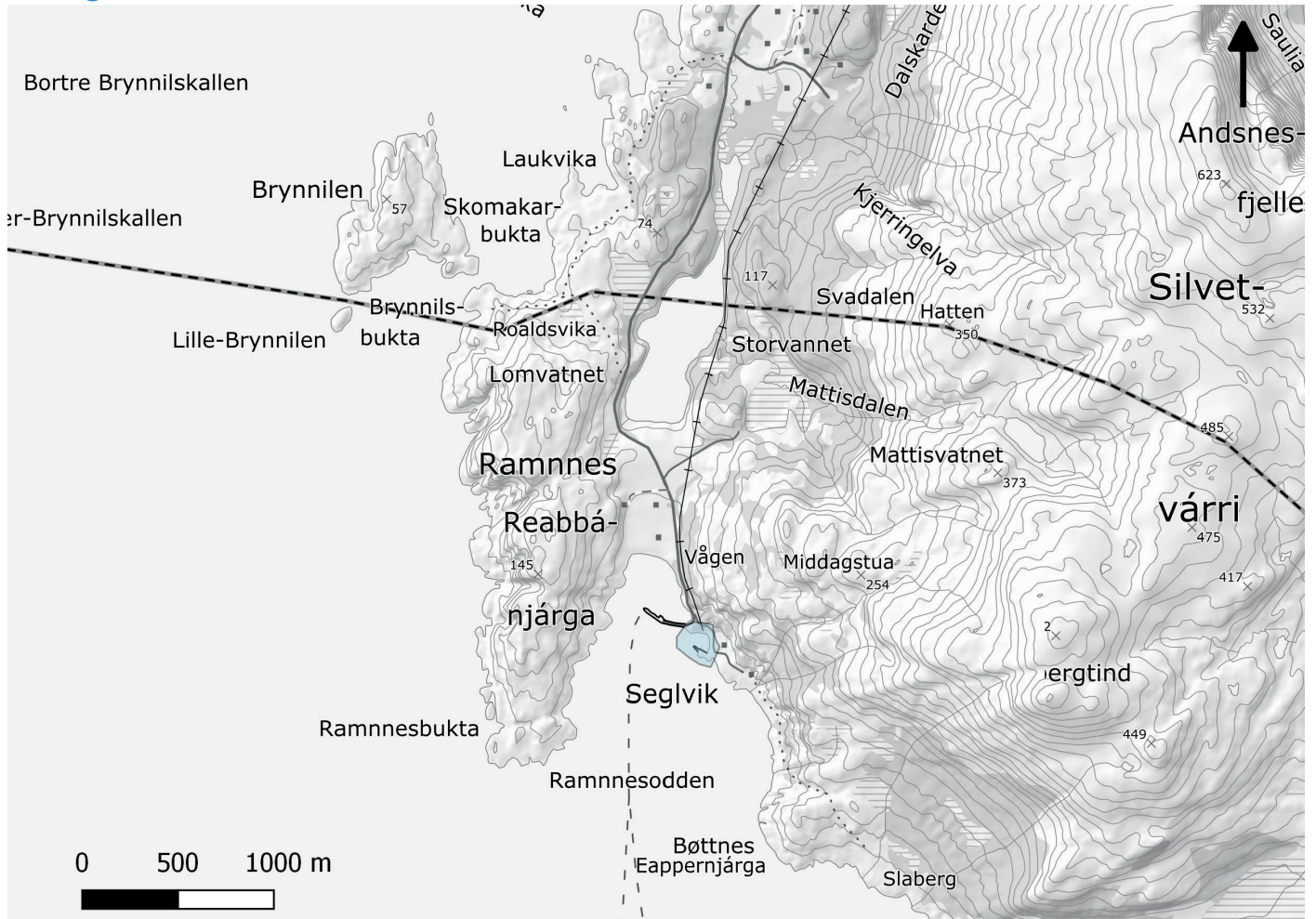

Kart ID	Askeladden 27172-13
Kommentar	Legges inn som kommunalt listeført kulturminne i Askeladden.
Lokalitetsnavn	Storsvingen
Kulturminnetype	Gammetuft, rund, 4,5 m diameter
Tilstand	Svakt markert, bjørketrær i tufta.

Kart ID	Askeladden 178593
Kommentar	Legges inn som kommunalt listeført kulturminne i Askeladden.
Lokalitetsnavn	Storsvingen
Kulturminnetype	Tidligere reingjerde.
Tilstand	Det finnes spor etter stolpehull, og noe kobberstreng i området

Kart ID	Askeladden 178594
Kommentar	Legges inn som kommunalt listeført kulturminne i Askeladden.
Lokalitetsnavn	Storsvingen
Kulturminnetype	Tidligere reingjerde.
Tilstand	Det finnes spor etter stolpehull, og noe kobberstreng i området

4. Seglvik

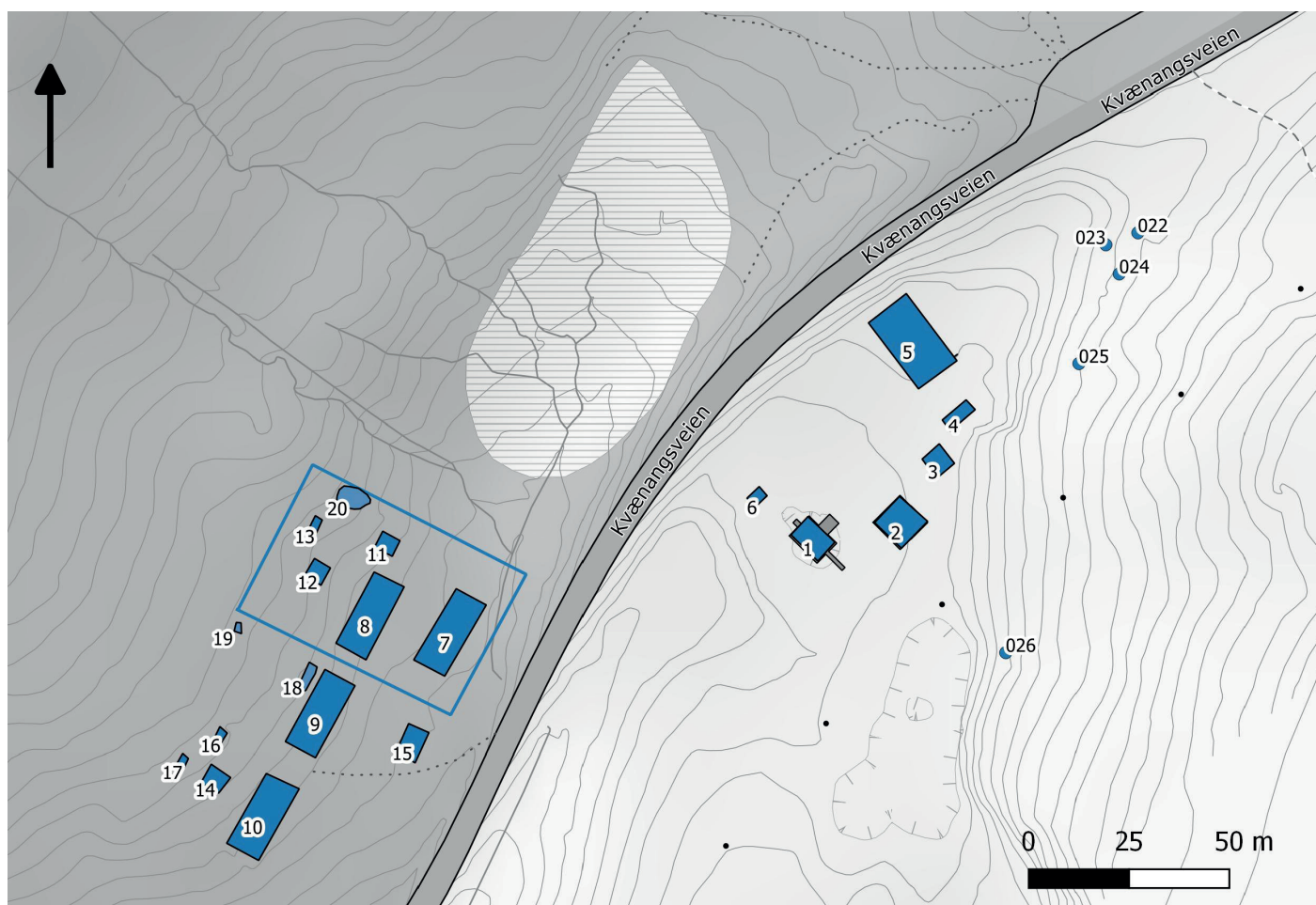
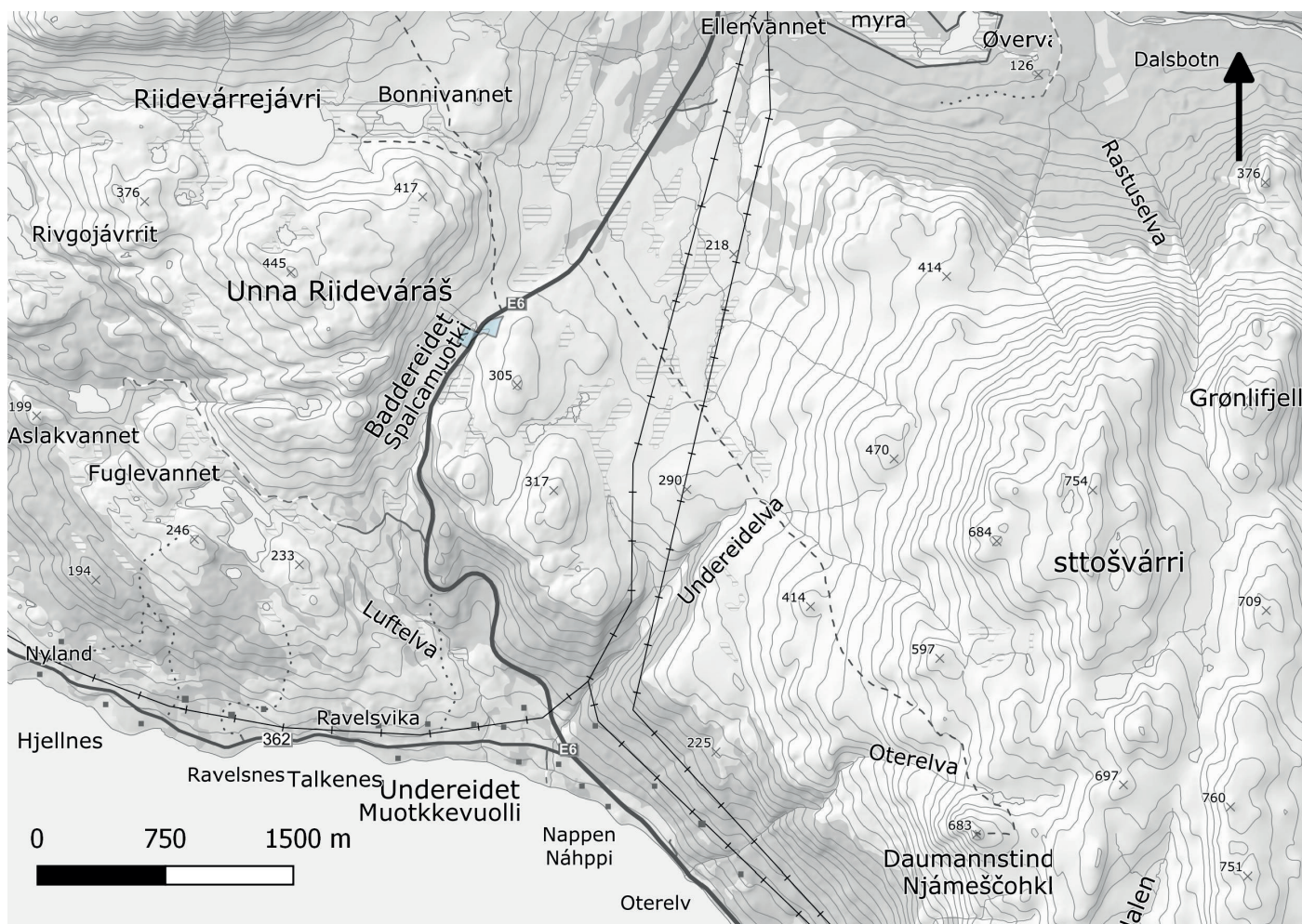
Kart ID	1
Kommentar	Legges inn som kommunalt listeført kulturminne i Askeladden. Hensynssone c) i arealplanen.
Lokalitetsnavn	Hamna i Seglvik
Kulturminnetype	Molo i naturstein, påbegynt i 1898 og fullført i 1904
Tilstand	Skadet på grunn av vinterstormer, behov for omfattende restaurering.

Kart ID	2
Kommentar	Legges inn som kommunalt listeført kulturminne i Askeladden. Hensynssone c) i arealplanen.
Lokalitetsnavn	Hamna i Seglvik
Kulturminnetype	Vorr, påbegynt i 1898 og fullført i 1904
Tilstand	I god stand.

5. Veiskaret fangeleir

Kart ID	1
Kommentar	Legges inn som kommunalt listeført kulturminne i Askeladden. Hensynssone c) i arealplanen.
Lokalitetsnavn	Veiskaret fangeleir
Kulturminnetype	Tuft etter administrasjonsbygg, bygd av Vegvesenet før krigen.
Tilstand	Tydlig markert.

Kart ID	2
Kommentar	Legges inn som kommunalt listeført kulturminne i Askeladden. Hensynssone c) i arealplanen.
Lokalitetsnavn	Veiskaret fangeleir
Kulturminnetype	Tuft etter verksted
Tilstand	Tydlig markert.

Kart ID	3
Kommentar	Legges inn som kommunalt listeført kulturminne i Askeladden. Hensynssone c) i arealplanen.
Lokalitetsnavn	Veiskaret fangeleir
Kulturminnetype	Tuft etter smie
Tilstand	Tydlig markert.

Kart ID	4
Kommentar	Legges inn som kommunalt listeført kulturminne i Askeladden. Hensynssone c) i arealplanen.
Lokalitetsnavn	Veiskaret fangeleir
Kulturminnetype	Tuft etter oljelager
Tilstand	Tydlig markert.

Kart ID	5
Kommentar	Legges inn som kommunalt listeført kulturminne i Askeladden. Hensynssone c) i arealplanen.
Lokalitetsnavn	Veiskaret fangeleir
Kulturminnetype	Tuft etter garasje
Tilstand	Tydlig markert.

Kart ID	6
Kommentar	Legges inn som kommunalt listeført kulturminne i Askeladden. Hensynssone c) i arealplanen.
Lokalitetsnavn	Veiskaret fangeleir
Kulturminnetype	Tuft etter tømmerhytte
Tilstand	Utydelig markert, grunnmur svakt antydnet.

Kart ID	7
Kommentar	Legges inn som kommunalt listeført kulturminne i Askeladden. Hensynssone c) i arealplanen.
Lokalitetsnavn	Veiskaret fangeleir
Kulturminnetype	Brakketuft etter fangebrakke.
Tilstand	Tydlig markert flate.

Kart ID	8
Kommentar	Legges inn som kommunalt listeført kulturminne i Askeladden. Hensynssone c) i arealplanen.
Lokalitetsnavn	Veiskaret fangeleir
Kulturminnetype	Brakketuft etter fangebrakke.
Tilstand	Tydlig markert flate.

Kart ID	9
Kommentar	Legges inn som kommunalt listeført kulturminne i Askeladden. Hensynssone c) i arealplanen.
Lokalitetsnavn	Veiskaret fangeleir
Kulturminnetype	Brakketuft for vaktmannskap
Tilstand	Tydlig markert flate.

Kart ID	10
Kommentar	Legges inn som kommunalt listeført kulturminne i Askeladden. Hensynssone c) i arealplanen.
Lokalitetsnavn	Veiskaret fangeleir
Kulturminnetype	Brakketuft for vaktmannskap
Tilstand	Tydlig markert flate.

Kart ID	11
Kommentar	Legges inn som kommunalt listeført kulturminne i Askeladden. Hensynssone c) i arealplanen.
Lokalitetsnavn	Veiskaret fangeleir
Kulturminnetype	Tuft etter kokehus
Tilstand	Relativt tydelig markert. Teglstein i tufta.

Mindre bygninger og kulturminner, ikke fotografert:

Kart ID 12	Tuft Vaskehus
Kart ID 13	Tuft Latrine
Kart ID 14	Tuft Kokehus
Kart ID 15	Tuft Vakthus
Kart ID 16	Tuft Latrine
Kart ID 17	Tuft Latrine
Kart ID 18	Jordvoll
Kart ID 19	Stein som ble brukt til å rette spiker på.

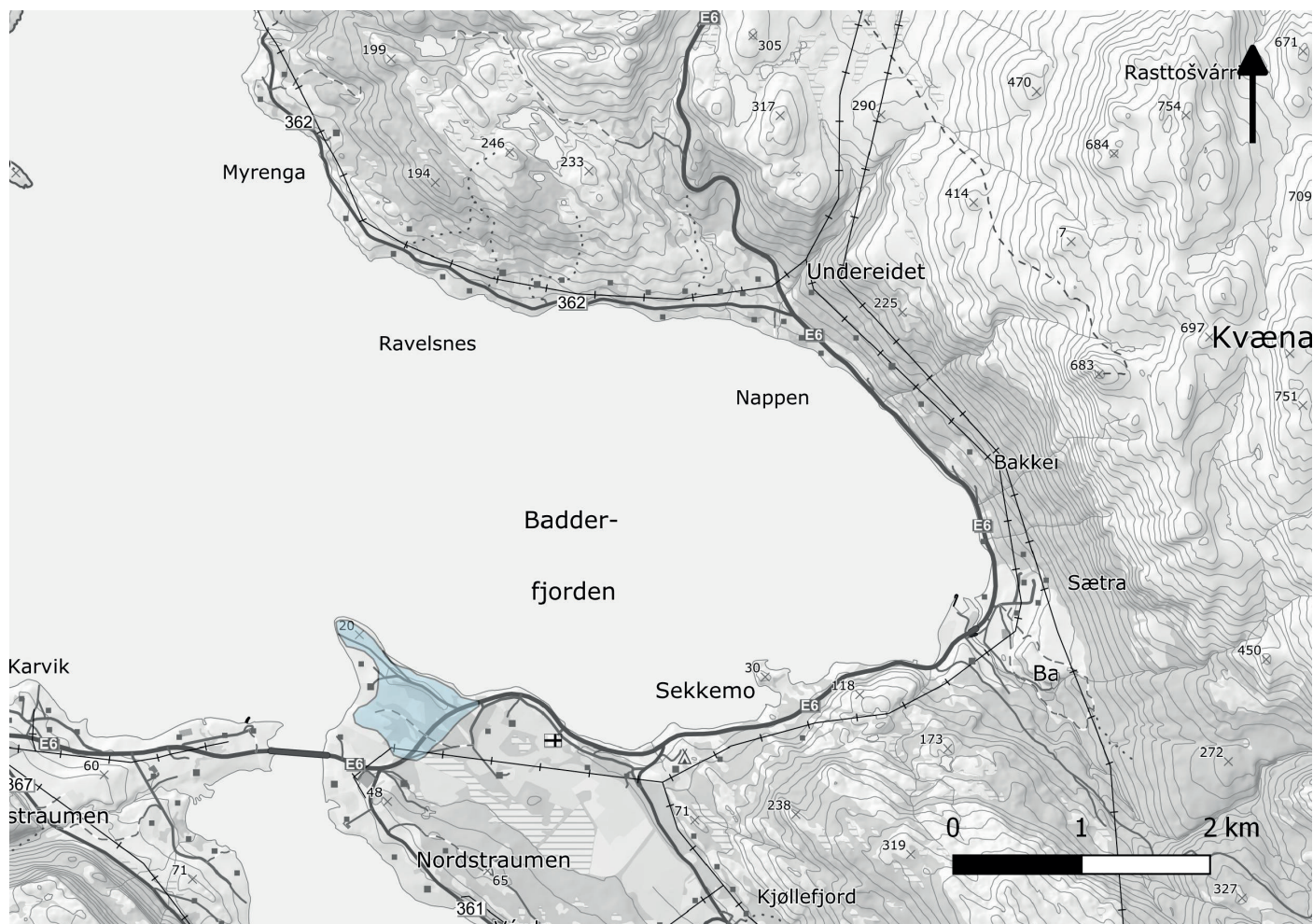

Kart ID	20
Kommentar	Legges inn som kommunalt listeført kulturminne i Askeladden. Hensynssone c) i arealplanen.
Lokalitetsnavn	Veiskaret fangeleir
Kulturminnetype	Vaskeplass for fangene
Tilstand	Tydelig markert nedgravning nær bekk.

Kart ID	21 - 25
Kommentar	Legges inn som kommunalt listeført kulturminne i Askeladden. Hensynssone c) i arealplanen.
Lokalitetsnavn	Veiskaret fangeleir
Kulturminnetype	Skytterstillinger på rekke på bakkekam for nærforsvar av den administrative delen av leiren.
Tilstand	Tydelig markerte, runde nedgravninger.

5. Nordstraumen kystbatteri

Området ble ikke detaljregistrert i 2018, på neste side viser en LIDAR-utskrift fra www.hoydedata.no som antyder et høyt antall individuelle krigsminner. Tilstanden til disse er ukjent med tanke på gjengroing og lignende. Disse må derfor detaljregistreres og oppfotografes.

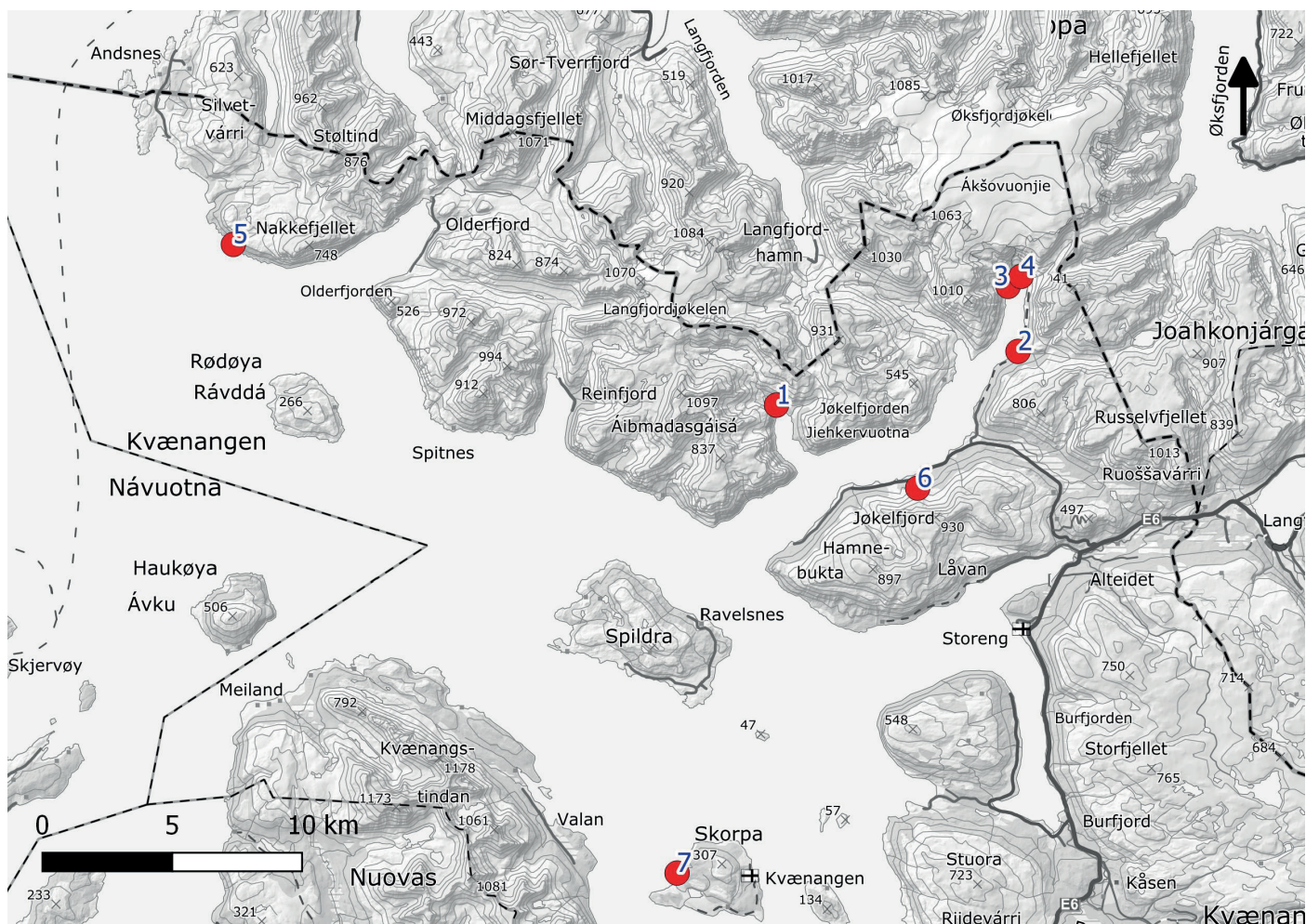
Bunker med søkelys, luftvern og nærforsvar

Trolig område for ammunisjonslager

Forlegning og luftvern

Kanonstilling, luftvern og nærforsvar

6. Evakuering

Kart ID	1
Kommentar	Legges inn som kommunalt listeført kulturminne i Askeladden.
Lokalitetsnavn	Tverrfjord, Jøkelfjord
Kulturminnetype	Sted hvor to familier gjemte seg under evakueringa fra november 1944 - mai 1945. Ingen synlige spor, påvist av Odd Hansen.
Tilstand	Ingen synlige spor, godt dokumentert av tidsvitber.

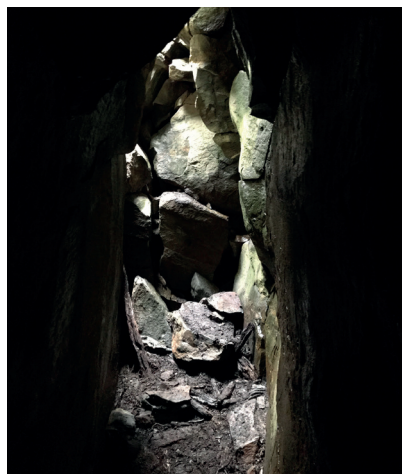

Kart ID	2
Kommentar	Legges inn som kommunalt listeført kulturminne i Askeladden.
Lokalitetsnavn	Tverrfjord, Jøkelfjord
Kulturminnetype	Tuft etter gamle hvor familie gjemte seg under evakueringa i en kortere periode
Tilstand	Vises som nedgravning. Det er satt opp skilt på lokaliteten.

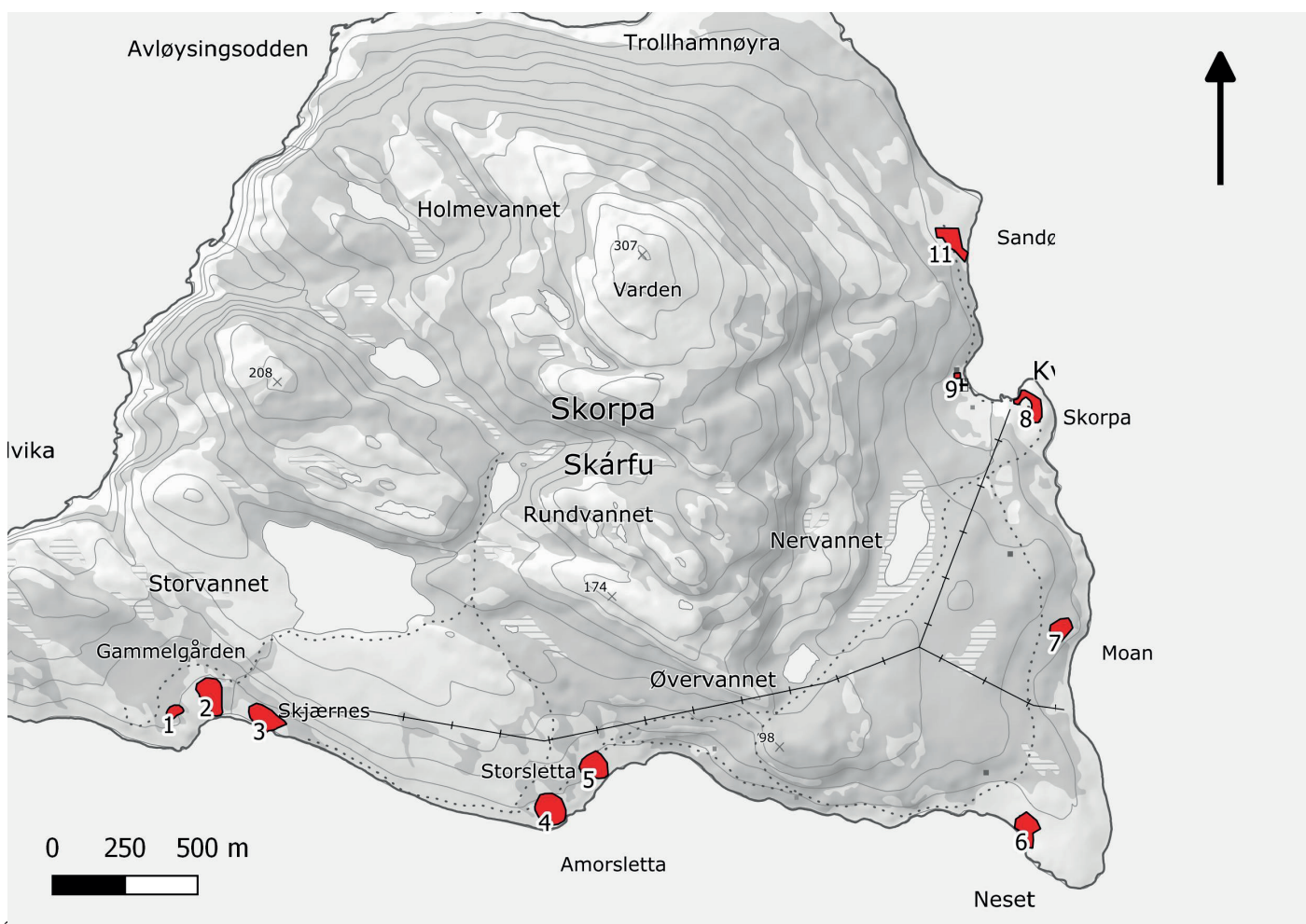
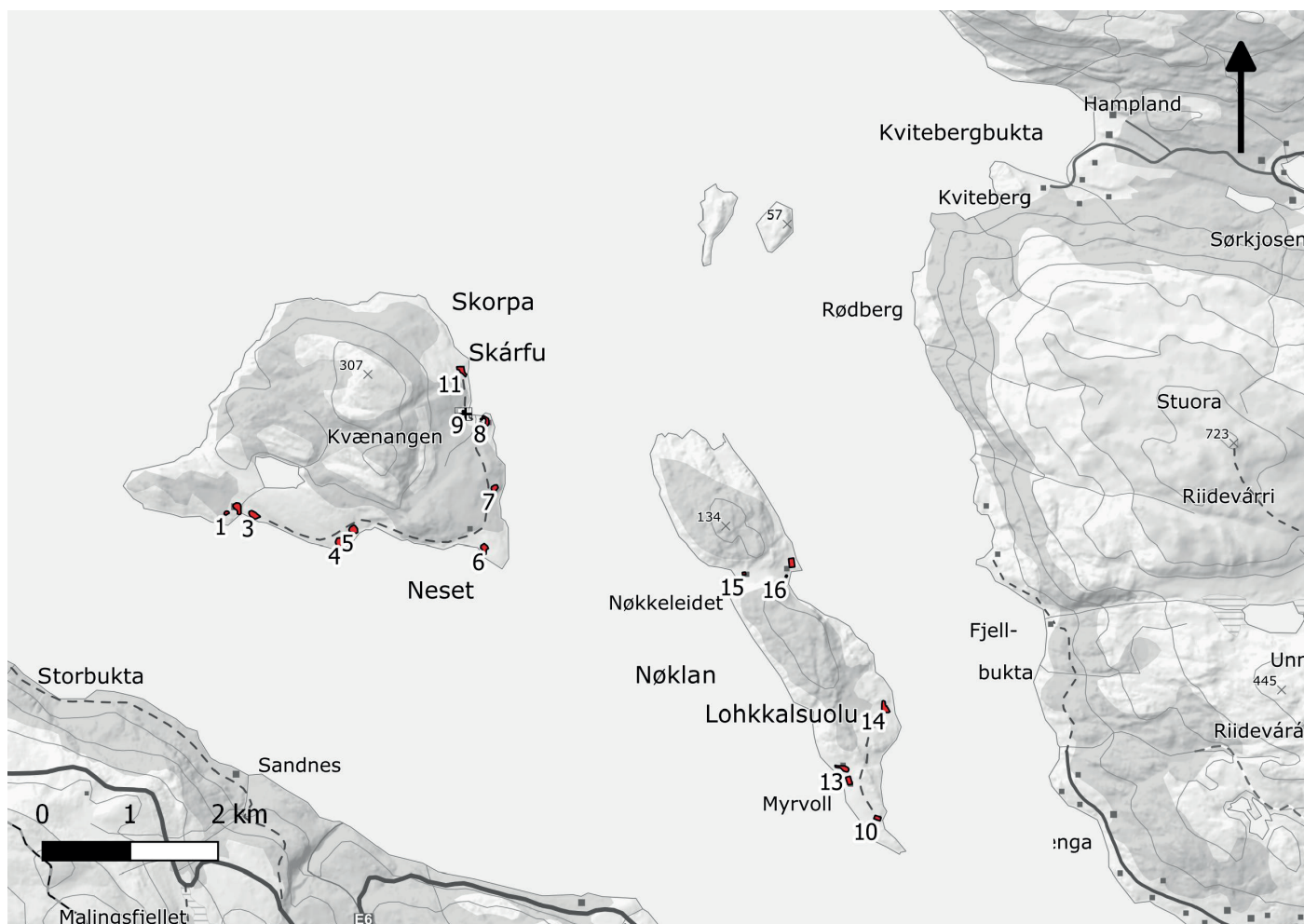

Kart ID	4 og 5
Kommentar	Legges inn som kommunalt listeført kulturminne i Askeladden.
Lokalitetsnavn	Øra og Tennsteinan, Isfjorden i Jækelfjord
Kulturminnetype	Områder hvor folk oppholdt seg fra november 1944 - januar 1945.
Tilstand	Ingen synlige spor, påvist av tidsvitner og lokalkjent.

Kart ID	6
Kommentar	Legges inn som kommunalt listeført kulturminne i Askeladden.
Lokalitetsnavn	Vardkammen
Kulturminnetype	Hule hvor en familie oppholdt seg i to uker i november 1944.
Tilstand	Inngangen til hula er vanskelig å finne. Bratt inngang, forøvrig godt bevart. Ingen synlige spor etter oppholdet i hula.

7. Gjenreisningsbebyggelse

Kart ID	1
Kommentar	Legges inn som kommunalt listeført kulturminne i Askeladden. Hensynssone c) i arealplanen.
Lokalitetsnavn	Solvang
Kulturminnetype	Gårdstun fra gjenreisninga.
Tilstand	Se hvert enkelt bygning. Registreringene er kopiert fra Troms fylkeskommunes rapport for Skorpa-Nøklan LVO.

- Våningshus
- Stor grad av autenticitet
- Dårlig trapp, noen sprekker i mur

- Fjøs
- Stor grad av autenticitet
- Noe "lappet" på panel på bakside, skjeve betongfundamenter, dårlig låvebru

Kart ID	2
Kommentar	Legges inn som kommunalt listeført kulturminne i Askeladden. Hensynssone c) i arealplanen.
Lokalitetsnavn	Gammalgård
Kulturminnetype	Gårdstun fra gjenreisninga.
Tilstand	Se hvert enkelt bygning. Registreringene er kopiert fra Troms fylkeskommunes rapport for Skorpa-Nøklan LVO.

- Bolighus
- Med unntak av ytterdør og pipebeslag er bygningen svært autentisk
- Noe mosegrodd på eternittaket – ellers i rimelig bra stand.
- Hagen er gjengrodd

- Sjø/ bårdstue (?)
- Svært autentisk
- Noen sprekker i mur

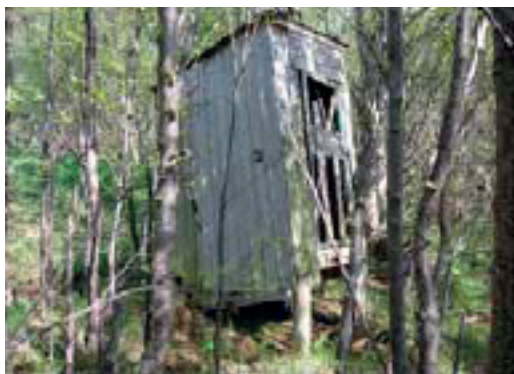
- Sjø
- Svært autentisk
- Står ned i bakken – bakveggen er dårlig

- Fjøs (i bruk som hytte)
- Skiftet en del vinduer, ellers rimelig oppr.
- Fundamentet på låvebrua er dårlig, noen spekker i muren på nedsida, dørene til fraukjeller er i dårlig stand

- Sommarfjøs
- Ikke mye endret etter oppføring
- Bygningen er i svært dårlig stand

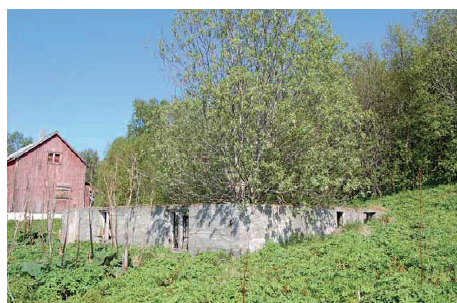
- Utedo
- Svært autentisk
- Bygningen er i svært dårlig stand

- Båtstø
- Svært autentisk
- Støa er i rimelig bra stand, noe tilgrodd, rester etter stolper

- Naust
- Svært autentisk
- Står ned i bakken på oversida, røstveggen mot havet er skeiv

Kart ID	3
Kommentar	Legges inn som kommunalt listeført kulturminne i Askeladden. Hensynssone c) i arealplanen.
Lokalitetsnavn	Skjærnes
Kulturminnetype	Gårdstun fra gjenreisninga.
Tilstand	Se hvert enkelt bygning. Registreringene er kopiert fra Troms fylkeskommunes rapport for Skorpa-Nøklan LVO.

- Uthusbygning
- I svært dårlig stand.
- En del utstyr inne, m.a. en gammel semidiesel

- Ruin etter bolighus
- Kjellermur, noe nedgrodd. Har delvis vært isolert med steinullcementplater.
- Huset skal være flyttet til Kviteberg

- Fjøs
- Rimelig opprinnelig
- I forfall, men virker rimelig bra -tross skjeve betong-fundament, låvebrua er borte og tilbygget ramler ned. Vinduer knuste, men tildekket, sprekker i mur.

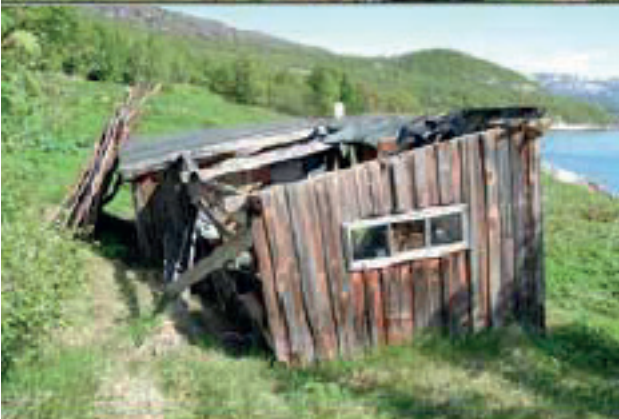
Kart ID	4
Kommentar	Legges inn som kommunalt listeført kulturminne i Askeladden. Hensynssone c) i arealplanen.
Lokalitetsnavn	Amorsletta
Kulturminnetype	Gårdstun fra gjenreisninga.
Tilstand	Se hvert enkelt bygning. Registreringene er kopiert fra Troms fylkeskommunes rapport for Skorpa-Nøklan LVO.

- Spill
- Svært autentisk
- I dårlig stand

- Sjøhus/naust
- Rimelig autentisk, skiftet tak (?)
- I god stand

- Sjø
- Svært autentisk
- I svært dårlig stand

- Bolighus
- Skiftet vinduer, nytt tak på tilbygg, ellers svært autentisk
- Noen sprekker i kjellermur, ellers ser det ut for å være i god stand

- Fjøs
- Svært autentisk
- Noe nedgrodd i front

- Sommarfjøs
- Svært autentisk
- Dårlig tak, står ned i bakken i bakkant

Kart ID	5
Kommentar	Legges inn som kommunalt listeført kulturminne i Askeladden. Hensynssone c) i arealplanen.
Lokalitetsnavn	Storsletta
Kulturminnetype	Gårdstun fra gjenreisninga.
Tilstand	Se hvert enkelt bygning. Registreringene er kopiert fra Troms fylkeskommunes rapport for Skorpa-Nøklan LVO.

- Naust
- I svært dårlig stand

- Bolighus
- Svært autentisk
- Trenger kitting av vinduer og maling

- Fjøs
- Svært autentisk
- Mangler to takplater, sig i fundament

Kart ID	6
Kommentar	Legges inn som kommunalt listeført kulturminne i Askeladden. Hensynssone c) i arealplanen.
Lokalitetsnavn	Neset
Kulturminnetype	Gårdstun fra gjenreisninga.
Tilstand	Se hvert enkelt bygning. Registreringene er kopiert fra Troms fylkeskommunes rapport for Skorpa-Nøklan LVO.

- Fjøs (fritidsbolig)
- Skiftet noen vinduer ellers svært autentisk
- Dårlig trapp, mangler låvebru, noe mosegrodd eternitt-tak

- Naust/nothus
- Svært Autentisk
- Betongmuren er dårlig i forkant, bygningen er noe skeiv

Kart ID	7
Kommentar	Legges inn som kommunalt listeført kulturminne i Askeladden. Hensynssone c) i arealplanen.
Lokalitetsnavn	Moan
Kulturminnetype	Gårdstun fra gjenreisninga.
Tilstand	Se hvert enkelt bygning. Registreringene er kopiert fra Troms fylkeskommunes rapport for Skorpa-Nøklan LVO.

- Naust
- Rimelig autentisk
- God stand

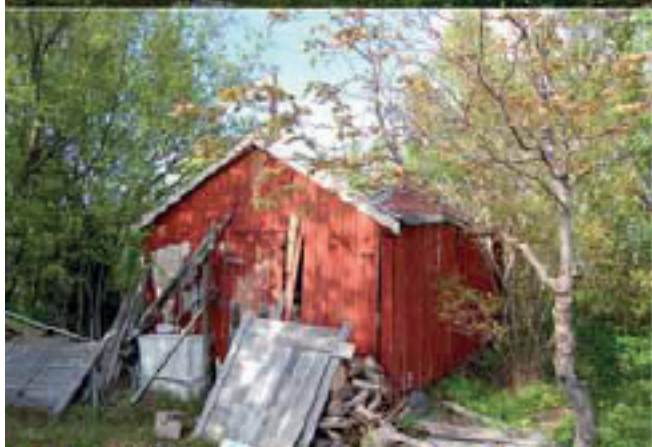
- Spill
- Rimelig autentisk
- Neppe brukbart

- Fjøs
- Svært autentisk
- I dårlig stand

- Bolighus
- Svært autentisk
- Eternittkledning, skiftet taktekking

- Sjø
- Rimelig autentisk
- I dårlig stand

- Utedo
- Av nyere dato
- I god stand, murt

Kart ID	8
Kommentar	Legges inn som kommunalt listeført kulturminne i Askeladden. Hensynssone c) i arealplanen.
Lokalitetsnavn	Vågen Øst
Kulturminnetype	Gjenreisningsbebyggelse.
Tilstand	Se hvert enkelt bygning. Registreringene er kopiert fra Troms fylkeskommunes rapport for Skorpa-Nøklan LVO.

- Bolighus
- Rimelig autentisk, nye vinduer
- Godt vedlikeholdt, men noe lekkasje i veranda og problemer med dragere over vinduene (pussen sprekker opp)

- Sjø (første fjøs etter krigen)
- Svært autentisk, bygd av lemmer
- Vedlikeholdes ikke

- Sjø
- Rimelig autentisk, nytt taktekke
- I god stand

- Fjøs
- Svært autentisk
- I rimelig bra stand

- Butikk
- Rimelig autentisk, men skiftet vinduer
- I god stand, men noe mosegrodd på taket

- Naust
- Svært autentisk
- Muren er svært dårlig, noe dårlig panel

- Lærerbolig
- Svært autentisk
- I dårlig stand – takpappen begynner å flerres av og det har vært vannlekkasje inne – gulvet i kjøkkenet er ødelagt.

- Vedsjå/utedo
- Svært autentisk
- Er i svært dårlig stand

Kart ID	9
Kommentar	Legges inn som kommunalt listeført kulturminne i Askeladden. Hensynssone c) i arealplanen.
Lokalitetsnavn	Vågen Vest
Kulturminnetype	Gjenreisningshus
Tilstand	Se hvert enkelt bygning. Registreringene er kopiert fra Troms fylkeskommunes rapport for Skorpa-Nøklan LVO.

- Bolighus
- Rimelig autentisk, mangler veranda, nytt inngangsparti
- Rimelig god stand

Kart ID	11
Kommentar	Legges inn som kommunalt listeført kulturminne i Askeladden. Hensynssone c) i arealplanen.
Lokalitetsnavn	Sandøra
Kulturminnetype	Gjenreisningshus
Tilstand	Se hvert enkelt bygning. Registreringene er kopiert fra Troms fylkeskommunes rapport for Skorpa-Nøklan LVO.

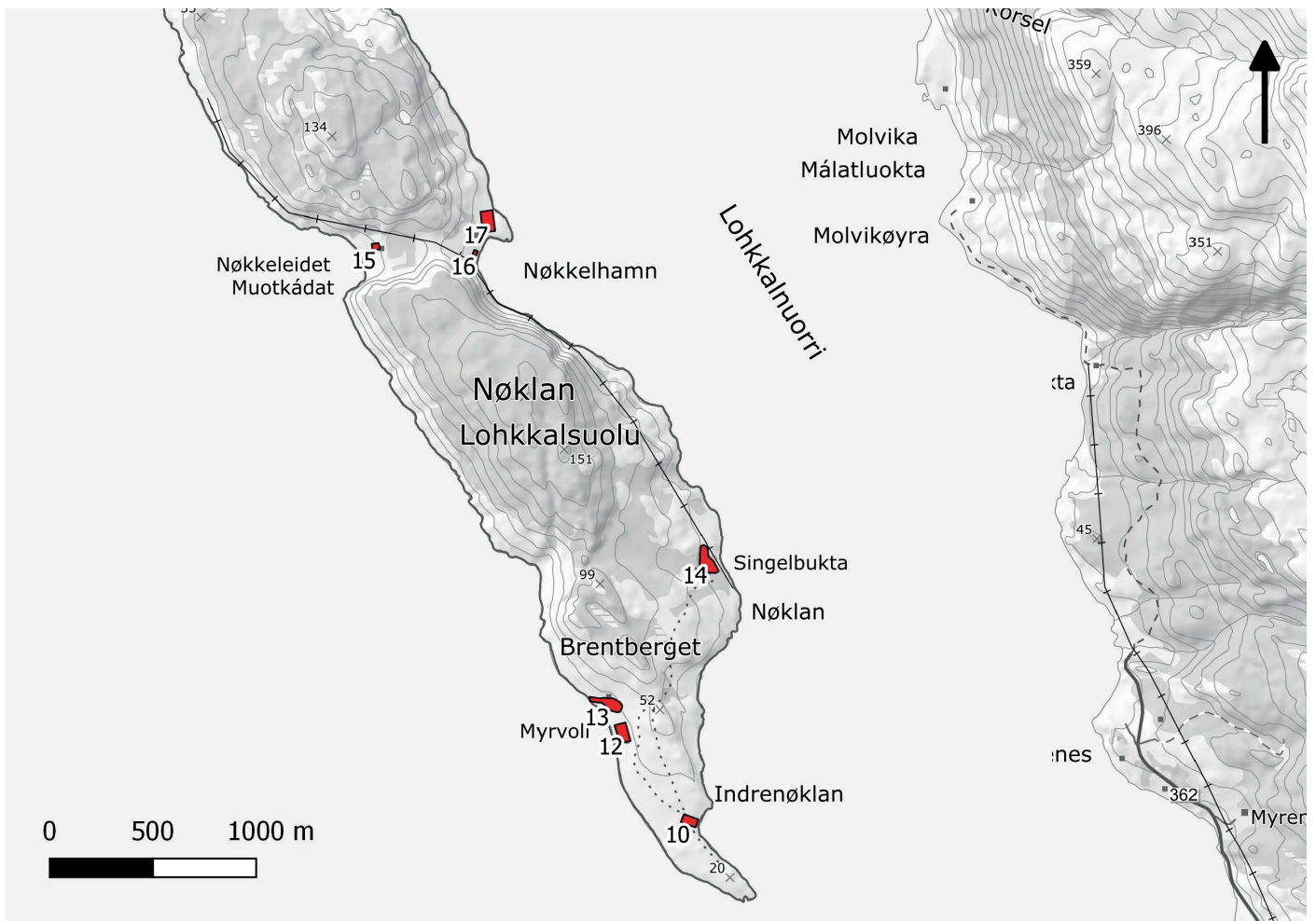
- Bolighus
- Skiftet vinduer og tak, ny veranda
- I god stand

- Fjøs
- Svært autentisk
- Litt råte i panel over vinduer, låvebrua mangler dekke og eternittaket er noe mosegrodd – eller i bra stand

- Naust
- Ny taktekking, nye vinduer
- Står noe inn i bakken, men ser ut for å være i god stand

Kart ID	10
Kommentar	Legges inn som kommunalt listeført kulturminne i Askeladden. Hensynssone c) i arealplanen.
Lokalitetsnavn	Unvdervoll
Kulturminnetype	Gjenreisningshus
Tilstand	Se hvert enkelt bygning. Registreringene er kopiert fra Troms fylkeskommunes rapport for Skorpa-Nøklan LVO.

- Bolighus
- Nye vinduer og kledning på to sider
- Rimelig bra stand

- Fjøs
- Svært autentisk
- Dårlig vedlikeholdt

Kart ID	12
Kommentar	Legges inn som kommunalt listeført kulturminne i Askeladden. Hensynssone c) i arealplanen.
Lokalitetsnavn	Myrvold
Kulturminnetype	Gjenreisningshus
Tilstand	Se hvert enkelt bygning. Registreringene er kopiert fra Troms fylkeskommunes rapport for Skorpa-Nøkklan LVO.

- Sjø
- Svært autentisk
- Dårlig vedlikeholdt

- Bolighus
- Skiftet en del panel og noen vinduer
- Noe mosegrodd takteking – ellers i bra stand

- Gangspill
- Autentisk
- Ikke lenger brukbart

Kart ID	13
Kommentar	Legges inn som kommunalt listeført kulturminne i Askeladden. Hensynssone c) i arealplanen.
Lokalitetsnavn	Indre Nøkland
Kulturminnetype	Gjenreisningsbebyggelse, gårdstun
Tilstand	Se hvert enkelt bygning. Registreringene er kopiert fra Troms fylkeskommunes rapport for Skorpa-Nøkland LVO.

- Svært autentisk
- I dårlig stand

- Fjøs
- Svært autentisk
- I svært dårlig stand

- Bolighus
- Svært autentisk
- I dårlig stand

- Fjærabu (?)
- Autentisk
- I svært dårlig stand

Kart ID	14
Kommentar	Legges inn som kommunalt listeført kulturminne i Askeladden. Hensynssone c) i arealplanen.
Lokalitetsnavn	Singelbuka
Kulturminnetype	Gjenreisningshus
Tilstand	Se hvert enkelt bygning. Registreringene er kopiert fra Troms fylkeskommunes rapport for Skorpa-Nøklan LVO.

- Bolighus
- Svært autentisk
- Huset ser greit ut, men kjellermuren er til dels ramlet sammen eller i ferd med å sige ut.

- Bolighus
- Svært autentisk
- Noe mosegrodd eternitt-tak, noen sprekker i mur. Fint hus, trenger noe vedlikehold

Kart ID	15
Kommentar	Legges inn som kommunalt listeført kulturminne i Askeladden. Hensynssone c) i arealplanen.
Lokalitetsnavn	Nøkkeleidet
Kulturminnetype	Gjenreisningsbebyggelse, gårdstun
Tilstand	Se hvert enkelt bygning. Registreringene er kopiert fra Troms fylkeskommunes rapport for Skorpa-Nøklan LVO.

- Bolighus
- Skiftet vinduer mot vest, endret tak over inngangsparti – ellers rimelig autentisk
- Rimelig bra vedlikeholdt, sprekk i mur mellom bislag og hovedhus

- Vedsjå og utedo
- Svært autentisk
- Noe nedgrodd i bakken, ikke så godt vedlikeholdt

Kart ID	16, 17
Kommentar	Legges inn som kommunalt listeført kulturminne i Askeladden. Hensynssone c) i arealplanen.
Lokalitetsnavn	Nøkkelhamn
Kulturminnetype	Gjenreisningsbebyggelse, gårdstun
Tilstand	Se hvert enkelt bygning. Registreringene er kopiert fra Troms fylkeskommunes rapport for Skorpa-Nøklan LVO.

- Bolighus
- De fleste vinduene er skiftet, tilbygg mot vest, ellers rimelig autentisk

- Bu
- Laftet bu med nover og alderdommelig preg – førkrigs?
- Står noe ned i bakken og noe skade (fukt) på nover – Et mindre hull i taket på vestsiden bør repareres snarest.

- Bu
- Bindingsverksbu, svært autentisk
- Står noe ned i bakken

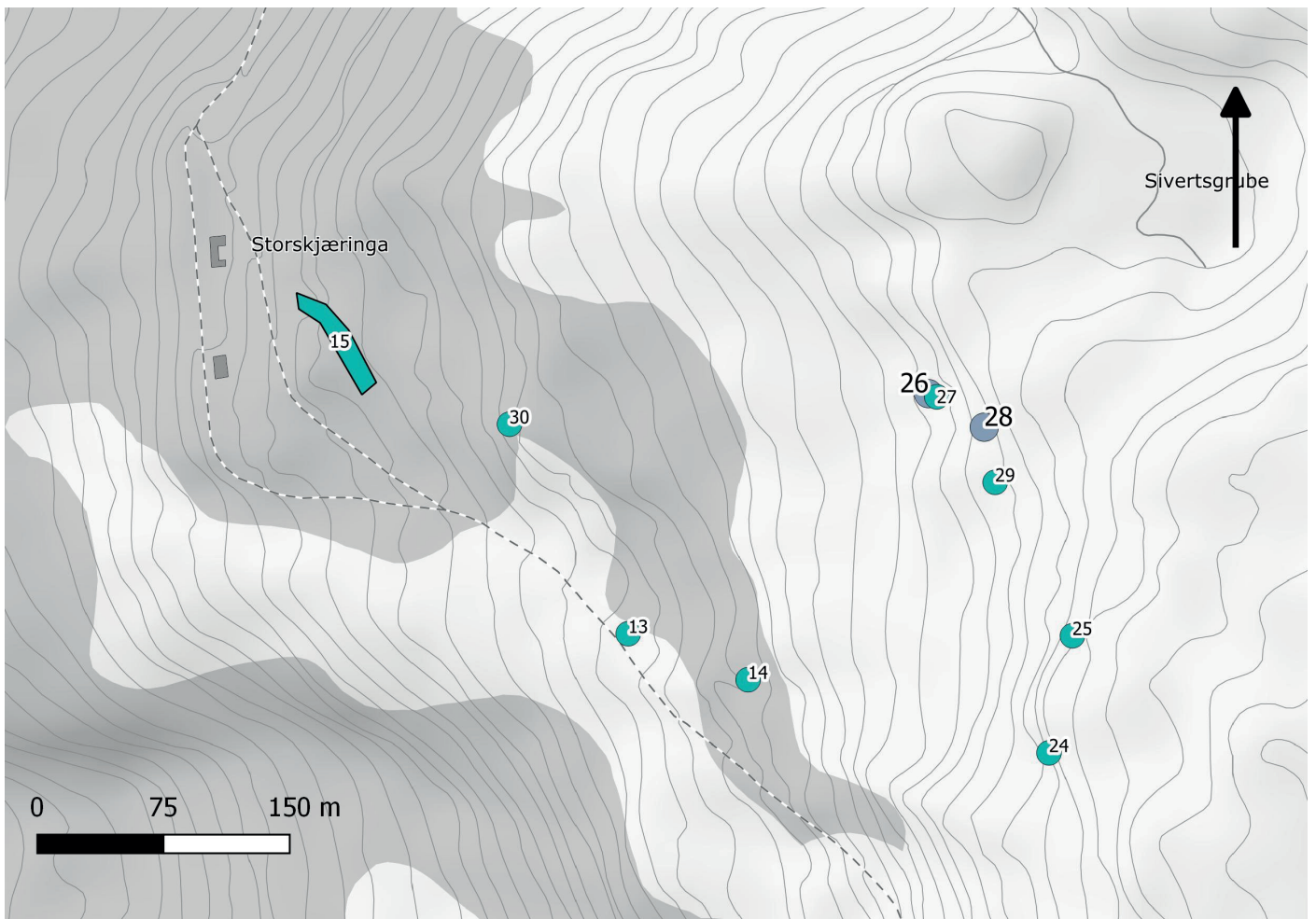
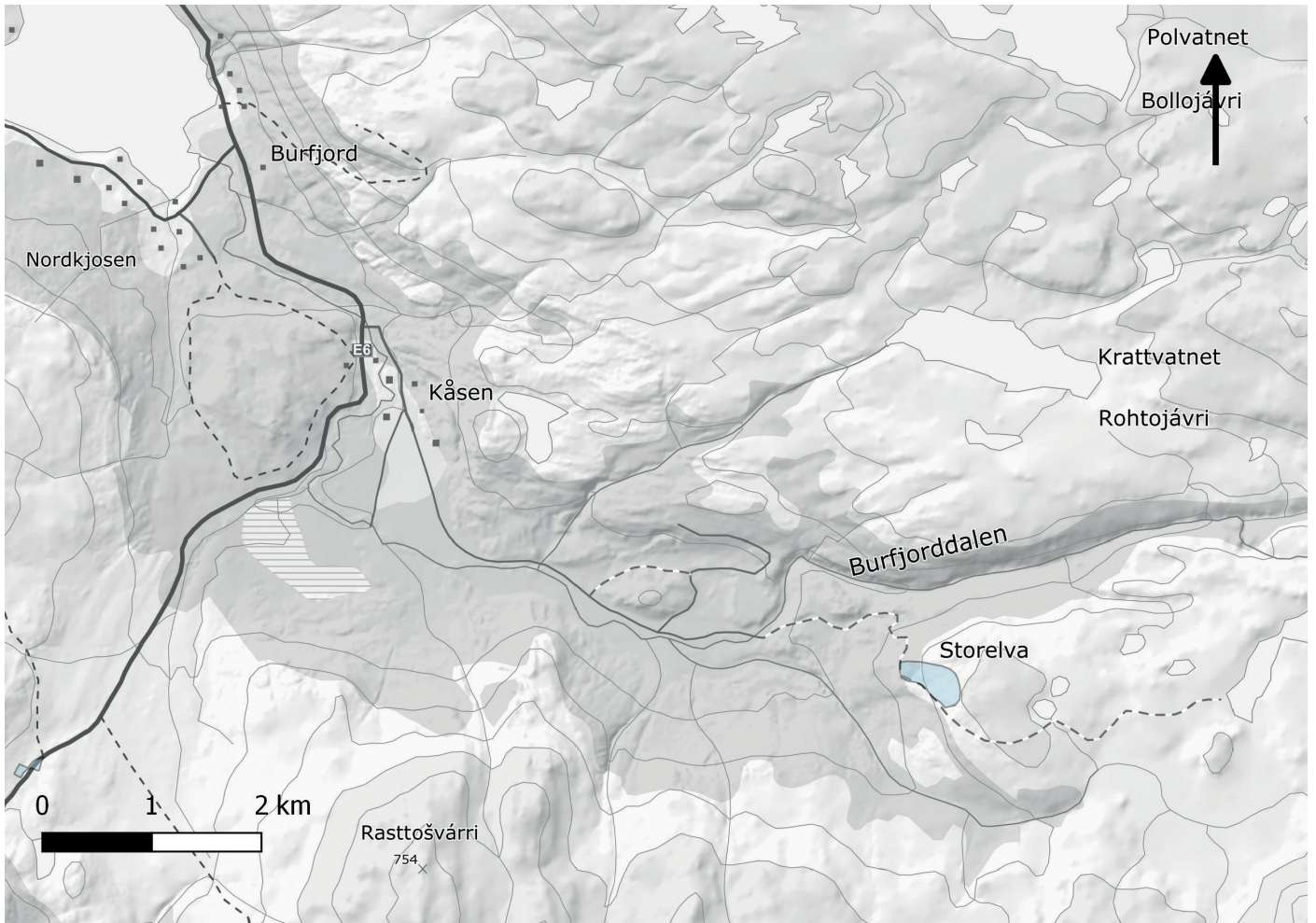

- Fjøs
- Svært autentisk
- Noe dårlig vedlikeholdt, låvebru borte, delvis malt, mosegrodd eternittak.

- Gangspill
- Svært autentisk
- I dårlig stand

8. Gruvedrift

Kart ID	10
Kommentar	Legges inn som kommunalt listeført kulturminne i Askeladden.
Lokalitetsnavn	Storskjæringa
Kulturminnetype	Tuft etter boligbrakke, gruvearbeidere
Tilstand	Godt synlig og godt markert.

Kart ID	11
Kommentar	Legges inn som kommunalt listeført kulturminne i Askeladden.
Lokalitetsnavn	Storskjæringa
Kulturminnetype	Tuft etter mindre bygning mellom boligbrakker.
Tilstand	Godt synlig og godt markert.

Kart ID	12
Kommentar	Legges inn som kommunalt listeført kulturminne i Askeladden.
Lokalitetsnavn	Storskjæringa
Kulturminnetype	Tuft etter boligbrakke for arbeidere.
Tilstand	Godt synlig og godt markert.

Kart ID	13
Kommentar	Legges inn som kommunalt listeført kulturminne i Askeladden.
Lokalitetsnavn	Storskjæringa
Kulturminnetype	Dagbrudd.
Tilstand	Stort dagbrudd med dybde på 2m. og lengde på omlag 25m.

Kart ID	15
Kommentar	Legges inn som kommunalt listeført kulturminne i Askeladden.
Lokalitetsnavn	Storskjæringa
Kulturminnetype	Stoll, gjenfylt med vann. Tydelig markert.
Tilstand	Godt markert inngang, gjenfylt med vann.

Kart ID	15
Kommentar	Legges inn som kommunalt listeført kulturminne i Askeladden.
Lokalitetsnavn	Storskjæringa
Kulturminnetype	Stort dagbrudd, inngang i vest går gjennom en tunnel. 4-5m dypt.
Tilstand	Godt bevart, noe gjengrodd.

Kart ID	24
Kommentar	Legges inn som kommunalt listeført kulturminne i Askeladden.
Lokalitetsnavn	Storskjæringa
Kulturminnetype	Dagbrudd
Tilstand	Godt bevart-

Kart ID	25
Kommentar	Legges inn som kommunalt listeført kulturminne i Askeladden.
Lokalitetsnavn	Storskjæringa
Kulturminnetype	Dagbrudd
Tilstand	Godt bevart-

Kart ID	26
Kommentar	Legges inn som kommunalt listeført kulturminne i Askeladden.
Lokalitetsnavn	Storskjæringa
Kulturminnetype	Tuft i tilknytning til dagbrudd (nr. 27)
Tilstand	Godt bevart- noe gjengrodd av trær.

Kart ID	27
Kommentar	Legges inn som kommunalt listeført kulturminne i Askeladden.
Lokalitetsnavn	Storskjæringa
Kulturminnetype	Stort dagbrudd med tørrmurt inngang
Tilstand	Godt bevart-

Kart ID	27
Kommentar	Legges inn som kommunalt listeført kulturminne i Askeladden.
Lokalitetsnavn	Storskjæringa
Kulturminnetype	Tuft, enkel oppmuring, mulig brukt til å søke ly under arbeid.
Tilstand	Noe sammenrast.

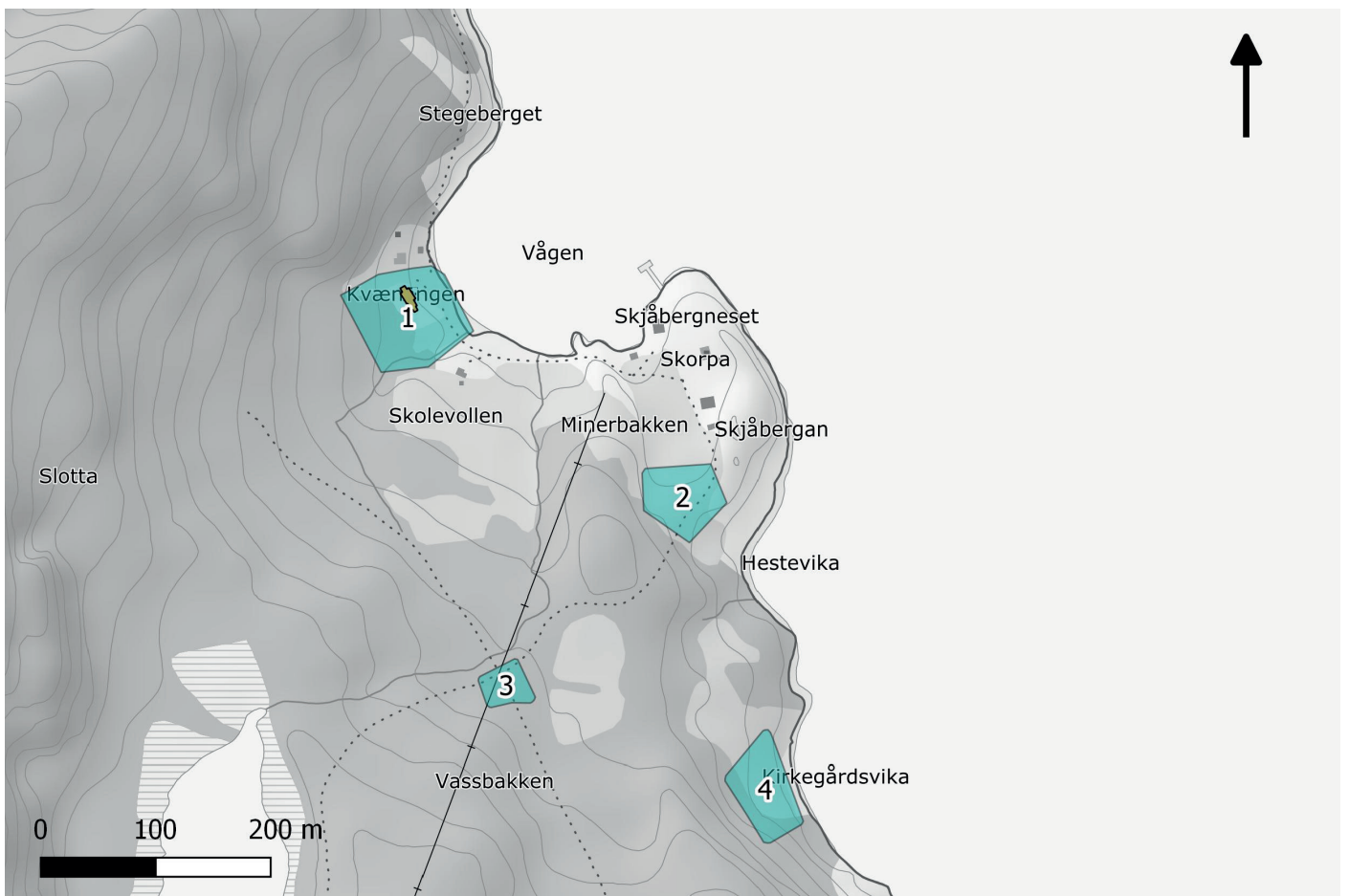
Kart ID	29
Kommentar	Legges inn som kommunalt listeført kulturminne i Askeladden.
Lokalitetsnavn	Storskjæringa
Kulturminnetype	Dagbrudd
Tilstand	Godt bevart-

Kart ID	30
Kommentar	Legges inn som kommunalt listeført kulturminne i Askeladden.
Lokalitetsnavn	Storskjæringa
Kulturminnetype	Stort dagbrudd, omlag 10m dypt.
Tilstand	Godt bevart-

9 Skorpa kirkested

Kart ID	1 og 5
Kommentar	Legges inn som kommunalt listeført kulturminne i Askeladden.
Lokalitetsnavn	Skorpa Kirkested
Kulturminnetype	Tømret langkirke med tilhørende kirkegård som var i bruk fra 1853 til 1964
Tilstand	Kirkegården er uklart avgrenset med synlige søkk og forsenkninger i terrenget utenfor de synlige gravene med gravmarkører. Det er nødvendig med utredning av eventuelle behov for tiltak ved Skorpa kirke.

Kart ID	2
Kommentar	Legges inn som kommunalt listeført kulturminne i Askeladden.
Lokalitetsnavn	Skorpa kirkested
Kulturminnetype	På 1930-tallet skal det ha blitt pløyd opp hodeskaller på sletta nedenfor Skaret i Vågen. Det fortelles også om en gravplass "nede ved stranden fra karelenes tid, muligens i området kirka ligger i dag. Fra handelshuset i Vågen og oppover snakkes det også om en annen kirkegård, muligens tilknyttet kapellet på slutten av 1700-tallet.
Tilstand	Ingen fysiske spor.

Kart ID	3
Kommentar	Legges inn som kommunalt listeført kulturminne i Askeladden.
Lokalitetsnavn	Skorpa Kirkested
Kulturminnetype	I 1933 ble det opprettet en kirkegård ved Vågehalsen, ved veien som går over øya. Det gamle likhuset fra Likvika ble flyttet til denne kirkegården, og et nytt hus, som fremdeles står, ble bygget like etter krigen. Denne kirkegården har vært i bruk helt frem til nyere tid for begravelser av mennesker med tilknytning til Skorpa.
Tilstand	Behov for vedlikehold av særlig trekors og gravmarkører av tre.

Kart ID	4
Kommentar	Legges inn som kommunalt listeført kulturminne i Askeladden.
Lokalitetsnavn	Skorpa Kirkested
Kulturminnetype	Kirkegården i Kirkegårdsvika var var i bruk i årene 1886-1932. Stor variasjon i gravmarkører.
Tilstand	Behov for restaurering av gjerde og familiegravsteder og rensking av gravmarker som ligger.

Kvænanen kommune

GÁRGU 8, 9161 BURFJORD

Telefon 77 77 88 00

www.kvanangen.kommune.no

Saksfremlegg

Utvalgssak	Utvalgsnavn	Møtedato
17/19	Kvæningen formannskap	15.03.2019

Prosjekt "folkeverksted på kaia"

Administrasjonssjefens innstilling

Prosjektet "Folkeverksted på kaia" videreføres ikke.

Saksopplysninger

Viser til vedtak i formannskapet i sak 35/18 den 15.05.18:

- Kvæningen kommune etablerer prosjektet «Folkeverksted på kaia» i Burfjord Industribygg, og at gjennomføres et forprosjekt i henhold til prosjektplan av april 2018.*
- Forprosjektet styres av en intern styringsgruppe som oppnevnes av administrasjonssjef. SISA-kultursenter engasjeres som ekstern prosjektleder og koordinator i forprosjektfasen, i henhold til budsjett og finansieringsplan i prosjektplan.*
- Burfjord Industribygg stilles til disposisjon kostnadsfritt for prosjektet «Folkeverksted» i forprosjektfasen 01.06.- 31.12.2018. Driftskostnader til bygget, post 11808, 11850, 11980, 15900 dekkes over kommunens driftsbudsjett, ansvarsområde 756 i forprosjektfasen. Disse kostnadene beregnes som kommunens egenandel i prosjektet. I forprosjektperioden vil det være 0 i post 16300 leieinntekter.*
- Forprosjektet avsluttes innen 31.12.2018, og det forutsettes av fremtidig drift, organisering og finansiering er avklares i forprosjektet.*
- Industribygget skal fortrinnsvis bruke til privat industri. Kommunen skal fortsatt lete etter leietakere. Dersom det kommer leietakere av industribygget skal kommunen legge til rette for alternativ bygningsmasse for 'folkeverkstedet'.*

Saken sendes som orienteringssak til kommunestyret.

Etter at forprosjektet var ferdig den 31.12.18 mottok vi rapport fra SISA på dette og vi hadde møte med dem den 26.02.19 (se vedlagte møtereferat).

Mot slutten av forprosjektperioden var det kommet noen negative spørsmål og tilbakemeldinger til kommunen i og med at det var svært liten aktivitet i Industribygget der de holdt til.

Vi sier nei til å gå videre med hovedprosjektet, men hovedsakelig slik begrunnelse:

- SISA ønsker heller ikke selv å fortsette med prosjektet, det var vanskelig å drive det fra Alta.
- Det var mange gode idèer i forprosjektet og det er naturlig at kommunen selv følger opp dette gjennom ansatte i egen kulturretat. Det er større mulighet til å lykkes ved å gjøre det på denne måten.
- Idèene ble i stor grad ikke iverksatt/kom ikke noe særlig i gang.
- Aktuelle saker for oss å koble sammen med disse idèene er frivillighetssentral, eldrevaktmester og utvidelse av bibliotektilbudene.
- Det ble satt i gang mange aktiviteter som vi ikke hadde kontroll med og de var ikke koordinert med andre aktiviteter. Det var møtekollisjoner og vi hadde ikke oversikt om alt var i orden med det myndighetsmessige, bl.a var det ikke i orden med husleier.

Forprosjektet hadde et budsjett på kr 470 000. Det ble innvilget kr 120 000 i støtte fra Omstillingsprogrammet. Det er til sammen utbetalt kr 260 000 til SISA, derav er kr 60 000 knyttet til kjøp av 2 praksisplasser for flyktningene i perioden 15.10.18 – 30.12.18. Vi har pt ikke mottatt noe prosjektrengskap fra dem.

Vurdering

Det var mange gode idèer i dette prosjektet. Det er dog slik at det er lett å ha mange gode idèer, men det er noe helt annet å få dette omgjort til aktiviteter.

Den viktigste erfaringen fra dette er at vi må ha lokale personer som kjenner folkene og kulturen godt slik at vi treffer blink når vi iverksetter aktivitetene.

Vi må også tenke gjennom plasseringen. Industribygget var ikke egnet til dette og SISA så underveis at bruk av Flerbrukshuset ville vært bedre.

Det er mange gode idèer innen dette spekteret – kultur og møteplasser. Vi bør ha litte flere- og riktig kompetanse i vår kultursektor til å få realisert noen av disse idèene. Dette vil også åpasse godt inn i det større bildet med satsing på reiseliv, turisme og opplevelser.

Vedlagt følger

- Møtereferat fra møte med SISA den 26.02.19.
- Rapport fra forprosjektperioden med vedlegg.
- Prosjektplan.

Referat fra møte om Prosjekt "Folkeverksted på kaia" den 26.02.19.

Følgende møtte: Jan Inge Karlsen, Tore Li, Unni Edvardsen, Solvi Martinsen, Jorunn Farstad og Bjørn Ellefsæter fra kommunen og John-Tore Martinsen fra SISA.

- SISA viste til rapport med vedlegg etter avsluttet forprosjekt. Prosjektet så på næringsetableringer (fotpleie, skoskjeproduksjon, praksisplasser, tang og tareproduksjon), kulturaktiviteter for å skape møteplasser og kartlegging/intervjuer for å finne talenter/idèer og ting å vise fram. Det var viktig å få aktivisert flyktingene som er bosatt her. De prøvde å få til arrangementer for å vise fram kunst, skape blest om kommunen og skape stolthet. Hjelp talenter med å få vist seg fram, f.eks at en flink fotograf kan få vist fram bilder ute i den store verden (men dette ble det ikke jobbet videre med ut over tankestadiet). SISA viste til en suksess med en person fra kommunen som snart får mulighet til å vise sitt talent på TV.
- Kvænangen har et godt grunnlag med at det er fin natur, et åpent samfunn, internasjonalt og eksotisk.
- Om næringsprosjekter ble det slik at store aktører som står på egne bein ikke ble en del av dette prosjektet.
- Oppnevnt styringsgruppe som skulle hjelpe til med prosjektet kom dessverre ikke i gang.
- Det var en del ting man ikke klarte å få til i forprosjektet. Det ble ikke gjennomført så mange arrangementer som tenkt (bl.a grunnet arrangementskollisjoner), det ble ikke gjennomført noen av idèene om at personer som sliter (f.eks TU, Gargo, psykiatri, rus) kunne møtes/skape møtearenaer, frivillighetssentral kom ikke i gang og arbeid med rus er svært vanskelig.
- Det var en dårlig idè å bruke Industribygget, særlig pga at det manglet varme og internett. De som ville ta i bruk bygget ga opp før de kom i gang siden det ikke var nett og varme. Flerbrukshuset er bedre egnet til slike aktiviteter.
- Idèer som bør videreutvikles er å etablere kulturstier (f.eks rundt Kvænangsbotn, der man viser fram kunst, severdigheter, mm), skape møteplasser der talenter får vist seg fram, lage nettverk og utvikle dem, utvide Verdde til en festival (f.eks med klær og matproduksjon), utvikle onsdagskafèene til noe mer enn det er i dag og etablere frivillighetssentral på Flerbrukshuset som del av andre kulturaktiviteter.
- Det bør være lokale aktører som kjenner brukerne godt som jobber videre med- og utvikler disse idèene. Det var ikke lett for SISA med base i Alta å jobbe med dette.
- Et hovedpoeng er et man må ha ett sted hvor folk kan møtes, ikke flere da det oppfattes som konkurrerende.
- Det ble i møtet ikke konkludert med om man skal gå videre med et hovedprosjekt.

Oppsummering av Sisa sine aktiviteter i Kvæningen juni-desember 2018

Arrangementer:

- **Foredrag:** Orientalske blindpassasjerer. Arrangement sammen med Norges blindforbund Finnmark *Antall besøkende: 40 stk*
- Høstfest. Musikk, mat, kunstutstilling. *Antall besøkende: 40 stk*
- Dukketeater for barnehage med to russiske teaterfolk. *Antall besøkende: 25 stk*

Andre aktiviteter:

- Sommerkafé 2 dager i uka hele juli, usikker på antall besøkende
- Intervjurunde rundt i Kvæningen med 10 pers
- Faglig og kulturelt innslag på næringslivsamling i regi av omstillingsprogrammet.
- Fotpleie drop-in med Linns Velvære for 3 eldre tilhørende Hjemmesykepleien
- Organisert tilbud til en ungdom fra Kvæningen i forhold til en skoleplass på Kunstscolen i Karasjok.
- Organisert deltakere fra Kvæningen, Flyktingtjenesten, på Yukigassen i Vardø. *Antall deltakere: 20 fra Kvæningen, Sisa og Blindeforbundet.*
- Organisert deltakere fra Kvæningen, Flyktingtjenesten + noen familier, på sommerferie på Sandland. *Antall deltakere: 20 fra Kvæningen og Sisa.*
- Organisert deltakere fra Kvæningen, Flyktingtjenesten, på arrangement om trafikksikkerhet i Alta. *Antall deltakere: 20 fra Kvæningen, 80 fra Sisa og samarbeidsaktører.*
- Organisert deltakere fra Kvæningen, Flyktingtjenesten, på teateraktivitet og lunsj i Alta. *Antall deltakere: 20 fra Kvæningen, 20 fra Sisa*
- Organisert deltakere fra Kvæningen, Flyktingtjenesten, til aktivitet på NM på ski i Alta sammen med Sisa og andre samarbeidsaktører. *Antall deltakere: 20 fra Kvæningen, 50 fra Sisa og samarbeidsaktører.*
- Språkarbeidsplass 2 personer startet praksis på Sisa 15 oktober. De skal være på Sisa 3 dager i uka frem til årsskiftet.
- Praksisplass 1 person i arbeidspraksis 1 dag per uke foreløpig november og desember

- Kulturelle skolesekken teaterforestilling med kvensk fokus. 40 barn fra skole og barnehage deltok. Sisa bidrog med rigging for forestilling.
- Møter med ressurspersoner. Vi har hatt tre møter med ressurspersoner som har bidratt med å tenke ut planer for aktiviteter.
- Vi har lagt til rette for at noen kvinner kan komme sammen med sy produksjoner.
- Møte med Kvæningen produkter om produksjon av Cleck.
- Ladies night flyttes til 2019
- TU tjenesten ønsker forslag til aktivitet

Næringsprosjekter

Flere møter med Omstillingsleder Merete Jørstad om ideutveksling for etablering av næringsaktiviteter har ført til en skisse på hva som kan være mulig å få til.

Kultursti

Et tenkt samarbeid mellom håndverksprodusenter og kunstnere som kobles sammen med Gildetun, hotellet, lokale gårdsbruk, campingplasser etc. til felles glede. Kulturstien lages som en opplevelsesløype der turister og andre interesserte får muligheter til å oppleve vakre Kvæningen samtidig som de blir kjent med lokale gårdsbruk og lokale håndverkstradisjoner.

En kombinasjon av kunst, handverk og opplevelser

Urter, tang og tare

Utvikle gode matprodukter med lokale urter og tang fra sjøen. Ubegrensede ressurstilgang. Ideen er å samle lokalbefolkninga til innhøsting av produktene og bearbeide dette til gode matopplevelser. Sentralt i prosjektet er å engasjere skoleklasser og barnehager til å bli med i et mat prosjekt der barna får muligheten til å spise sammen, dele de gode erfaringene med å dele et måltid sammen. Det vil bli laget egne menyer som er med på å fremme god helse.

Til sist lage matprodukter som kan selges regionalt og nasjonalt til turistbedrifter og hotellnæring.

Cleck produksjon

Kvænangen produkter ser på muligheten til å trekke produksjonen av Cleck hjemover gjennom å produsere den i tre. I dag produseres den i Danmark der den lages i plast.

Verrde festival

Det har vært diskutert om Sisa kunne søke om å bli en produsent for Verrde fotballturnering hvor målet er å skape en festival som omfatter matlaging, kunstutstillinger og musikk opplevelser. Sentralt i dette er også ideen om å lage en klesproduksjon som fokuserer på lokal identitet.

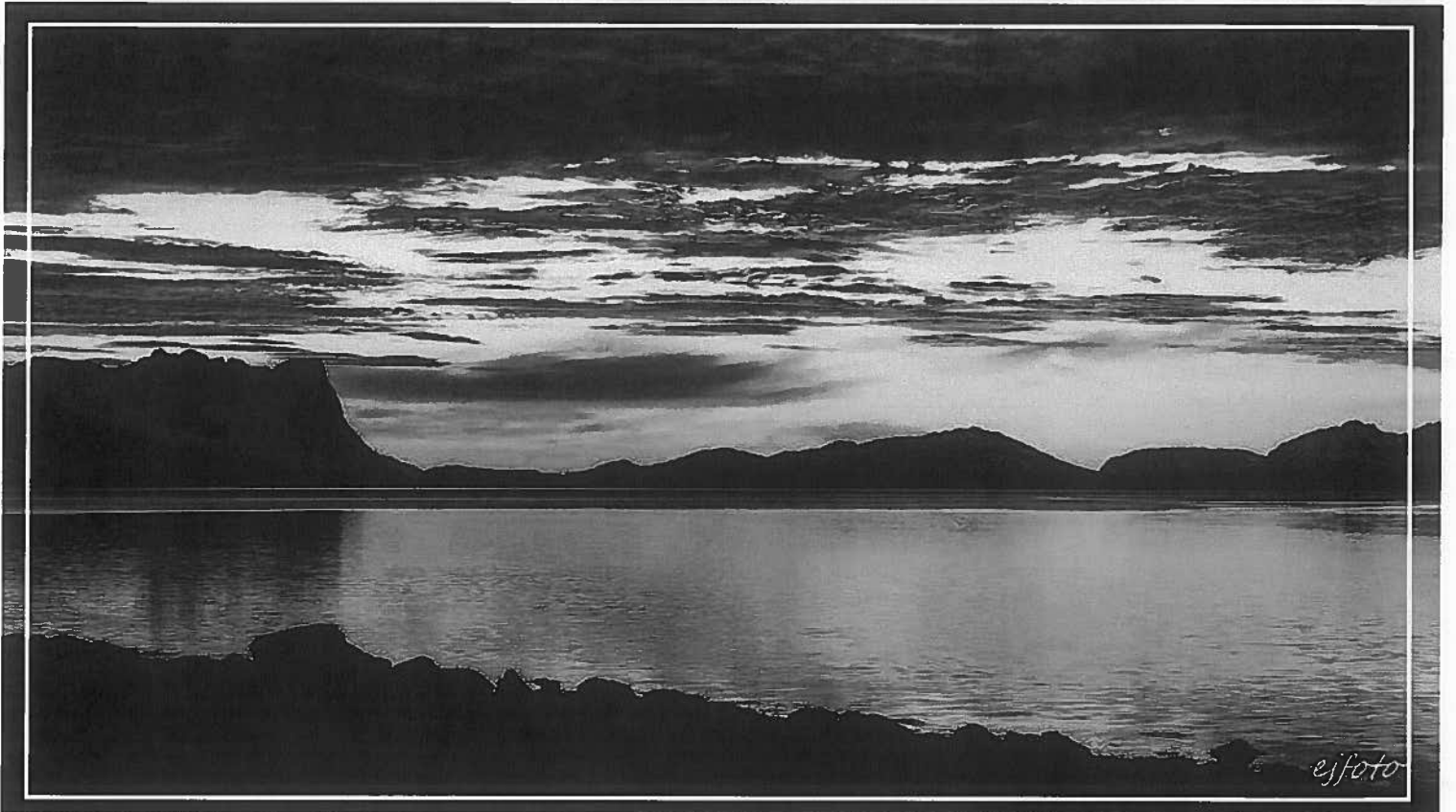
Sisa kartleggingsbedrift

Sisa har allerede blitt et praksissted for 2 flyktninger bosatt i Kvænangen. Videre er det tenkt at ytterligere en person vil bli kartlagt av Sisa og få deretter tilbud om praksis ved Sisa. Sisa vil tilby kartlegging og arbeidstrening innenfor kultur, kunst og mat fag.

Andre tiltak som har vært drøftet

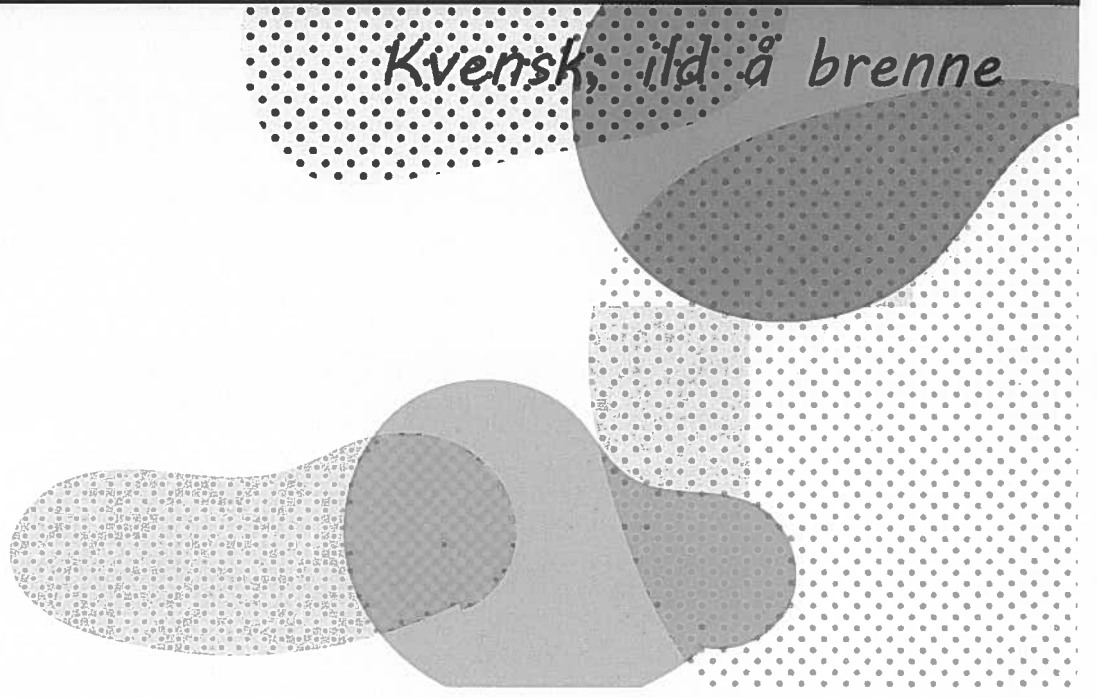
Lokalt frukt og grønnsaksmarked og etterkontroll av redningsutstyr.

LIEKKI

ejfoto

Kvensk, ild å brenne

Forord

Vi kommer utenfra og være med å bidra til at en kommune blir enda bedre å bo i, for alle der. Vi vet ikke så mye om kommunen, så vi prøver oss frem. Vi tar i bruk et bygg på kaia som ikke brukes, og gir det liv.

Vi lager en kommunikasjonskanal fordi vi ønsker å komme i kontakt med foreninger, med ildsjeler og med folk som kan lære oss det vi trenger å vite om kommunen. Underveis roter vi og snubler litt, og vi erfarer mye underveis....

Noen har lagt merke til måten vi jobber på Sisa i Alta og ønsker at vi bruker erfaringene våre her. Lokalbefolkningen gir oss klare tilbakemeldinger og konstruktiv kritikk, vi tar imot den. De er nysgjerrige på oss, og de vil mer

enn gjerne hjelpe til. Etter hvert blir vi kjent med hverandre og vi lærer at dette er en kommune med masse muligheter og ressurser. Vi lærer også at det er flotte folk som bor her og som er flinke til å stille opp for hverandre.

Det er en spennende kommune med innbyggere som er stolte av å bo her. Vi ønsker å bruke dette magasinet som en kommunikasjonskanal, fordi vi ønsker å motivere og samle folk i Kvæningen.

INNHold

Hvem, hva og hvorfor?

Dette er Kultursenteret Sisa «Paret» Med hjerte for hjemlassen Ut å hente motivasjon og inspirasjon Det rike Kvæningen Kaia Kultur presenterer: Næringsliv og kultur En fiktiv rundreise i Kvæningen Ord til ettertanke

Forord

Hvem, hva og hvorfør?

Liekki vil gi et blick på samfunnet. Vi har løfta litt på dyner, spurt folk og besøkt flotte steder i Kvænangen. Vi har vært der i solskinn og regn men hele tiden har vi møtt på fantastiske mennesker som har gitt oss mange perspektiver på livet. Noe av dette skal vi forsøke å formidle i dette magasinet. Vi tenker at alle kan ha nytte av å lese, se på bilder og besøke hjemmesida som gir enda mer informasjon enn det vi klarte å få ned i dette trykkverket. Den skarpe leser vil nok se at vi også beveger oss over mentale og kommunale grenser. Det er sånn folk lever her oppe. Vi fant ut at det gikk fint an å bo i Alta og jobbe i Kvænangen. Da må det vel også være mulig for vanlig folk å krysse de samme grensene enten du er skoleelev, utviklingshemmet eller flyktning. Dere vil også oppdage at det meste som er skrevet er på en eller annen måte knyttet til Sisa. Det er fordi vi vil at dere skal bli inspirert og kanskje dere en gang i fremtiden kunne tenke dere å ha en Sisa i Kvænangen?

God lesning!

Dette er = Kultursenteret Sisa

Kultursenteret Sisa holder til i bydelen Bossekop i Alta. Her har vi 3 etasjer hvor vi boltrer oss med utstillinger, kunstproduksjoner, foredrag, barnehagebesøk, matlaging og gud vet hva

Vi gjør utrolig mye forskjellig sammen. Og vi som er her er også veldig forskjellig. Det gjør at vi kan lære av hverandre. Vi sier i likhet med Professor Per Fugelli at vi blir til i fellesskap. Jeg er den jeg er på grunn av alle de jeg har møtt i livet. Det er alle disse møtene som har formet meg som person. Sisa er prosjektfinansiert og det er noe av grunnen til at vi får gjøre så mye forskjellig.

De tre elementene er; ville vel, dele makt, være ærlig.

Det er samspillet eller dyaden mellom mann-kvinne, norsk-utenlandsk som er selve grunnlaget for Sisa. Omfavnelsen skaper nærhet, trygghet og respekt. Å bli ivaretatt – bli sett, er viktige verdier. Tross våre feil og mangler er vi gode nok. Vi trenger ikke være perfekt.

Paret ser hverandre, de tar vare på hverandre og de vil hverandre vel. Det samme gjelder også forholdet mellom kommune og innbygger. Vi støtter hverandre, vi er glad i hverandre, er stolt av hverandre og trenger hverandre. Sammen får vi til hva som helst!!!

Med hjerte for hjemplassen

Vi tok oss en besøksrunde for å prøve å bli bedre kjent med Kvænangen og kvænangsværingene. Vi ville undersøke nærmere hva som finnes her av folk, ressurser og muligheter. Hva brenner kvænangsværingene for? Hva gjør at de ønsker å bo og leve her?

KAI PETER JOHANSEN (OKSEMANNEN). «KOMMUNEN ER GANSKE STOR SELV OM DEN ER LITEN, OG MULIGHETENE LIGGER SPREDT UTOVER I KOMMUNEN».

- Kvænangen er en flott kommune. Naturen er jo flott. Mye fine folk. Så er jeg litt stolt av historien også, vi har jo lang historie fra fiske, fra jordbruk og skogbruk. Mange kulturer, kvensk, samisk og norsk. Tre stammers møte. Vi har mye å være stolt over.

- Noe som kunne gjort det enda bedre å bo her er hvis man ser

mulighetene for at folk skal kunne bo i hele kommunen. Med den type næring jeg driver med så er du nødt til å bo i et område hvor du kan ha dyr og hvor du har beitemuligheter.

- Kommunen er ganske stor selv om den er liten, - Jeg klarer ikke å beskrive en typisk kvænangsværing. Det er så mange forskjellige folk. Så det ser ikke ut til at vi har en bestemt type men at det er forskjellige folk som tiltrekkes og mulighetene ligger spredt utover i kommunen.

-Jeg tror det er viktig å ikke bare sentralisere det til en plass, men å skape tilbud rundt i hele kommunen, for å øke bosettingen og for å beholde de som bor her.

Unni Kristiansen.

Unni Kristiansen. «Vi har god kontakt med naturen her og kan høste det meste fra vidde og sjø».

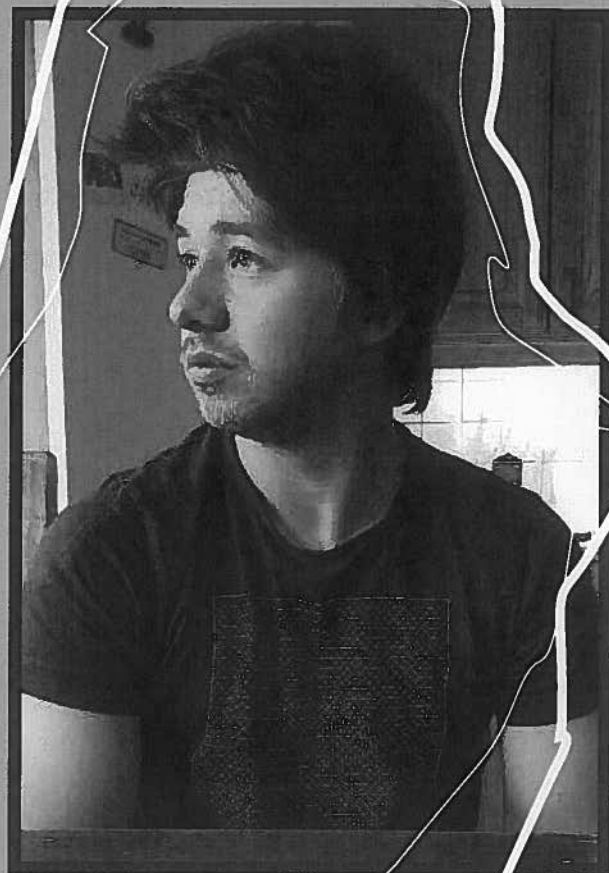
- Jeg er veldig stolt av kulturen her og ikke minst naturen. Og særlig i indre del av Kvænangen. Der er naturen unik. Jeg kan plukke tyttebær, bringebær, ville jordbær, ja alle sorter bær nesten. Vi har god kontakt med naturen her og kan høste det meste fra vidde og sjø.

- Den typiske kvænangsværing er kanskje litt for glad i å banne, det inntrykket tror jeg kommer av at jeg har vært borte en stund. Men jeg synes kvænangsværingen er veldig ærlig og alt de sier kommer rett fra hjertet. Det er en kjempefin egenskap.

Det er noen ting som gjør det mer utfordrende å bo her. Jeg synes for eksempel det føles litt utrygt når vi ikke har dekning på mobilen eller nett her. Med tanke på tilgang til lege og det at vi driver turisme og at man aldri vet hva som kan skje. Men vi setter pris på stillheten og roen som kommer av å ikke kunne bruke mobil så mye, og en tidligere nabo her oppfordret turister til å se ut av vinduet framfor å se på tven. Når det derimot skjer en nødssituasjon, så trenger vi tilgangen

Jørgen Juul Thomassen og Iselin Eliassen. «Når du ser Lothepus og de andre tøffingene på TV så er de jo egentlig bare leketøy i forhold. Det er jo vi kvænanngsværing som er tøffingene». - På bilen min har jeg skrevet stolt; «Kvænanngsværing». Vi er en fraflyttingskommune og en forblåst plass og vi som blir igjen kjenner på at vi er tøffingene som «står han av» og at vi kan gjøre ting i lag og prøve å få til noe. Og vi bor i en fantastisk kommune.

- Når vi ser fremover så tenker vi at det er mye her som går an å utvide med for oss som holder på med gårdsdrift. Det er som mye andre elementer man kan legge inn og utvide konseptet sitt med ulike produkter av alt man avler og dyrker. Dette i tillegg til tradisjonell gårdsdrift. Eksempler er øl og urte produksjon, røkt ost og turisme.

JØRGEN JUUL SSEN THOMASSEN OG ISELIN ELIASSEN

Karoline Solheim. «Den typiske kvænanngsværing er hardhaus!»

-Til tross for at hun hadde det travelt, satte denne dama seg ned med oss for å gi oss innsikt i sine tanker om å bo og drive i Kvænanngen.

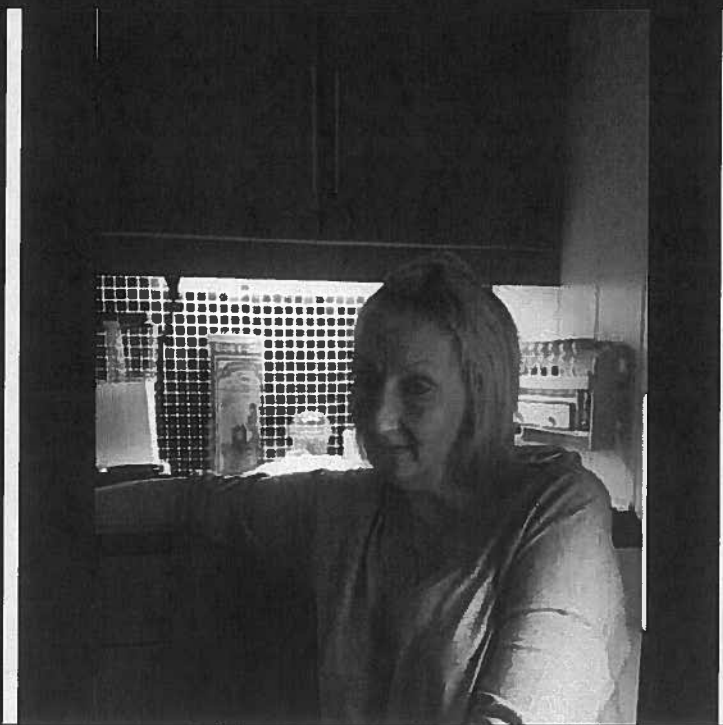
-Det er jo en grunn til at vi bor her, både vi som er herfra men også de som kommer tilflyttende søfra. Vi trives her.

-Den typiske kvænanngsværing kan beskrives godt med et ord; hardhaus! Vi holder ut her i vær og vind og tøffe forhold.

-Det som kan gjøre det enda bedre å bo her må jo være at det skapes flere arbeidsplasser sånn at det kan komme flere folk, barnefamilier og andre som kan fylle arbeidsplassene, skolene og barnehagene.

Roald Olsen og May-Britt Olsen. «Det kommer kanskje litt an på hvor du er i livet, men vi føler at vi har alt vi trenger her».

- Vi tok et kaffebesøk hos dette ekteparet, som hadde mange interessante tanker og refleksjoner om tilværelsen.

- Vi har tilhørighet her. Vi kjenner hver en stein, knott og knaus. Det har alltid føltet så trygt å bo her, det tror vi er det viktigste. Så er det det å ha en jobb å gå til og et hjem å komme til etterpå. Mer enn det krever vi ikke.

- Jeg har dannet meg et bilde av hvordan den typiske kvæning sværing er i det den møter en annen kvæning sværing på butikken. Den ene sier: «Nå?» og den andre svarer med «Nå?». Og langt flere ord enn det blir kanskje ikke utvekslet. Dette er kanskje spesielt hos den eldre generasjon. Den typiske kvæning sværingen er kanskje heller ikke så åpen og liker ikke å by på seg selv.

Marie Solheim. «Det er ingenting vi savner». - Vi huket tak i en av ungdommene som akkurat var ferdig med skoledagen og fikk noen inntrykk fra henne. Vi synes det er viktig å høre fra nye generasjoner. - Det beste med å bo i Kvænangen er vinteren! Og det at man ikke trenger å kjøre så langt for å dra på tur og sånt. - Du lurer på hvordan det typiske kvænangsværing er? De fleste ungene bruker hvert fall ikke så mye klær på seg når de er ute. (Vi tenkte at det stemte godt overens med tidligere beskrivelser; hardhausa, tøfing). -

- Det er ingenting vi savner her. Vi har det vi trenger i Kvænangen. To eksempler på ferie og opplevelsestilbud der folk møtes på tvers

SOMMERFERIE PÅ SANDLAND

Det er blitt en tradisjon for Sandland å invitere gjengen fra Sisa og Flyktningtjenesten til en uke i juni. I år ble også Kvænangen representert ved familier fra Voksenopplæringa og andre familier fra kommunen. En uke med ulike innendørs- og utendørsaktiviteter for store og små. Vi lager mat sammen hver dag, og til slutt inviterer vi også alle beboerne på Sandland til en felles fest. Dette er nemlig også en fin måte for lokalbefolkningen å få vise frem stedet sitt på. Er dette noe som kan kopieres til Kvænangen? Kan vi invitere til opplevelser her og vise fram alle de fine opplevelsene man kan få her og samtidig gi et sommerferietilbud til de som ønsker det?

Det rike Kvænangen Vi gleder oss ved tanken om at det fremdeles er mange uoppdagede håndverkere og kunstnere og lag og foreninger der ute i Kvænangen, i tillegg til arrangementer og aktiviteter som skjer over hele kommunen. Men vil ønske å presentere de vi har snust oss frem til så langt.

Noen av Kvæningen kunstnere

Roald og May Britt Olsen

Dikt og musikk

Trine Kaasen

Maleri, dikt og sang

Klær og redesign

Mariann Larsen

Solveig Boberg

Ulike kreative ting

Mariann Larsen

Klær og redesign

Linda Sannes

Dikt og pynt

Sigfred Persen

Treskjæring

Ingebritt Larsen

Strikking og troll

Sten Jøran Larsen

Stein og mur

Frode Nordgård

Musiker

Trygve Olsen

Maler

Eivind Johansen

Foto

Jan Arne Jakobsen

Foto og dans

Jan Arne Jakobsen

Dan Skovli

Yassin Mohamed Zriouil

Raper

Arvid Henriksen

Treskjæring

Noen eksempler på Lag og Foreninger i **Kvænangen**

Handicap-foreninga

Pensjonistforeninga

Kirkeforeninga

Kvænangen Rideklubb

Norsk Folkehjelp

Burfjord Idrettslag

Skytterlaget

Scooterforeninga

Ungdomsrådet

Kaia Kultur presenterer:

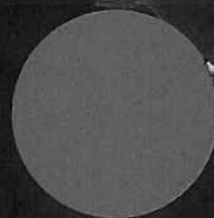
Næringsliv og kultur Det gamle industribygget på kaia har mange rom, mange muligheter. Vi ønsket å gi det liv og vi ønsket at kvænavangsværingene kunne få et nytt sted for aktiviteter, arrangementer og forhåpentligvis noe som kan vokse til å bli næring ut av. La oss presentere noe av det som har kommet til bygge i løpet av sommeren og høsten.

Tahir

Frīsør

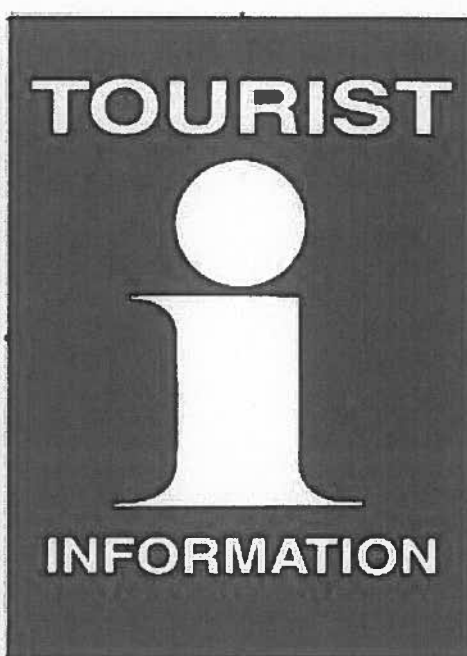
Tahir Shmees

kom fra Irak til Norge og hadde med seg erfaring med både hårklipp, grafisk design og trykking. Dette førte til at han startet opp sitt egen firma i Burfjord, og har nå funnet seg til rette i Kaia Kultur sine lokaler. Tahir kombinerer foreløpig frisørjobben med butikkjobb, så han er flink å oppdatere kvænavangsværingene på åpningstider fra uke til uke

KAFÉ OG TURISTINFO

I sommer ga turistinfoen og kafeen sammen med frisøren en god grunn for både lokalbefolkningen og turister å besøke bygget på kaia. Bo-bilturistene kom innom på kaffe og spredte budskapet om den fine møteplassen til sine miljøer.

FOREDRAG, HØSTFEST OG DUKKETEATER

Kaia har allerede fått folk til å samles ved flere ulike anledninger. I bygget har det vært aktiviteter som foredrag, dikt og sang, dans, matservering, kunstutstilling og teater. Bygget er spennende, det har mye potensiale som trenger å utnyttes enda mer.

Foredrag, høstfest og dukketeater

Kaia har allerede fått folk til å samles ved flere ulike anledninger. I bygget har det vært aktiviteter som foredrag, dikt og sang, dans, matservering, kunstutstilling og teater. Bygget er spennende, det har mye potensiale som trenger å utnyttes enda mer.

En fiktiv rundreise

i Kvænenangen

Tenk deg at du kommer kjørende ned Kvænangsfjellet, du har akkurat takket for kaffen og frokosten på Gildetun. Når du kommer ned fra fjellet, kjører du langs en av Norges vakreste fjorder. Kanskje stopper du innom Navitfoss Camping for å se på maleriene til Trine Kaasen. Du besøker den vakre fossen og det gamle sagbruket. Når du kjører videre kan du stoppe innom Bjørn Harald Reiertsen og se på de vakre tremøblene han har laget med lokalt trevirke. Her finnes også sommerboplassene til samene som har reinene sine på sommerbeite. I Kvænangsbotn kan du ta en stikkvei opp mot vidda, der vil du finne en oase av fiskevann og multebær-myrer. Eller du kan besøke flere vakre badeplasser, fantastiske kulper, små vann og Kvænangselva-en fantastisk lakseelv. Hvis du vil slå deg til ro for natten på Bjørkenes Camping kan du kjøpe ulike lokale ullprodukter av Gunvor Person eller Ågot Boberg og Anna Isaksen sin vevde matter. Hvis du er tøff, så tar du deg en tur i skogen i området og du kan møte på noen veldig eksotiske skotskehøylandsokser. Og er du heldig så får du treffe på Kai Petter, selveste bonden, han kan selge deg eksklusivt og lokalprodusert kjøtt og det helt spesielle skinn fra høylandsoksene.

Når du nå har vært innerst i Kvænangsbotn, er det på tide å bevege seg utover igjen. Ta en stopp hos Unni på kaia i Kjækan. Her kan du få servert varm kaffe, nystekte vafler og få gode tips om hvor du kan finne de beste villjordbærene eller multebær-myrene i området. Hvis du ikke er for mett etter besøk hos Unni kan du stoppe litt lenger bort hos Anne Berit. Her kan du få smake selvplukkede og selvfangede delikatesser fra både land og vann i form av jordbær, potet og lutfisk. På turen videre utover fjorden kan du la øynene hvile på spennende etterkrigs-bebyggelser, langstrakte enger og fiskehjeller som kommer som perler på en snor. Litt videre utover vil du passere Rafsnes gård. Her vil du bli tilbudt hjemmelaget cider av lokale urter, hjemmelaget øl, røkt ost og geitrams-saft. Når du så kjører videre vil du få muligheten til å velge å kjøre nordover eller ta en svipp til venstre. Vi anbefaler begge deler. Ta en svipp til venstre og du vil møte på en av verdens vakreste tidevannsstrøm. Kvænangens svar på Saltstraumen. Hvis du camper med bobilen din her så kan

vi garantere at det blir fisk til kvelds. Tilbehøret finner du på nærbutikken til Liv Reidun.

Hyggeligere vertskap skal du se lenge etter. Her vil du finne alt du trenger av bilutstyr, mat, fiskeutstyr. Ikke nok med det, her bibliotek og en fin plass for å møte lokalbefolkninga. Når du er både mett og uthvilt kjører du videre nordover. I Badderer er du nødt å ta til venstre, og ca 3-4 km inn der vil du møte på enda et vertskap, nemlig hotell. Her kan du få deg en matbit og lokale kunstneriske innslag. Et av May Britt Olsen eller Linda Sannes sine vakre dikt om Kvænangen, eller kanskje du vil være heldig å få høre en av låtene til de unge og lovende rapperen Yassin Mohamed Zriouil. Etter oppholdet her bør du gjøre et stopp på Solheim Gård Her kan du møte sauer og se hvordan de lager lokalprodusert mat. Er du heldig kan du kanskje se hvordan de slakter sauene på gården. Hvis det inntrykket blir litt for mye for deg kan du stoppe i enden av veien og roe helt ned mens du nyter synet av den storslåtte og ville naturen der de mektige fjellene går rett ned i havet.

Når du fortsetter nordover kommer du etter hvert til

Baddereidet. Her kan du se lokalprodusert samiske håndverk, såkalt doudji. Du vil møte produsentene og smake tørket reinkjøtt. Kanskje kan du hilse på reinen i innhengningen. Søker du etter hvert til noe mer urbant vil vi anbefale at du tar turen til Burfjord.

Her er det butikker, materialhandel, bibliotek, flerbrukshus og Kaia Kultur. Kaia Kultur er et spennende kulturhus for både lokalbefolkningen og turister. Her kan du ta en dusj, skifte klær, det er egen truck stop og parkering for bobiler i tillegg til tømme-stasjoner og vanninntak. Her kan du få en kaffekopp sammen med noe godt lokalprodusert, og du kan nyte det mens du ser på fotoutstilling av Kvænangen eller en minikonert med Yasin. Nå har du fulgt E6 gjennom hele Kvænangen kommune, men kjører du et par mil til og tar inn til venstre så vil du få se verdens fineste isbre, nemlig Øksfjordjøkulen. Ta deg en tur på den sammen med en gjeng i organisert lag, eller en tur på egenhånd. Takk for nå, og god tur videre og velkommen igjen en annen gang.

Ord til ettertanke

Du er kanskje lykkeligst når du har jobb, inntekt, mat, gode venner, er frisk og fri til å gjøre det du vil. Felles for alle er at de ønsker å bli sett, de ønsker å høre til og ha et fellesskap og kanskje viktigst av alt; de vil være nyttig. Gjennom å få lov til å bidra til samfunnet kan de bli likeverdige medborgere. Det er kanskje en stor øvelse for en kommune å utvikle et godt samfunn for alle.

Et samfunn må være basert på tillit og respekt for hverandre. Et samfunn er som et fotball lag. Hver spiller må få utfordringer som står i samsvar med deres evner og ambisjoner slik at de har noe å strekke seg etter. Hvis utfordringene blir for vanskelig føler de seg utilstrekkelige og mislykkede.

Hvis de blir for lette kjeder de seg. Teorien virker for fotballaget, den virker også på Sisa, og den virker i en kommune. Man kommer ikke unna ordet mestring. Det gir glede i seg selv å få til det man gjør. Og når man får det til blir man enda bedre og så videre i en god sirkel oppover.

Vi må lage en vinner kultur der vi heier på hverandre og ønsker hverandre vel. Problemer kan likevel oppstå og folk (innbyggerne) kan oppleve forskjellige livskriser fra tid til annen. Man kan bli deprimert og lei seg men etter en stund er de tilbake til det lykkelige nivået de var på tidligere. Med unntak av de som mister jobben. De som mister jobben kommer aldri tilbake til sitt eget lykkenivå før de får ny jobb. Så viktig er lønnsarbeid for velvære og selvrespekt i et samfunn. Meningen med livet kan ikke vedtas eller planlegges. Den må vi opp i selv. Kanskje vi lå slutte å irritere oss over bagateller. Selv om vi ikke kan endre personlighet så lett kan vi likevel se selv utenfra og tenke gjennom hvordan vi virker på andre og vi kan lære å se verden med et annet blikk.

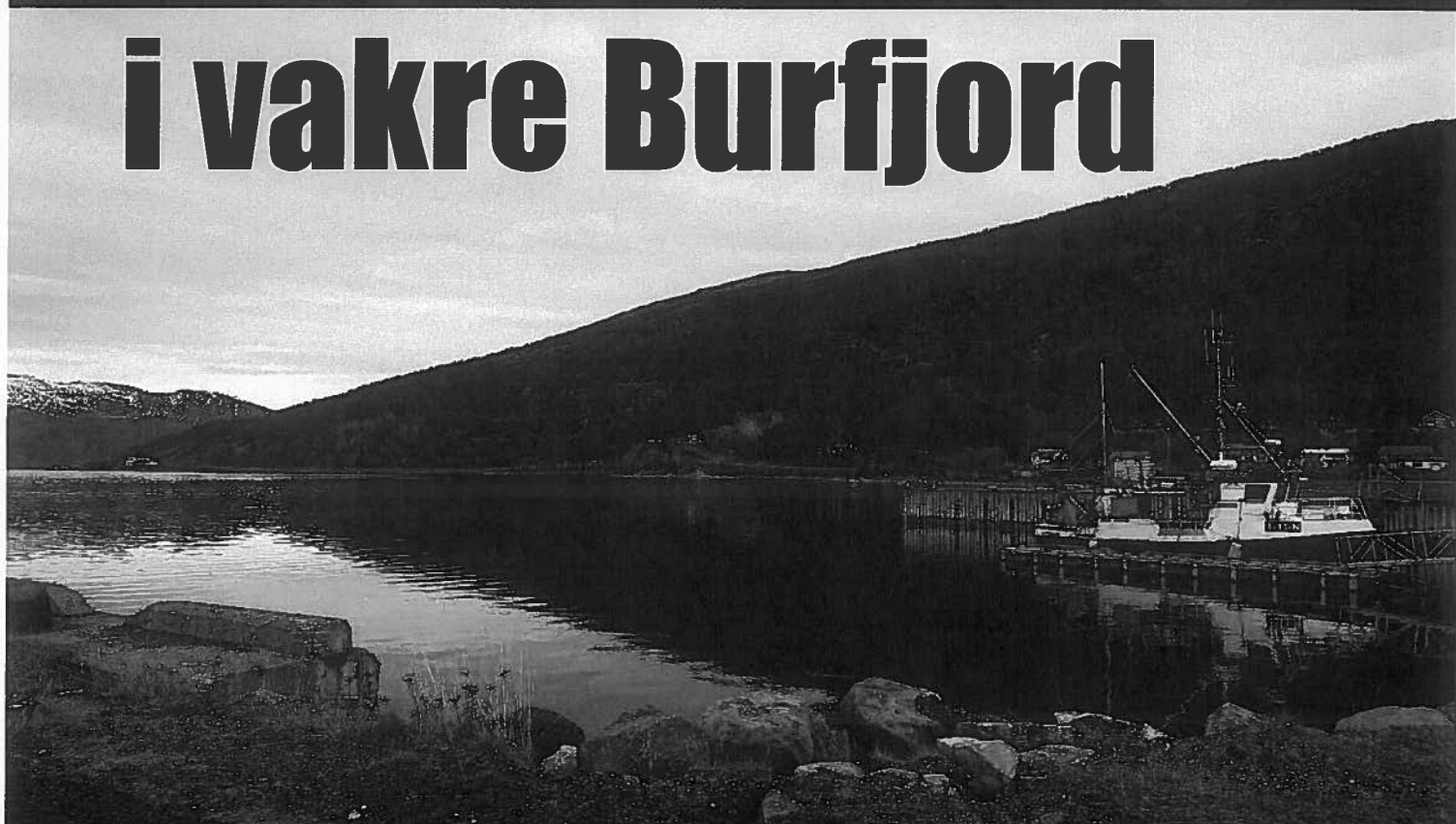
Å bli anerkjent, bli sett og ha noen en kan gråte på skuldra til. Å kunne være svak er like viktig som å være sterk. Sørg for at livet er til å holde ut i det daglige og dyrk høydepunktene i visshet om at de er sjeldne men kostbare. Ikke spar deg så lenge at det plutselig er for sent. Du må kunne le litt mer. Dette skaper muligheter for innbyggerne, det skaper trivsel og gir nye muligheter for den enkelte, for samfunnet og for kommunen

**En vakker
morgen**

i vakre Burfjord

Kvæningen kommune

PROSJEKTPLAN
«FOLKEVERKSTEDET»
MØTEPlass FOR UTVIKLING OG
ENTREPRENØRSKAP
I KVÆNINGEN

Versjon 1.3

April 2018

Kvæningen kommune

Innholdsfortegnelse

1. Bakgrunn	3
2. Prosjektide	4
3. Mål og rammer	6
Resultatmål for hovedprosjekt (Hva):.....	6
Effekt mål for hovedprosjektet (Hvorfor)	6
Resultatmål for aktuell fase (Hva)?.....	6
Rammer og avgrensing	7
4. Forprosjektets innhold.....	7
ROM (Create Space):.....	8
INNHold (Create Content):	8
NETTVERK (Create Community):.....	10
5. Organisering, funksjoner og ansvar i forprosjektfasen.....	12
6. Risikovurdering.....	14
7. Milepælsplan.....	16
8. Økonomi.....	18
Budsjett for forprosjektet i 2018	18
Finansieringsplan for 2018.....	18
9. Kilder	19
10. Vedlegg	20
I) Forslag til Sentralt verdigrunnlag:.....	20
II) Forslag til husregler.....	22
III) Bilder av Folkeverkstedet innen oppstart:.....	23

Sammendrag av prosjektet.

I dette forprosjektet skal Burfjord industribygg testes ut som et utviklingsarena og møteplass for næringsliv, offentlig sektor og frivillige organisasjoner i Kvæningen. Målet er å skape et *levende og bærekraftig* utviklingsverksted, definert av brukere av stedet. Forprosjektet skal danne grunnlag for beslutning om eventuell videre drift, organisasjonsform og finansiering.

1. Bakgrunn

Kvæningen kommune har hatt nedgang i folketallet over flere år. Rapport om omstillingsbehov i Troms fra 2016 peker på at nedgang i folketallet i Kvæningen skyldes negativ fødselsoverskudd, samtidig som utflyttingen fra kommunen har vært større enn innflytting. Undersøkelsen viser at flyttingen i hovedsak skyldes svak arbeidsplassutvikling, men indikerer også lav bostedsattraktivitet som en viktig årsak, spesielt de siste årene. Rapporten konkluderer med at Kvæningen kommune må sette fokus på næringsutvikling og sette i gang tiltak som bedrer bostedsattraktivitet for å stabilisere folketallet. Lokal samfunnsutvikling handler om utvikling av kommunen som bosted og tilrettelegging for arbeid og fritid. I distriktskommuner som de siste årene har hatt god befolknings- og arbeidsplassutvikling, forklares mye av suksessen med egenskapene til enkeltpersoner og god samhandling på tvers av kommunal-, privat og frivillig sektor. Det gjelder blant annet å gi ildsjeler med forandringskraft tillit og handlingsrom.

Kommunen har et særlig ansvar og rolle i lokal samfunnsutvikling og utviklingsarbeid. Kommunen skal ta ansvar for helheten i prosessene, og sørge for at alle grupper blir hørt og representert. Kommunen må ta initiativ til å definere aktiviteter, følge opp henvendelser og være en pådriver for å skape utvikling. Kvæningen kommune har flere store utviklingsprosesser i gang, som vil ha stor betydning for den lokale samfunnsutviklingen.

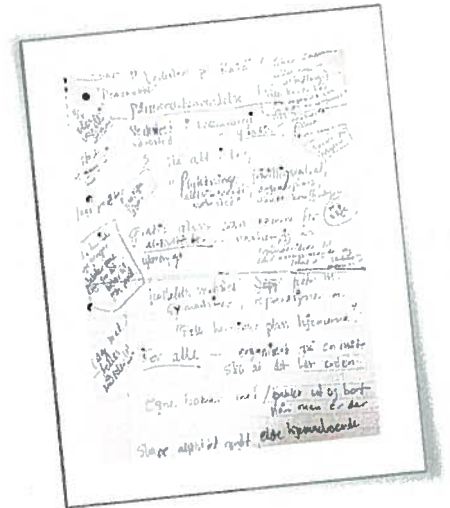
Troms fylkeskommune har tildelt status som omstillingskommune til Kvæningen kommune, som blant annet innebærer ekstraordinære midler til næringsutvikling i en 3 års periode. Kommunestyret har godkjent en omstillingsplan med følgende visjon **Skape kultur for entreprenørskap og utvikling i Kvæningen**. I planen understrekes det at omstillingsprogrammet vil gjennomgående og innenfor alle innsatsområder arbeide for å utvikle møteplasser, stimulere til økt samarbeid og være diskusjonspartner og pådriver for næringslivet i Kvæningen.

Kvæningen kommune har bosatt 20 flyktninger i 2016 og 2017. Kommunen skal gjennom et introduksjonsprogram kvalifisere og forberede deltakere til videre opplæring eller arbeidslivet, og generelt til samfunnsdeltakelse i lokalsamfunnet. Målet er at deltakere skal med norsk opplæring og språkpraksisplasser, skal lære seg norsk og komme raskt ut i arbeid eller utdanning. Utfordringen i Kvæningen, er å skaffe nok språkpraksisplasser slik at deltakerne får muligheten til å praktisere språket og delta i sosiale møter.

Utviklingsprosesser i Kvæningen kommune pr. april 2018

- Bosetning av flyktninger og introduksjonsprogram
- Omstillingsstatus og omstillingsprogram
- Etablering av frivillighetssentral
- Folkehelsekartlegging
- Friluftskartlegging
- Styrking av habilitering og rehabilitering
- Sjumilssteget
- Kommunal planlegging, arealplan og kommunedelplaner
- Nytt skolebygg og idrettshall
- Entreprenørskapssatsing «Hoppide»
- Leverandørutvikling

Innenfor helsesektor gjennomføres det et prosjekt for styrking av habilitering og rehabilitering i kommunene. Kvænanen kommune deltar i satsingen med prosjektet «Nytt fokus: fra kompenserende tiltak til rehabiliteringspotensiale». Prosjektet har i møte brukerorganiseringer synliggjort at brukere har et behov for økt tilgang til deltakelse og aktiviteter i lokalsamfunnet. Nasjonale føringer innenfor folkehelse og rehabilitering understreker aktivitetsorientering og brukerinvolvering. Tjenester skal i størst mulig grad tilrettelegges for økt mestringsevne for brukerne, samt bevare brukernes selvstendighet og deltakelsesmulighet i samfunnsarenaen.

2. Prosjektide

Kvænanen kommune ønsker å legge til rette for positiv lokal samfunnsutvikling, ved å skape rom og arena for samhandling mellom næringsliv, kommunal- og frivilligsektor. Kvænanen kommune vil ta i bruk det kommunale industribygget i Burfjord, for å samle utviklingsprosjekter, initiativ og aktiviteter for ulike aktører og brukergrupper i dette bygget.

I en forprosjektfase stiller Kvænanen kommune bygget til disposisjon for aktører som ønsker å skape aktivitet i bygget. Bygget stilles til disposisjon for tverrfaglig og tverrsektorielle initiativ og prosjekt som tilfredsstiller ulike målgruppers behov og krav fra nasjonale føringer:

- Effektiv bruk av tomme bygg (Hovedaktør NUT)
- Plattform for næringsutvikling (Hovedaktør NUT og omstillingsprosjekt)
- Plattform for realisering av folkehelsestrategi (Hovedaktør HO)
- Plattform for realisering av rehabiliterings- og habiliteringsstrategi (Hovedaktør HO)
- Base for aktivitet og deltagelse i samfunnsarenaer uansett funksjonsevne (Hovedaktør HO)
- Plattform for kultur møter- og tiltak (Hovedaktør OK)
- Plattform for integrering av tilflyttere og nye innbyggere

Prosjektet skal avklare

- 1) om lokale intensjoner, initiativ og innspill kan føre til konstruktiv samhandling
- 2) om det kan etableres et samarbeidsmiljø mellom offentlighet, næringsliv og frivillighet som er befordrende for bærekraftig, levekraftig og positiv utvikling i kommunen, der individet tar medansvar for kollektivet

Dette prosjektet baseres på samhandling. Samhandling er både middel og mål, da samhandling kan være en måte å sikre tilhørighet, trivsel og god helse i befolkningen på, som igjen kan bidra til økt bolyst og næringsutvikling. Prosjektet har tre viktige dimensjoner som skaper mulighetsrom for løsninger og både for samfunnet og innbyggere som helhet, og spesifikke sektormålgrupper spesifikt.

Næringslivs- og sysselsettingsdimensjonen

Den demografiske utviklingen i kommunen betyr at det må investeres mye mer offensivt i å gjøre kommunen mer attraktiv for bosetting og næringsvirksomhet. En liten distriktskommune, med mange – uutnyttede – muligheter, vil profitere av et samarbeidsprosjekt der det arbeides med å

skape nettverk og utforske samarbeidsmuligheter på tvers av fag, sektorer og bransjer. Dette vil kunne gi fornyet kraft til kreative prosesser, som urbane strøk har vært mye mer disponert for å utnytte synergieffekter av.

Også ift arbeidsrettede revalideringstiltak vil prosjektet kunne bidra til satsing på målet om å gjøre alle til aktive samfunnsdeltakere, uansett funksjonsevne. Innsatsen retter seg dermed både imot det enkelte individet og næringsbetingelser som helhet. Det er et ønske at bolysten skal øke, noe som vi ser forutsetter at alle i og utafør kommunen jobber sammen om omdømmebygging og styrkelse av kollektiv identitet som kommune.

Kulturdimensjonen

Prosjektet innebærer også en kulturdimensjon. Kultur forstås som annet og mer enn opprinnelig geografisk tilhørighet. Nye sosiale utfordringer rundt flyktningebosetting og helseutfordringer rundt inklusjon av ulike målgrupper i samfunnet, stiller krav til kommunens sosiale plattform og møteplasser. Det åpner et vindu til ut-av-boksen-tenkning der det fokuseres på hvordan alles unike og individuelle ressurser og potensialer kan komme i spill i en minskende samfunnsarena.

Helsedimensjonen

Nasjonale føringer peker på et voksende behov for å tilby mer bærekraftige helsetjenester som fokuserer på *mestring, aktivitet og sosial deltakelse* i nærmiljøets samfunnsarena, og der frivillige bidrar inni tjenesteformidlingen med sine ressurser og kompetanser (feks. relasjonskompetanse).

Man ønsker fra befolkningens og regjeringas sider mer *brukermedvirkning*, der tjenestemottakere selv definere hva som er de viktigste aktiviteter for den enkelte, og der rehabilitering og habilitering i større grad kan gå igjennom inklusjon i sosiale fellesskaper i samfunnsarenaen og aktivitetsdeltakelse basert på likeverd uansett funksjonsevne. Dette for å imøtegå den risiko for sosial eksklusjon og marginalisering, som er helt reel i en lite distriktskommune som Kvæningen.

En spesifikk utfordring som må adresseres er den å legge til rette for effektiv rehabilitering og habilitering, i en tradisjon som håndhever tverrfaglighet, og tverrsektoriell samhandling.

Samtidig varslers de seneste års folkehelseprofiler at kommunen i noen sammenhenger ikke har klart å legge til rette for at befolkningen treffer sunnere valg. Kommunen "sprenger skalaen" på noen kritiske indikatorer, som i tillegg varslers ille for fremtiden, dersom kursen ikke legges om rettidig. Kommunen må aktivt legge til rette for at disse nedgående kurver kan endre retning, slik at Kvæningen er en attraktiv kommune å (for)bli bosatt i... også i livsløpsperspektiv og uansett fysisk, kognitiv og sosial funksjonsevne.

I lokal samfunnsutviklingsperspektiv er de tre nevnte dimensjoner uløselig knyttet med hverandre, og vil være avgjørende for hvordan kommunen greier å øke attraktiviteten som bosted, arbeidsted og besøkssted.

Kvæningen Kommune er ikke den første som søker fremme samarbeid og fellesskap på denne måten. Det finnes utallige initiativer som er spennende og fascinerende og levekraftige rundt om i Norge, i Skandinavia og i verden. Et eksempel er huset INSP¹, i den mellomstore distriktsby Roskilde, som også er et regionalt utdanningsentrum.

Også på den globale og regionale arena finns slike klyngenettverk, og et eksempel på en verdibasert plattform er Impact HUB², som har aktivitetsplattformer over hele jorden, og hvis 3-delte modell (space, content, community) danner referansepunkt for dette prosjektet.

Lokalt har SISA³ som har skapt kulturelt orientert samskapesarena i Alta, Finnmark, som får mer og mer suksess. I mange urbane miljøer drives bærekraftighetsinitiativer frem på basis av liknende

klyngetenkning, et veldig fint eksempel på dette er de mange nye "Repair Cafeer" som blomstrer opp med stor suksess i hele Skandinavia

3. Mål og rammer

Resultatmål for hovedprosjekt (Hva):

Etablere fellesarena og rom for tverrsektoriell utvikling og samarbeid mellom næringsliv, offentlig sektor og frivillige organisasjoner. Fellesarenaen skal bli en møteplass for ulike aktiviteter og målgrupper, og skal være utgangspunkt for nettverksbygging, utvikling og kreativitet. Målet er at dette skal bli et *levende og bærekraftig* utviklingsverksted, definert av brukere av stedet.

Effektmål for hovedprosjektet (Hvorfor)

Kvæningen kommune ønsker å skape engasjement, tilhørighet, identitet og felleskap for innbyggere i Kvæningen. Ulike grupper og mennesker skal motiveres til aktiv deltakelse og medvirkning, samt felles og samordnet innsats i lokale utviklingsprosesser, som .

- næringsutvikling
- inkludering av nye innbyggere
- trivsel og bolyst
- miljø og folkehelse
- omdømmebygging og synliggjøring av kommunen

Resultatmål for aktuell fase (Hva)?

- Vi har etablert et ROM- folkeverksted og tatt i bruk industribygget i Burfjord
- Vi har sikret et "vertskap" for å fasilitere til aktiv og formålsgunstig bruk av huset
- Vi har bidratt til å skape bedre betingelser for kreativt næringsvirke, og til mer samhandling på tvers av sektorer, fag, kjønn, kultur, demografisk posisjon, bransje, politisk, religiøs og seksuell orientering i lokalsamfunnet.
- Vi har avklart om dette ROMMET og vertskapet har slått an hos innbyggere og næringslivsaktører og har blitt tatt i bruk som tenkt eller på annen måte.
- Vi har generert mer kunnskap om hvorvidt dette initiativ fungerer lovende for kommunen sin omdømmebygging, samhandlingskraft og kollektive identitetsopplevelse, og om hvilke barrierer og fremmede faktorer som har innvirket på prosessene.
- Vi har utarbeidet en plan for videreføring av prosjektet, organisering, styring og finansiering
- Vi har etablert en frivillighetssentral

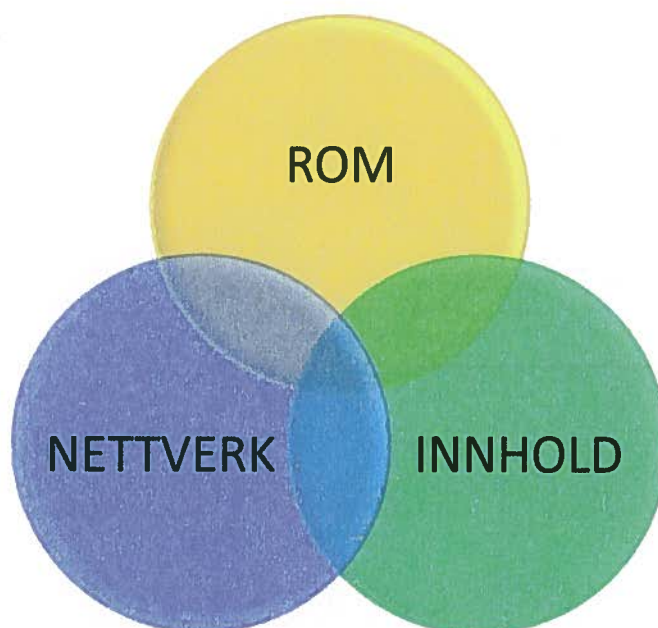

Rammer og avgrensing

Forprosjektet gjennomføres fra mai 2018 til desember 2018, og prosjektet avsluttes eller går over i driftsfase etter forprosjektfasen.

4. Forprosjektets innhold

Dette forprosjektet består av tre bærende elementer, som enkelt kan skisseres på denne måten:

I forprosjektet handler det om å skape rom, nettverk og innhold. Elementene skapes i møtet mellom elementene og aktørene.

ROM (Create Space):

Å skape rom betyr å tilrettelegge for aktivitet og handling. For å utvikle samhandlingsplattform, bør det etableres et fysisk rom som har plass til forskjellige kreative prosesser og aktiviteter. Rommet bør være nøytralt og multifunksjonelt, med så enkle fysiske rammer at aktørene/brukere selv kan skape og forme etter egne behov. Aktørene skal i utgangspunktet selv stå for innredning og utstyr til aktivitetene sine.

Det stilles følgende krav til rommet

- Størrelse til å romme ulike aktiviteter etterhvert og på sikt kan utstyres med:
  - Ventilasjon
  - Lydisolering
  - Verktøy og maskiner
  - Utstyr
  - Strømforhold
- Tilgang til hygiene fasiliteter som toalett og kjøkken:
- Har mulighet til å innrette fellesaktiviteter
  - Cafe/spisestue og sofagrupper, bokhjørne
  - Fysisk aktivitet i mindre grupper, fx. Yoga
- Tilgjengelighet, plassering der det er (eller kan bli) utformet universell for tilgjengelighet uansett funksjonsevne

I forprosjektfasen foreslåes det at Burfjord Industribygg tas i bruk for dette formålet. Bygget er foreslått av flere parter, blant annet av at bygget tilfredsstiller krav og

- 1) Eksisterer allerede
- 2) Står tomt
- 3) Foreslått av innbyggere selv
- 4) Store og varierte aktivitetsmuligheter
- 5) Store og varierte tilpasningsmuligheter
- 6) Ligger sentralt til ift. veiløse bygder
- 7) Ligger i kommunesentret med lett tilgang til andre offentlige fasiliteter for folk som kommer inn fra distriktet med ønske om å løse flere oppgaver samtidig ved opphold i kommunesentret.

I forprosjektfasen skal det også lages felles husregler, og det skal etablere et vertskap for huset. Vertskapet skal ha felles kjøreregler og vertene skal få opplæring i det. Alle aktører som vil delta og bidra i rommet med nærvær og aktivitet, må underskrive verdibaserte spilleregler, som ene og alene er rettet imot å skape et fellesskapsklima som skaper de beste forutsetninger for trivsel og velvære.

INNHold (Create Content):

Innholdet i rommet er de aktiviteter rommet fylles med. For å skape innhold i rommet må forskjellige aktører og aktiviteter samles.

Det er viktig at de fysiske rammene tilgodeser ulike typer aktiviteter, og imøtekommer ulike typer av mennesker. Rommene kan i seg selv danne ramme for interessebaserte aktiviteter, f.eks. kan det (på forslag) være

- grovverksted, til møbeloppussing, skulpturer, keramikk, maleri
  - finverksted,
  - støyrom for sying med maskin og musikkøving
  - stilleverksted, til prosjektarbeid, lesing, forfatterskap og filosofi
  - kontorplasser til computerbruk og møter
  - samlingspunktet for hele huset kan være en koselig cafe/dagligstue møblert med møbler med fine lamper og flotte bilder, deilig duft av kaffe og vafler, og kanel
- der samtale, fliring, nærvær og invitasjon til møter mellom mennesker er i fokus.

Innholdet er en dynamisk prosess og bestemmes av aktørene som tar i bruk rommet. I forprosjektfasen vil kommunen vil bidra med aktiviteter, relatert til kommunens tjenestetilbud til innbyggere. Hensikten er å skape en plattform der innbyggerrettede tilbud utvikles i lag med brukerne.

Samtidig kan noen kommunale kjerneaktiviteter ha faste dager i bygget, for å sikre at der er fast tilknyttet aktivitet og mennesker med «*henvisningskompetanse*» i ulike temaområder i en nøytral møtearena, feks:

- Næringsveiviser
- Folkehelsekoordinator
- Kulturkontakt
- Flyktningekoordinator
- Voksenopplæring

Disse aktørene ivaretar vertsskapsrollen på dager de er tilstede i rommet.

Verkstedets daglige vertskap bør initiere spesifikke nettverksaktiviteter, her er noen forslag til aktiviteter:

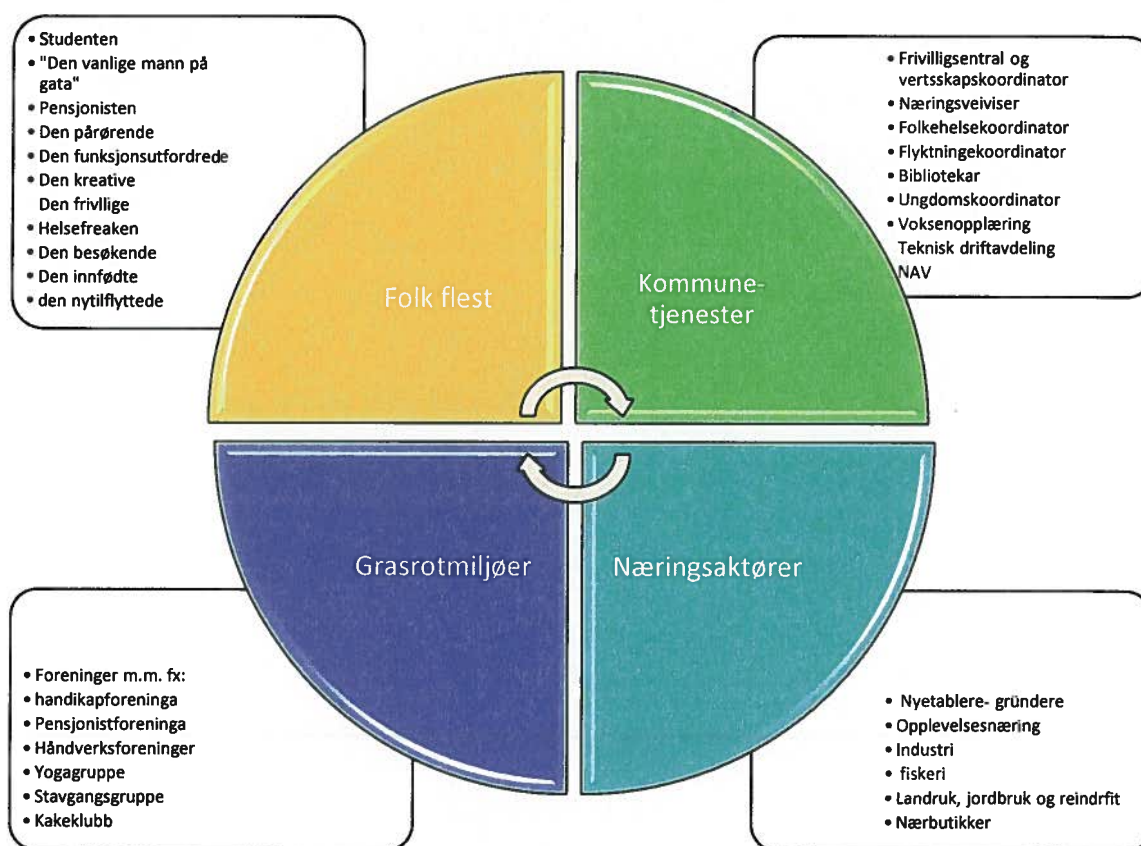
- *Modig Mandags Mat* (fellespisning på mandagskvelder)
- *Spildra dag* (Kommunehistorie på tirsdager)
- *Visjons Vaffeldag* (Vaffelcafe der folk drøfter visjoner og ideer med hverandre)
- *Demokratisk Dialog-cafe* (Speed-dating der folk møtes om små borde og kort drøfter holdninger og politiske utfordringer under hyggelige rammer og med tydelige «spilleregler»)
- *Pølse Poesi-dag* (Fredags kveld der det grilles pølser og leses poetry slam eller spilles hjemmesnekra musikk for hverandre, evt. med en pilsner eller et glass rødvin til pølsen)

Folkeverkstedet skal fremme samhandling, skaperkraft og engasjement og skal bli en ramme for aktivitet – og gjerne sosial.

NETTVERK (Create Community):

Dette prosjektet er basert på at aktører ønsker å ta bruk rommet, og skape aktivitet i rommet. Aktørene kan være både enkeltpersoner, organiserte grupper, offentlige eller private og /eller gründere og etablerte bedrifter. Hensikten er at aktørene opptrer i et partnerskap i et fellesskap.

Partnerskapet rundt dette samarbeid er oppbygd etter en 4-dimensjonsmodell der de ulike aktører kan inndeles i fire dimensjoner, som tilsammen sikrer imot å skape en demokratisk helhet der ulike samfunnsinteresser og rammebetingelser ivaretas.

Dette prosjektet avhenger av at alle i partnerskapsamarbeidet er motivert og har gode intensjoner om å finne konsensus igjennom drøftelser, kompromiss og handling. Det er en balanse, der de enkelte individers personlige ambisjoner må vike en smule for fellesskapets interesse, hvis ikke alle er

tolerante, lojale og positive til dette, vil brua ramle.

Aktørene og aktivitetene i bygget vil være utgangspunkt for nettverksbygging på flere plan. For å sikre at det fasiliteres til nettverksbygging på tvers av alle tenkelige grenser, betinger det at rommet har et vertskap som tar imot folk som kommer inn døra.

- **ROMMETS VERTSKAP-** Rommets hjerte. Det skal i åpningstiden være en vert i huset– med hovedansvar og nøkkelfunksjon for å ønske alle velkommen, vise frem husets visjon og invitere mennesker til å koble med hverandre. En måte å gjøre dette på kan være ved å ha et «vertskorps» etablert under for eksempel frivilligsentralen, som kan ha base i «Verkstedet». Vertens oppgave er å holde huset varmt, lyst og innbydende for alle og å bidra til å skape forbindelser imellom mennesker.
- «**BEBOERSKAP**” Nettverket : Ulike gjester inviteres inn (og oppsøke og initiere) for å «være og virke» i rommet i et gjensidig samspill. Dette kan bidra til et nettverk som en dra nytte av eller bidra til. Begge deler kan være like personlig tilfredsstillende.
- **PERSONLIG VERTSKAP:** Miljøet og atmosfæren i rommet skal bidra til at alle som kommer inn døra tar på seg å være en imøtekommende "vert" i møtet med andre mennesker i rommet. Dette er det personlige vertskap. Det handler egentlig mest om et tilstedeværende nærvær, der man anerkjenner tilstedeværelsen av andre.
- **FELLESSKAP:** Hvordan deltakere bruker nettverksmuligheten er opp til det enkelte individ. Om nettverket skal bli til et fellesskap er alle med på å påvirke igjennom sin grunnleggende intensjon, sitt nærvær, sitt initiativ, sin innstilling og sine aktiviteter.

5. Organisering, funksjoner og ansvar i forprosjektfasen

Prosjekteier	Kvæningen kommune v/ formannskap
Prosjektansvarlig	Administrasjonssjef Frank Pedersen
Prosjektleder	SISA?
Prosjektgruppe	SISA Leder for frivillighetssentral Flyktningekoordinator Rektor for voksenopplæring? Næringskonsulent Prosjektleder hab/rehab Leder for Psykisk helse Folkehelsekoordinator
Styringsgruppe	Administrasjonssjef Frank Pedersen Etatsleder Oppvekst og kultur, Alf Bjørnar Eriksen Etatsleder NUT, Jan Inge Karlsen Etatsleder Helse og omsorg, Unni Edvardsen
Ressursgruppe / «Husstyret»	Aktører/brukere av huset i huset

Kvæningen kommune ønsker at dette skal bli et *levende, bærekraftig* verksted, ledet av brukere av stedet. Forprosjektfasen ledes av kommunen, og i realiserings- og driftsfase involveres mer og mer over på ildsjeler i lokalsamfunnet, dvs. øvrige aktører end kommunen.

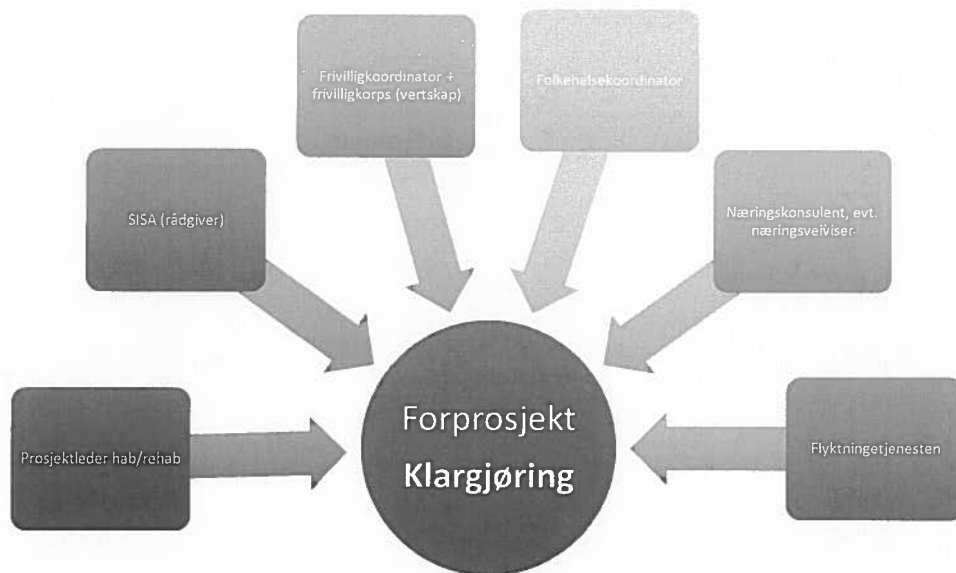
Opgavene i forprosjektet kan illustreres på denne måten

I planleggingsfasen skal rammene for forprosjektet defineres og fokuset er på ROMMET. Styringsgruppen har ansvaret for videreutvikling av prosjektideen og har foreslått rammer for forprosjektet. Denne prosjektbeskrivelsen er en del av planleggingen og er utarbeidet av styringsgruppen.

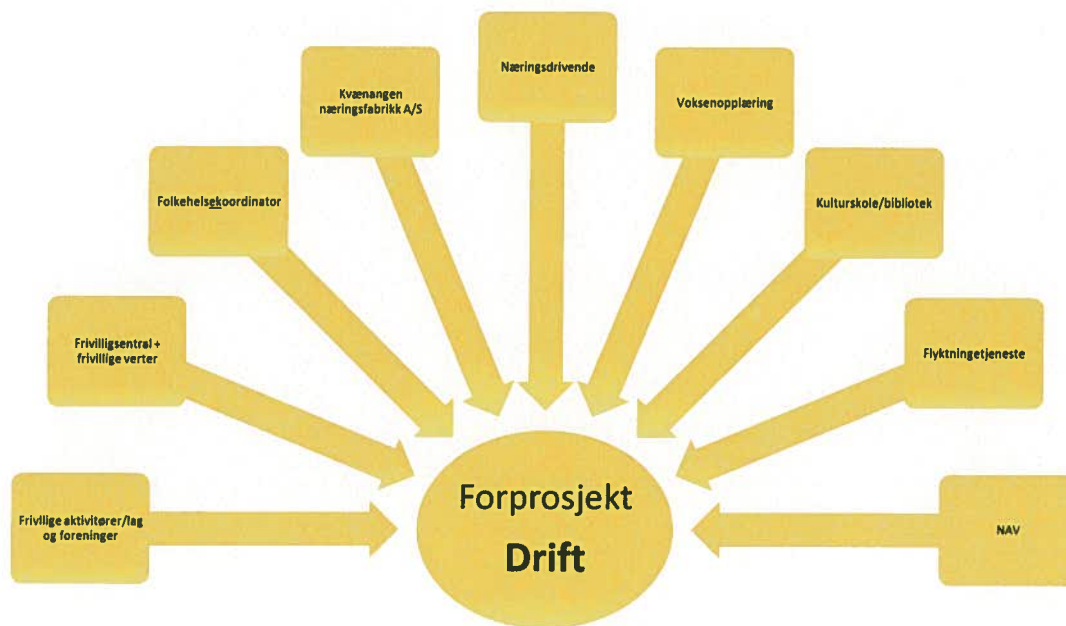
Den neste oppgaven i forprosjektet er klargjøring, der fokuset dreier mer på INNHOLD. Prosjektgruppen har en sentral funksjon og skal i oppstartsfasen blant annet:

- Det engasjeres en prosjektleder
- utvikle husregler og lage mal for avtale
- utvikle vertskapsmodell og gjennomføre opplæring med vertene
- planlegge aktiviteter og skape aktiviteter
- foreslå program for aktiviteter og invitere gjester
- rekrutter andre aktører til folkeverkstedet
- invitere gjester til bygget
- markedsføre prosjektet
- være ambassadører for prosjektet
- være verter

Prosjektgruppen rapporterer til styringsgruppen. Styringsgruppen godkjenner husregler og mal for kontrakt med aktører.

Etter hvert vil forprosjektet gå over i en driftsfase, som betyr at bygget blir tatt i bruk og det er aktivitet i bygget. I denne fasen bør fokuset være på NETTVERK. Aktørene i bygget har den viktigste rollen og funksjonen og prosjektgruppen vil fortsatt være pådrivere og holde i gang

Forprosjektet evalueres av alle som har vært involvert i prosjektet. Denne evalueringen danner grunnlaget for beslutning om videreføring av prosjektet eller ikke. Evalueringen vil også kunne bidra til valg av driftsform og finansiering av driften i hovedprosjektet.

6. Risikovurdering

I det følgende vurderes risikofaktorer som oppfattes viktige for prosjektet i denne fasen. Det foreslås hvilke mottiltak som skal gjennomføre for å redusere risikoen.

S=sannsynlighet for at risikofaktor inntreffer

K=konsekvens for vellykket gjennomføring av prosjektet

RF= risikofaktor $R \times F$

1=liten betydning/påvirkning,

5=stor betydning/alvorlig påvirkning

Risikofaktor	S	K	RF	Mottiltak
Manglende forankring av folkeverkstedet i kommuneorganisasjon – politisk og administrativt	4	5	20	<ul style="list-style-type: none"> - Informasjon internt i organisasjonen - Prosjektgruppen inviteres til å ta del i prosjekt - Skape eierskap i formannskap/kommunestyret –ved orienteringer og behandling i politiske organer - Orienteringssak i politiske organer -
Prosjektplanen ikke blir godkjent i formannskapet	2	5	10	<ul style="list-style-type: none"> - Prosjektet knyttes til omstillingsstrategier og til etablering av frivillighetssentral
Folk oppfatter folkeverkstedet som unødvendig og «nok et prosjekt/tiltak uten mål og mening»	3	5	15	<ul style="list-style-type: none"> - Prosjektstyret bør være ambassadører for folkeverkstedet - Knytte til aktiviteter og aktører som har tillitt i lokalsamfunnet - Få gründere/småbedrifter til å etablere i bygget - Informasjon om prosjektet til politikere, næringsliv og publikum
Liten interesse for folkeverkstedet fra aktører som gründere, frivillige lag/foreninger	4	5	20	<ul style="list-style-type: none"> - Aktiv informasjon om prosjektet til aktører - Aktiv rekruttering- oppsøkende virksomhet - Bidra til kobling mellom folkeverkstedet og allerede eksisterende tiltak - Skape nyskjerrighet og interesse for folkeverkstedet gjennom aktiviteter - Etablere frivillighetssentral i bygget - Tilby kontor til Kvæningen næringsfabrikk i bygget - Voksenopplæring etableres i bygget - Lage plan for markedsføring
Liten tillitt til prosjektet folkeverkstedet	4	5	20	<ul style="list-style-type: none"> - Engasjere eksternt prosjektledelse med riktig kompetanse – SISA - Invitere folket og aktører til å bruke folkeverkstedet – oppsøkende virksomhet - Holde fokus på aktiviteter i bygget - Lytte til folket og bidra til at folk/aktører får eierskap til folkeverkstedet - Bidra til at det blir en uformell møteplass, hvor alle kan møtes

Risikofaktor	S	K	RF	Mottiltak
Lite ressurser til gjennomføring av forprosjektet	1	5	5	<ul style="list-style-type: none"> - Sørge for at det avsettes nok ressurser til gjennomføring av denne fasen - Sørge for at det er minst en person som er tilknyttet bygget i oppstartsfasen - Sørke om midler fra omstillingsprogrammet -
Dårlig samarbeidsklima og konflikter mellom brukere/aktører	3	5	15	<ul style="list-style-type: none"> - Etablere vertskap - Opplæring av verter - Etablere felles verdibaserte husregler - Tydelige regler for felleskapet
Liten tid til evaluering				<ul style="list-style-type: none"> - Lage en god plan for evalueringen og starte i god tid. Denne delen må innarbeides i kontrakten med prosjektleder - Evalueringen er viktig i forhold til evt. videreføring av prosjektet.

7. Milepælsplan

	2018	Mar	Apr	Mai	Jun	Jul	Aug	Sep	Okt	Nov	Des
	Presentasjon av prosjektide	X									
	Admsjef utnevner en arbeidsgruppe	X									
	Planleggingsmøter og befaringer	X	X								
	Arbeidsgruppen utarbeider forslag til prosjektbeskrivelse med innhold og organisering										
	Finansiering										
	Formannskapet vedtar prosjektet			15.05							
Klargjøring	Admsjef utnevner prosjektgruppe										
	Admsjef engasjerer prosjektleder										

	Prosjektgruppen utarbeider husregler / mal for avtale											
	Prosjektleder utarbeider vertskapsmodell og gjennomfører opplæring											
	Prosjektgruppen lager program for (juli) august / september											
	Rekruttering av aktører											
	Informasjonsmøte											
Drift	Vertskap											
	Gjennomføring av program											
	Aktiviteter											
	Opplæring											
Evaluering	Evaluering											
	Plan for evt. videreføring, driftsplan, organisering og finansiering											
	Vedtak om avvikling eller videreføring – veien videre for folkeverkstedet											

8. Økonomi

Budsjett for forprosjektet i 2018

Kostnader	2018
Ekstern prosjektledelse inkl. reise	kr 200 000,00
Prosjektstyring	kr 50 000,00
Møteutgifter/reiser	kr 20 000,00
Aktiviteter	kr 50 000,00
Faste utgifter - bygg	kr 100 000,00
Strøm	kr 50 000,00
Totalt	kr 470 000,00

Kommentarer til budsjettposter

Prosjektledelse

Det kalkuleres med kjøp av tjenester for prosjektledelse. Engasjementet vil være i perioden juni til desember.

Prosjektstyring

Kvænanngen kommunes egeninnsats i arbeidsressurser som legges i prosjektstyringen – styringsgruppe og prosjektgruppe.

Aktiviteter

Aktiviteter i regi av frivillighetssentral

Faste utgifter bygg

Forsikring, årsavgift vann og avskrivninger for 6-7 mnd.

Finansieringsplan for 2018

	sum	andel
Kvænanngen kommune (egenandel)	kr 200 000,00	0,43
Frivillighetssentral	kr 50 000,00	0,11
Omstillingsprosjektet	kr 120 000,00	0,26
Kvænanngen kommune (kultur)	kr 100 000,00	0,21
Totalt	kr 470 000,00	

10. Vedlegg

1) Forslag til Sentralt verdigrunnlag:

Det hele mennesket

Et menneskeliv baserer seg på 4 aktivitetsdimensjoner som det enkelte menneske tilstreber å finne en egen balanse i.

Være

I dette rummet verdsettes menneskers nærvær og tilstedeværelse hvadenten de er høyproduktive eller refleksive eller lidt av begge. Dette skal bli et multifunksjonsrum, der alle dimensjoner av menneskelig aktivitet verdsettes med henblikk på å styrke folkehelsen. I det stille samværet ligger også mye potensiale for utvikling og vekst av kreative prosesser. Vi vil at dette rummet ska legge til rette for at alle typer av aktivitet/inaktivitet ka utfolde seg.

Gjøre

Den opplakte gøredimensjon som det legges tilrette for i RUMMET er handlingsrettet aktivitet: dvs. småskalaproduksjon (fx. handverk o..), dialogmøter mellom mennesker, utprøvning av prototyper og eksperimenter med kreative prosesser.

Bli

Kreative prosesser forutsetter et sosialt inkluderende og utforskende klima, der disse kan få lov å utfolde seg uten frykt for å feile. Derfor Legges til den gratis bruk av rummet en betingelse om at visse spilleregler følges for å skape netop denne type klima/kultur i RUMMET.

Høre til

Sist, men ikke minst, er det avgjørende for et slikt RUM, at det også RUMMER den usynlige, men sterke virksomme dimensjon: Tilhørighet. At alle skal føle seg velkommen. Tanken med å etablere en "verts-funksjon" til RUMMET er netopp dette, å sikre at en menneskesjæl opprettholder det som husets "spilleregler" også manifesterer: et klima som legger tilrette for kreative prosesser.

Det ressurssterke verdifulle mennesket

Alle mennesker har verdi. Alle mennesker har noe å bidra inn i et fellesskap med. Noen bidrar med veldig konkrete handlinger. Noen bidrar med positiv energi. Noen bidrar med et behov som en anden vil få glede ut av å hjelpe med å dekke. Det enkelte menneske har muligheten til å treffe et bevisst valg om hvornår og hvordan det bidras inni et fellesskap med konkret handling og hvornår med positiv energi. At intentionen er go har mye å si, også selv om man kanskje hverken er ultraglad eller produktiv akkurat den dagen.

Det menneskelige mennesket

Fordi vi accepterer at mennesket er menneskelig, vet vi også at fellesskaper ka ødelegges hvis ikke det værnes om de faktorer som fremmer positivitet og inklusjon. Derfor mener vi at det er nødvendig å tilby RUM i følgeskap av en RAMME. For at RUMMET ska fylles av lys, må man legge tilrette for lyset, og gi avgrenset rum for mørke.

En måte å etablere et RUM som setter fri innafor en RAMME av det som er formålet til prosjektet, er å ha et tydelig *husreglement*, som ska fungere som spilleregler, slikt at det blir enklest mulig for alle å møtes og navigere uten kollisjoner...og for å styrke den profilen, etablerer vi i tillegg en "vertsfunksjon", den som representerer RUMMETS bankende hjerte og byder alle velkommen.

II) Forslag til husregler

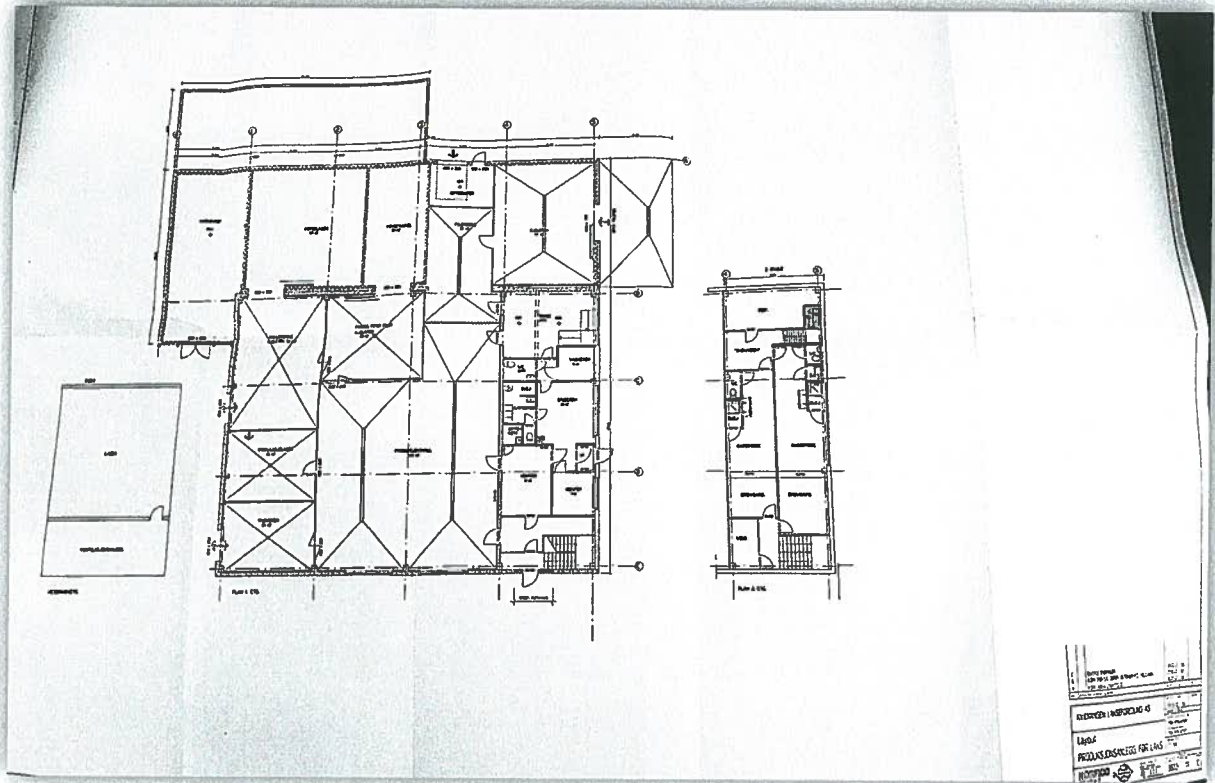
Basert på den omvendte Jantelov står vi for:

- Sludder over sladder!
- Utforskning over fordom!
- Experiment over frykt!
- Bærekraft over kraftsløshet!
- Inklusjon over eksklusjon!
- Sunde grenser over grenseløshet!
- Invitasjon over avvisning!
- Deltakelse over stigmatisering!
- Lys over mørke!
- Kreativitet over destruktivitet!
- Nye nettverk over gamle nettverk!
- Spilleregler over lovløshet!
- Skikk over uskikk!
- Forsoning over forvikling!
- Utvikling over innvikling!
- Utvikling over avvikling!

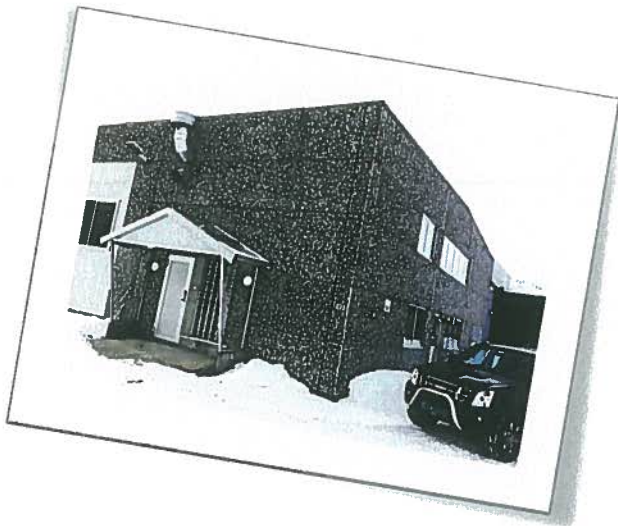

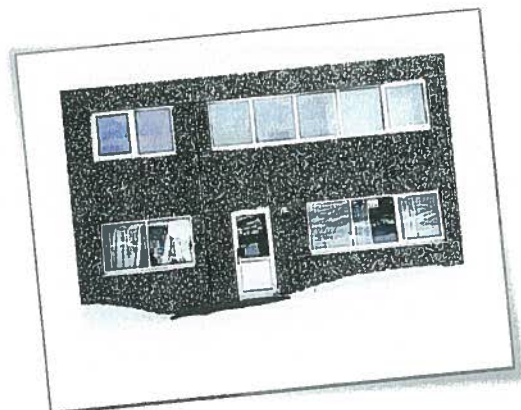
III) Bilder av Folkeverkstedet innen oppstart:
Arealtegning:

Hovedinngang

Sideinngang:

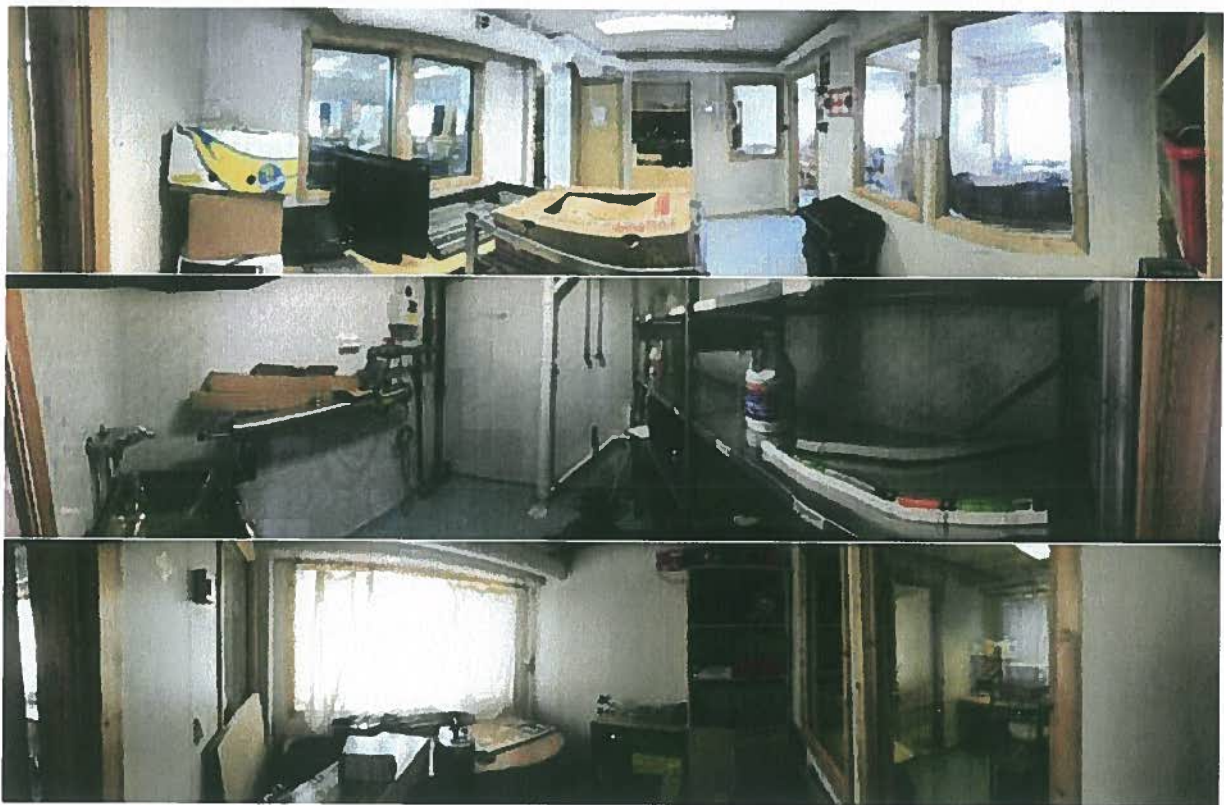
Andre innganger:

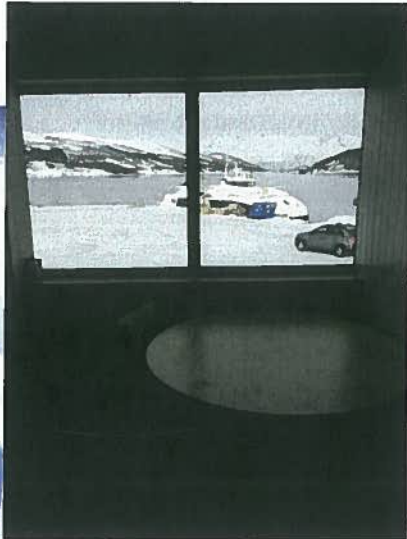
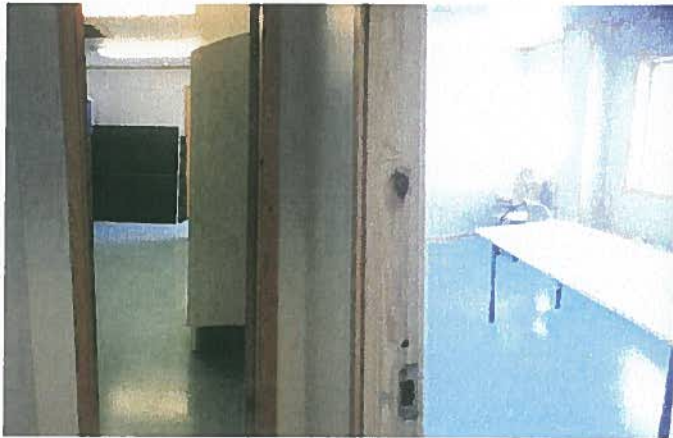

Entre:

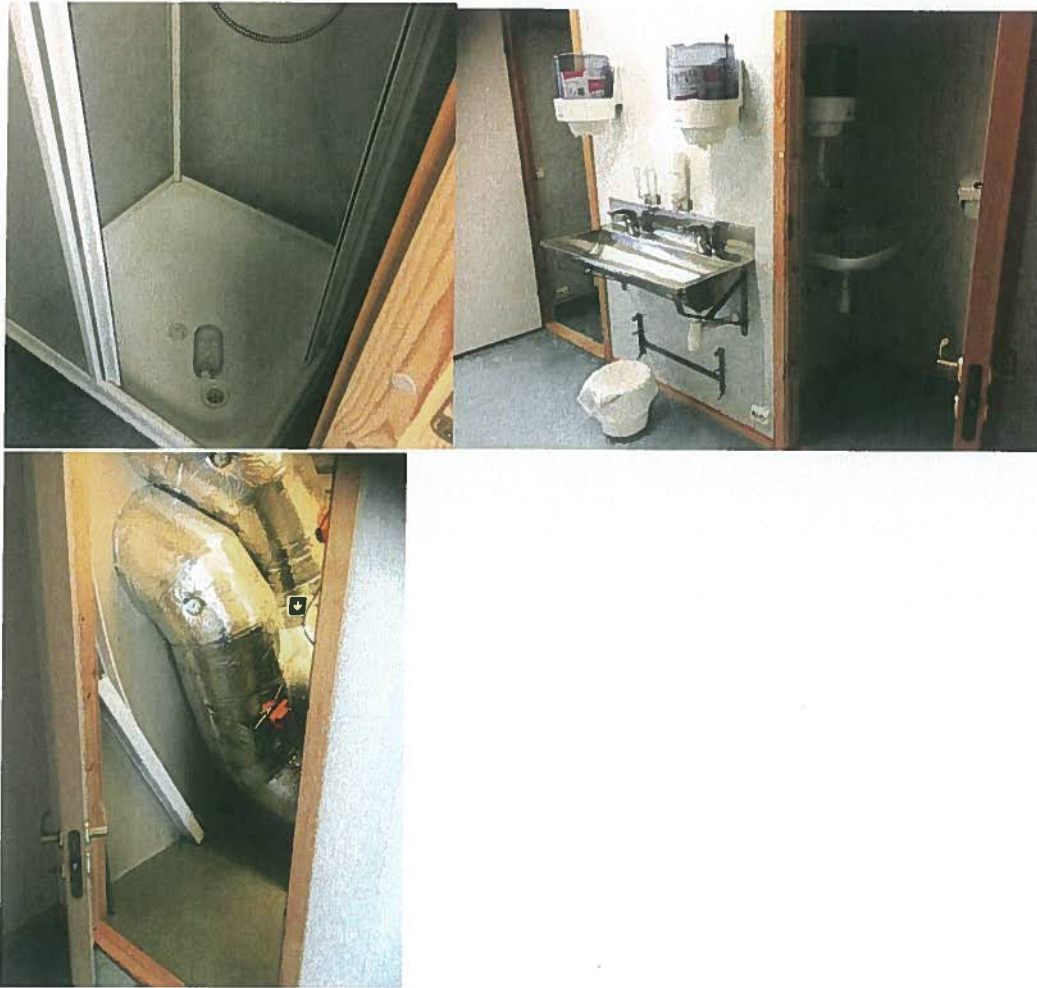
Mulighetsrum:

Hygienefasiliteter

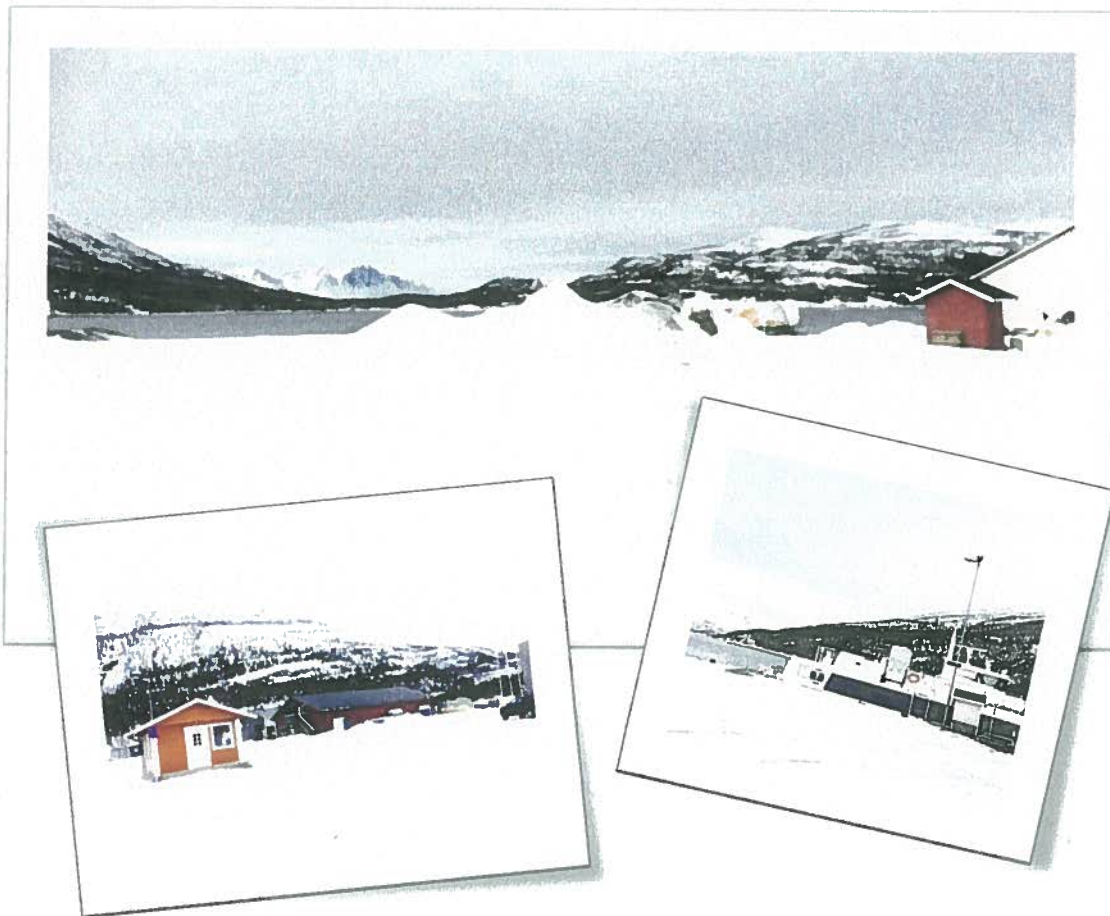

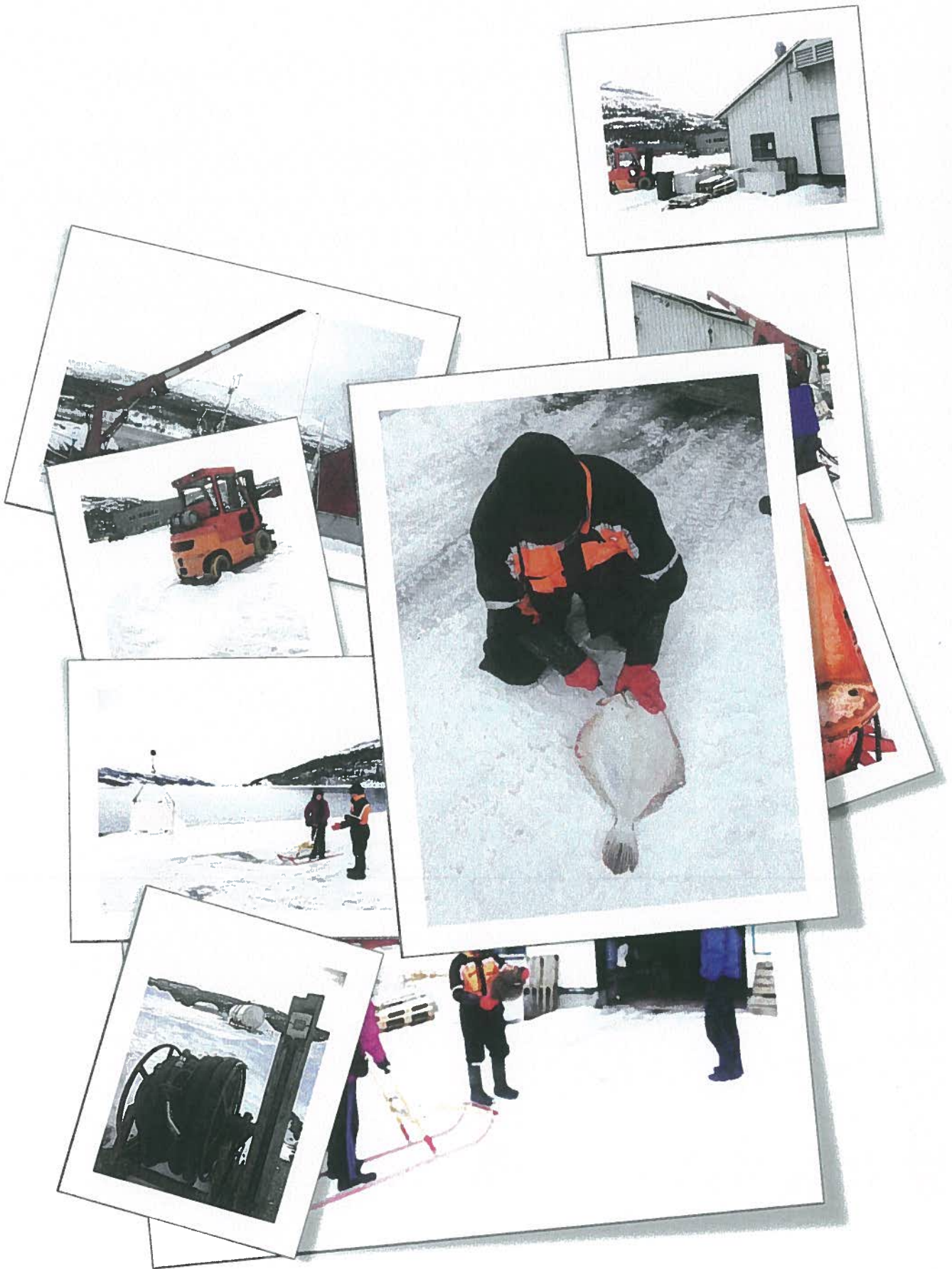

Hall områderne

UTERUMMET:

Saksfremlegg

Utvalgssak	Utvalgsnavn	Møtedato
18/19	Kvæningen formannskap	15.03.2019

Gjennomgang av organiseringen av Kvæningen kommune

Administrasjonssjefens innstilling

Kvæningen kommune engasjerer ekstern aktør for gjennomgang av kommunens organisering. Gjennomgangen skal legge vekt på riktig organisering mtp ressurseffektivitet, kvalitet på tjenestene og ledelse.

Saksopplysninger

Målet er å få til en riktig organisering, mtp ressurseffektivitet både faglig og økonomisk. Vi legger opp til å bruke i hovedsak de samme kriteriene som ble brukt ved gjennomgangen som RO gjorde av TU i 2018 - ressurseffektivitet, kvalitet på tjenestene og ledelse, men vi kan ikke gå så dypt ned i materien som det ble gjort der. Det er også viktig å se på hva som best kan løses gjennom interkommunalt samarbeid.

Saken ble tatt opp med fagforeningene på medbestemmelsesmøte den 28.02.19. Referat fra møtet følger vedlagt. Det samme gjør uttalelse fra Fagforbundet. Utdanningsforbundet har også varslet en uttalelse, men det kommer senere pga vinterferien.

Kvæningen kommunen har i dag en dyr drift på de fleste tjenester. Vi ligger høyt på KOSTRA-tallene, samt at RO-rapporten i TU og Veilederkorpset i skolen viser at vi kan drive disse tjenestene bedre og billigere ved annen type utføring, mer faglighet og annen organisering. Med en stadig synkende befolkning vil inntektene til den kommunale driften synke og vi må effektivisere for å møte denne utviklingen. Videre vil kommunen få en høy gjeld når alle pågående prosjekter er fullført. Selv med lavt rentenivå vil dette merkes og vi må ta høyde for at rentenivået vil stige.

Vi må ha et særlig fokus på å løse de tingene som ikke fungerer godt nok i dag og må rettes opp. Disse er i hovedsak:

- Dimensjonering av tjenestene opp mot behovet. Det har vært for liten tilpasning til nye behov opp gjennom årene. Delvis har det vært liten vilje til større omlegginger og delvis har kutt kommet tilfeldig når ansatte har sluttet og stillingen ikke har blitt besatt videre. Det har vært få analyser på helheten i tilbudene ved reduksjoner. Vi har f.eks fortsatt en stor skole selv om elevnedgangen har vært stor og vi har fortsatt en institusjonstung helseetat lenge etter at mange andre har satset på hjemmebasert omsorg. Det er tungt å få flyttet over ressurser til nye behov som dukker opp, f.eks til rustilbud og planlegging i de siste årene.
- Vi må få til en bedre kultur for endring, utvikling, modernisering, effektivisering og digitalisering. Dette vil nok kreve at organisasjonen er mer strukturert, planmessig, har klare mål og tydelig på hva den enkelte skal gjøre.
- Manglende tverrfaglig samarbeid. Slike grupper har ofte fungert dårlig. Medlemmene i slike grupper har ikke villet prioritere samarbeidet, men har vært fokusert på oppgavene i egen stiling. Vi må se på dette både organisasjonsmessig og kulturelt.

- Intern organisering i oppvekst/kultur- og helse/omsorgsetaten. Begge etatene har mange små enheter som bør slås sammen. Alle 3 etatene har få ressurser til generell saksbehandling slik at etatsleder blir sittende med saksbehandling istedenfor å lede og utvikle etaten.
- Organisering av lønn- og personal. Siden desember 2016 er dette splittet opp og det er uklart ansvarsfordeling mellom hva som tas i linjen/hvor i linjen (enhetsleder eller etatsleder) og av støttetjeneste (personalerådgiver eller lønnsmedarbeider). Lønns- og personalressursene er heller ikke samlet i én enhet.

I tillegg til de midlene som er satt av i budsjettet (kr 500 000), vil det bli søkt KS om OU-midler.

Litt om ulike aspekter ved organiseringen. Når vi ber om et prosjekt på dette - hvor setter vi grensen, hva er det vi ber om å få levert?

Struktur, oppgaver, ledelse og styring

- Organisasjonsmodell og struktur. Flere typer strukturer vil fungere greit så langt alle bitene henger sammen. En flat struktur må ledes på en helt annen måte enn en etatsstruktur - linjene mellom enhetene og opp til støtteelementene blir flere enn om man skulle forholdt seg til en etatsleder. Det må uansett være nok ressurser på de enkelte leddene opp mot hvilke oppgaver de er tillagt, tydelige rutiner, klare tjenesteveier og tydelige stillingsbeskrivelser.
- Oppgaver og ansvar. Det må være klare stillingsbeskrivelser til i alle fall ledende- og selvstendige stillinger og saksbehandlere.
- Ledernivåer. Vi ønsker å ha så få nivåer som mulig men vi må ivareta kontrollspennet. Det må være naturlig faginndeling, f.eks vil en sammenslåing av oppvekst-kultur og helse-omsorgsetatene bli for stor. Det blir vanskelig å rekruttere en etatsleder som har bred nok dybdekunnskap til å utvikle alle deler av etaten. Ved en større etat ville vi måtte hatt mer saksbehandlerstøtte slik at disse modellene ressursmessig nok ville gå opp-i-opp.
- På etatsnivå er 3 etater naturlig og det er den modellen de aller fleste kommuner har.
- Kontrollspenn, hver leder bør ikke ha mer enn 5 enheter under seg.
- Delte stillinger med ledelse/utvikling og saksbehandling/drift vil være naturlig for mange enhetsledere. For å få en naturlig inndeling der en leder har «eget fagfelt», f.eks rus og psykisk helse, vil både saksbehandlingsoppgavene og ledelse være såpass begrenset at begge deler legges til én stilling. Selv om det kan se ut på papiret som at man har mange ledere, så har man ikke det i og med at mange ledere bruker det meste av tiden til driftsoppgaver og saksbehandling.

Delegasjon av myndighet, beslutning

Delegasjon til riktig nivå:

- Politisk nivå: Kun overordnede og prinsipielle saker.
- Administrativt nivå: Alle saker der avgjørelsen klart framkommer av fagkompetanse og delegerer så langt ned i administrasjonen som mulig.
- Mest mulig delegasjon gir mer effektiv organisasjon og mer motivasjon for fagpersoner som gis myndighet til å avgjøre sakene.
- Få inn en kultur på- og rutiner for at alle benkeforslag sendes til saksbehandling og konsekvensutredes før vedtak fattes.

Kompetanse i stillingene, faglig og personlige egenskaper

- Faglige krav: Fagkrav iht innholdet i etat/enhet.
- Personlige egenskaper: Vi må legge stor vekt på særlig samarbeidsegenskaper, og at personer er utviklings- og løsningsorienterte.
- Det har vært stadige tilbakemeldinger om at lederkompetanse mangler i de fleste lederstillinger. Vi må få på plass en form for lederutvikling der man jobber mer kontinuerlig med dette også utenom rene kurs.

Bedriftskultur og verdier

Få til en kultur der man skal bidra tverrfaglig, deling av kompetanse, delta på møter o.a. Fastsette de viktigste verdiene våre – og legge dem til grunn for det vi gjør og følge dem.

Tilpasset organisasjon

Hva er de viktigste utfordringene (f.eks hvis det er utvikling og omstilling) så må du ha en organisasjonsform som gjør det enklere å snu kursen, og da er nok etatsmodellen bedre enn flat struktur.

Den naturlige inndelingen hos oss blir:

- Helse og omsorg: Lege, helsestasjon, fysioterapi, ergoterapi, sykehjem/sykestue, hjemmetjenestene, psykisk helse og rus, TU og samt ansvar med de kommunale tjenestene i NAV.
- Oppvekst og kultur: Skole/voksenopplæring, barnehage, kultur/kulturskole, bibliotek, ungdom/fritid, introduksjon og det interkommunale barnevernet.
- Næring, utvikling og teknisk: Teknisk forvaltning, teknisk drift av bygg og anlegg, plan, miljø, naturforvaltning og næringsutvikling.
- Tjenester som er felles for alle etater og ytes som en støttefunksjon for dem legges i administrasjonssjefens stab: Økonomi, lønn/personal, service/informasjon og IKT.

Arbeidsinstruks for ledere.

Etatsleder har ansvaret for overordnet ledelse og styring av sin sektor som innbefatter budsjett, økonomistyring, samordning og koordinering av aktiviteter og ressursbruk, kartlegging og planarbeid, utvikling av tjenestetilbudet og saksbehandling av overordnet/felles karakter. Personaloppfølging med myndighet i tilsetninger, oppsigelser og lengre permisjoner.

Enhetsleder har ansvar for den daglige driften av sin avdeling - yte tjenestene, ha god service og holde faglig god standard. Dette inkluderer også personaloppfølging, med myndighet til å innvilge kortere permisjoner.

Muligheter for innsparinger/samordning av ressurser.

Slike muligheter ligger der man kan unngå rent dobbeltarbeid, i saker der man utnytter spisskompetanse, delegerer ned til riktig nivå eller at oppgaver faller bort.

- Rent dobbeltarbeid har vi nok ikke så mye, men det kan nok være noe å hente der man har like avdelinger og gjør parallelt arbeid (f.eks om det er mer effektivt at en stor enhet utfører oppgaver også for andre, mindre enheter) eller justeringer der et fagfelt er delt på flere (som f.eks lønn).
- Utnytte spisskompetanse. Kompetanse som krever mye opplæring og ajourføring bør utnyttes av hele organisasjonen slik at man ikke har kostbar opplæring av flere enn nødvendig. Innen økonomi, lønn og personal er det slike oppgaver.
- Delegere ned til riktig nivå. Det mest effektive er å delegere så mye som mulig helt ned til ledere for den enkelte enhet. Vi må dog vurdere hensiktsmessigheten i dette. Oppgaver som krever omfattende opplæring på mange ledere istedenfor en saksbehandler, legges til en person med spisskompetanse.
- Bortfall av oppgaver. Her kan det være mye å hente dersom man slutter med oppgaver som ikke er lovpålagte. Selv om oppgaver ikke er lovpålagte kan de ha en god forebyggende effekt eller det kan være populære tiltak som skaper mye misnøye ved bortfall.

Servicenivå.

Service er grovt sett avhengig av to ting - det ene er kvalitets- og holdningsarbeidet i avdelingen. Dette er en del av utviklingsarbeidet som alle må jobbe kontinuerlig med. Det andre er ressurstilgangen. Dersom en det blir for lite ressurser kan dette gå ut over servicen, f.eks at vi må kutte i driftsutgiftene slik at det blir mindre aktivisering på brukere av helsetjenester, mer bruk av ferdigmat framfor hjemmelaget mat eller lengre responstid på de som trenger støtte fra

teknisk drift. Det siste vil være konsekvenser ved nedskjæringer og det er viktig at vi i administrasjonen påpeker dette når saker om kutt blir behandlet.

Vedlagt følger

Referat fra medbestemmelsesmøte den 28.02.19.

Uttalelse fra Fagforbundet.

Referat fra medbestemmelsesmøte den 28.02.19.

Følgende møtte: Inger N (UDF), Madeleine K (NSF), Marianne S (FO), Dag Åsmund F (NITO), Anne Berit H (FFO), Åsmund A (NV), Solvi M (FF), samt Bjørn E, Tore L, Jan Inge K og Jorunn F fra arbeidsgiver.

Gjennomføring av budsjettet, personalendringer.

Det kan komme saker som går på nedbemanning eller endring av oppgaver og vi vil da følge de rutineene vi har vedtatt og de prosessene vi har brukt tidligere.

Organisasjonsgjennomgang

- Saken går til formannskapet 15/3 der de vedtar hva som skal være vår bestilling.
- Saken var diskutert på ledermøtet 26/2 og det ble orientert om to mindre endringer derfra. Oppdatert saksframlegg følger vedlagt.
- Fra TU ble det påpekt at det er først etter at rapporten er avlagt at jobben starter. Det er en del motstand mot endringer der. De er ikke enige i punktet om tidsressurser (spare 1 -2 årsverk). Det vil nok komme en del kostnader, bl.a faglig oppgradering. De ansatte ser ikke alle punktene i rapporten som realistiske. Det var mange av de ansatte som ikke kjente seg igjen i det de hadde sagt. Det er viktig at alle blir hørt. Det fleste synes gjennomgangen var nyttig.
- Beløpet på kr 500 000 for hele kommunen kan nok være i minste laget i og med at det kostet kr 100 000 for kun TU.
- Det må tenkes gjennom at det må settes av kapasitet og kostnader til etterarbeidet etter at rapporten er klar.
- Det vil nok bli identifisert tidstyver også for andre enheter når dette kommer i gang.
- Det er viktig i en slik prosess at faglighet profileres. Kompetanseplaner må også komme på plass.
- Tidshorison. Det er å håpe at gjennomgangen kan være gjort før vi har kommet i mål med høstens budsjett, men en så stor prosess vil nok ta mer tid enn det.
- Vi er en liten kommune som i prinsippet skal gjøre det samme som store kommuner, vi må derfor samarbeide på felter der dette er hensiktsmessig.
- Innspill fra organisasjonene må være oss i hende innen utgangen av neste torsdag (7/3).

Opplæringsplan

- Sak til AMU 27/3.
- I tillegg skal det lages enhetsvise kompetanseplaner slik det er vedtatt i lønnspolitisk plan. Dette vil synliggjøre behovet og vi må legge opp til større opplæringspott.
- Det er viktig å få på plass opplegg der vi kan dele kompetanse og lære av hverandre.
- Vi må utnytte muligheten til å søke om eksterne midler.

Samarbeidsavtaler med INVENI.

- De lages for de enkelte verneområdene 11-12/3 og vedtas i AMU 27/3.

Personalrutiner

- Vi kommer til å lage en sak der vi får på plass bedre rutiner med oppgavefordeling mellom enhetsleder – etatsleder – sentral personalfunksjon – lønn.
- Det er særlig at det er lagt alt for mange oppgaver til etatsleder som gjør at dette feltet ikke fungerer så bra i dag.

Møteplan

Vi setter normalt opp medbestemmelsesmøter den 3. torsdag i hver måned kl 1030. Neste møter blir 21/3 og 25/4 (i april utsettes det en uke pga påsken).

Innspill fra Fagforbundet avd. Kvæningen til gjennomgang av organisering av Kvæningen kommune

Vi ønsker å komme med følgende innspill til gjennomgangen av organiseringen av Kvæningen kommune;

RO eller tilsvarende firma (den som måtte få tilbudet/anbudet) bør ha en **gjennomgang** av ledelsen, både **politisk og administrativ ledelse**, i kommunen først. Dette på bakgrunn av at det ofte viser seg at rot i «toppen» sprer seg i hele organisasjonen. Vi tror at de fleste gjør så godt de kan med de «kortene» de får utdelt, rammebetingelsene. Men, hvis det ikke er en **overordnet plan** for hvor vi skal hen så er det ikke så enkelt å jobbe mot et felles mål. I de siste år så har det vært kjørt flere omstillinger i kommunen og i den anledning bør kanskje ledelsen i kommunen **evaluere** hvordan dette har gått. Hva var målet? Har en nådd de målene som ble satt for de endringer som er blitt gjort? Er ting blitt bedre eller? Jobber flere/alle mot de samme målene? Har Kvæningen kommune en visjon, noe som alle kan samles om? Dette er aktuelle ting for å kunne arbeide frem en kultur hvor en skal arbeide tverrfaglig og dele kompetanse med felles verdier i grunn.

Et **ensidig fokus** på ressurseffektivitet er vel ikke et godt utgangspunkt!? Kvæningen kommune bør vel se om en kan bruke de ressursene en har på en bedre måte, for å få på plass de områdene som «er på flyt» og ikke blir utført på en god nok måte pr. i dag? Det er idag, dessverre, mye **negativt** om Kvæningen kommunen både på «bygdesnakk» og i media. Det er med på å gjøre det vanskeligere å få nye folk til kommunen, og kanskje spesielt potensielle ansatte med god fagkompetanse. Negativ omtale gjør ikke at vi får oppjustert **bolyst** her i området! Hvis vi skal prøve å få til en organisasjon som er har god kultur for **deling, endring og utvikling** så nytter det ikke å ha et negativt fokus, eller bare fokus på at alt skal **effektiviseres**? Det blir utført mye arbeid på ulike områder i kommunen med de **rammebetingelser** som er gitt. En kan spørre seg; brukes den kompetansen en har på etater/enheter fullt ut? Har ledelsen oversikt over hvilken kompetanse alle har? Blir de med kjennskap til sine arbeidsområder tatt med på fagmøter? **Er det tid og rom** for samarbeid/møter/tverrfaglig samarbeid? Gjennomføres det medarbeidersamtaler på alle

nivåer og arbeidssteder? Blir «de på grasrota» hørt og kan de komme med innspill til forbedringer?

Når det gjelder **delegasjon** av myndighet og beslutninger, så er det nevnt at benkeforslag skal sendes til saksbehandling og konsekvens utredes før vedtak, da bør det vel også settes **frister** for dette, slik at det ikke saker dras ut i tid!

Digitalisering, endring og modernisering er ikke ensbetydende med at arbeidsoppgavene blir færre og dermed mer effektive, kanskje heller motsatt. Det blir stadig mer krav til rapporteringer etc. hvor det går en del ressurser til.

Mvh tillitsvalgte i Fagforbundet

Lene Paulsen, Siv M. Kaino-Hestnes og Anne Berit Holst

Saksfremlegg

Utvalgssak	Utvalgsnavn	Møtedato
19/19	Kvæningen formannskap	15.03.2019

Tromsø kommunes reiselivsstrategi - offentlig ettersyn

Henvisning til lovverk:

Vedlegg

- 1 Oversendelsesbrev
- 2 Reiselivsstrategi
- 3 Reiselivsmelding

Administrasjonssjefens innstilling

Uten innstilling

Saksopplysninger

Tromsø kommunes reiselivsstrategi – høring. Forlenget svarfrist. 08.03.19

Vurdering

Etter liste

Deres ref.:

Vår ref.:

17/3740 /7179/19

Saksbehandler:

Magnus Skjelmo Kristiansen

Dato:

04.02.2019

Telefon:

478 28 096

OFFENTLIG ETTERSYN - TROMSØ KOMMUNES REISELIVSSTRATEGI

Tromsø kommune legger med dette «Tromsø kommunes reiselivsstrategi» ut til offentlig ettersyn frem til 28. februar 2019.

Innspill merkes med «17/3740 – Innspill til Tromsø kommunes reiselivsstrategi» og sendes på epost til postmottak@tromso.kommune.no eller per brev til:

Tromsø kommune
Postboks 6900 Langnes
9299 Tromsø

Reiselivsstrategien er tilgjengelig på Tromsø kommunes nettside. Fysiske eksemplarer av reiselivsstrategien er tilgjengelig ved henvendelse i Tromsø kommunes Servicetorg.

Strategien er distribuert i henhold til vedlagt mottagerliste.

I tillegg til reiselivsstrategien er det utarbeidet en egen reiselivsmelding for Tromsø kommune. Reiselivsmeldingen er i utgangspunktet ikke lagt ut til offentlig ettersyn, men følger reiselivsstrategien som eget vedlegg (vedlegg 1). Det vil i så måte være anledning til å gi innspill på begge dokumentene.

Strategien vil bearbeides i henhold til de innspill som kommer frem gjennom ettersynet. Det vil deretter utarbeides en handlingsplan sammen med relevante aktører.

Arbeidet med handlingsplanen vil starte så tidlig som praktisk mulig etter at det offentlige ettersynet er gjennomført.

Handlingsplanen vil inneholde handlinger og tiltak som kommunen vil følge opp gjennom Tromsø kommunes handlings- og økonomiplan, men også handlinger og tiltak hvor det er naturlig at reiselivsnæringen og/eller andre aktører er ansvarlig for oppfølgingen. Handlingsplanen vil dermed skille mellom tiltak som følges opp av Tromsø kommune og tiltak som følges opp av andre aktører

slik som Visit Tromsø og næringsaktørene selv. Dette gjøres for å sikre bred forankring og involvering.

Tiltak som skal følges opp av Tromsø kommune forankres i fremtidige handlings- og økonomiplaner, fra og med 2020 og fremover. Tiltakene skal følge prinsippet planlegge for de lokale og dimensjonere for de besøkende.

Vedlagt:

- Tromsø kommunes reiselivsstrategi
- Vedlegg 1: Reiselivsmelding for Tromsø kommune
- Vedlegg 2: Mottagerliste

Med vennlig hilsen

Magnus Skjelmo Kristiansen (sign.)
Næringsrådgiver

magnus.skjelmo.kristiansen@tromso.kommune.no

Kopi:

Reiselivsstrategi for Tromsø kommune

Versjon til offentlig ettersyn – frist 28.02.2019

Velkommen til Tromsø!

Tromsø som har alltid vært tett koblet til naturen. Byen og omlandet er formet av lyset fra nordlys og midnattssol – vi har hav og fjell som nærmeste naboer. Samtidig har vi utviklet en destinasjon, som gitt sin størrelse og geografiske plassering, har unike urbane kvaliteter.

Kombinasjonen av en spektakulær natur og nærheten til byens kvaliteter og intensitet, har bidratt til å gjøre Tromsø til et attraktivt reisemål. Fra gammelt av har Tromsø vært «Porten til Ishavet» («The Arctic Gateway» på engelsk). Vi ser også i dag at mange reisende bruker Tromsø som inngangsport til utforskning av vår region. Dette gjør at Tromsø har en dobbel funksjon både som inngangsport og destinasjon, med de muligheter og forpliktelser dette gir.

Reiselivsnæringen er en næring i sterk vekst, men også en næring i endring. Samtidig som besøkstallene stiger, øker forventningene til profesjonalitet hos næringsaktørene. Gjennom sosiale medier endres spillereglene for markedsføring av regionen. Venner og bekjente får direkte kjennskap til den besøkende sin opplevelse av destinasjonen. Et viktig suksesskriterium for reiselivsnæringen vil være å tilby riktig opplevelse til riktig besøkende.

Veksten i reiselivet fører også til økt bruk av regionens fellesgoder. Med fellesgoder menes reiselivsrelatert infrastruktur og fellesoppgaver som også kommer lokalbefolkningen til gode. Veksten medfører økt bruk av naturen og andre allmenninger. Dette stiller betydelig sterkere krav til strategisk og gjennomgripende planlegging både fra myndighetene, destinasjonsselskapene og de seriøse aktørene i reiselivsnæringen.

Gjennom denne strategien ønsker Tromsø kommune å fokusere på bærekraftig reiseliv. Vi ønsker å legge til rette for at næringen tas på alvor gjennom å synliggjøre verdiskapingen og sysselsettingen som næringen bidrar med i dag og potensialet fremover. Vi vil synliggjøre hvordan næringen både bruker, men også kan bidra til realisering av fellesgoder på en slik måte at veksten i reiselivsnæringen blir et gode for Tromsøsamfunnet. Vi skal også vise hvordan reiselivet bidrar til å skape en økt forståelse av oss selv og vår egen region. Dette skjer blant annet gjennom lokal mat, naturopplevelser, kunst- og kulturarrangementer og andre ting vi ofte tar for gitt i egen hverdag.

I tillegg til å ta reiselivets potensial på alvor, vil vi bruke strategien til å synliggjøre hvilke forventninger vi har til fremtidens reiselivsnæring. Vi ønsker en bærekraftig utvikling i reiselivet. Vi ønsker at utviklingen i reiselivsnæringen skal være med å styrke oss som samfunn.

Ved å utvikle nye samhandlingsformer basert på en felles visjon om en bærekraftig reiselivsnæring, vil vi styrke næringens tillit i Tromsøsamfunnet. Vi vil kunne legge til rette for en samfunnsplanlegging tilpasset de lokale og dimensjonert for de besøkende. På den måten skaper vi relasjoner som styrker regionens identitet og integritet. Det er også dette som gir de besøkende en best mulig opplevelse.

Vi vil at næringen skal bidra til en økonomisk, sosial, kulturell og miljømessig bærekraftig fremtid. Derfor har reiselivsstrategien som viktigste punkt å peke retning for en ønsket samfunnsutvikling. Med dette mener vi tiltak som styrker Tromsø og Tromsøregionen som destinasjon samtidig som vi realiserer verdiskapingspotensialet reiselivsnæringen har i regionen. Vi skal kombinere kortsiktede behov med langsiktige løsninger. Dette gjør vi gjennom at strategien i tillegg til verdiskaping og miljø, også har sterkt fokus på sosial og kulturell bærekraft. Gjennom å planlegge for de lokale og dimensjonere for de besøkende, skal reiselivsnæringen bidra til å styrke Tromsø og regionen som samfunn.

God reise!

Innhold

Velkommen til Tromsø!	2
1. Tromsø og reiselivet – en introduksjon	4
2. Strategi for en fremtidsnæring	6
2.1. Om strategien	6
2.2. Forankring	6
3. Utfordringsbilde	7
4. Tromsø – lokal tilhørighet i det urbane Arktis	9
4.1. Visjon for Tromsø som destinasjon	9
5. Målbilde	10
6. Tromsø kommunes strategiske veivalg for reiselivet i Tromsø	11
7. Momenter for videre diskusjon	12
8. Litteratur og referanser	13
Andre reiselivsstrategier	13
Bøker	13
Stortingsmeldinger	13
Rapporter, publikasjoner og nettsider	13
Statistikk	13
Øvrig statistikk, tallmateriale og informasjon	13
9. Oversikt over tabeller og figurer	14
9.1. Tabeller	14

1. Tromsø og reiselivet – en introduksjon

Det kommer stadig flere besøkende til Tromsø og Tromsøregionen. I 2017 hadde Tromsø 919 152¹ kommersielle gjestedøgn fordelt på hoteller, campingplasser og hyttegrender. Dette gir en årlig økning i gjestedøgn på 8,1 % i perioden 2010 til 2017.² Videre ga det Tromsø en nasjonal markedsandel på 2,8 % og en markedsandel i Troms på 65,5 %. Dersom vi også regner AirBnB og cruisegjester, befinner rundt 70 % av gjestedøgnene i Troms seg i Tromsø.

I 2017 var 12 % av gjestedøgnene i Tromsø knyttet til kurs og konferanse. 35 % var yrkesreiser, mens 52 % av gjestedøgnene var ferie- og fritidsreiser.

Dersom vi fremskriver den årlige veksten på 8,1 %, vil Tromsø ha 2,65 millioner gjestedøgn i 2030. De globale utviklingstrekkene viser at vi også i fremtiden vil oppleve sterk vekst både fra det norske og det internasjonale reiselivsmarkedet. Tilgjengelighet til markedene med fly og tilstrekkelig overnattingskapasitet er viktige premisser for videre vekst i reiselivet. Nye prosjekter må bidra til å styrke Tromsø som destinasjon. Dette skjer blant annet gjennom et sterkt fokus på kvalitet, mangfold i typer overnattingssteder og redusert byspredning.

Reiselivsnæringen er en relativt ung næring, med noen store, men mange små og mellomstore aktører med relativ lav lønnsomhet. På tross av at næringen samlet sett er arbeidsintensiv med høy verdiskaping, har næringen i mange år har fått liten oppmerksomhet. En viktig del av Tromsø kommunes arbeid med hvordan vi skal møte reiselivsveksten har derfor vært å samle og strukturere tilgjengelig informasjon om reiselivsnæringen i Tromsø. Dette arbeidet har ført til at kommunens arbeid med reiselivet er fordelt på de tre dokumenter. En reiselivsmelding, en reiselivsstrategi og en handlingsplan.

I 2017 kom 65 % av de kommersielle gjestedøgnene fra Norge, mens 35 % kom fra utlandet. Dette betyr at 597 302 av gjestedøgnene i 2017 kom fra det norske markedet, mens 321 850 gjestedøgn var gjester fra utlandet. Av disse (gjestedøgn i parentes) er Tyskland (48 445), Norden utenom Norge (41 738), Asia inkludert Kina, Japan og Sør-Korea (39 117), Storbritannia (35 832), USA (30 430) og andre europeiske land (110 864) de største markedene. Tromsø har fremdeles skuldresesonger vår og høst fra utenlandske markeder. Ettersom det norske markedet er et stort marked for Tromsø, kommer høsten likevel bedre ut målt i antall overnattinger enn våren.

De fleste tilreisende kommer til Tromsø via fly. Tromsø Lufthavn, Langnes har hatt en passasjervekst på 37,4 % i perioden 2010 til 2017, og har nå passert 2 millioner årlige reisende. Flyplassen skal utvides til en kapasitet på 2,8 millioner passasjerer. Utvidelsen skal være ferdig i 2021. Samtidig viser Avinors egne passasjerprognoser at flyplassen vil passere dette passasjertallet allerede i 2027. Tilgjengelighet til markedene gjennom direkte ruter, gode flyforbindelser og kapasitet på flyplassen er viktig for en fremtidig vekst i reiselivet.

Veksten i antall besøkende gjør også at reiselivsnæringen er i vekst og utvikling. Næringen består i dag av en del store aktører, men mest små og mellomstore bedrifter. Næringen er arbeidsintensiv, og har i mange år vært preget av svak lønnsomhet. I takt med økt lønnsomhet ser vi også en økt profesjonalisering og langsiktighet i næringen. Mens Visit Tromsøregionen hadde fem aktivitetsleverandører som leverte ni forskjellige produkter i 2005/2006, hadde tallet økt til 72 selskaper og 145 produkter i 2015/2016.

¹ Alle tallene er hentet fra analysen i kapittel 6 i Tromsø kommunes reiselivsmelding..

² AirBnB, private hytter, samt gjester på cruise og Hurtigruten kommer i tillegg. Tromsø hadde i 2017 rundt 35 000 overnattinger på AirBnB. Dette gjør at den reelle veksten derfor er over 8,1 %. 8,1 % er likevel brukt, da det er kommersielle gjestedøgn på hoteller, campingplasser og hyttegrender som benyttes i statistikk fra SSB.

Tall fra Menon Economics viser at de tilreisendes forbruk var på cirka 2,3 milliarder kroner i 2017. Av dette utgjorde mer enn 1,2 milliarder kroner lokal verdiskaping fordelt på direkte kjøp (820 millioner kroner) og verdiskaping hos underleverandører (350 millioner kroner). Omregnet til dagsbeløp tilsvarer de tilreisendes forbruk cirka 6,3 millioner kroner per dag. Det gir en daglig verdiskaping på 3,28 millioner kroner. Basert på regionale forholdstall mellom omsetning og antall ansatte har Menon Economics beregnet at reiselivssomsetningen bidrar til å sysselsette rundt 2 600 personer i regionen. Dette tilsvarer omtrent 10 % av alle sysselsatte i regnskapspliktige foretak i Tromsø.

Samtidig som veksten bidrar til økt verdiskaping og sysselsetting lokalt, ser vi også utfordringer. Som i andre vekstnæringer har vi også sett en økning i antallet useriøse aktører og aktører som kun er tilstede i høysesongene. Vi ser også diskusjoner knyttet til hvem som bruker, drifter og finansierer fellesgoder. Dette kan gi grobunn for uheldig en avstand mellom de lokale og de tilreisende.

Til tross for mulige negative sider, har reiselivet mange positive og samfunnsutviklende trekk. De tilreisende bidrar med et «utenfrablikk» som bidrar til en større forståelse av oss selv, våre verdier og våre fortrinn. Reiselivet bidrar til lokal verdiskaping og sysselsetting. Det er en næring som sysselsetter mange unge (33 % av de sysselsatte under 24 år) og hvor det er mange sysselsatte med utenlandsk bakgrunn (41 % av de sysselsatte). Videre er det en næring som skaper arbeidsplasser ute i regionen. I tillegg ser vi at de tilreisende vil oppleve en «lokal tilhørighet» der de ønsker å være en del av destinasjonen. Dette gjør at vi gjennom å «planlegge for de lokale og dimensjonere for de besøkende» skaper vinn-vinn-situasjoner som kommer innbyggerne og de besøkende til gode.

En konsekvens av disse to ytterpunktene er at reiselivet er en næring som i sin natur både har mulighet til å svekke og styrke en destinasjon. Reiselivet er en samfunnsgjennomgripende næring, og vi mener en god tilnærming gjør at vi også i fremtiden vil oppleve at reiselivet bidrar positivt til å videreutvikle Tromsøregionen som et godt sted å bo og besøke.

For å få til dette skal vi kombinere kortsiktede behov med langsiktige løsninger. Reiselivsstrategien har i tillegg til å fokusere på verdiskaping og miljø, også et sterkt fokus på de sosiale og kulturelle sidene av bærekraftbegrepet. Gjennom å planlegge for de lokale og dimensjonere for de besøkende, skal reiselivsnæringen bidra til å styrke Tromsø og regionen som samfunn.

2. Strategi for en fremtidsnæring

Tromsø kommune ønsker med reiselivsstrategien å legge til rette for en langsiktig vekst i reiselivet. Strategien skal gi retning og sørge for at samfunnet utvikler seg på en måte som styrker vår identitet og integritet. Vi ønsker at strategien skal bidra positivt både for lokalbefolkningen og de besøkende gjennom et sterkere fokus på sosial og kulturell bærekraft. Fokuset på økonomisk og miljømessig bærekraft tas med videre.

2.1. Om strategien

Tromsø kommune igangsatte arbeidet med en kommunal reiselivsstrategi sommeren 2017. Intensjonen med arbeidet var lage en strategi som bidrar til økt bærekraft og verdiskaping i reiselivsnæringen, samtidig som reiselivsnæringen bidrar til ønsket samfunnsutvikling.

Reiselivsstrategiens formål er derfor å legge til rette for en langsiktig vekst i reiselivet samtidig som reiselivet skal bidra til at samfunnet utvikler seg på en måte som styrker vår identitet og integritet.

Reiselivsstrategien bygger på Tromsø kommunes Reiselivsmelding, og følges opp i årlige handlingsplaner.

2.2. Forankring

For å sikre en helhetlig tilnærming til arbeidet har det vært nødvendig å sette av tid til gode prosesser og forankring hos relevante virksomheter, prosjekter og myndigheter.

Reiselivsmeldingen, reiselivsstrategien og handlingsplanen er derfor utarbeidet i tett samarbeid Visit Tromsø. Som del av involveringsarbeidet er det gjennomført to idéverksteder, og gjennomført én til én-møter med flere virksomheter. Innspill som har kommet frem i prosessen er bearbeidet i dokumentene. De tre dokumentene blir også lagt ut til offentlig ettersyn før den vedtas av Kommunestyret i Tromsø.

Arbeidet benytter seg av tilgjengelig statistikk, informasjon og analyser fra blant annet Statistisk Sentralbyrå, Visit Tromsø, NHO Reiseliv, Nordnorsk Reiseliv, Innovasjon Norge, Meld. St. 19 (2016 – 2017) «Opplev Norge – unikt og eventyrlig» og FNs fagorgan for reiseliv, UNWTO.

Vi har også tatt utgangspunkt i tilsvarende strategier utarbeidet for København, Reykjavik og Hawaii. De tre destinasjonene er valgt fordi de har relativt nye strategier samtidig som de opplever sterk vekst i reiselivet. De har i tillegg egenskaper og utfordringer som er relevant for Tromsø.

Reiseliv er også definert som en av næringene som har potensial til økt verdiskaping og sysselsetting i eksportorienterte virksomheter i Kommuneplanens samfunnsdel (KPS). Utarbeidelse av en reiselivsstrategi er et av tiltakene i «Strategisk næringsplan. Gjennomføringsstrategi 2017 – 2020». Videre er bærekraftig reiselivsutvikling et viktig satsingspunkt i «Regional næringsplan for Tromsøregionen 2018 – 2022». Regional næringsplan er en overordnet strategisk plan for kommunene Balsfjord, Karlsøy, Lyngen, Storfjord og Tromsø. Kommunedelplan for kultur (2017 – 2020) fremholder at bruk av kunst og kultur er viktige virkemidler for å skape en attraktiv by for tilreisende og reiselivsnæringen.

Som ledd i å utvikle en mer bærekraftig reiselivsnæring har også Kommunestyret i sak 267/17 vedtatt at Tromsø kommune ønsker å utvikle Tromsø som et bærekraftig reisemål. Kommunen deltar sammen med Visit Tromsø i prosjektet «Tromsø som bærekraftig reisemål». Som del av dette arbeidet skal det utarbeides en reisemålsstrategi som er tilpasset reisemålets størrelse og utvikling.

Reiselivsstrategien er Tromsø kommunes strategiske dokument i arbeidet med å utvikle Tromsø som bærekraftig reisemål.

3. Utfordringsbilde

Som en del av arbeidsverkstedet med reiselivsnæringen er ble det gjennomført en SWOT-analyse som tar for seg styrker, svakheter, trusler og muligheter for Tromsø som destinasjon. Funnene fra SWOT-analysen er oppsummert av Visit Tromsø og er vedlagt reiselivsmeldingen. Viktige innspill fra analysen er blant annet:

Styrker <ul style="list-style-type: none"> - Tilgjengelighet - Tetthet mellom urban by og ekstrem villmark - Opplevelser-, kultur og arrangementsdestinasjon - Trygt	Svakheter <ul style="list-style-type: none"> - Mangel på kvalitetssystemer og sertifisering - Store sesongvariasjoner - Mangelfull organisering og useriøse aktører - Kapasitet på hotell og flyplass
Muligheter <ul style="list-style-type: none"> - Arktisk hovedstad bidra til posisjonering - Historiefortelling - Bærekraftig utvikling av og med regionen - Potensial for ytterligere produktutvikling	Trusler <ul style="list-style-type: none"> - Må bygge en by for de som bor her og ikke de tilreisende - Useriøse aktører - Sårbar natur - Konkurransen med andre destinasjoner

Tabell 1 Utdrag av SWOT-analyse for Tromsø.

Analysen viser at Tromsøs styrker som destinasjon er knyttet til at destinasjonen er tilgjengelig og mulig å komme til på en hensiktsmessig måte. Samtidig viser den at kapasiteten både på byens hoteller og flyplassen kan svekke Tromsøs posisjon som destinasjon over tid.

SWOT-analysen viser også at nærheten mellom byens kvaliteter og ekstrem villmark er en viktig kvalitet for Tromsø. I dag er natur og nordlys ofte en viktig grunn til at gjestene kommer hit. Det betyr at vi kan utvikle en ny dimensjon av reiselivet gjennom å også fokusere på de urbane kvalitetene som dagens reisende etterspør.

Besøksveksten fører også til økt bruk av naturen. Dette kan i enkelte områder være skadelig for naturen. Det vil derfor være viktig å få på plass en mer helhetlig planlegging som i større grad ivaretar arealbruk og en sterkere besøksforvaltning. Etablering av kvalitetssystemer og sertifiseringsordninger kunne bidra til profesjonalisering av næringen.

Videre viser analysen at vi fortsatt har sesongvariasjoner. Med tanke på videre vekst er det derfor naturlig å se på mulighetene for å øke antallet besøkende i skuldresesongene. Dette vil også gi en bedre utnyttelse av eksisterende infrastruktur.

Det er også pekt på som en mulig trussel at vi bygger byen for de tilreisende og ikke for de fastboende. Dette er den reelle trussel fordi det skaper en avstand mellom de fastboende og de som besøker Tromsø, men også fordi det bryter med de globale trendene om at de besøkende søker «lokal tilhørighet». Tromsø opplever også en sterk befolkningsvekst. Dersom denne skal fortsette er det avgjørende at kommunen ikke bare er attraktiv å besøke, men også attraktiv å bo i. Dette betyr at vi med å tilrettelegge for de lokale og dimensjonere for de besøkende skaper et samfunn som innbyggerne har tilhørighet til, og som derfor også er interessant å besøke over tid.

Analysen viser også at Tromsø som destinasjon har store muligheter for ytterligere vekst. På den ene siden gir den økte interessen for Arktis og Tromsø sin posisjon som Arktisk hovedstad at

Tromsøs internasjonale posisjon som interessant destinasjon øker. Gjennom en bedre samhandling med omlandet og utvikling av egen historiefortelling, har vi potensial for ytterligere produktutvikling.

4. Tromsø – lokal tilhørighet i det urbane Arktis

I Tromsø kommunes reiselivsmelding er det pekt på fem globale markedstrekk og fire globale trender som vil påvirke reiselivet fremover.

De fem globale markedstrekkene er (i) internasjonal politikk og økonomi, (ii) demografi, (iii) urbanisering og endret bosettingsmønster, (iv) digitalisering og ny teknologi og (v) bærekraft. De fire globale trendene er (i) opplevelsen av lokal tilhørighet, (ii) de lokale utgjøre destinasjonen, (iii) merkevarebygging handler om relasjoner og (iv) de reisende er alle typer mennesker.

For Tromsø gir de globale utviklingstrekkene en rekke positive muligheter. Ser vi på de besøkende sitt ønske om midlertidig lokal tilhørighet, så handler det om opplevelsen av å være en del av destinasjonen de besøker. Det igjen gjør at vi må utvikle Tromsø på innbyggernes premisser. Det er i det lange løp dette som tiltrekker reisende til Tromsø. Dette er igjen positivt for lokalbefolkningen. Vi kan dermed etablere vinn-vinn-situasjoner der volumene i reiselivsnæringen bidrar til å realisere nye fellesgoder som kommer lokalbefolkningen til gode samtidig som vi treffer etterspørselen i markedet.

4.1. Visjon for Tromsø som destinasjon

Som destinasjon skal vi ta vare på vår identitet og integritet. Vi skal sikre at våre gjester har gode opplevelser med en ektefølt opplevelse om lokal tilhørighet. Vi skal gjøre dette ved å bygge på våre fortrinn rundt kultur, kunnskap, natur og urbanitet i og om Arktis. Derfor er vår visjon:

- «Tromsø – lokal tilhørighet i det urbane Arktis»
- «Tromsø – Localhood in the Urban Arctic»

Visjonen er inspirert av de globale markedstrekkene og trendene, samtidig som den bygger på våre fortrinn knyttet til kultur, kunnskap, natur og urbanitet i og om Arktis.

Visjonen viser at vi som destinasjon og inngangsport til Arktis skal gi de besøkende en ektefølt opplevelse av lokal tilhørighet. Den viser også at vi som lokalbefolkning skal være med å definere den strategiske retningen for reiselivsnæringen, for å sikre at både vi og de reisende opplever en lokal tilhørighet nå og i fremtiden.

5. Målbilde

Reiselivsstrategiens visjon er «Tromsø – lokal tilhørighet i det urbane Arktis». Formålet med reiselivsstrategien er å legge til rette for en langsiktig vekst i reiselivet samtidig som reiselivet skal bidra til at samfunnet utvikler seg på en måte som styrker vår identitet og integritet.

Målbildene oppsummerer ambisjonene for reiselivsstrategien:

1. **Målbilde for Tromsøsamfunnet:** Veksten i reiselivet skjer på en økonomisk, miljømessig, kulturell og sosialt bærekraftig måte. Vi planlegger fra et innbyggerperspektiv. På den måten skaper vi vinn-vinnsituasjoner og styrker destinasjonens integritet.
2. **Målbilde for reiselivsnæringen:** Tromsø tiltrekker seg besøkende som gir grunnlag for videre vekst og positiv utvikling for lokalt næringsliv. Reiselivsnæringens status er løftet i tråd med næringens viktighet for regional verdiskaping og sysselsetting. Næringen er preget av helårslige arbeidsplasser.
3. **Målbilde for omlandet:** Tromsø er en velfungerende inngangsport til regionen. Kommuner og aktører i og rundt Tromsø har god samhandling, og skaper synergier gjennom utfyllende aktiviteter og opplevelser. Reiselivsveksten i Tromsø bidrar til økt verdiskaping og sysselsetting i regionen.
4. **Målbilde for de besøkende:** De besøkende opplever at Tromsø leverer aktiviteter og opplevelser av god kvalitet og samsvar med de forventningene som er skapt gjennom markedsføring og pris. De gode opplevelsene gir økt kunnskap og forståelse for vår del av verden, og økt innsikt i vår kultur, historie og bruk av naturen.

6. Tromsø kommunes strategiske veivalg for reiselivet i Tromsø

Mens målbildene beskriver en ønsket fremtidig tilstand, er strategier en beskrivelse av hvordan vi tenker å realisere målene. Gjennom SWOT-analysen og utfordringsbildet er det definert utfordringer og muligheter for Tromsø som destinasjon fremover. Med bakgrunn i SWOT-analysen og målbildene har vi utformet strategiske veivalg som Tromsø kommune vil følge fremover.

Tromsø kommune:

- **Legger som førende premiss at veksten i reiselivet skal være bærekraftig og bidra til sosial, kulturell, miljømessig og økonomisk verdiskaping:** En konsekvens av reiselivsnæringens gjennomgripende effekt på samfunnet er at den, avhengig av utviklingsløp, vil kunne styrke eller svekke oss som samfunn. Tromsø kommune er opptatt av at utviklingen i reiselivet må og skal skje på en slik måte at den bidrar til å styrke oss som samfunn. Sosial verdiskaping innebærer at reiselivet bidrar til å utvikle en felles forståelse, engasjement, tillit og tilhørighet. Kulturell verdiskaping innebærer økt kunnskap om lokal kultur- og naturarv og utvikling av identitet og stolthet. Miljømessig verdiskaping betyr at reiselivet utvikles slik at kulturarven og naturmangfoldet sikres. Økonomisk verdiskaping innebærer økt lønnsomhet gjennom produksjon og salg av varer og tjenester og økt sysselsetting.
- **Planlegger for de lokale og dimensjonerer for de besøkende:** Reiselivet skal være en del av kommunens helhetlige samfunnsplanlegging etter prinsippet «planlegge for de lokale og dimensjonere for de besøkende». Vi skal arbeide for en mer aktiv besøksforvaltning og for at fellesgoder etableres på steder hvor de kommer lokalbefolkningen og de besøkende til gode, og bidra til å utvikle nye ordninger for finansiering, drift og vedlikehold av fellesgodene.
- **Styrker lokal tilhørighet og vertskap:** Gjennom økt fokus på kulturformidling, lokal mat, historie- og kunnskapsfortelling, vil vi støtte opp om initiativer som bidrar til økt lokal tilhørighet for de besøkende på lokalbefolkningens premisser. Vi skal bytte ordet turist til fordel for gjest og besøkende.
- **Arbeider for bedre tilgjengelighet og kapasitet:** Gjennom å legge til rette for planlagt og fremtidige terminalutvidelser, rullebaneutvidelse og nye ruteetableringer på Tromsø lufthavn, Langnes. Vi skal også tilrettelegge for økt overnattingskapasitet med ekstra fokus på helårige og kommersielle overnattingssteder som bidrar til kvalitet, mangfold og redusert byspredning.
- **Utvikler koblingen mellom byens kvaliteter, nærhet til naturen og omlandet gjennom aktiv samhandling:** Vi skal bidra aktivt på relevante samhandlingsarenaer og i prosjekter som støtter opp om retningen i reiselivsstrategien. Tromsø kommune skal være bevisst Tromsøs rolle som hub og betydning for sosial, kulturell, miljømessig og verdiskaping i Troms.

Strategien vil operasjonaliseres gjennom årlige handlingsplaner.

7. Momenter for videre diskusjon

Reiselivsmeldingen og reiselivsstrategien omhandler mange viktige temaer. Siden reiselivet er en samfunnsgjennomgripende er det likevel flere diskusjoner som ikke kan løses alene i lokale strategier og handlingsplaner. Løsningene finnes i spennet mellom næringen, lokalbefolkningen, kommunen som tilrettelegger, samfunnsutvikler og myndighetsutøver, andre forvaltningsnivåer og aktører. Dersom reiselivets potensial for vekst, verdiskaping og samfunnsutvikling skal tas på alvor, er det nødvendig at flere diskusjoner videreføres i tiden fremover. Vi vil spesielt peke på:

- Hva er ønsket reiselivsutvikling for Tromsø, jamfør scenarioene beskrevet i Reiselivsmeldingen?
- Hvordan sikrer vi finansiering til etablering, drift og vedlikehold av fellesgoder? Gjør sterk vekst at turist-/miljøskatt er aktuelt, etter prinsippet «bruker betaler»?
- Hvordan sikrer vi at intensjonen med allemannsretten videreføres?

Disse diskusjonene vil blant annet følges opp gjennom faste møter med Tromsø kommune, reiselivsnæringen og andre relevante aktører.

8. Litteratur og referanser

Andre reiselivsstrategier

City of Reykjavik 2011. *A City for All Seasons*.

Hawaii Tourism Authority 2016. *Hawaii Tourism Authority, Five-Year Strategic Plan 2016*.

Wonderful Copenhagen 2017. *The End of Tourism as We Know It*.

Bøker

Chen, Joseph S. og Prebensen, Nina K. 2017. *Contemporary Geographies of Leisure, Tourism and Mobility. Nature Tourism*.

Stortingsmeldinger

Meld. St. 19 (2016 – 2017): «Opplev Norge – unikt og eventyrlig»; 2017.

Rapporter, publikasjoner og nettsider

Hurtigruten 2017. *Livsnerven* [Online]. Tilgjengelig på

https://www.hurtigruten.no/globalassets/local/nordic/katalog/hr_ringvirkningsbrosjyre_20x20cm.pdf. Sist besøkt 15.08.2018.

Menon Economics 2016. *Ringvirkninger av Hurtigrutens virksomhet langs norskekysten* [Online].

Tilgjengelig på

https://www.hurtigruten.no/globalassets/local/nordic/katalog/ringvirkning_analyse_av_hurtigruten_sluttrapport.pdf. Sist besøkt 15.08.2018.

Menon Economics 2018. *Økonomiske effekter fra reiselivet i Tromsø*.

NHO Reiseliv 2018. *Løyvefritak for reiselivsbedrifter* [Online]. Tilgjengelig på

<https://www.nhoreiseliv.no/jushjelp-tariff-hms/lover-og-regler-for-drift/loyvefritak-reiselivsbedrifter/>. Sist besøkt 15.08.2018.

Nordnorsk reiseliv 2018. *Verktøykassen «Vår vei til framtida!»* [Online]. Tilgjengelig på

<http://brand.nordnorge.com/vaar-vei-til-fremtiden>. Sist besøkt 15.08.2018.

SSB 2018a. *Reiselivsundersøkelsen «Flere reiser innenlands og utenlands»* [Online]. Tilgjengelig

via <https://www.ssb.no/transport-og-reiseliv/artikler-og-publikasjoner/flere-reiser-innenlands-og-utenlands>. Sist besøkt 13.08.2018.

SSB 2018b. *Reiselivsundersøkelsen «Flere innenlandsreiser i 2017»* [Online]. Tilgjengelig via

<https://www.ssb.no/transport-og-reiseliv/artikler-og-publikasjoner/flere-innenlandsreiser-i-2017>. Sist besøkt 13.08.2018.

Troms fylkestrafikk 2013 til 2017. *Fylkesferd* [Online]. Tilgjengelig via

<https://www.tromskortet.no/sok/category14.html?q=fylkesferd>. Sist besøkt 15.08.2018.

Verdens turismeorganisasjon (UNWTO) 2017: *UNWTO Tourism Highlights 2017 Edition*.

Statistikk

NHO Reiseliv 2017. *Nordnorsk reiselivsstatistikk 2016* [Online]. Tilgjengelig på

http://www.reiselivinord.no/wp-content/uploads/2017/09/Nordnorsk_Reiselivsstatistikk_2016.pdf. Sist besøkt 15.08.2018.

Statistikknett 2018. *Statistikknett reiseliv* [Online]. Tilgjengelig på

<http://www.statistikknett.no/>. Sist besøkt 15.08.2018.

Øvrig statistikk, tallmateriale og informasjon

Statistikk, tallmateriale og informasjon er også gjort tilgjengelig av:

- Avinor
- Bilutleienæring en i Tromsø
- Drosjenæringen i Tromsø
- Finn.no
- NHO Reiseliv
- Statens vegvesen
- Troms fylkeskommune
- Tromsø Havn
- Visit Tromsø

9. Oversikt over tabeller og figurer

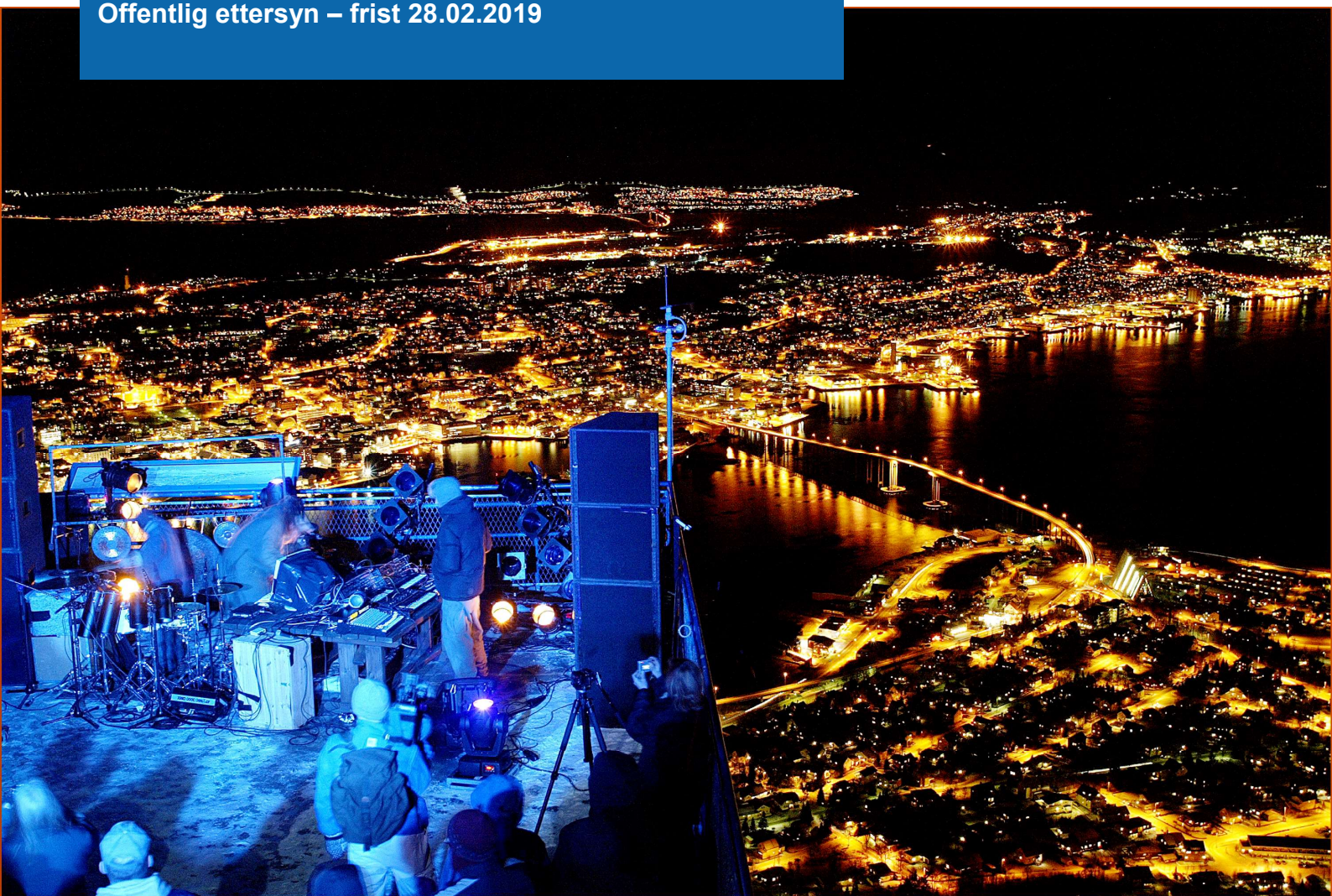
9.1. Tabeller

Tabell 1 Utdrag av SWOT-analyse for Tromsø.	7
--	---

Reiselivsmelding for Tromsø kommune

Vedlegg 1 til Tromsø kommunes reiselivsstrategi
Offentlig ettersyn – frist 28.02.2019

Innhold

1. Tromsø og reiselivet – en introduksjon	3
2. Reiselivsnæringen – fra fiksjon til fakta	5
2.1. Forankring – prosess	5
2.2. Forankring – statistikk og sentrale dokumenter	5
2.3. Forankring – omtale av reiseliv i kommunalt planverk	6
3. Utviklingstrekk som endrer reiselivsnæringen	7
3.1. Globale markedsforhold	7
3.2. Bærekraftig reiseliv	7
3.3. Bærekraftig verdiskaping.....	8
3.4. Globale trender	9
3.5. SWOT-analyse og utfordringsbilder	10
3.6. Hvordan kan Tromsø nyttiggjøre seg utviklingstrekkene?	11
4. Inngangsport og destinasjon	12
4.1. Opplevelsen av lokal tilhørighet.....	13
4.2. Dynamikken i møtet mellom lokale og besøkende	13
5. Potensial for videre vekst	14
5.1. Scenarier for Tromsø	14
6. Tromsø og reiselivet – kildemateriale.....	18
6.1. Reiselivsnæringen.....	19
6.2. Verdiskaping og sysselsetting	20
6.3. Overnatting	21
6.4. Transport	28
6.5. Reiselivsbedrifter	36
7. Litteratur og referanser.....	38
8. Oversikt over tabeller og figurer	39
8.1. Tabeller.....	39
8.2. Figurer	39
8.3. Vedlegg 1 SWOT-analyse.....	40

1. Tromsø og reiselivet – en introduksjon

Det kommer stadig flere besøkende til Tromsø og Tromsøregionen. I 2017 hadde Tromsø 919 152¹ kommersielle gjestedøgn fordelt på hoteller, campingplasser og hyttegrender. Dette gir en årlig økning i gjestedøgn på 8,1 % i perioden 2010 til 2017.² Videre ga det Tromsø en nasjonal markedsandel på 2,8 % og en markedsandel i Troms på 65,5 %. Dersom vi også regner Air-BnB og cruisegjester, befinner rundt 70 % av gjestedøgnene i Troms seg i Tromsø.

I 2017 var 12 % av gjestedøgnene i Tromsø knyttet til kurs og konferanse. 35 % var yrkesreiser, mens 52 % av gjestedøgnene var ferie- og fritidsreiser.

Dersom vi fremskriver den årlige veksten på 8,1 %, vil Tromsø ha 2,65 millioner gjestedøgn i 2030. De globale utviklingstrekkene viser at vi også i fremtiden vil oppleve sterk vekst både fra det norske og det internasjonale reiselivsmarkedet. Tilgjengelighet til markedene med fly og tilstrekkelig overnattingskapasitet er viktige premisser for videre vekst i reiselivet. Nye prosjekter må bidra til å styrke Tromsø som destinasjon. Dette skjer blant annet gjennom et sterkt fokus på kvalitet, mangfold i typer overnattingssteder og redusert byspredning.

Reiselivsnæringen er en relativt ung næring, med noen store, men mange små og mellomstore aktører med relativt lav lønnsomhet. På tross av at næringen samlet sett er arbeidsintensiv med høy verdiskaping, har næringen i mange år har fått liten oppmerksomhet. En viktig del av Tromsø kommunes arbeid med hvordan vi skal møte reiselivsveksten har derfor vært å samle og strukturere tilgjengelig informasjon om reiselivsnæringen i Tromsø. Dette arbeidet har ført til at kommunens arbeid med reiselivet er fordelt på de tre dokumenter. En reiselivsmelding, en reiselivsstrategi og en handlingsplan.

I 2017 kom 65 % av de kommersielle gjestedøgnene fra Norge, mens 35 % kom fra utlandet. Dette betyr at 597 302 av gjestedøgnene i 2017 kom fra det norske markedet, mens 321 850 gjestedøgn var gjester fra utlandet. Av disse (gjestedøgn i parentes) er Tyskland (48 445), Norden utenom Norge (41 738), Asia inkludert Kina, Japan og Sør-Korea (39 117), Storbritannia (35 832), USA (30 430) og andre europeiske land (110 864) de største markedene. Tromsø har fremdeles skuldresesonger vår og høst fra utenlandske markeder. Ettersom det norske markedet er et stort marked for Tromsø, kommer høsten likevel bedre ut målt i antall overnattinger enn våren.

De fleste tilreisende kommer til Tromsø via fly. Tromsø Lufthavn, Langnes har hatt en passasjervekst på 37,4 % i perioden 2010 til 2017, og har nå passert 2 millioner årlige reisende. Flyplassen skal utvides til en kapasitet på 2,8 millioner passasjerer. Utvidelsen skal være ferdig i 2021. Samtidig viser Avinors egne passasjerprognoser at flyplassen vil passere dette passasjertallet allerede i 2027. Tilgjengelighet til markedene gjennom direkte ruter, gode flyforbindelser og kapasitet på flyplassen er viktig for en fremtidig vekst i reiselivet.

Veksten i antall besøkende gjør også at reiselivsnæringen er i vekst og utvikling. Næringen består i dag av en del store aktører, men mest små og mellomstore bedrifter. Næringen er arbeidsintensiv, og har i mange år vært preget av svak lønnsomhet. I takt med økt lønnsomhet ser vi også en økt profesjonalisering og langsiktighet i næringen. Mens Visit Tromsøregionen hadde fem aktivitetsleverandører som leverte ni forskjellige produkter i 2005/2006, hadde tallet økt til 72 selskaper og 145 produkter i 2015/2016.

---

¹ Alle tallene er hentet fra analysen i kapittel 6.

² AirBnB, private hytter, samt gjester på cruise og Hurtigruten kommer i tillegg. Tromsø hadde i 2017 rundt 35 000 overnattinger på AirBnB. Dette gjør at den reelle veksten derfor er over 8,1 %. 8,1 % er likevel brukt, da det er kommersielle gjestedøgn på hoteller, campingplasser og hyttegrender som benyttes i statistikk fra SSB.

Tall fra Menon Economics viser at de tilreisendes forbruk var på cirka 2,3 milliarder kroner i 2017. Av dette utgjorde mer enn 1,2 milliarder kroner lokal verdiskaping fordelt på direkte kjøp (820 millioner kroner) og verdiskaping hos underleverandører (350 millioner kroner). Omregnet til dagsbeløp tilsvarer de tilreisendes forbruk cirka 6,3 millioner kroner per dag. Det gir en daglig verdiskaping på 3,28 millioner kroner. Basert på regionale forholdstall mellom omsetning og antall ansatte har Menon Economics beregnet at reiselivssomsetningen bidrar til å sysselsatte rundt 2 600 personer i regionen. Dette tilsvarer omtrent 10 % av alle sysselsatte i regnskapspliktige foretak i Tromsø.

Samtidig som veksten bidrar til økt verdiskaping og sysselsetting lokalt, ser vi også utfordringer. Som i andre vekstnæringer har vi også sett en økning i antallet useriøse aktører og aktører som kun er tilstede i høysesongene. Vi ser også diskusjoner knyttet til hvem som bruker, drifter og finansierer fellesgoder. Dette kan gi grobunn for uheldig en avstand mellom de lokale og de tilreisende.

Til tross for mulige negative sider, har reiselivet mange positive og samfunnsutviklende trekk. De tilreisende bidrar med et «utenfrablikk» som bidrar til en større forståelse av oss selv, våre verdier og våre fortrinn. Reiselivet bidrar til lokal verdiskaping og sysselsetting. Det er en næring som sysselsetter mange unge (33 % av de sysselsatte under 24 år) og hvor det er mange sysselsatte med utenlandsk bakgrunn (41 % av de sysselsatte). Videre er det en næring som skaper arbeidsplasser ute i regionen. I tillegg ser vi at de tilreisende vil oppleve en «lokal tilhørighet» der de ønsker å være en del av destinasjonen. Dette gjør at vi gjennom å «planlegge for de lokale og dimensjonere for de besøkende» skaper vann-vinn-situasjoner som kommer innbyggerne og de besøkende til gode.

En konsekvens av disse to ytterpunktene er at reiselivet er en næring som i sin natur både har mulighet til å svekke og styrke en destinasjon. Reiselivet er en samfunnsgjennomgripende næring, og vi mener en god tilnærming gjør at vi også i fremtiden vil oppleve at reiselivet bidrar positivt til å videreutvikle Tromsøregionen som et godt sted å bo og besøke.

For å få til dette skal vi kombinere kortsiktede behov med langsiktige løsninger. Reiselivsstrategien har i tillegg til å fokusere på verdiskaping og miljø, også et sterkt fokus på de sosiale og kulturelle sidene av bærekraftbegrepet. Gjennom å planlegge for de lokale og dimensjonere for de besøkende, skal reiselivsnæringen bidra til å styrke Tromsø og regionen som samfunn.

2. Reiselivsnæringen – fra fiksjon til fakta

Reiselivsnæringen er en næring i sterk vekst. Samtidig er det en relativt ung næring, med mange små og mellomstore aktører med lav lønnsomhet. På tross av at næringen samlet sett er arbeidsintensiv med høy verdiskaping, har næringen i mange år har fått liten oppmerksomhet. Konsekvenser av dette ser vi blant annet gjennom at reiselivet i for liten grad har vært en del av kommunal planlegging, at statistikk- og kunnskapsgrunnlag er mangelfull, og at mange av diskusjonene rundt reiselivsnæringen ikke er basert på fakta.

Videre har vi erfart at ulike kilder har ulike måter å bearbeide statistikken på. Dette gjør at tall ikke er direkte sammenlignbare på tvers av ulike kilder. Dette til tross for at hver kilde i seg selv oppgir tall som er sammenlignbare over tid. Dette ser vi for eksempel ved at Menon Economics anvender en strengere definisjon av reiselivsnæringen enn hva SSB opererer med.

En viktig del av Tromsø kommunes arbeid med hvordan vi skal møte reiselivsveksten har derfor vært å samle og strukturere tilgjengelig informasjon om reiselivsnæringen i Tromsø.

Dette arbeidet har ført til at kommunens arbeid med reiselivet er fordelt på de tre dokumenter. En reiselivsmelding, en reiselivsstrategi og en handlingsplan.

Reiselivsmeldingen, som du leser nå, er et kunnskapsgrunnlag som har til hensikt å gi en særskilt orientering om reiselivsnæringen i Tromsø. Herunder en beskrivelse av den siste tids utvikling, og skissering av muligheter og utfordringer som reiselivsnæringen står overfor. Reiselivsmeldingen går ikke inn på mål, strategier eller tiltak.

Mål og strategier følges opp i reiselivsstrategien. Reiselivsstrategien bygger på reiselivsmeldingen, og har til hensikt å tydeligere definere formål basert på en utfordringsbeskrivelse. Som navnet tilsier skal reiselivstrategien vise hvilke satsingsområder som prioriteres, og hvilke strategier som følges videre. Til slutt vil det utarbeides en handlingsplan som inneholder tiltak for oppfølging av reiselivsstrategien. Reiselivsstrategien lages for en periode på fire år, mens handlingsplanen rulleres årlig.

Formålet med de tre dokumentene er å utarbeide en helhetlig forståelse av reiselivsnæringens potensial for vekst, hvilke muligheter og utfordringer det gir, og hvilke grep som kan tas for å sikre økt verdiskaping i reiselivsnæringen samtidig som vi skaper vinn-vinnsituasjoner hvor reiselivsveksten også fører til ønsket samfunnsutvikling.

2.1. Forankring – prosess

For å sikre en helhetlig tilnærming til arbeidet har det vært nødvendig å sette av tid til gode prosesser og forankring hos relevante virksomheter, prosjekter og myndigheter.

Reiselivsmeldingen, reiselivsstrategien og handlingsplanen er derfor utarbeidet i tett samarbeid Visit Tromsø. Som del av involveringsarbeidet er det gjennomført to idéverksteder, og gjennomført én til én-møter med flere virksomheter. Innspill som har kommet frem i prosessen er bearbeidet i dokumentene. De tre dokumentene blir også lagt ut til offentlig ettersyn før den vedtas av Kommunestyret i Tromsø.

2.2. Forankring – statistikk og sentrale dokumenter

Arbeidet benytter seg av tilgjengelig statistikk, informasjon og analyser fra blant annet Statistisk Sentralbyrå, Visit Tromsø, NHO Reiseliv, Nordnorsk Reiseliv, Innovasjon Norge, Meld. St. 19 (2016 – 2017) «Opplev Norge – unikt og eventyrlig» og FNs fagorgan for reiseliv, UNWTO.

Vi har også tatt utgangspunkt i tilsvarende strategier utarbeidet for København, Reykjavik og Hawaii. De tre destinasjonene er valgt fordi de har relativt nye strategier samtidig som de opplever sterk vekst i reiselivet. De har i tillegg egenskaper og utfordringer som er relevant for Tromsø.

København har tatt et aktivt steg bort fra begrepet «turist» til begreper som «besøkende og reisende». De har identifisert en rekke utviklingstrekk som viser de store endringene i reiselivsnæringen, blant annet fokuset på lokal tilhørighet.

Reykjavik kombinerer som Tromsø en nærhet mellom natur og urbanitet. Gjennom sin strategi utforsker de verdiskapingspotensialet som ligger i koblingen mellom natur og urbanitet.

Hawaii har som oss lang reisevei til markedet, noe som gjør at både pris og tid er en del av kostnaden som de besøkende legger til grunn for vurdering av kvalitet. Reiselivet er en viktig næring på Hawaii, og øygruppas natur og urbefolkningens kultur er en viktig del av opplevelsen for de reisende. Hawaii mener en bærekraftig forvaltning, på innbyggernes premisser, gjør at reiselivet kan bidra til verdiskaping og samtidig styrke destinasjonens integritet.

2.3. Forankring – omtale av reiseliv i kommunalt planverk

Å utarbeide en reiselivsstrategi er et av tiltakene i «Strategisk næringsplan. Gjennomføringsstrategi 2017 – 2020». Videre er bærekraftig reiselivsutvikling et viktig satsingspunkt i «Regional næringsplan for Tromsøregionen 2018 – 2022». Regional næringsplan er en overordnet strategisk plan for kommunene Balsfjord, Karlsøy, Lyngen, Storfjord og Tromsø.

Kommunedelplan for kultur (2017 – 2020) fremholder at bruk av kunst og kultur er viktige virkemidler for å skape en attraktiv by for tilreisende og reiselivsnæringen. Kulturplanen omhandler flere satsinger som også er viktig for Tromsø som reiselivsdestinasjon. Eksempelvis kunst i offentlige rom, byens mange festivaler, byens mange kulturscener, kunstutstillinger, samisk kunst og kultur, samt bevaring og formidling av kulturminner og lokalhistorien.

Reiseliv er også definert som en av næringene som har potensial til økt verdiskaping og sysselsetting i eksportorienterte virksomheter i Kommuneplanens samfunnsdel (KPS). KPS har følgende hovedmål:

- Skape grunnlag for en offensiv næringsutvikling og vekst i kommunen.
- Kommunens sterke vekst skal møtes på en mest mulig bærekraftig og miljøvennlig måte, med infrastruktur som er robust mot de forventede klimaendringene.
- Tromsø kommune vil videreutvikle helse- og omsorgssektoren med sikte på god kvalitet og framtidsrettet struktur.
- Tromsø kommune skal være en god kommune å vokse opp i for alle barn og unge.

Som ledd i å utvikle en mer bærekraftig reiselivsnæring har også Kommunestyret i sak 267/17 vedtatt at Tromsø kommune ønsker å utvikle Tromsø som et bærekraftig reisemål. Kommunen deltar sammen med Visit Tromsø i prosjektet «Tromsø som bærekraftig reisemål». Som del av dette arbeidet skal det utarbeides en reisemålsstrategi som er tilpasset reisemålets størrelse og utvikling.

Reiselivsstrategien er Tromsø kommunes strategiske dokument i arbeidet med å utvikle Tromsø som bærekraftig reisemål.

3. Utviklingstrekk som endrer reiselivsnæringen

Reiselivsnæringen er en næring i sterk vekst. Endringen skyldes ikke bare økt volum, men kommer også som følge av teknologisk utvikling, en generell individualisering i samfunnet, og en endring i folks syn på bærekraft og etikk.

3.1. Globale markedsforhold

Meld. St. 19 «Opplev Norge – unikt og eventyrlig» peker på at ulike faktorer vil påvirke de globale markedsforholdene. Dette omfatter blant annet:

- **Internasjonal politikk og økonomi:** Videre vekst i internasjonalt reiseliv forutsetter politisk stabilitet og politisk oppgang. De siste tiårene har det vært en sterk økonomisk vekst i nye markeder, særlig i Asia. Det har gitt norsk reiseliv en ny og stor kundegruppe som forventes å vokse videre det neste tiåret. Ifølge estimater fra OECD kan middelklassen i Asia ventes å vokse fra om lag 600 mill. mennesker i 2009 til 1,7 mrd. i 2020 og 3,2 mrd. i 2030. Det betyr at 66 pst. av verdens middelklasse kan være asiatisk i 2030, mens halvparten av middelklassen i dag bor i USA og Europa
- **Demografi – flere eldre og flere enslige:** Befolkningen i verden er aldrende, og det er stadig flere eldre reisende. Denne utviklingen forventes å skape et større behov for tilrettelegging, både når det gjelder infrastruktur og aktiviteter. I tillegg vil det påvirke turistenes ønske om ferieform og ferieinnhold. Befolkningen i vestlige land går også i retning av flere enslige og mindre husholdninger i alle aldersgrupper, mange uten barn. Også disse gruppene drar på kortere og hyppigere reiser enn gjennomsnittet.
- **Urbanisering og endret bosettingsmønster:** Den globale trenden er at flere bor i by og tettsteder. Dette kan ha store konsekvenser for reiselivsnæringen, fordi store deler av det norske reiselivsproduktet er knyttet til aktiviteter i naturen og et kulturlandskap preget av landbruk og bosetting. Urbaniseringen i Norge kan påvirke ønskene til potensielle reisende, men om det vil øke eller redusere etterspørselen etter naturbaserte opplevelser er usikkert. Tilbudet av kultur og opplevelser vil i alle tilfeller kunne vokse som følge av tettere befolkning i norske byer.
- **Digitalisering og ny teknologi:** Nye verktøy som internett, smarttelefoner, stordata, elektroniske betalingsløsninger og sosiale medier har endret måten vi oppdager nye reisemål, hvordan vi bestiller reiser, hvordan vi finner frem på nye reisemål, hvordan vi bor mens vi er på reise, hvordan vi velger ut opplevelser og hvordan vi deler minnene fra reisene vi fortsatt er på.
- **Bærekraft:** Naturen er fremdeles den viktigste grunnen til at turister velger Norge som reisemål. Likevel er det summen av inntrykkene fra naturen, kulturen, opplevelser i levende bygder, byer og lokalsamfunn, som gir en god reiselivsopplevelse. For at Norge skal være et bærekraftig reisemål, må alle aktørene i norsk reiseliv tenke og handle langsiktig. En næring i vekst setter krav til en besøksforvaltning som ivaretar naturområder, lokalsamfunn og andre ressurser. Økte besøkstall gir behov for god tilrettelegging, også med tanke på sikkerhet for de besøkende.

3.2. Bærekraftig reiseliv

Meld. St. 19 slår fast at bærekraft må ligge til grunn for videre utvikling av reiselivsnæringen. Regjeringen fremholder at næringen må ta ansvar for å forvalte sine ressurser i et langsiktig perspektiv.

FNs fagorganisasjon for reiseliv (UNWTO) definerer bærekraftig reiseliv gjennom tre hovedmål. Dette er (i) bevaring av natur, kultur og miljø, (ii) styrking av sosiale verdier og (iii) økonomisk levedyktighet. Bærekraftig reiseliv kan på bakgrunn av dette defineres som «reiseliv som fullt ut tar hensyn til nåværende og fremtidig økonomisk, sosial og miljømessig påvirkning, adresserer behovet til besøkende, næringen, miljøet og vertssamfunnene». I praksis betyr dette at bærekraftig reiseliv skal:

- Ha optimal bruk av de miljømessige ressursene som utgjør hovedelementene i reiselivs-utviklingen, ivareta de økologiske prosessene og bidra til å ta vare på naturarv og biodiversitet.
- Respektere sosiokulturell autentisitet hos vertssamfunnene, ta vare på deres bygde og levende kulturarv og tradisjonelle verdier, samt bidra til interkulturell forståelse og toleranse.
- Bidra til levedyktige og langsiktige økonomiske strukturer som bidrar til sosioøkonomiske gevinster fordeles på en rettferdig måte til alle interessenter. Dette inkluderer trygge ansettelsesforhold, inntektsmuligheter og sosiale tjenester til vertssamfunn, og bidra til fjerning av fattigdom.

Vi ser dermed at det er en sterk sammenheng mellom hvordan FNs fagorganisasjon for reiseliv definerer bærekraftig reiseliv og FNs bærekraftsmål. Målene ble vedtatt i 2015. Med utgangspunkt i de tre dimensjonene for bærekraftig utvikling – klima og miljø, økonomi og sosiale forhold – omhandler bærekraftsmålene globale utfordringer som fattigdom, ulikhet, klima, miljømessig degradering, velstand, fred og rettferdighet.

Bærekraftsmålene består av 17 hovedmål og 169 delmål. Målene er sammenkoblet for å hindre at ingen skal utelates. Dette gjør også at måloppnåelse på et mål også vil virke positivt på andre mål.

Figur 1 FNs bærekraftsmål.

3.3. Bærekraftig verdiskaping

Bærekraftig utvikling på lokalt nivå kan operasjonaliseres gjennom *bærekraftig verdiskaping*. Denne tilnærmingen er et verktøy hvor man arbeide strategisk for å se de ulike formene for verdiskaping i sammenheng, og på den måten styrke bærekraften lokalt. En viktig premisse for den bærekraftige verdiskapingen er at én form for verdiskaping ikke skal gå på bekostning av en annen, eller bidra til å svekke den totale verdiskapingen.

- **Miljømessig verdiskaping:** innebærer at de miljømessige verdiene utvikles slik at kulturarven og naturmangfoldet sikres. Dette gjøres ved å god helhetlig planlegging og forvaltning av det fysiske miljø, istandsetting, tilrettelegging, gjenbruk og god ressursforvaltning.

- **Kulturell verdiskaping:** innebærer økt kunnskap og bevissthet om lokal kultur- og naturarv, særpreg, tradisjoner, historiefortelling og symboler som gir grunnlag for formidling og utvikling av identitet og stolthet.
- **Sosial verdiskaping:** innebærer utvikling av felles forståelse, engasjement, tillit og tilhørighet som oppstår gjennom samarbeid, samhandling, dugnad, frivillig arbeid, fellesskap og nettverk.
- **Økonomisk verdiskaping:** innebærer økt lønnsomhet gjennom produksjon og salg av varer og tjenester og økt sysselsetting for lokalsamfunnet, for eksempel som følge av innovasjon, merkevare- og omdømmebygging.

Selv om reiselivet kan være bærekraftig i en lokal kontekst er det relevant å stille spørsmål med om dagens reise mønster er bærekraftig i en global kontekst. Det er i dag lite som tyder på at vi i en stadig mer global verden også blir mer stedbunden. Dette betyr at vi også kommer til å reise i fremtiden. Hvor miljøvennlig reiselivsnæringen er i fremtiden vil blant annet avhenge av teknologiutviklingen innenfor fly, skip og tog. Her skjer det allerede mye gjennom utvikling av elektrisk drevne motorer og batteripakker, hydrogen og lignende.

Et annet moment er at nettopp fordi de globale klimaendringene vises først i Arktis, så er vi en interessant destinasjon å besøke. Når stadig flere av verdens innbyggere bor i byer, så blir vi også i større grad «koblet av» naturen og miljøet. Paradokset er derfor at Tromsø med sine forbindelser til verden, urbane kvaliteter og umiddelbare nærhet til naturen har potensial til å være en «koblingsarena» hvor vi gjennom å formidle kunnskap om Arktis, havstrømmenes betydning for spredning av forurensing, klimaendringer med mer, gjør at de reisende tar med seg hjem en økt forståelse av vår region, men også hvordan de i egen hverdag kan bidra til en mer bærekraftig verden.

3.4. Globale trender

I tillegg til globale markedsforhold er det også en rekke trender som påvirker reiselivets utvikling. Trendene omfatter blant annet:

- a) **Opplevelsen av lokal tilhørighet:** Dagens reisende ønsker å delta og være en del av destinasjonen. De ønsker å være en del av det som gjør destinasjonen unik. Opplevelsene utløser reiselyst og betalingsvilje, og det er opplevelsene som først og fremst utgjør et reisemåls attraktivitet. Kompetanse på å lage gode opplevelser og forstå mekanismene bak, er derfor viktig.
- b) **De lokale utgjør destinasjonen:** De lokale er en av hovedattraksjonene ved destinasjonen. Dette fordi det er de lokale som skaper den følelsesmessige og personlige koblingen til destinasjonen. Balanse, etikk og mening er i ferd med å bli viktige elementer i kvalitetsoppfattelsen. Hvordan vi tar vare på Tromsø og regionen gjenspeiler seg i opplevelsen og adferden til de besøkende.
- c) **Merkevarebygging handler om relasjoner:** Sosiale medier gjør at informasjon skapes av alle, samtidig som informasjonen også er tilgjengelig for alle. Dette betyr at vi må tilrettelegge for deling av gode historier og bra kundeprat. Det er historiefortellingene fra de lokale og besøkende som er destinasjonens fremste ambassadører.
- d) **De reisende er alle typer mennesker:** Dagens reisende er individer og mikrosegmenter. Hver og en har sin egen motivasjon for å reise, sin egen kultur og måte å forholde seg til andre på. Sosiale medier og ny teknologi gjør det lettere å treffe den enkeltreisendes ønsker og behov, med de ringvirkninger det har for mer fornøyde besøkende og økt verdiskaping. Reiselivsnæringen går derfor fra produktfokus til kundefokus.

Trendene går i retning av økt oppmerksomhet rundt det lokale og ønsket om å oppleve lokal tilhørighet. De lokale blir derfor en stadig viktigere del av reiseopplevelsen. Fremtidig vekst av-

henger derfor av at vi evner å skape vinn-vinn-situasjoner hvor de lokale opplever at reiselivsveksten bidrar til lokal verdiskaping langs de fire dimensjonene kulturell, sosial, miljømessig og økonomisk.

Videre ser vi at digitalisering gjør at markedsføringen endrer seg til i større grad baserer seg på anbefalinger fra venner og familie i sosiale medier. Muligheten til å gi umiddelbare og ærlige reaksjoner gjennom sosiale medier gjør at destinasjonens attraktivitet er avhengig av en god balanse mellom de tilreisendes forventninger og den kvaliteten som leveres.

3.5. SWOT-analyse og utfordringsbilder

Som en del av arbeidsverkstedet med reiselivsnæringen er ble det gjennomført en SWOT-analyse som tar for seg styrker, svakheter, trusler og muligheter for Tromsø som destinasjon. Funnene fra SWOT-analysen er oppsummert av Visit Tromsø og er vedlagt reiselivsmeldingen. Viktige innspill fra analysen er oppsummert i Tabell 1.

<p style="text-align: center;">Styrker</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tilgjengelighet - Tetthet mellom urban by og ekstrem villmark - Opplevelser-, kultur og arrangementsdestinasjon - Trygt 	<p style="text-align: center;">Svakheter</p> <ul style="list-style-type: none"> - Mangel på kvalitetssystemer og sertifisering - Store sesongvariasjoner - Mangelfull organisering og useriøse aktører - Kapasitet på hotell og flyplass
<p style="text-align: center;">Muligheter</p> <ul style="list-style-type: none"> - Arktisk hovedstad bidra til posisjonering - Historiefortelling - Bærekraftig utvikling av og med regionen - Potensial for ytterligere produktutvikling 	<p style="text-align: center;">Trusler</p> <ul style="list-style-type: none"> - Må bygge en by for de som bor her og ikke de tilreisende - Useriøse aktører - Sårbar natur - Konkurransen med andre destinasjoner

Tabell 1 Utdrag av SWOT-analyse for Tromsø.

Analysen viser at Tromsøs styrker som destinasjon er knyttet til at destinasjonen er tilgjengelig og mulig å komme til på en hensiktsmessig måte. Samtidig viser den at kapasiteten både på byens hoteller og flyplassen kan svekke Tromsøs posisjon som destinasjon over tid.

SWOT-analysen viser også at nærheten mellom byens kvaliteter og ekstrem villmark er en viktig kvalitet for Tromsø. I dag er natur og nordlys ofte en viktig grunn til at gjestene kommer hit. Det betyr at vi kan utvikle en ny dimensjon av reiselivet gjennom å også fokusere på de urbane kvalitetene som dagens reisende etterspør.

Besøksveksten fører også til økt bruk av naturen. Dette kan i enkelte områder være skadelig for naturen. Det vil derfor være viktig å få på plass en mer helhetlig planlegging som i større grad ivaretar arealbruk og en sterkere besøksforvaltning. Etablering av kvalitetssystemer og sertifiseringsordninger kunne bidra til profesjonalisering av næringen.

Videre viser analysen at vi fortsatt har sesongvariasjoner. Med tanke på videre vekst er det derfor naturlig å se på mulighetene for å øke antallet besøkende i skuldresesongene. Dette vil også gi en bedre utnyttelse av eksisterende infrastruktur.

Det er også pekt på som en mulig trussel at vi bygger byen for de tilreisende og ikke for de fastboende. Dette er den reelle trussel fordi det skaper en avstand mellom de fastboende og de som besøker Tromsø, men også fordi det bryter med de globale trendene om at de besøkende søker

«lokal tilhørighet». Tromsø opplever også en sterk befolkningsvekst. Dersom denne skal fortsette er det avgjørende at kommunen ikke bare er attraktiv å besøke, men også attraktiv å bo i. Dette betyr at vi med å tilrettelegge for de lokale og dimensjonere for de besøkende skaper et samfunn som innbyggerne har tilhørighet til, og som derfor også er interessant å besøke over tid.

Analysen viser også at Tromsø som destinasjon har store muligheter for ytterligere vekst. På den ene siden gir den økte interessen for Arktis og Tromsø sin posisjon som Arktisk hovedstad at Tromsøs internasjonale posisjon som interessant destinasjon øker. Gjennom en bedre samhandling med omlandet og utvikling av egen historiefortelling, har vi potensial for ytterligere produktutvikling.

3.6. Hvordan kan Tromsø nyttiggjøre seg utviklingstrekkene?

For Tromsø gir de globale utviklingstrekkene en rekke positive muligheter. Ser vi på de besøkende sitt ønske om midlertidig lokal tilhørighet, så handler det om opplevelsen av å være en del av destinasjonen de besøker. Det igjen gjør at vi må utvikle Tromsø på innbyggernes premisser. Det er i det lange løp dette som tiltrekker reisende til Tromsø. Dette er igjen positivt for lokalbefolkningen. Vi kan dermed etablere vinn-vinn-situasjoner der volumene i reiselivsnæringen bidrar til å realisere nye fellesgoder som kommer lokalbefolkningen til gode samtidig som vi trefter etterspørselen i markedet.

4. Inngangsport og destinasjon

Tromsø er både en destinasjon og en inngangsport til vår region. Dette er en funksjon vi skal forvalte med respekt, men også utfordre og videreutvikle til det beste for en bærekraftig reiselivs-utvikling i hele regionen.

Gjennom historien har Tromsø hatt en større funksjon enn byen selv. Byen har hatt institusjoner og infrastruktur som har vært viktig for både regionen og landsdelen. Fra lærerutdanning, værvarsling og museum, til sykehus og universitet i nyere tid. Byen har en flyplass som betjener et stort omland. I dag er Tromsø også vertsby for Arktisk Råds permanente sekretariat og for Arktisk økonomisk råd.

Som en sentral havneby har Tromsø alltid vært vertskap, og tatt imot besøkende fra nær og fjern. Vi har utviklet en tolerant by med en stor samisk befolkning og innbyggere fra mer enn 140 ulike nasjoner. Summen av Tromsøs innbyggere, historie og kulturtilbud, forskningsmiljøer og næringsliv, gjør at Tromsø har en særegen intensitet og dynamikk.

Et av Tromsøs sterkeste fortrinn er at byen alltid har vært lett å koble seg til. Lokal tilhørighet, inkludering og toleranse er ikke et spørsmål om hvor man er fra, men hvor man hører til. Opplevelsen av at Tromsø er en by hvor du hører til, gjør at mange den dag i dag opplever Tromsø som sin by.

Tromsøs som destinasjon har også i styrke gjennom byen med sin urbanitet og den umiddelbare nærheten til spektakulær natur. Byen kombinerer en bærekraftig tradisjon nært knyttet til naturen, med moderne kunnskap, teknologi og urbanitet. Skal Tromsø være en reel Arktisk hovedstad må byens funksjon overfor omlandet forvaltes med respekt, samtidig som vi utfordrer og videreutvikler Tromsøs styrker til det beste for en bærekraftig reiselivsutvikling og besøksforvaltning i hele regionen.

Koblingen av natur med det urbane gjør at Tromsø som destinasjon garanterer for en viss kvalitet og diversitet som gjør at vi dekker mange ulike behov for beboere og besøkende. De urbane opplevelsene supplerer det sterke natur- og opplevelsestilbudet som allerede er etablert i regionen. Det er derfor et potensial i å utvikle Tromsø som «storbydestinasjon» på linje med for eksempel Reykjavik og København.

Kombinasjonen av natur, urbanitet og kunnskap gir også mulighet til å gi de besøkende mer kunnskap om vår levemåte. Ved at de besøkende kobles til destinasjonen gjennom kunnskap eller en fysisk handling, som for eksempel at vi tar søppel med tilbake fra naturen etter tur, eller plukking av plast fra havet, blir den besøkende sterkere knyttet til destinasjonen. Undersøkelser viser at dette også øker sannsynligheten for gjenkjøp og ytterligere verdiskaping. Dette fremgår blant annet av Figur 2 hentet fra «Co-Creation in Tourist Experiences» (Chen og Prebensen, 2017)

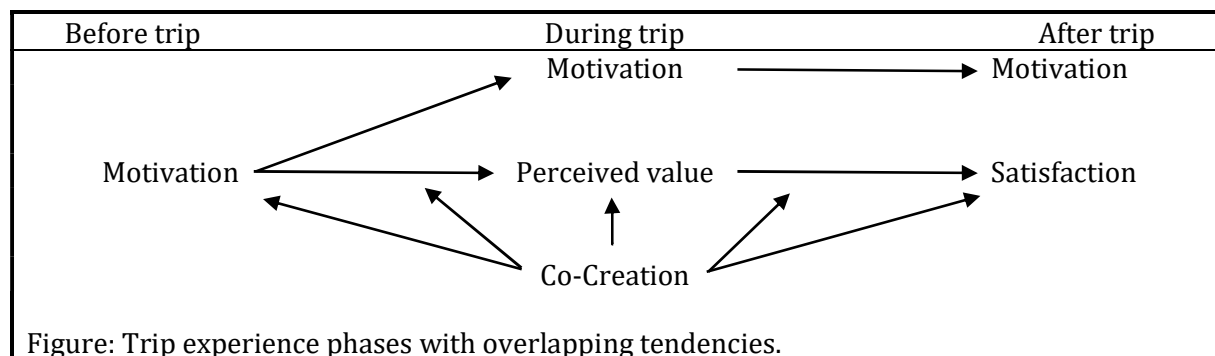

Figure: Trip experience phases with overlapping tendencies.

Figur 2 Figuren viser de ulike fasene av reiseopplevelsen og hvordan aktiv deltagelse både påvirker motivasjon i forkant av reisen og hvor fornøyd man er i etterkant av opplevelsen. Kilde: Chen og Prebensen, 2017.

Infrastrukturen i Tromsø, med sine muligheter og begrensninger, gir også ringvirkninger utenfor kommunegrensene. Mange reiselivsaktører er i dag etablert i Tromsø, men nyttiggjør også mulighetene som omlandskommunene gir for sin virksomhet. Dette gjør at Tromsø har en dobbeltfunksjon – byen er både en inngangsport til vår region og en destinasjon i seg selv.

4.1. Opplevelsen av lokal tilhørighet

Opplevelsen av at Tromsø er en by hvor man hører til og som det er lett å koble seg på, er en viktig forklaring på hvorfor Tromsø er en attraktiv by å bo i. Det er også viktige ingredienser for å styrke oss som bærekraftig destinasjon. Dagens reisende ønsker å ta del i, og oppleve det som gjør destinasjonen unik. Gjennom deling og samhandling med lokale aktører opplever de reisende en større tilhørighet til destinasjonen og har på den måten en bedre opplevelse enn om de kun «observerer» de lokale.

For oss som bor i Tromsø og regionen vil det å gi en ektefølt opplevelse av lokal tilhørighet gjøre at vi formidler vår identitet og historie på våre premisser, samtidig som vi tar eierskap til reiselivsnæringen, og bygger ned barriere mellom «oss og dem». Fokuset på lokal tilhørighet gjør Tromsø til en bedre by for oss som bor her, de som flytter hit og de som kommer på besøk.

Lokal tilhørighet er også svært positivt for planlegging og dimensjonering av nye arealer, infrastruktur og aktiviteter. Ved å se på lokale og tilreisende i sammenheng, vil de lokale få et bedre tilbud enn om vi planlegger for lokale og besøkende som to adskilte grupper. Dette ser vi blant annet i forhold til antall direkteruter til utlandet, hvor innbyggerne i Tromsøregionen har nytte av rutene, samtidig som rutenes økonomi bæres av besøkende. I fremtiden skal vi planlegge for de lokale og dimensjonere for de besøkende.

Opplevelsen av lokal tilhørighet har også en kommersiell side med rom for ytterligere verdiskaping. Opplevelsen av det lokale og særegne har en stor verdi, og kan videreutvikles. Eksempelvis gjennom lokal og nordisk design, lokal mat og andre kvalitetsprodukter.

4.2. Dynamikken i møtet mellom lokale og besøkende

De besøkende bidrar også med et verdifullt utenfrablakk på vår by og region. Utenfrablikket gir en større forståelse av oss selv, våre verdier og våre fortrinn. Markedsføring av destinasjonen skjer i stor grad gjennom de lokale og besøkendes bildebruk og historiefortelling i sosiale medier.

Dette bidrar til å gi ny og økende verdi til fenomener og produkter som er en del av vår identitet. Eksempelvis har den lokale interessen for nordlysfotografering, randonee med mer, styrket seg markant samtidig som besøkende har etterspurt denne aktiviteten. Den lokale interessen for lokalmat har økt, samtidig som flere og flere reisende er interessert i disse produktene. Eierskapet til vår egen historiefortelling øker når både vi som bor i regionen og de som besøker oss ser verdiene av hva vi som region tilbyr verden og de som besøker oss.

5. Potensial for videre vekst

I Meld. St. 19 «Opplev Norge – unikt og eventyrlig» skriver regjeringen at den globale veksten i antall internasjonale reiser vil fortsette frem mot 2030. Prognoser fra FNs reiselivsorganisasjon UNWTO tilsier at Nord- og Vest-Europa vil oppleve en vekst på 1,8 % årlig. Dette betyr at Nord- og Vest-Europas markedsandel globalt vil falle fra 6,1 % i 2010 til 4,5 % av internasjonale ankomster i 2030.

Hvis Norge skal beholde sin internasjonale markedsandel frem mot 2030, vil det innebære en betydelig økning i antall innreiser og en tilsvarende økning i innenlandstrafikk de neste årene.

En oppdatering av tidligere framskrivninger fra UNWTO indikerer at Norge vil kunne få i overkant av 50 millioner gjestedøgn i 2030, mot 33,1 millioner gjestedøgn på hoteller campingplasser og hyttegrender i 2016. Dersom veksten i antall overnattinger blir mer på linje med resten av Nord- og Vest-Europa (1,8 % årlig vekst), vil antall kommersielle gjestedøgn i Norge stige til om lag 40 millioner i 2030.

Meld. St. 19 fremholder at spørsmålet derfor ikke er om norsk reiselivsnæring har et kundegrunnlag fremover, men hvordan Norge og norske reiselivsbedrifter kan og vil posisjonere seg i kampen om morgendagens besøkende.

5.1. Scenarier for Tromsø

Basert på offentlig overnattingsstatistikk for hoteller, campingplasser og hyttegrender er det utarbeidet fem scenarier frem mot 2030. Hensikten med scenarioene er å synliggjøre hva som er mulige utviklingstrekk og vekstpotensial frem mot 2030. Vi ønsker at scenarioene også brukes som grunnlag for å videre diskusjoner om hvilken type destinasjon Tromsø skal være, hvor mange besøkende vi *ønsker* å legge til rette for, hvor mange besøkende vi *kan* legge til rette for på en bærekraftig måte, og så videre.

Alle scenarioene tar utgangspunkt i overnattingsstatistikk for 2016. Det vil si 892 118 kommersielle gjestedøgn. Dette gjøres for å kunne sammenligne med Meld. St. (2016 – 2017) som benytter 2016-tall. Statistikken som benyttes i scenarioene er hentet fra Statistikknett, og gjengis i Tabell 5 og Tabell 6 i kapittel 6.3.

I scenario 1 ser på utviklingen i antall gjestedøgn dersom vi skal beholde vår nasjonale markedsandel fra 2016 på 2,7 %. Også Scenario 2 tar utgangspunkt i den nasjonale markedsandelen. Da beregnet med utgangspunkt i at Tromsøs nasjonale markedsandel har vokst med 0,1 %-poeng per år fra 2010 til 2016. En videreføring av denne veksten frem mot 2030 vil gi en nasjonal markedsandel på 4,1 % i 2030.

Tromsø hadde i perioden 2010 til 2016 en årlig vekst på 8,1 % i antall gjestedøgn. I scenario 3 er denne veksten videreført frem mot 2030. Scenario 4 baserer seg på at Tromsø vil ha den samme veksten som er antatt for Nord- og Vest-Europa frem mot 2030. Det vil si 1,8 % årlig vekst. I scenario 4 er Tromsø sin markedsandel beregnet med utgangspunkt i 40 millioner gjestedøgn, da det er dette antallet gjestedøgn som er aktuelt dersom Norge har 1,8 % årlig vekst. I scenario 1 til 4 er det tatt utgangspunkt i 50 millioner gjestedøgn.

Menon Economics (2018) har beregnet gjennomsnittlig døgnforbruk for ulike kundesegmenter. Gjennomsnittlig forbruk for besøkende fra Norge og utlandet på hotell (yrke, ferie og fritid), camping og private hytter, for sommer og vinter, er kroner 1290. Dette tallet legges til grunn for beregning av omsetning generert per overnatting. Det er her store variasjoner fra et gjennomsnittlig forbruk på 2 800 kroner for yrkesreisende om vinteren til 310 kroner i snitt på private

hytter om vinteren. Det understrekes derfor at beregningene er grove og ment å være illustrerende, snarere enn presise estimater. De viser likefult noe om potensialet knyttet til fremtidig verdiskaping.

Scenario 1 – Stabil markedsandel på 2,7 %

Dersom Tromsø beholder sin nasjonale markedsandel på 2,7 %, tilsvarer dette 1,35 millioner gjestedøgn i 2030. Dette er 457 882 flere gjestedøgn enn i 2016. En økning på 51,3 %.

Dette gir et gjennomsnitt på 3 699 gjester per dag gjennom hele året. Det antas at vinter- og sommersesongen fortsatt vil utgjøre viktige topper for reiselivsnæringen, og følgelig vil det være behov for romkapasitet utover antall besøkende.

Om vi tar utgangspunkt i et rombelegg på 70 % vil det være behov for 5 284 rom i dette scenariet. Første halvår 2017 hadde Tromsø et hotellbelegg på 72,8 %.

En økning i antall gjestedøgn til 1,35 millioner vil øke tilreisendes forbruk øke med 591 millioner 2018-kroner.

Scenario 2 – Fortsatt styrking av markedsandelen

Dersom Tromsøs nasjonale markedsandel fortsetter å vokse med 0,1 %-poeng per år, tilsvarer dette en markedsandel på 4,1 %.

Gitt at det på nasjonalt nivå er 50 millioner gjestedøgn, vil en markedsandel på 4,1 % gi 2,05 millioner gjestedøgn i Tromsø. Dette er 1 157 882 flere gjestedøgn enn i 2017, og dermed en økning på 130 %.

Det gir i gjennomsnitt 5 616 besøkende per dag gjennom hele året. Det antas at vinter- og sommersesongen fortsatt vil utgjøre viktige topper for reiselivsnæringen, og følgelig vil det være behov for romkapasitet utover antall besøkende.

Om vi tar utgangspunkt i et rombelegg på 70 % (72,8 % hotellbelegg i Tromsø første halvår 2017), vil det være behov for 8 023 rom i dette scenariet.

En økning i antall gjestedøgn til 1,35 millioner vil tilreisendes forbruk øke med 1,49 milliarder 2018-kroner.

Scenario 3 – Videreføring av dagens veksttakt

Tromsø har i perioden 2010 til 2016 hatt en gjennomsnittlig årlig vekst på 8,1 % i antall overnattinger. Dersom denne veksten fortsetter frem mot 2030 tilsvarer det 2,65 millioner gjestedøgn. Dette er 1 762 378 flere gjestedøgn enn i 2016, og en økning på 197,5 %. Det vil gi Tromsø en nasjonal markedsandel på 5,3 %.

Dette gir et gjennomsnitt på 7 273 gjester per dag gjennom hele året. Det antas at vinter- og sommersesongen fortsatt vil utgjøre viktige topper for reiselivsnæringen, og følgelig vil det være behov for romkapasitet utover antall besøkende.

Om vi tar utgangspunkt i et rombelegg på 70 % (72,8 % hotellbelegg i Tromsø første halvår 2017), vil det være behov for 10 389 rom i dette scenariet.

En økning i antall gjestedøgn til 2,65 millioner vil øke tilreisendes forbruk øke med 2,27 milliarder 2018-kroner.

Scenario 4 – Vekst på nivå med Nord- og Vest-Europa

Veksten i antall reisende i Nord- og Vest-Europa er forventet å øke med 1,8 % i året frem mot 2030. Dette vil gi Norge 40 millioner gjestedøgn og Tromsø 1,15 millioner gjestedøgn i 2030. Det

vil da være 257 882 flere gjestedøgn enn i 2016. En økning på 29 %. Tromsø vil da ha en nasjonal markedsandel på 2,3 %.

Dette gir et gjennomsnitt på 3 138 gjester per dag gjennom hele året. Det antas at vinter- og sommersesongen fortsatt vil utgjør viktige topper for reiselivsnæringen, og følgelig vil det være behov for romkapasitet utover antall besøkende.

Om vi tar utgangspunkt i et rombelegg på 70 % (72,8 % hotellbelegg i Tromsø første halvår 2017), vil det være behov for 4 482 rom i dette scenariet.

En økning i antall gjestedøgn til 1,15 millioner vil tilreisendes forbruk øke med 327 millioner 2018-kroner.

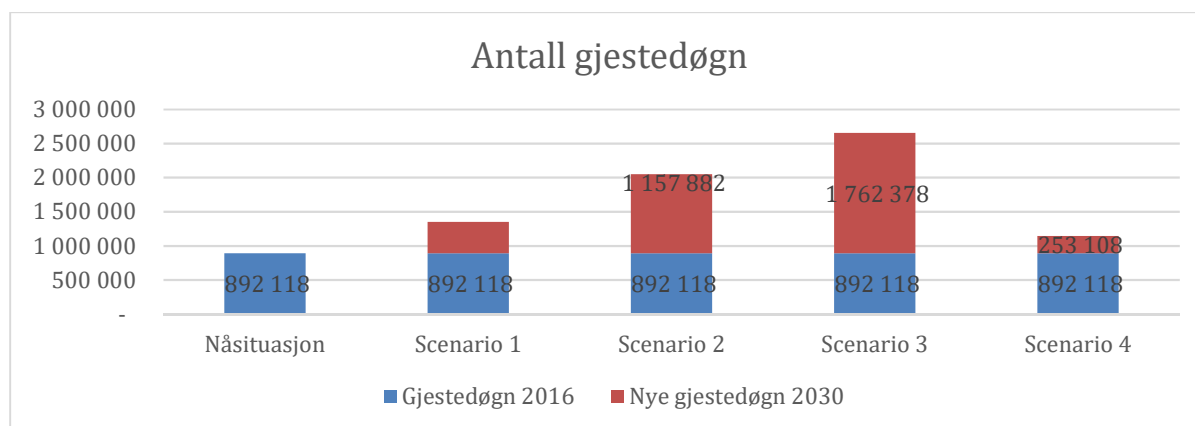
Oppsummering av scenarioene

Mulige effekter av de ulike scenarioene er summert opp i Tabell 2 og Figur 3, Figur 4 og Figur 5.

	Nå-situasjon	Scenario 1	Scenario 2	Scenario 3	Scenario 4
Nøkkeltall		<i>Nasjonal markedsandel</i>	<i>Nasjonal markedsandel</i>	<i>Årlig lokal vekst</i>	<i>Årlig vekst i Nord- og Vest-Europa</i>
Antall kommersielle gjestedøgn	892 118	1 350 000	2 050 000	2 654 496	1 145 226
Gjester i snitt per døgn gjennom året	2 444	3 699	5 616	7 273	3 138
Nasjonal markedsandel av 50 mill. gjestedøgn	2,7 %	2,7 %	4,1 %	5,3 %	2,9 %*
Årlig vekst	-	3,0 %	6,1 %	8,1 %	1,8 %
Rombehov ved 70 % belegg	3 492	5 284	8 023	10 389	4 482
Økning i tilreisendes forbruk (2018-kroner)	-	591 mill. NOK	1,49 mrd. NOK	2,27 mrd. NOK	327 mill. NOK
Tilreisendes forbruk 2017 (Kilde: Menon 2018)	2,3 mrd. NOK	-	-	-	-
Verdiskaping 2017 (Kilde: Menon 2018)	1,2 mrd. NOK	-	-	-	-
Sysselsatte 2017 (Kilde: Menon 2018)	2 600	-	-	-	-

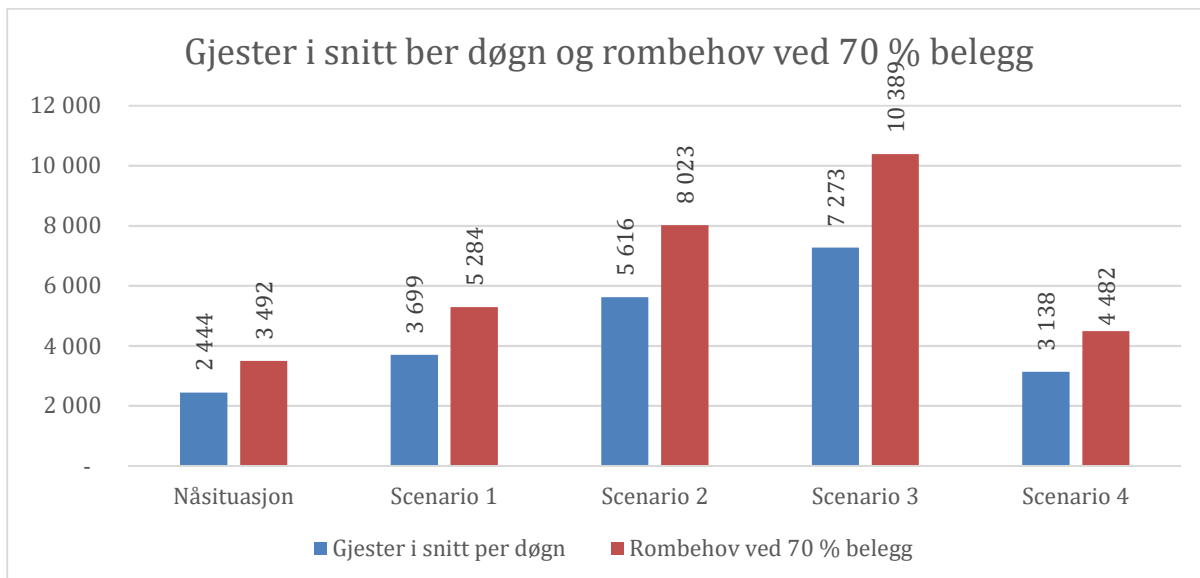
* Markedsandel i Scenario 5 er beregnet med utgangspunkt i 40 millioner gjestedøgn nasjonalt.

Tabell 2 Oppsummering av ulike utviklingsscenarioer for reiselivsnæringen i Tromsø.

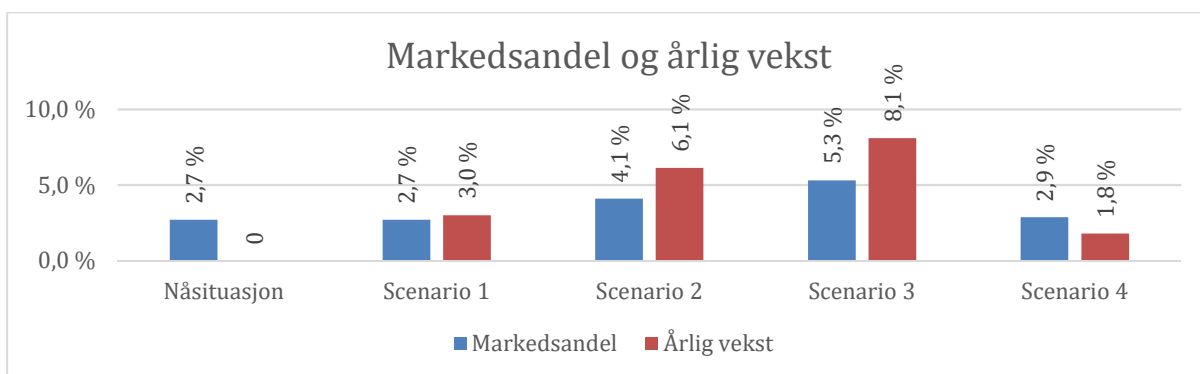

Figur 3 Oversikt over antall gjestedøgn i nåsituasjon og scenario 1 til 4.

Figur 4 Oversikt over antall gjester som besøker Tromsø i snitt ber døgn og rombehov ved 70 % belegg fordelt på nåsituasjon og scenario 1 til 4.

Figur 5 Oversikt over Tromsø sin markedsandel og årlige vekst i nåsituasjon og scenario 1 til 4.

Dersom vi ikke legger til rette for ytterligere overnattingskapasitet vil Tromsø, som vist i scenario 1, gradvis miste nasjonale markedsandeler. Tromsø har i dag en viktig funksjon både som destinasjon og inngangsport til vår region.

Tabell 6 på side 22 viser at 65,5 % av de kommersielle overnattingene i Troms finner sted i Tromsø. Dersom vi også regner inn AirBnB og cruisepassasjerer er rundt 70 % av alle overnattingene i Troms fylke i Tromsø. Dette viser at en stopp i overnattingskapasiteten i Tromsø ikke bare vil påvirke Tromsø, men også kunne få store implikasjoner for reiselivsaktører i hele fylket. I Tabell 5 på side 22 ser vi også at Norge har hatt en årlig vekst i overnattinger på 2,2 % fra 2010 til 2017. Tilsvarende tall er 6,6 % for Troms og 8,1 % for Tromsø. Dette viser at Troms og Tromsø ligger langt over den nasjonale veksten.

Gitt de globale trendene i reiselivsnæringen er det rimelig å anta at vekten i reiselivsnæringen også fremover vil ligge over den nasjonale veksten.

Med en aktiv og bærekraftig tilrettelegging vil utviklingen i reiselivsnæringen kunne utvikle seg i årene fremover. En slik vekst forutsetter at utviklingen skjer på en bærekraftig måte. På den måten vil aktørene i reiselivsnæringen oppleve at de kan hente ut langsiktige økonomiske effekter, samtidig som reiselivsnæringen bidrar til å styrke det samfunnet det er en del av.

6. Tromsø og reiselivet – kildemateriale

Analysen bygger på tilgjengelige statistikker fra flere ulike kilder.

Offisiell statistikk utarbeidet av SSB, utgjør et felles faktagrunnlag som viser utviklingstrekk på ulike nivå – nasjonalt, regionalt og næringsspesifikt. De mest brukte indikatorene for å følge utviklingen i reiselivsnæringen måler volum som kommersielle gjestedøgn, antall flypassasjerer og nordmenns reiser og forbruk. Indikatorene sier samtidig noe om omfang, endring og betydning av reiselivet.

Mye av det som finnes av offentlige reiselivsstatistikken er tilgjengeliggjort via formidlingskanalen Statistikknett.no. Statistikknett kjøper reiselivsrelevant statistikk fra SSB for kommuner og reiselivsregioner for å standardisere og gjøre den mer tilgjengelig for regionale brukere.

Gjennom arbeidet med Meld. St. 19 (2016 – 2017) «Opplev Norge – unikt og eventyrlig» ble behovet for bedre reiselivsstatistikk adressert. I dette ligger det en anerkjennelse av at metodene for å analysere reiselivsnæringens påvirkning og ringvirkninger, må videreutvikles. Spesielt for en næring som er så samfunnsgjennomprispende som reiselivsnæringen, er det viktig å ha mest mulig detaljert og oppdatert statistikk som dekker hele næringen, ikke bare overnatting og flyreiser. Som følge av denne erkjennelsen er det igangsatt et samarbeidsprosjekt mellom Nordnorsk Reiseliv, NHO Reiseliv, fem reiselivsbedrifter i Troms og informasjons- og analyseselskapet Capia AS. I prosjektet anvendes metodikk for automatisk innhenting av data fra reiselivsbedrifter og en rekke offentlige kilder som AirBnB, SSB, Avinor, SafeSeaNet, Brønnøysundregistrene, AA-registeret osv. På denne måten bygges det databaser med ferske data som gir grunnlag for å produsere bedre beslutningsstøtte for reiselivsbedrifter og et mer nyansert kunnskapsgrunnlag om reiselivsnæringen.

Som det fremgår av referanselisten er det i denne rapporten tatt i bruk statistikk fra NHO Reiseliv, Visit Tromsø, Avinor, Finn.no med flere. Tallene fra Menon Economics er hentet fra rapporten «Økonomiske effekter fra reiselivet i Tromsø» (2018).

Enn så lenge er overnattingsstatistikk, og statistikk hentet fra Foretaksregisteret viktige informasjonskilder. Statistikken gir et begrenset innblikk i det omfang, den endringen og den betydning reiselivet har.

Samtidig er det nødvendig å være oppmerksom på at ulik måte å bearbeide statistikken på, også gjør at tall ikke er direkte sammenlignbare på tvers av ulike kilder. Dette til tross for at hver kilde i seg selv oppgir tall som er sammenlignbare over tid.

Dette ser vi for eksempel ved at Menon Economics anvender en strengere definisjon av reiselivsnæringen enn hva SSB opererer med. Alle tre tar utgangspunkt i norsk standard for næringskoder, NACE, som igjen bygger på EUs tilsvarende standard for inndeling av bedrifter i ulike næringsgrupper. Hovedformålet med NACE-koder er å gi regler og retningslinjer for næringsklassifisering og entydige definisjoner av statistiske enheter. Dette danner igjen grunnlaget for å sammenligne og analysere statistikk for avgrensede næringer over tid og på tvers av kilder. Innenfor næringshovedområdet i NACE-kode 55-56, overnattings- og serveringsvirksomhet, finner vi for eksempel både 56.10 Restaurantvirksomhet, 56.21 Cateringvirksomhet og 56.29 Kantiner drevet som selvstendig virksomhet. Ulik praksis i bruk av underområder gjør at tallene varierer.

Et annet eksempel er ulike definisjoner av sommer- og vintersesong. Statistikknett har to definisjoner for sommer og vinter. I den ene er sommer beregnet for juni til august og vinter fra januar til april. I den andre definisjonen er sommer beregnet fra mai til september og vinter fra oktober til april. Sistnevnte definisjon er identisk med definisjonen som benyttes av Nordnorsk reiseliv og Visit Tromsø.

Et tredje eksempel er at Menon Economics i sin analyse av verdiskaping tar utgangspunkt i totalt antall gjestedøgn på hoteller, campingplasser, hyttegrender, AirBnB, private hytter, cruise og Hurtigruten, så gjelder den offisielle overnattingsstatistikken fra SSB kun gjestedøgn på hoteller, campingplasser og hyttegrender. For å kunne sammenligne med andre regioner tar analysen, der ikke annet er skrevet, utgangspunkt i SSB sine tall for overnattinger på hoteller, campingplasser og hyttegrender. Dette gjøres både for å kunne sammenligne med andre regioner, men også for at tallene skal være sammenlignbare med overnattingstall brukt i Meld. St. 19.

Selv om tall fra de ulike kildene ikke er direkte sammenlignbare, har vi likevel valgt å bruke statistikk fra flere kilder i analysearbeidet. Dette har vi gjort fordi de ulike tallene bidrar til å tegne et mer nyansert bilde av reiselivets volum, vekstpotensial og bidrag til sysselsetting og verdiskaping i regionen. Siden tallene ikke er direkte sammenlignbare, fremgår det tydelig hva som er kildegrunlaget for de ulike delene av analysen.

6.1. Reiselivsnæringen

Reiselivsnæringen er et samlebegrep som tradisjonelt brukes om de fem bransjene transport, servering, overnatting, opplevelser og formidling.

Transport omhandler i denne sammenhengen frakt av passasjerer med tog, bane, båt, buss eller fly. Transport spiller en nøkkelrolle i reiselivet, da transporttjenestens utforming og kapasitet i stor grad avgjør hvor tilgjengelig andre reiselivsprodukter er. Sammenlignet med resten av reiselivsnæringen er transportbedriftene få, kapitalintensive og store aktører.

Servering er en tjeneste om leveres av restauranter, kafeer, gatekjøkken, bakerier, barer, puber og lignende. Ofte er de også tilknyttet andre produkter, for eksempel museumskafeer eller servering ved ulike aktiviteter. Dette er en arbeidsintensiv bransje med mange små aktører. Vi har de siste årene sett en økt interesse for lokalmat og lokal drikke både i lokalbefolkningen og hos de besøkende. Et fortsatt sterkt fokus på kvalitet og kompetanseutvikling gjør at serveringsbransjen er viktig for den fremtidige veksten i reiselivet.

Overnatting leveres i stor grad av kommersielle bedrifter som hoteller, campingplasser, ferieleiligheter, hyttegrender og så videre. Overnatting tilbys både av store aktører med kjedetilholdighet og flere mindre bedrifter. De siste årene har vi også sett en sterk vekst i AirBnB-markedet i Tromsøregionen. Det antas at dette har vært viktig for å lette trykket på hotellene. Antall overnattinger i Tromsøregionen har økt betydelig de siste 10 årene. Se kapittel 6.3 for mer informasjon.

Opplevelser er i denne sammenheng guider og turer i natur og i byen, ulike museer og gallerier, nordlys, hval, snøaktiviteter også videre. Store arrangementer som TIFF og MSM er også viktig. Opplevelser bidrar til å gjøre reisemålet med attraktivt for besøkende, og bidrar til å gjøre destinasjonen unik. For de fleste reisende er opplevelser «reason to go». I denne sammenheng ser vi et globalt skifte der fokuset på kulturopplevelser, og det å ta del i «det lokale» blir stadig viktigere. Sagt på en annen måte – de besøkende kommer ofte for en fysisk opplevelse, mens det er den emosjonelle opplevelsen i møte med de lokale menneskene de møter som de «tar med hjem».

Tromsø har på kort tid bygget opp sterke aktivitets- og opplevelsesaktører. Disse aktørene, sammen med lokalbefolkningen, er med på å definere hvilken destinasjon Tromsø vil være i fremtiden. Gjennom å tilby gode aktiviteter og opplevelser som er koblet til det lokale opplever de tilreisende lokal tilhørighet og autentisert. Når opplevelsene og aktivitetene samsvarer med vår lokale identitet, ser vi at reiselivet kan bidra til å styrke vår integritet som destinasjon.

Med formidling menes i denne sammenheng formidling ved museer og attraksjoner, men også formidling av opplevelser og tjenester i regi av reisebyråer, destinasjonsselskap, turoperatører

med flere. Gjennom økt digitalisering ser man at mange reisebyråer og turoperatører kan være frakoblet destinasjonen, men flere reisebyråer fra utlandet ønsker tilstedeværelse i regionen. Dette gjør blant annet at destinasjonsselskapene ikke bare bedriver booking, men også fungerer som rådgivere og fagspesialister.

Reiselivsnæringen er i rask endring. Det er derfor nødvendig å se aktører og aktiviteter på tvers av den tradisjonelle inndelingen.

6.2. Verdiskaping og sysselsetting

Verdiskaping og sysselsetting i Nord-Norge

Tall fra NHO Reiseliv viser at reiseliv er en viktig næring for Nord-Norge. I 2016 var omsetningen 18,3 milliarder kroner, samtidig som 15 452 var sysselsatt i næringen. For Troms var tallene henholdsvis 6,3 milliarder i omsetning og 5 650 sysselsatte.

Den sterke reiselivsveksten vises også gjennom økt sysselsetting og verdiskaping i reiselivsnæringen.

	Omsetning 2016	Sysselsetting 2016
Finnmark	2,5 mrd. NOK	2 285 syssel- satte
Troms	6,3 mrd. NOK	5 650 syssel- satte
Nordland	9,5 mrd. NOK	7 527 syssel- satte
Nord-Norge	18,3 mrd. NOK	15 462 syssel- satte

Tabell 3 Omsetning i Nord-Norge fordelt på fylker. Kilde: SSB/NHO Reiseliv.

	Omsetning 2016	Sysselsetting 2016
Transport	8,2 mrd. NOK	5 429 syssel- satte
Overnatting/ servering	7,2 mrd. NOK	7 899 syssel- satte
Reisebyrå/ TO/ Bilutleie	0,9 mrd. NOK	670 sysselsatte
Opplevelser	2,0 mrd. NOK	1 464 syssel- satte
Nord-Norge	18,3 mrd. NOK	15 462 syssel- satte

Tabell 4 Omsetning i Nord-Norge fordelt på bransjer. Kilde: SSB/NHO Reiseliv

Tallene fra SSB/NHO Reiseliv viser at 74 % av de sysselsatte i 2016 var i Tromsø og Harstad. Dette, kombinert med at mange av opplevelsene skjer utenfor sentrumsområdene, viser at reiselivsnæringen er en distriktsvennlig næring. Den er også en ungdoms- og integreringsnæring. Vi ser dette tydelig i de nasjonale tallene for hotell- og restaurantnæringen. Her er 33 % av de sysselsatte var under 24 år, og hele 41 % av de sysselsatte har utenlands bakgrunn.

Verdiskaping og sysselsetting i Tromsø

Menon Economics (2018) har på bestilling fra Visit Tromsø utarbeidet en analyse som viser verdiskaping og sysselsetting isolert for Tromsø.

Analysen viser at det i 2017 var rundt 1,2 millioner gjestedøgn i Tromsø total for hoteller, hyttegrender, campingplasser, samt AirBnB og private hytter. De reisende bruker penger på varer og tjenester som hotell, restaurant, opplevelser, transport, varehandel og så videre, som kommer

det lokale næringslivet til gode. Menon Economics har beregnet de tilreisendes forbruk i Tromsø i 2017 til rundt 2,3 milliarder kroner. Dette tilsvarer et gjennomsnittlig forbruk på 6,3 millioner kroner per dag.

Av forbruket på 2,3 milliarder kroner har Menon Economics beregnet den lokale verdiskapingen til litt over 1,2 milliard kroner. Verdiskaping defineres som driftsresultat og lønn til ansatte. Det vil si det som «blir igjen» i bedriften etter vare- og tjenestebeløp. Dette tilsvarer 3,29 millioner kroner per dag.

Rundt 820 millioner kroner er verdiskaping i bedriftene der tilreisende legger igjen penger direkte (som for eksempel hoteller og restauranter), mens de resterende 350 millioner kronene i verdiskaping er hos underleverandører i regionen (som for eksempel regnskapsførere for hotellene og matgrossister).

1,2 milliard kroner tilsvarer omtrent 6 % av den totale verdiskapingen i regnskapspliktige foretak i Tromsø.

Basert på regionale forholdstall mellom omsetning og antall ansatte har Menon Economics beregnet at reiselivsomsetningen på 2,3 milliarder bidrar til å sysselsette nær 2 600 personer i regionen. Dette tilsvarer omtrent 10 % av alle sysselsatte i regnskapspliktige foretak i Tromsø.

Menon Economics fremholder at reiselivsforbruk er spesielt viktig for reiselivsnæringen. Tilreisendes forbruk bidrar til rundt 34 % av verdiskapingen i den lokale reiselivsnæringen og 50 % av arbeidsplassene. De tilreisende utgjør derfor en svært viktig kundegruppe for restauranter, opplevelser og kulturtilbud som også lokalbefolkningen i Tromsø kommune og omkringliggende kommuner nyter godt av.

6.3. Overnatting

Gjestedøgn på hotell, hyttegrender og campingplasser

Antall overnattingsdøgn i Tromsø har økt med nesten 400 000 fra 2010 til 2017. Dette gir en gjennomsnittlig årlig vekst på 8,1 %. I 2017 var det 919 152 kommersielle gjestedøgn i Tromsø fordelt på hoteller, hyttegrender og campingplasser.³ Dette tilsvarer 2 518 overnattinger per natt gjennom hele året.

År	Totalt antall overnattinger på hotell, campingplasser og hyttegrender							
	Tromsø		Tromsøregionen		Troms		Hele landet	
	Gjestedøgn	Vekst fra året før	Gjestedøgn	Vekst fra året før	Gjestedøgn	Vekst fra året før	Gjestedøgn	Vekst fra året før
2010	531 787	-	-	-	898 340	-	28 540 497	-
2011	629 461	18,4 %	-	-	1 012 530	12,7 %	29 074 313	1,9 %
2012	645 159	2,5 %	-	-	1 041 081	2,8 %	29 914 832	2,9 %
2013	623 046	-3,4 %	703 724	-	1 006 623	-3,3 %	29 243 016	-2,2 %
2014	725 084	16,4 %	807 748	14,8 %	1 153 229	14,6 %	30 306 594	3,6 %
2015	775 589	7,0 %	849 619	5,2 %	1 207 610	4,7 %	31 653 839	4,4 %
2016	892 118	15,0 %	974 385	14,7 %	1 390 650	15,2 %	33 114 132	4,6 %
2017	919 152	3,0 %	1 018 436	4,5 %	1 403 267	0,9 %	33 296 767	0,6 %
		8,1 %	-	9,7 %	-	6,6 %	-	2,2 %

³ Merk at overnattinger på AirBnB og private hytter ikke er medregnet. Dette for at tallene skal være sammenlignbare med andre destinasjoner som benytter samme tallgrunnlag fra SSB og Statistikknett.

Gjennomsnittlig årlig vekst							
-----------------------------	--	--	--	--	--	--	--

Tabell 5 Totalt antall overnattinger på hotell, campingplasser og hyttegrender. Tromsøregionen definert som kommunene Balsfjord, Karlsøy, Kåfjord, Lyngen, Storfjord og Tromsø. Kilde: Statistikknett (2018).

År	Nasjonale markedsandeler					
	Tromsø andel av Troms	Tromsø andel av Tromsø-regionen	Tromsø andel av Norge	Tromsøregionen andel av Troms	Tromsøregionen andel av Norge	Troms som andel av Norge
2010	59,2 %	-	1,9 %	-	-	3,1 %
2011	62,2 %	-	2,2 %	-	-	3,5 %
2012	62,0 %	-	2,2 %	-	-	3,5 %
2013	61,9 %	88,5 %	2,1 %	69,9 %	2,4 %	3,4 %
2014	62,9 %	89,8 %	2,4 %	70,0 %	2,7 %	3,8 %
2015	64,2 %	91,3 %	2,5 %	70,4 %	2,7 %	3,8 %
2016	64,2 %	91,6 %	2,7 %	70,1 %	2,9 %	4,2 %
2017	65,5 %	90,3 %	2,8 %	72,6 %	3,1 %	4,2 %

Tabell 6 Nasjonal markedsandeler på overnatting på hotell, campingplasser og hyttegrender. Tromsøregionen definert som kommunene Balsfjord, Karlsøy, Kåfjord, Lyngen, Storfjord og Tromsø. Kilde: Statistikknett (2018).

Tromsø som destinasjon har økt sin markedsandel regionalt og nasjonalt. I 2010 var 59,2 % av de kommersielle overnattingene i Troms i Tromsø, mens andelen økte til 65,5 % i 2017. I samme periode økte Troms sin andel av det nasjonale markedet fra 3,1 % til 4,2 %. Tromsø har i tillegg betydelig flere AirBnB-tilbydere enn resten av Troms, som totalt genererer 150 000 overnattinger i året. Dersom man regner på alle overnattinger har Tromsø en markedsandel på rundt 70 % i Troms fylke.

Tromsøregionen, her definert som Balsfjord, Karlsøy, Kåfjord, Lyngen, Storfjord og Tromsø kommuner, hadde totalt 72,6 % av overnattingene i Troms i 2017. Dette gir en økning på 2,7 %-poeng fra 2013.

Tilsvarende hadde Tromsøregionen en nasjonal markedsandel på 2,4 % i 2013 og 3,1 % i 2017.

Segmenter

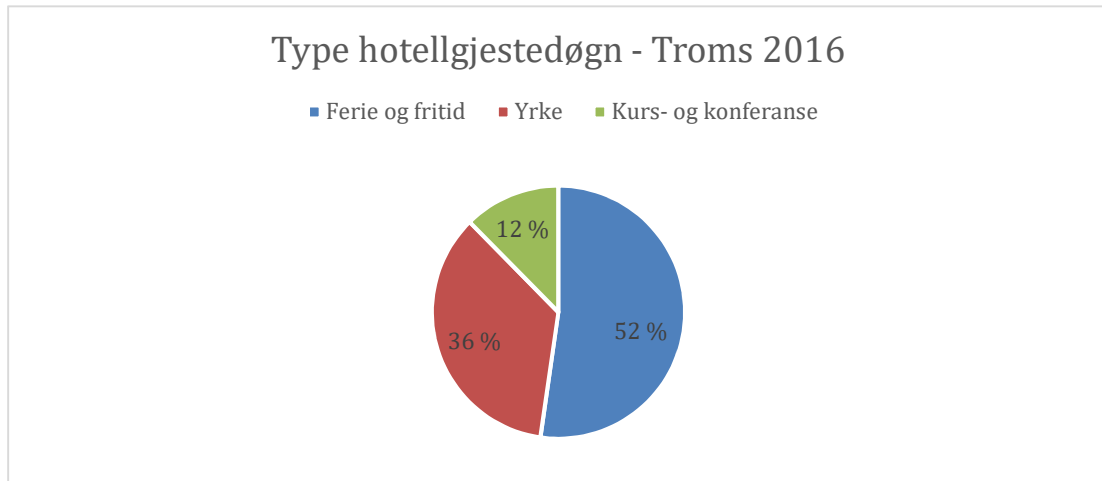
Meld. St. 19 viser at både i volum og verdi er forretningsmarkedet en viktig kundegruppe for reiselivsnæringen. På nasjonalt nivå utgjør dette segmentet om lag halvparten av alle kommersielle gjestedøgn og halvparten av de reisendes forbruk i Norge.

Forretningsreiser bidrar også til å holde aktiviteten i reiselivsnæringen oppe gjennom hele året og på den måten jevne ut sesongvariasjoner. Tall fra Innovasjon Norge viser at kurs, konferanse og fagkongresser utgjør om lag 25 % av alle forretningsreiser, og er blant de mest lønnsomme segmentene i reiselivsmarkedet.

I «Nordnorsk reiselivsstatistikk» viser NHO Reiseliv at 12 % av alle hotellovernattinger i Troms er knyttet til kurs/konferanse. 36 % av hotellovernattingene er andre yrkesreiser, mens 52 % av overnattingene er i ferie- og fritidssegmentet.

På nasjonalt nivå utgjør forretningsreiser en viktig kundegruppe for reiselivsnæringen med rundt halvparten av alle kommersielle gjestedøgn og halvparten av de reisendes forbruk i Norge. Cirka 25 % av forretningsreisene er knyttet til kurs- konferanse og kongressmarkedet.

Figur 6 Segmenter av gjester på hotell i Tromsø i 2016. Kilde: NHO Reiseliv.

Norge har de siste årene vært på topp 20-listen til Union of International Associations over de mest attraktive landene i verden å legge en fagkongress til. Norge var i 2015 vertskap for 363 internasjonale kongresser, og hadde med det en andel på 1,4 % av verdensmarkedet. De fleste internasjonale kongressene som arrangeres i Norge finner sted i Oslo, Stavanger, Bergen, Trondheim eller Tromsø.

Gode aktivitetstilbud og et godt vertskap er viktig for at kurs- og konferansedeltakerne skal være fornøyd med oppholdet.

Meld. St. 19 peker på at reiselivsnæringen kan styrke sitt inntjeningsgrunnlag ved å tilstrekke seg flere internasjonale kongresser, firmamøter og konferanser. I Tromsø følges blant annet arbeidet opp gjennom prosjektet «Arctic Meetings».

Nasjonaliteter

SSB (2018a og 2018b) sin reiseundersøkelse viser at nordmenn gjennomførte 23 millioner reiser i 2017. Dette er 6 % mer enn i 2016. Av disse reisene var 15 millioner innenlandsreiser, noe som er en økning på 9 % fra 2016. Antall utenlandsreiser gikk opp 2 % til 8,2 millioner reiser.

Nordmenn hadde 115 millioner overnattinger i 2017. Det er 5 % mer enn i 2016. Antall overnattinger i Norge og utlandet gikk opp med henholdsvis 1 % og 7 %.

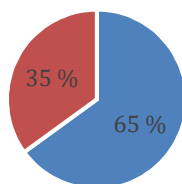
Totalt brukte nordmenn 180 milliarder kroner på reiser i 2017. Det er 12 % mer enn i 2016. Forbruket på reiser i Norge gikk opp 15 %, mens forbruket på reiser til utlandet gikk opp 11 %.

Som det fremgår av Figur 7/figur 8 kommer hovedvekten av besøkende til Tromsø og Tromsøregionen fra det norske markedet. 65 % av gjestedøgnene er kunder fra Norge, mens 35 % er fra utlandet.

De globale utviklingstrekkene viser at vi også i fremtiden vil oppleve sterk vekst både fra det norske og det internasjonale reiselivsmarkedet. I 2017 kom 65 % av de kommersielle gjestedøgnene fra Norge, mens 35 % kom fra utlandet. Dette betyr at 597 302 av gjestedøgnene i 2017 kom fra det norske markedet, mens 321 850 gjestedøgn var gjester fra utlandet.

Kommersielle gjestedøgn - Tromsø 2017

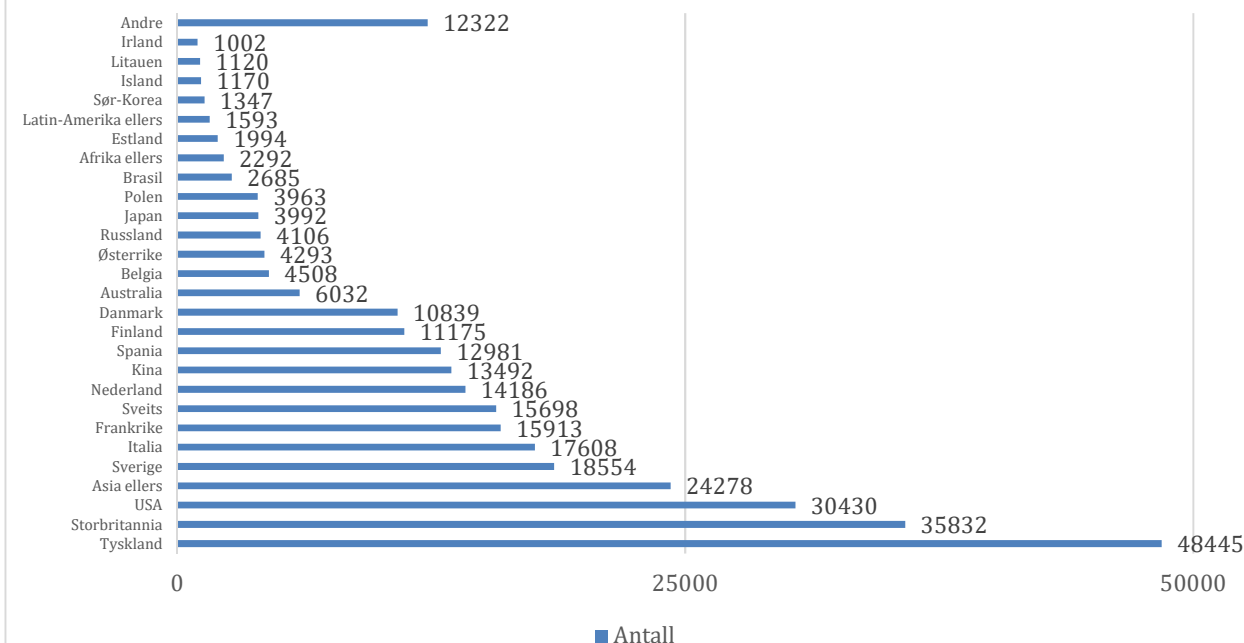
■ Nordmenn ■ Utlendinger

Figur 7 Fordeling av gjestedøgn på hotell etter marked. Kilde: Statistikknett.no

Av disse (gjestedøgn i parentes) er Tyskland (48 445), Norden utenom Norge (41 738), Asia in-

Kommersielle gjestedøgn utenlandske markeder - Tromsø 2017

Figur 8 Fordeling av gjestedøgn for utenlandske markeder. Kilde: Statistikknett.no

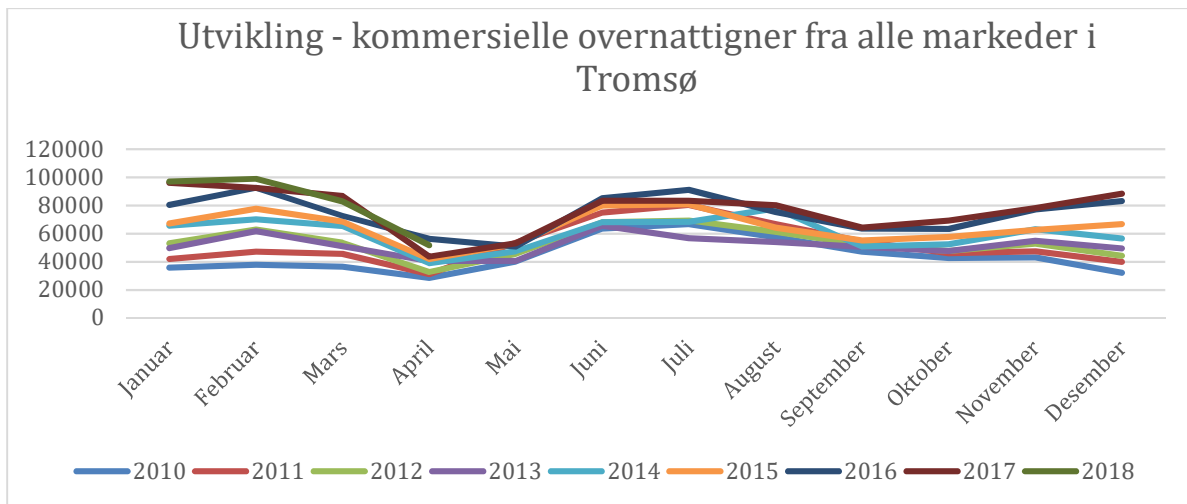
kludert Kina, Japan og Sør-Korea (39 117), Storbritannia (35 832), USA (30 430) og andre europeiske land (110 864) de største markedene.⁴

Sesong

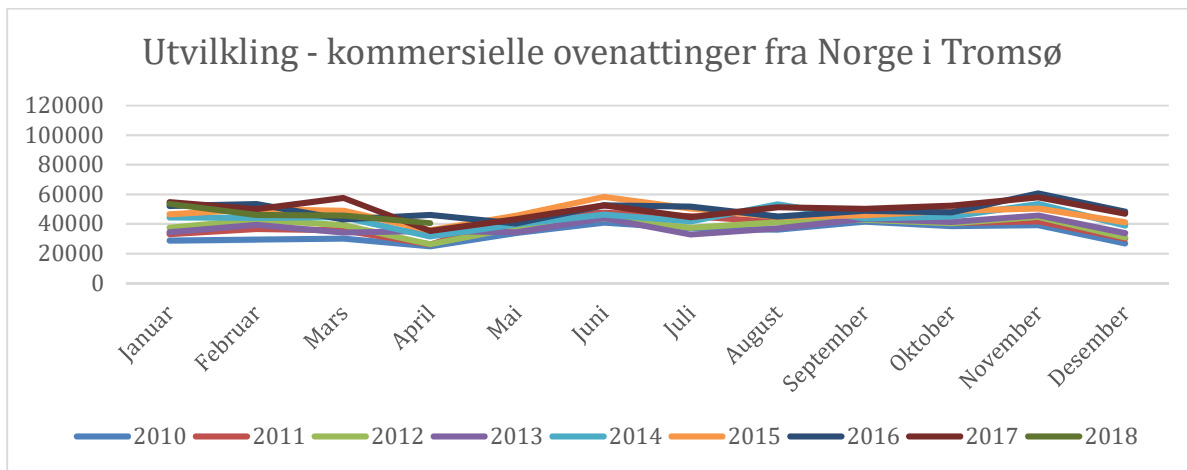
Figurene under viser antall overnattinger på hoteller, campingplasser og hyttegrender fordelt over måneder fra 2010 og frem til 2018. Figurene viser at antallet tilreisende fra det norske markedet opplever en liten nedgang i de to månedene april og desember.

⁴ Kommersielle gjestedøgn fra utenlandske markeder i parentes.

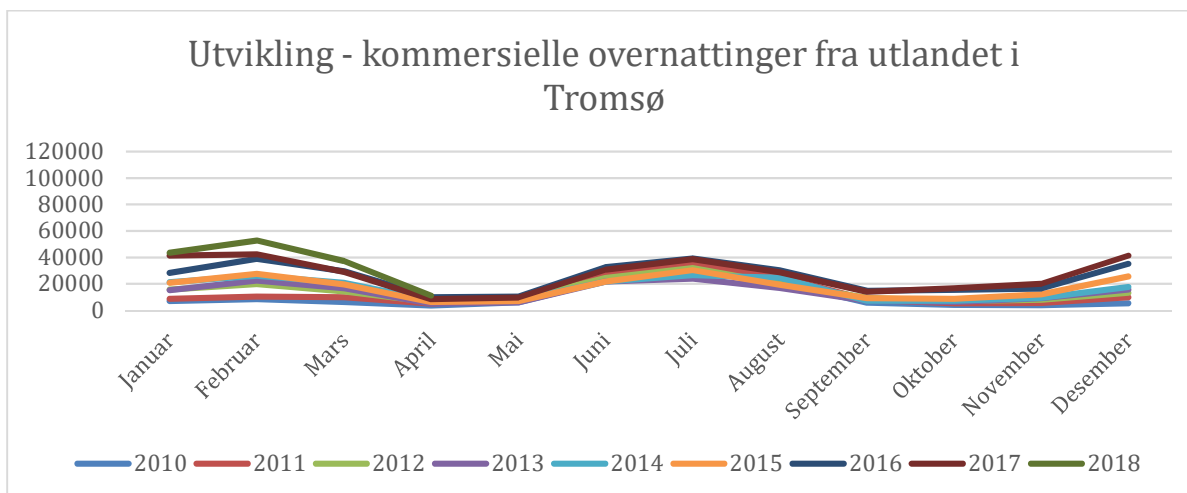

Figur 9 Utvikling i kommersielle i overnattiger på hoteller, campingplasser og hyttegrender fra alle markeder vist i måneder og år. Kilde: Statistikknett (2018).

Figur 10 Utvikling i kommersielle i overnattiger på hoteller, campingplasser og hyttegrender fra Norge vist i måneder og år. Kilde: Statistikknett (2018).

Figur 11 Utvikling i kommersielle i overnattiger på hoteller, campingplasser og hyttegrender fra utlandet vist i måneder og år. Kilde: Statistikknett (2018).

Nedgangen i april forsterkes også av at antallet gjestedøgn fra utlandet også går ned i april og mai. Oktober og november er også relativt lave målt i antall utenlandske gjestedøgn i forhold til

resten av året. Antallet utenlandske gjestedøgn i desember kompenserer i stor grad nedgangen i antall gjester fra Norge.

I sum viser figurene at Tromsø fremdeles har skuldersesonger vår og høst fra utenlandske markeder. Siden det norske markedet er et stort marked for Tromsø, kommer høsten likevel bedre ut målt i antall overnattinger enn våren.

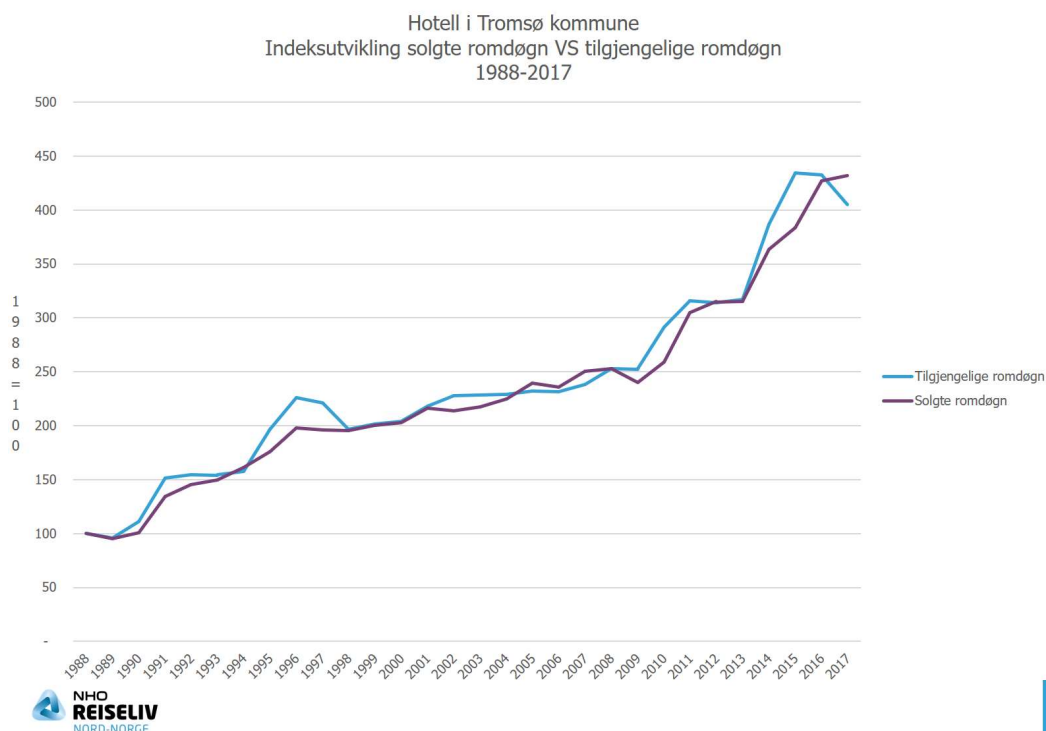
Det er flere pågående prosesser med mål om å redusere sesongvariasjonene. Større tiltak er blant annet tidligere nevnte Arctic Meetings, men også reiselivsklyngen Arctic-365 (tidligere Arena Lønnsomme Vinteropplevelser) og prosjektet «Sommer i Nord».

Historisk utvikling

En viktig forklaring på Tromsøs utvikling innenfor reiselivet er den trinnvise utbyggingen av overnattingskapasitet. Figuren under er utarbeidet av NHO Reiseliv. Den viser at utviklingen i solgte romdøgn har fulgt utviklingen i tilgjengelige romdøgn tett. Større hotellutvidelser som Rica Ishavshotell (nå Scandic) i 1995 med romutvidelse i 2014, åpningen av Clarion Hotel The Edge samme år, og flere hotelletableringer fra 2009 og frem til i dag, har skjedd med et slikt volum og tempo at markedet har kunne tilpasse seg på en god måte.

Eksempler fra andre byer viser at en voldsom øking i kapasitet på kort tid har skapt et tomrom som næringen ikke har klart å fylle med gjester. Dette har igjen gitt små marginer og lite lønnsomhet for aktørene. En kontinuerlig, men gradvis utvikling vil være ønskelig å få til fremover.

Dersom Tromsø også i fremtiden skal hente ut effektene fra reiselivsnæringen er det nødvendig å sikre tilstrekkelig overnattingskapasitet fremover. Dette vises både gjennom at det stadig kommer flere tilreisende til Tromsø, samtidig som blant annet flyselskaper gir tilbakemelding på at fremtidig kapasitetsutvidelser fra dem, vil komme som et resultat av tilstrekkelig overnattingskapasitet.

Figur 12 Indeksutvikling over solgte romdøgn og tilgjengelige romdøgn i Tromsø fra 1988 til 2017. Kilde: NHO Reiseliv.

I dag ser vi at AirBnB bidrar til å ta unna de største toppene. I et by- og samfunnsutviklingsperspektiv er ikke dette en bærekraftig overnattingsstrategi. Tromsø kommune ønsker at fremtidig overnattingskapasitet dekkes gjennom kommersielle overnattingstilbud som hoteller, campingplasser, hyttegrender og lignende.

Dersom Tromsø skal være en attraktiv destinasjon er det nødvendig å utvikle en beleggsprosent som bidrar til god økonomi, samtidig som man har fleksibilitet knyttet til høysesonger, større arrangementer, konferanser og kongresser. Et belegg på 70 % brukes ofte som utgangspunkt for dimensjonering av hotellkapasitet.

Eksisterende kapasitet og større kapasitetsøkende prosjekter

Ved utgangen av 2017 hadde Tromsø en romkapasitet på 2 294 hotellrom fordelt på 16 hoteller. Det var totalt 4 352 sengeplasser. I 2017 var det i sitt 1,1 gjester per rom i Tromsø, noe som ga 2 518 overnattinger i døgnet. Det er i tillegg 5 campingplasser med totalt 87 rom/hytter i Tromsø.

I august 2018 er det 11 pågående reguleringsplanprosesser knyttet til fremtidige hotellutvidelser i Tromsø. Dersom alle planene realiseres utgjør det cirka 99 500 m² hotellareal fordelt på 1 030 – 1 100 nye hotellrom.

Det er i tillegg iverksatt detaljregulering for et reiselivsbygg med 32 utleienheter. Tromsø kommune er i tillegg kjent med tre initiativ knyttet til hotellutvidelser hvor arbeidet med reguleringsplan foreløpig ikke er igangsatt.

AirBnB

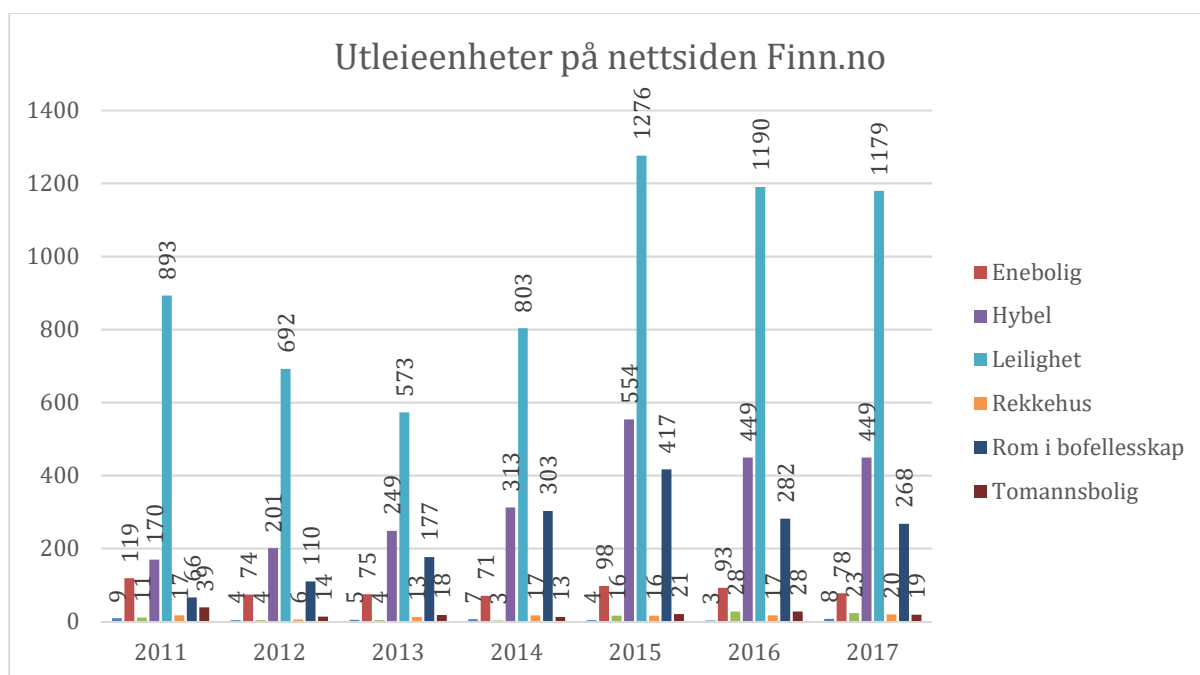
Tall fra Menon Economics viser at det i 2017 var omkring 150 000 gjestedøgn gjennom AirBnB. 67 % av disse gjestedøgnene var om vinteren. Rundt 13 % av de besøkende kommer fra Norge, mens 87 % var utenlandske gjestedøgn.

Tall for første halvdel av 2018 viser en fortsatt økning i antall enheter som leies ut via AirBnB.

Når reiselivsbedriftene i Tromsø opplevde økt vekst også i 17/18-sesongen skyldes det blant annet den sterke økningen i AirBnB-verter. Dette ga økt romkapasitet i perioder hvor hotellene hadde full kapasitet. For reiselivsnæringen gir dette fleksibilitet, men i et større samfunnsperspektiv er det en krevende utvikling. Tilbakemeldinger fra personer på leiemarkedet tyder på at økningen i antallet AirBnB-enheter medfører en reduksjon i antallet utleieenheter. Dette bidrar igjen til å fortrenge studenter, nytilflyttere og andre som av ulike grunner har behov for å leie bolig i en kortere eller lengre periode.

Denne beskrivelsen støttes også av tall fra nettsiden Finn.no knyttet til antall utleide enheter i Tromsø. Figur 13 viser at antallet leiligheter, hybler og eneboliger utleid via nettsiden økte kraftig fra 1 520 utleieenheter i 2014 til 2 382 utleieenheter i 2015. I 2017 var antallet utleieenheter redusert til 2 013.

Figur 13 Oversikt over utleieannonser på nettsiden Finn.no i Tromsø i perioden 2011 til 2017. Kilde: Finn.no.

For Tromsø kommune er det ønskelig at fremtidig overnattingsvekst i hovedsak dekkes inn gjennom økt helårskapasitet på hoteller, campingplasser, hytter og lignende.

En kapasitetsøkning i kommersielle og helårlege overnattingstilbud vil bidra til en bedre balanse i boligmarkedet enn hva som er tilfelle dersom fremtidig vekst i hovedsak tas gjennom AirBnB.

6.4. Transport

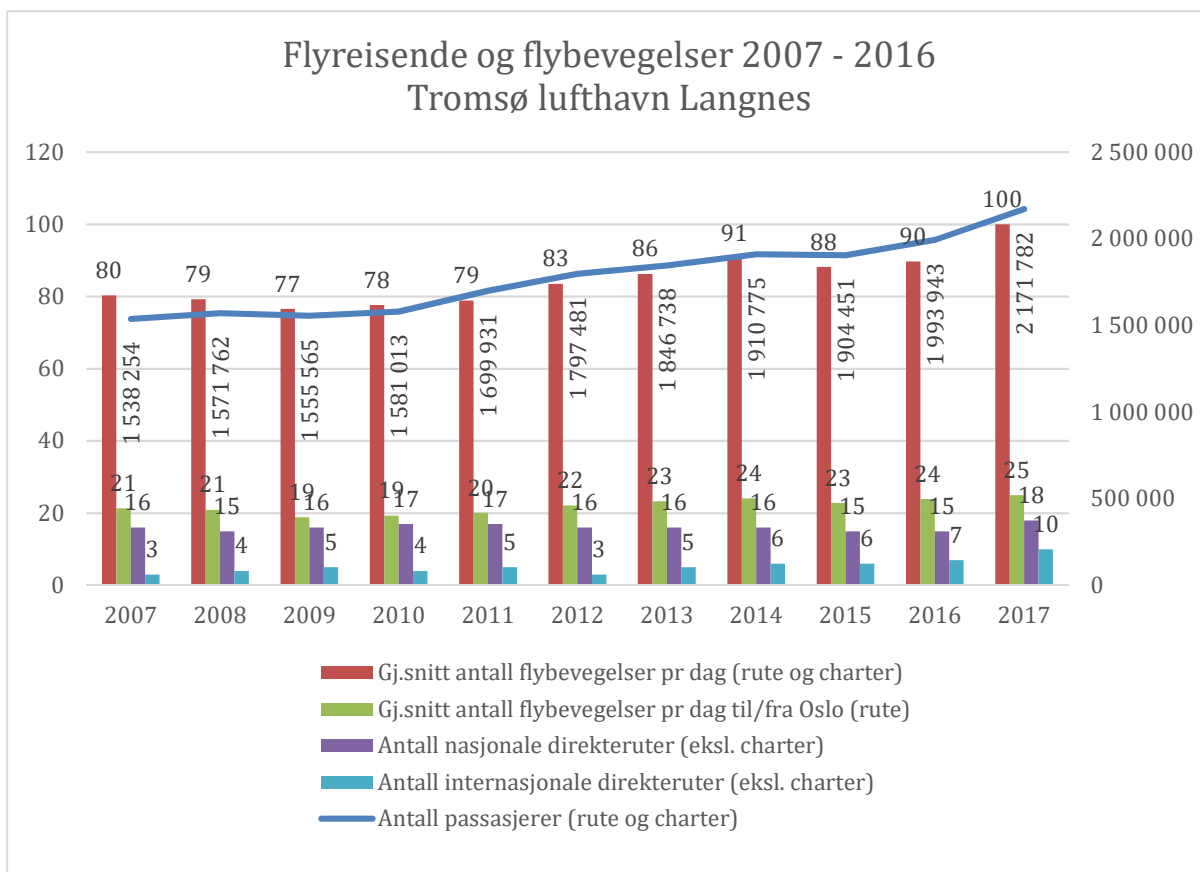
Fly – Tromsø lufthavn Langnes

Antall tilreisende til Tromsø med fly øker stadig. Grafen under viser trafikkveksten for Tromsø lufthavn Langnes fra 2007 til 2017. Antall daglige flybevegelser øker, imidlertid er veksten i passasjertallet høyere. Fra 2010 til 2017 har flyplassen hatt en passasjervekst på 37,4 %. Veksten tilsvarer en gjennomsnittlig årlig passasjervekst på 4,6 %. Dette kan forklares med at enkelte av- og ankomster har økt kapasitet i form av større flymaskiner, men i hovedsak er kapasitetsutnyttelsen høyere med bedre belegg på hvert fly.

Tromsø lufthavn Langnes passerte 2 millioner reisende for første gang i 2017. Norwegian og SAS lanserte et styrket rutetilbud til Tromsø samme året. Selskapene tilbyr økt antall daglige av- og ankomster til Oslo, og SAS opprettet nye direkteruter til Bergen og København fra Tromsø, samt økt setekapasitet på enkelte andre ruter.

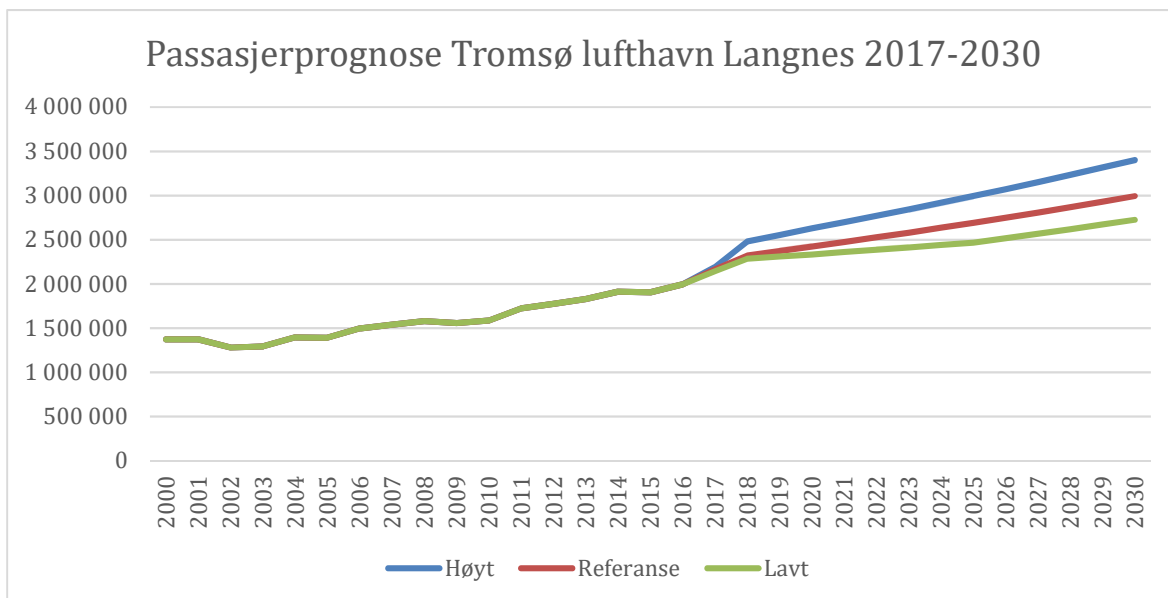
Vinteren 2017 var det direkteavganger til København, Stockholm, London, Gdansk, Frankfurt, Zürich, Amsterdam, Brussel, Gran Canaria og Luleå/Oulu. Sommeren 2018 var det rutefly direkte til Helsinki, Alicante, Gdansk og Stockholm samt charterfly til München, Zürich, Antalya, Burgas, Chania og Split.

Figur 14 viser utviklingen i passasjertall og flybevegelser på Tromsø lufthavn Langnes for perioden 2017 til 2017.

Figur 14 Antall flyreiser og flybevegelse ved Tromsø lufthavn Langnes 2007 - 2017. Kilde: Avinor

Avinor planlegger også en større utbygging av Tromsø lufthavn Langnes og planlegger en terminalutvidelse og oppgradering av eksisterende terminalområde som vil gi kapasitet på 2,8 millioner passasjerer. Arbeidet skal etter planen være ferdig i 2021.

Figur 15 Passasjerprognose for Tromsø lufthavn Langnes 2017 - 2030. Kilde: Avinor

Figur 15 viser passasjerprognoser for Tromsø lufthavn Langnes frem mot 2030. Referansealternativet viser at flyplassen vil passere 2,8 millioner passasjerer i 2027. Det er derfor viktig å tilrettelegge for både fremtidig kapasitetsutnyttelse internt på flyplassen, samt sikre god infrastruktur til og fra Tromsø lufthavn Langnes.

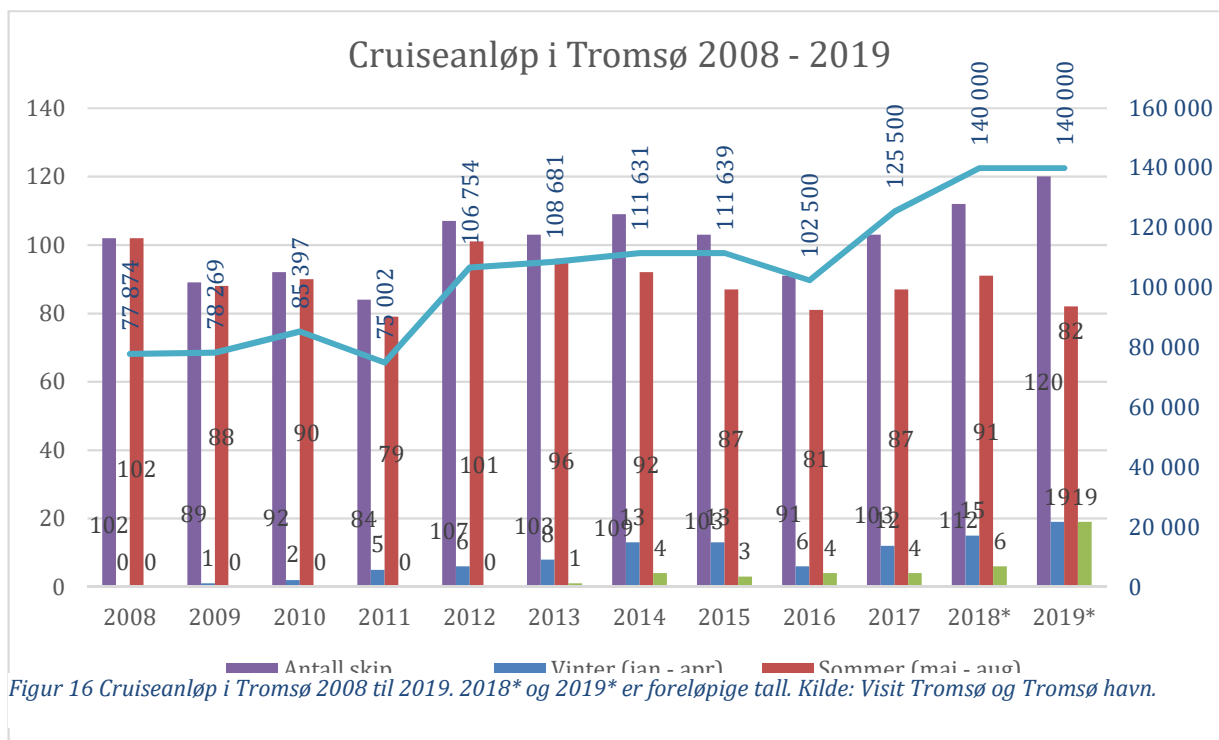

Dette arbeidet følges blant annet tett gjennom Tromsø kommunes Flyplassutvalg. I tillegg til kommunen, så er også Avinor, Næringsforeningen i Tromsøregionen, Statens vegvesen, Troms fylkeskommune, Visit Tromsø-regionen AS er medlemmer i Flyplassutvalget.

Cruise

Som vist i Figur 16 har cruiseaktiviteten i Tromsø har hatt en relativ stabil vekst de siste årene. I tillegg til vekst i antall passasjerer og skip, ser vi en økning i antall skip både i månedene september til desember og januar til april. Allerede nå er det planlagt rekordmange ankomster i disse månedene for både 2018 og 2019.

I 2017 kom det totalt 125 500 passasjerer fordelt på 103 skip. Dette gir i gjennomsnitt kommer

det cirka 1 218 passasjerer per skip. Skipenes besetning kommer i tillegg. Til tross for jevn økning i antall cruiseskip, utgjør cruiseskipene en relativt liten andel av anløpene i Tromsø Havn. 103 cruiseskipsanløp i 2017 tilsvarer 1,2 % av totalt 8 615 anløp i havnen det året.

Hovedvekten av cruiseturistene i 2017 besøkte Tromsø i sommermånedene juni, juli og august. Samtidig som Tromsø er en stor cruisehavn pågår det en lokal og nasjonal diskusjon om forurensing fra cruiseskipene. Det har de siste årene vært en innstramning av internasjonalt miljøregelverk for skipsfarten gjennom FNs sjøfartsorganisasjon IMO. På initiativ fra Klima- og miljødepartementet har Sjøfartsdirektoratet også stilt strengere utslippskrav til cruiseskip og andre fartøy som besøker de tre norske fjordene på UNESCOs verdensarvliste – Geirangerfjorden, Nærøyfjorden og Aurlandsfjorden.

Regjeringen ønsker å legge til rette for at lokale myndigheter i samarbeid med relevante aktører arbeider for at cruisenæringen reduserer utslipp av klimagasser og sin lokale forurensing. Aktuelle tiltak vil kunne være landstrøm, redusert innseilingshastighet, teknologiutvikling og nye drivstoffløsninger.

Som tiltak for å møte cruiseveksten gjorde kommunestyret i oktober 2017 (sak 238/17) følgende vedtak:

1. Kommunestyret viser til at Visit Tromsø og Tromsø kommune er i gang med å utvikle en ny reise-
livsstrategi, hvor det i forlengelsen av dette er foreslått en egen cruisestrategi for Tromsø. Denne
cruisestrategien har allerede Visit Tromsø, Tromsø kommune, Troms fylkeskommune og Tromsø
Havn KF uttrykt seg positive til og hatt innledende møter på.
2. Kommunestyret ønsker at cruisestrategien, skal drøfte begrensinger i kapasiteten i Tromsø på
antall cruisepassasjerer i samtidighet. Dette må gjøres ut fra en samlet vurdering av kapasitet på
bla. busser, guider, attraksjoner og opplevelser. Målsetningen skal være at Tromsø skal være en
god opplevelse for alle turister.
3. Kommunestyret ber Tromsø havn KF og havnestyret i sitt strategiske arbeid jobbe frem:
  - a. handlingsplan for at alle skip som anløper Tromsø havn på sikt benytter nullutslippstek-
nologi ved kai, samt ved inn- og utseiling.
  - b. vurdering om ytterligere differensiering av havneavgiftene for å stimulere til utslipps-
frie løsninger.
  - c. ytterligere satsning på å kunne tilby landstrøm ved kai i Tromsø og bidra til et samar-
beid med andre norske og nordeuropeiske anløpshavner for cruiseskip, med sikte på å
stille felles krav om landstrøm.
  - d. økt påvirkning gjennom sine nettverk, til at det utarbeides og vedtas et nasjonalt regel-
verk som klargjør krav til søppelordning og tungolje.

Tromsø Havn KF har igangsatt arbeidet i henhold til Kommunestyrets vedtak. I tillegg til de til-
tak som kan gjøres i regi av Tromsø Havn og Tromsø kommune, ser vil det være nødvendig med
et enhetlig nasjonalt regelverk dersom

Cruisenæringen og lokal verdiskaping

Cruiseanløp til norske havnet medfører forskjellige typer inntekter som (1) cruisepassasjerenes
forbruk mens de er i land, (2) skipets kjøp av varer og tjenester fra lokale leverandører i hav-
nene og (3) avgifter, vederlag og gebyrer som skipet betaler til havnen, losavgiften og NOx avgift.

Tall fra Innovasjon Norge⁵ viser at gjennomsnittlig forbruk per dagsbesøk per passasjer i Norge
er kroner 955⁶. Av dette går kroner 240 til kjøp fra aktivitetsleverandører.

Menon Economics har utarbeidet en mer detaljert analyse av cruisenæringens ringvirkninger i
Tromsø. Menon-rapporten viser at cruisenæringen bidrar med en omsetning på 145 millioner
kroner og sysselsetter nær 120 personer i regionen.

Av de 145 millioner kronene utgjør cirka 120 millioner kroner cruisegjestenes forbruk i Tromsø.
Rederienes utgifter er på cirka 25 millioner kroner, noe som gir et snitt på 243 700 kroner per
cruiseanløp.

Rederienes utgifter fordeler seg på 12,2 millioner kroner i havneavgift (anløpsavgift, kaiveder-
lag, ISPS-gebyrer, øvrige sikkerhetstjenester, levering av vann, avfall og andre tjenester), 14 mil-
lions kroner i vare- og tjenestekjøp, 3,3 millioner kroner i losavgifter og 180 000 kroner i NOx-
avgifter.

For en mer detaljert beskrivelse av cruisenæringens ringvirkninger i Tromsø vises det til Menon
Economics rapport «Økonomiske effekter fra reiselivet i Tromsø» (2018).

Hurtigruten

Hurtigruten hadde 384 315 gjester om bord på de 11 skipene langs norskekysten i 2017. Gjes-
tene fordeler seg mellom distansereisende, som reiser kortere distanser, og rundtursreisende,

⁵ Innovasjon Norge: «Nøkkeltall cruise 2016-2017. En oversikt over norsk cruisenæring»

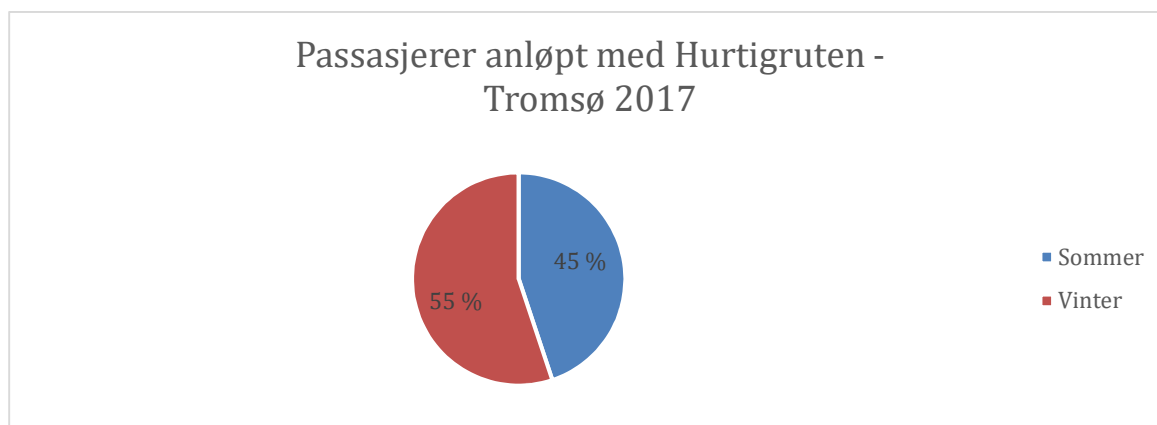
⁶ 860 kroner i 2014 som er inflasjonsjustert til 2017. For gjester fra Storbritannia og Sør-Europa var for-
bruket på henholdsvis 605 og 1450 kroner i 2014.

som reiser hele kyststrekningen Bergen-Kirkenes. Hurtigruten anløp Tromsø to ganger daglig gjennom hele 2017. En betydelig andel av gjestene går i land for å delta på organiserte aktiviteter eller for å oppleve byen på egenhånd. Selskapet står for 14 % av alle utenlandske gjestedøgn i Norge.

Tall fra Statistikknett viser at Hurtigruten totalt hadde 81 178 av- og påstigende passasjerer i Tromsø i 2017. Dette fordeler seg på 36 350 passasjerer om sommeren og 44 652 passasjerer om vinteren og gir et gjennomsnitt på 111 av- og påstigende passasjerer per anløp til Tromsø. Dette gir 222 av- og påstigende passasjerer per døgn. I tillegg benyttet de øvrige rundtursreisende anledningen til å oppleve byen under anløpet.

I tillegg til å være en stor reiselivsaktør, har Hurtigruten også en viktig funksjon for lokaltransport av passasjerer og gods langs kysten.

Figur 17 Av- og påstigende passasjerer i Tromsø 2017. Kilde: Statistikknett.

Hurtigruten har over flere år jobbet målrettet med å utvikle sitt utfluktsprogram i samarbeid med lokale leverandører. Gjennom dette har Hurtigruten bidratt til en svært positiv utvikling hos aktivitetsleverandører. Tall fra NHO Reiseliv viser at Hurtigruten selger utflukter for rundt nær 300 millioner kroner årlig, hvor av rundt 75 % er knyttet til utflukter på seilingen i Nord-Norge. Hurtigruten og gjestene kjøper varer og tjenester av norske leverandører for 2 milliarder kroner årlig.

Hurtigruten har hovedkontor i Tromsø, og hadde en samlet omsetning på 4 milliarder kroner i 2015. Selskapet har også kontorer og Longyearbyen, Kirkenes, Trondheim og Oslo, samt utekontorer i Seattle, London, Hamburg, Paris, Tallinn og Hong Kong. Det er om lag 300 ansatte ved disse kontorene. Selskapet har i tillegg rundt 2 050 ansatte på Sjøen i Norge, og er Norges største maritime lærlingebedrift med 200 lærlinger. Halvparten av de ansatte kommer fra Nord-Norge.

Selskapet har 24 500 årlige anløp fordelt på to anløp i 34 havner mellom Bergen og Kirkenes gjennom hele året. Hurtigruten sysselsetter om lag 1 200 personer, gjennom sine leverandører og underleverandører i Norge. Dette gjør at selskapet direkte og indirekte sysselsetter mer enn 3 000 mennesker direkte og indirekte langs hele Kysten.

Hurtigruten har også hatt sterkt fokus på bruk av lokal mat. Møtet mellom mennesker, autentiske naturbaserte opplevelser og lokal mat som forsterker reiseopplevelsen er sentrale elementer i Hurtigrutens strategi for å differensiere seg og vinne i den internasjonale konkurransen.

Hurtigruten bidrar derfor med betydelige ringvirkninger gjennom besøkstall og kjøp av mat, opplevelser og andre tjenester hos lokale leverandører. Blant annet er det 70 % høyere verdiskaping og 50 % høyere sysselsetting i reiselivet i nordnorske kommuner som har anløp av Hurtigruten, sammenlignet med kommuner uten anløp.

I tillegg til å tiltak rettet mot lokal mat og opplevelser, har Hurtigruten en tydelig miljøprofil. Selskapet bidrar med strandrydding, har tatt aktive grep for å redusere plastbruken, samtidig som nesten hele flåten skal bygges om til hybriddrift med LNG-motorer og batteripakker.

Dette gjør at selskapet bidrar til en økonomisk, miljømessig, sosial og kulturell bærekraftig utviklings langs kysten og i Tromsø.

Leiebil

Tilbakemeldinger fra aktører i leiebilmarkedet i Tromsø viser en kraftig vekst i leiebilmarkedet fra 2014 og frem til i dag. Mye av økningen har kommet i første kvartal og er knyttet til vekst i vintersesongen. Antall utleieforhold for leiebil fra Tromsø lufthavn Langnes har økt med 16% første halvår 2018 sammenlignet med samme periode i fjor.

Menon Economics har utarbeidet «Rapport bilutleie og sesongsvingninger – utfordringer og tiltak» for NHO Reiseliv. I denne rapporten fremkommer det at samlede tall for bilutleie ved flyplasser i Nord-Norge viser at omsetningen øker med 370 % i juli sammenlignet med januar.

Videre stiger leieprisene i Nord-Norge totalt sett med 40 % på sommeren, noe som viser at leiebilkapasiteten ikke er stor nok til å ta unna sesongtoppen. Må vurdere å kontakte utleieselskaper for oversikt.

Før 2015 fikk leiebilselskapene fradragsført merverdiavgiften over 36 måneder. En regelendring med virkning fra 2015 gjør at fradraget nå blir tilbakeført over 48 måneder. I praksis betyr dette at leiebilselskapene må holde lengre på bilene for å få størst utbytte av fradragsordningen.

Leiebilselskapene kan også fradragsføre leasede-biler. De får derfor ikke full uttelling på fradraget ved å lease over en kortere periode. NHO oppgir at dette er årsaken til at bilutleieselskaper ikke ønsker å korttidslease biler for å ta unna den største pågangen i høysesongen.

Selv om undersøkelsen viser at sommersesongen er høysesong for utleie av biler, er det fortsatt relativt høy aktivitet om vinteren. Mange av de tilreisende er heller ikke vant med å kjøre vinterveger. Som et tiltak for å øke trafikksikkerheten arbeider Statens vegvesen med en felles regional brosjyre rettet mot turistene for å informere om kjøring på vinterveger.

Kollektivtransport

Kollektivtransport er et eksempel på et fellesgode hvor økt etterspørsel etter kollektivreiser fra besøkende også kommer lokalbefolkningen til gode. Det er rimelig å anta at en del av kollektivveksten skyldes vekst i reiselivet.

Samtidig vet vi også at tilreisende etterspør bedre bussforbindelser til for eksempel Sommarøy og Brensholmen og helårlig ferge mellom Brensholmen og Botnham. Dersom ruteplanleggingen skjer på en slik måte at flere besøkende også benytter kollektivtransport på besøk ut i regionen, vil dette kunne gi grunnlag for flere avganger. Dette gjør at både innbyggerne i distriktet, og de som bor mer sentralt, i større grad har kollektivtransport som et reelt alternativ.

Løyvetransport – drosje og turvogner

Det er i dag 165 drosjeløyver i Tromsø. Av disse er 160 løyver tilknyttet drosjesentraler i Tromsø, mens 5 løyver er bopelsløyver knyttet til Laksvatn, Sommarøy, Ramfjord og Sjursnes.

Drosjesentralene har 123 hovedløyver med kjøreplikt i henhold til oppsatt vaktplan. I tillegg er det 37 reserveløyver uten kjøreplikt. Reserveløyvene som skal bidra til å ta unna «topper» i

rushtiden. Det er i tillegg 3 løyver knyttet til selskapsvogner. Disse løyvene er knyttet til bestilte turer uten kjøreplikt.

	Totalt antall drosjeløyver	Hovedløyver - drosje	Reserveløyver - drosje	Løyve - selskapsvogner
Tilknyttet drosjesentral	160	123	37	3
Bopelsløyver	5	4	1	-

Tabell 7 Oversikt over antall løyver i Tromsø kommune. Tallene er uendret fra 2008 til 2018. Kilde: Troms fylkeskommune (2018).

Antallet drosjeløyver har vært uendret i Tromsø siden 2008. Det ble gjennomført en behovsprøving i 2011, hvor antallet løyver ble videreført.

Selv om antall tilreisende og fastboende i Tromsø øker, ser man ikke den samme økningen i kjørte kilometer hos drosjenæringen. Foreløpige tall fra 2018 viser at drosjenæringen har færre turer i døgnet nå enn de hadde i 2016.

Noe av denne nedgangen kan forklares med økt tilretteleggingen for busstrafikken med et økt rutetilbud på dag og kveldstid.

Samtidig rapporteres det om økt bruk av «vennekjøring». Yrkestransportloven § 4, første ledd, slår fast at «Den som mot vederlag vil drive nasjonal eller internasjonal persontransport med motorvogn, må ha løyve. Det same gjeld den som utfører persontransport mot vederlag på liknande måte som drosje når tilbud om transport vert retta til ålmenta på offentleg plass». Selv om «vennekjøring» i seg selv ikke er ulovlig, bidrar det til å redusere kundegrunnlaget for drosjenæringen.

En ytterligere faktor som bidrar til reduksjon i antall turer samtidig som kundegrunnlaget øker, er løyvefritaket for småskala turistvirksomhet. Fylkeskommunene kan innvilge løyvefritak til virksomheter som driver turistvirksomhet i småskala og som arrangerer en fritidsaktivitet som for eksempel guiding, sightseeing og andre opplevelsesarrangementer der det også er nødvendig å tilby persontransport som en tilknyttet del av arrangementet. Et foretak kan ikke få løyvefritak for mer enn 5 kjøretøy totalt i hele landet. Troms fylkeskommune praktiserer kun ett løyvefritak per selskap i Tromsø.

Løyvefritaket gjelder kun for transport av egne kunder til og fra aktiviteter som inneholder av løyvefritaket selv er arrangør av. Transporten må skje i tilknytning til selve arrangementet, ved at transporten kun er en underordnet tilleggsytelse som utføres av virksomheten fram til bestemmelsesstedet. Rene transportoppdrag utført av virksomheten eller noen andre virksomheten har avtale med, er ikke tillatt. Som et resultat av dette ser man at det også har utviklet seg konsepter hvor tilkjøring av kunder til/fra flyplass med mer inngår.

Drosjenæringen har gitt tilbakemelding på at de opplever dette som en uheldig konkurransevridning hvor nye markedsaktører får tilgang til drosjenæringens kundegrunnlag, uten at det stilles samme krav til løyver og den fagkompetansen yrkessjåførene har.

Løyvehavere er avhengig av et visst volum for å kunne drifte på en økonomisk forsvarlig måte. Dette betyr at antall turer er avgjørende for at man også i fremtiden skal ha et forutsigbart drosjetilbud til publikum.

Buss

Antall bussbrukere har økt med 920 859 reisende fra 2013 til 2017. Av dette er hele 909 799 av de nye reisende kommet i Tromsø. Mye av veksten kan forklares med forenkling i billettprodukter, økt frekvens i rutetilbudet, stimulerende pristiltak og innføring av sanntidssystem.

Tallene viser antall reiser, og skiller ikke på ulike segmenter av reisende (ferie/fritid, yrke/konferanse) eller nasjonaliteter. Det er derfor ikke mulig å identifisere hvor stor andel av de reisende med hurtigbåten som utgjør innbyggere i Troms og tilreisende.

Gitt veksten i reiselivet er det likevel rimelig å anta at det er potensial for å utvikle konsepter for besøkende til regionen hvor distrikts- og regionbusser utgjør en sentral del av transporten. I dag er de fleste rutene i distriktene lovpålagt skoleskyss, noe som gjør at passasjertallet varierer fra år til år. Økt etterspørsel fra tilreisende vil gi bedre forutsetninger for drift av bussene. De tilreisende etterspør avganger som gjør det mulig å gjennomføre dagsbesøk til distriktene. Dette er vanskelig å få til når rutene er tilpasset skolestart. Flere avganger vil også komme lokalbefolkningen til gode.

	2013	2014	2015	2016	2017
Tromsø bybuss	8 120 966	8 296 505	8 262 707	8 737 876	9 030 765
Tromsø distrikt	813 070	810 504	814 765	809 101	788 808
Harstad bybuss	468 127	454 610	445 584	468 064	486 541
Sør-Troms distrikt	575 328	569 353	520 879	529 375	524 800
Regionruter	261 626	200 535	213 537	218 165	213 982
Midt-Troms	647 454	644 507	679 131	688 392	700 365
Senja	196 134	195 419	220 473	224 589	209 479
Nord-Troms	221 693	245 362	266 093	264 437	270 517
Totalt antall busspassasjerer	11 304 398	11 416 795	11 423 169	11 939 999	12 225 257

Tabell 8 Passasjerutvikling på busser i Troms 2016 – 2017. Kilde: Troms fylkestrafikk.

Hurtigbåt

Tabell 9 viser at det var 11 331 færre hurtigbåtreisende i 2017 enn i 2013. Nesten halvparten (5 541 reisende) skyldes reduksjon i antallet reisende mellom Tromsø, Finnsnes og Harstad. En viktig forklaring på nedgangen fra 2016 til 2017 er at de første månedene var preget av ekstreme væreforhold, noe som ga utslag i antall reisende med hurtigbåtene.

Tallene viser antall reiser, og skiller ikke på ulike segmenter av reisende (ferie/fritid, yrke/konferanse) eller nasjonaliteter. Det er derfor ikke mulig å identifisere hvor stor andel av de reisende med hurtigbåten som utgjør innbyggere i Troms og tilreisende.

Gitt veksten i reiselivet er det likevel rimelig å anta at det er potensial for å utvikle konsepter for besøkende til regionen hvor hurtigbåtene utgjør en sentral del av transporten. Økt etterspørsel fra tilreisende på hurtigbåter vil gi et bedre driftsgrunnlag for fartøyene. Dette vil bidra til å opprette et rutetilbud som kommer lokalbefolkningen til gode. I tillegg er hurtigbåten er tidseffektiv måte å forflytte seg på. Økt bruk av hurtigbåt vil derfor kunne bidra til at tilreisende bruker en større del av regionen med de ringvirkninger det medfører.

	2013	2014	2015	2016	2017
Linje 2 Tromsø - Finnsnes - Harstad	204 119	200 287	199 364	206 040	198 578
Linje 3 Tromsø - Skjervøy	20 305	20 047	18 421	19 255	18 764
Linje 4 Tromsø - Vikran - Tennskjer - Lysnes	27 522	22 852	24 651	23 734	22 655
Linje 5 Sommarøy - Tussøy - Sandneshamn	1 431	1 424	1 483	1 323	1 288
Linje 6 Harstad - Bjarkøy - Senja	26 073	25 834	24 793	27 861	28 120

Linje 8/9 Skjervøy - Kvænangen	9 889	9 488	8 446	8 940	8 603
Totalt antall hurtigbåtpassasjerer	289 339	279 932	277 158	287 153	278 008

Tabell 9 Passasjerutvikling på hurtigbåter i Troms 2013 – 2017. Kilde: Troms fylkestrafikk.

Ferge

Også fergene hadde krevende værforhold de to første månedene i 2017. I mars 2017 ble det innført fri passasjerbillettering på alle samband i Troms samtidig med at prisene på kjøretøy økte.

For de fleste sambandene har dette resultert i flere passasjerer, færre personbiler og flere store kjøretøy. Dette innebærer en bedre utnyttelse av kapasiteten, siden flere reisende opptar mindre plass på dekk.

Tallene viser billettinntekter, personbilenheter, store kjøretøy og antall passasjerer. De skiller ikke på ulike segmenter av reisende (ferie/fritid, yrke/konferanse) eller nasjonaliteter. Det er derfor ikke mulig å identifisere hvor stor andel av de reisende med fergene som utgjør innbyggere i Troms og tilreisende.

Tilbakemelding fra lokalbefolkningen og tilreisende viser at fergene utgjør en viktig del av infrastrukturen. Dett er man for eksempel på sommerferga Brensholmen – Botnhamn, hvor reiselivsnæringen er tydelig på at de ønsker at dette strekket blir et helårssamband.

Gitt veksten i reiselivet er det likevel rimelig å anta at det er potensial for å videreutvikle konsepter for besøkende til regionen hvor fergene utgjør en sentral del av transporten. Økt etterspørsel fra tilreisende på ferger vil gi et bedre driftsgrunnlag for fartøyene. Dette vil bidra til å opprette et rutetilbud som kommer lokalbefolkningen til gode. I tillegg bidrar fergene til å binde regionen sammen, og reduserer antallet kjørte kilometer. Økt bruk av fergene vil derfor kunne bidra til at tilreisende bruker en større del av regionen med de ringvirkninger det medfører.

	2014	2015	2016	2017
Billettinntekter	30 600 000 kr.	38 166 000 kr.	48 484 100 kr.	50 585 600 kr.
Personbilenheter	-	1 011 506	1 066 981	1 093 327
Store kjøretøy	-	-	-	726 940
Passasjertall	-	788 826	824 032	828 809

Tabell 10 Utvikling av billettinntekter, personbiler og passasjertall på ferger i Troms 2014 - 2017. Kilde: Troms fylkestrafikk.

6.5. Reiselivsbedrifter

Menon Economics sin analyse av reiselivet i Tromsø viser at det var registrert i underkant av 240 aktive reiselivsforetak i 2016. De fleste bedriftene var registrert innenfor servering og opplevelser.

Analysen viser at det har vært en kontinuerlig vekst i antall reiselivsbedrifter fra 2004 til 2016. Antall aktive reiselivsforetak var 129 i 2004 og 236 i 2016. Dette tilsvarer en økning på 83 %.

Opplevelser

Opplevelser har hatt den høyeste relative vekten, med nesten en firedobling fra 20 til 73 aktører. Dette viser tall fra Menon Economics. Innenfor opplevelsesbransjen har det spesielt blitt etablert bedrifter som leverer skreddersydde naturaktiviteter.

Tall fra NHO Reiseliv viser at syv av de 12 mest besøkte attraksjonene i Troms i 2016 ligger i Tromsø.

Polaria	Fjellheisen	Ishavskatedralen	Polarmuseet	Tromsø museum	Arktisk botanisk hage	MS Polstjerna
135 111	121 505	108 494	65 183	52 289	55 925	8 417

Tabell 11 Oversikt over de mest besøkte attraksjonene i Tromsø. Kilde. NHO Reiseliv (2017).

To andre viktige destinasjoner i Troms i 2016 var Polarbadet på Bardufoss og Grottebadet i Harstad. Badene hadde til sammen 259 461 besøkende. Dette viser at Tromsøbadet har potensial til å bli en viktig attraksjon for Tromsø fremover.

Servering

Serveringsbransjen har også hatt en vekst i aktører fra 64 til 95 i periode 2004 til 2016, jamfør tall fra Menon Economics.

Antall og mangfold i serveringssteder er, sett i lys av Tromsøs innbyggertall, også et eksempel på hvordan de besøkende bidrar til å skape et markedsgrunnlag som også kommer lokalbefolkningen til gode. Uten et stort antall tilreisende, ville det trolig vært et betydelig mindre antall og mangfold i serveringstilbud.

Formidling

Analysen fra Menon Economics viser at Tromsø har hatt lite vekst i nye aktører innenfor formidling. Dette samsvarer med utvikling i resten av landet, og forklares med at digitalisering gjør at formidling gjerne er konsentrert rundt større digitale aktører. I tillegg viser rapporten til at de fleste bedriftene innen både overnatting, servering og opplevelser i stor grad tilbyr egne bookingløsninger, og derfor ikke like avhengig av formidling fra en tredjepart.

7. Litteratur og referanser

Andre reiselivsstrategier

City of Reykjavik 2011. *A City for All Seasons*.

Hawaii Tourism Authority 2016. *Hawaii Tourism Authority, Five-Year Strategic Plan 2016*.

Wonderful Copenhagen 2017. *The End of Tourism as We Know It*.

Bøker

Chen, Joseph S. og Prebensen, Nina K. 2017. *Contemporary Geographies of Leisure, Tourism and Mobility. Nature Tourism*.

Stortingsmeldinger

Meld. St. 19 (2016 – 2017): «Opplev Norge – unikt og eventyrlig».

Rapporter, publikasjoner og nettsider

Hurtigruten 2017. *Livsnerven* [Online]. Tilgjengelig på https://www.hurtigruten.no/globalassets/local/nordic/katalog/hr_ringvirkningsbrosjyre_20x20cm.pdf. Sist besøkt 15.08.2018.

Menon Economics 2016. *Ringvirkninger av Hurtigrutens virksomhet langs norskekysten* [Online]. Tilgjengelig på https://www.hurtigruten.no/globalassets/local/nordic/katalog/ringvirkning_analyse_av_hurtigruten_sluttrapport.pdf. Sist besøkt 15.08.2018.

Menon Economics 2018. *Økonomiske effekter fra reiselivet i Tromsø*.

NHO Reiseliv 2018. *Løyvefritak for reiselivsbedrifter* [Online]. Tilgjengelig på <https://www.nhoreiseliv.no/jushjelp-tariff-hms/lover-og-regler-for-drift/loyvefritak-reiselivsbedrifter/>. Sist besøkt 15.08.2018.

Nordnorsk reiseliv 2018. *Verktøykassen «Vår vei til framtida!»* [Online]. Tilgjengelig på <http://brand.nordnorge.com/vaar-vei-til-fremtiden>. Sist besøkt 15.08.2018.

SSB 2018a. *Reiselivsundersøkelsen «Flere reiser innenlands og utenlands»* [Online]. Tilgjengelig via <https://www.ssb.no/transport-og-reiseliv/artikler-og-publikasjoner/flere-reiser-innenlands-og-utenlands>. Sist besøkt 13.08.2018.

SSB 2018b. *Reiselivsundersøkelsen «Flere innenlandsreiser i 2017»* [Online]. Tilgjengelig på <https://www.ssb.no/transport-og-reiseliv/artikler-og-publikasjoner/flere-innenlandsreiser-i-2017>. Sist besøkt 13.08.2018.

Troms fylkestrafikk 2013 til 2017. *Fylkesferd* [Online]. Tilgjengelig på <https://www.tromskortet.no/sok/category14.html?q=fylkesferd>. Sist besøkt 15.08.2018.

Verdens turismeorganisasjon (UNWTO) 2017: *UNWTO Tourism Highlights 2017 Edition*.

Statistikk

NHO Reiseliv 2017. *Nordnorsk reiselivsstatistikk 2016* [Online]. Tilgjengelig på http://www.reiselivinord.no/wp-content/uploads/2017/09/Nordnorsk_Reiselivsstatistikk_2016.pdf. Sist besøkt 15.08.2018.

Statistikknett 2018. *Statistikknett reiseliv* [Online]. Tilgjengelig på <http://www.statistikknett.no/>. Sist besøkt 15.08.2018.

Øvrig statistikk, tallmateriale og informasjon

Statistikk, tallmateriale og informasjon er også gjort tilgjengelig av:

- Avinor	- Finn.no	- Tromsø Havn
- Leiebilnæring i Tromsø	- NHO Reiseliv	- Visit Tromsø
- Drosjenæringen i Tromsø	- Statens vegvesen	
	- Troms fylkeskommune	

8. Oversikt over tabeller og figurer

8.1. Tabeller

Tabell 1 Utdrag av SWOT-analyse for Tromsø.	10
Tabell 2 Oppsummering av ulike utviklingsscenarioer for reiselivsnæringen i Tromsø.....	16
Tabell 3 Omsetning i Nord-Norge fordelt på fylker. Kilde: SSB/NHO Reiseliv.....	20
Tabell 4 Omsetning i Nord-Norge fordelt på bransjer. Kilde: SSB/NHO Reiseliv	20
Tabell 5 Totalt antall overnattinger på hotell, campingplasser og hyttegrender. Tromsøregionen definert som kommunene Balsfjord, Karlsøy, Kåfjord, Lyngen, Storfjord og Tromsø. Kilde: Statistikknett (2018).	22
Tabell 6 Nasjonal markedsandeler på overnatting på hotell, campingplasser og hyttegrender. Tromsøregionen definert som kommunene Balsfjord, Karlsøy, Kåfjord, Lyngen, Storfjord og Tromsø. Kilde: Statistikknett (2018).	22
Tabell 7 Oversikt over antall løyver i Tromsø kommune. Tallene er uendret fra 2008 til 2018. Kilde: Troms fylkeskommune (2018).	34
Tabell 8 Passasjerutvikling på busser i Troms 2016 – 2017. Kilde: Troms fylkestrafikk.....	35
Tabell 9 Passasjerutvikling på hurtigbåter i Troms 2013 – 2017. Kilde: Troms fylkestrafikk.....	36
Tabell 10 Utvikling av billettinntekter, personbiler og passasjertall på ferger i Troms 2014 - 2017. Kilde: Troms fylkestrafikk.	36
Tabell 11 Oversikt over de mest besøkte attraksjonene i Tromsø. Kilde. NHO Reiseliv (2017)...	37

8.2. Figurer

Figur 1 FNs bærekraftsmål.	8
Figur 2 Figuren viser de ulike fasene av reiseopplevelsen og hvordan aktiv deltagelse både påvirker motivasjon i forkant av reisen og hvor fornøyd man er i etterkant av opplevelsen. Kilde: Chen og Prebensen, 2017.	12
Figur 3 Oversikt over antall gjestedøgn i nåsituasjon og scenario 1 til 4.....	16
Figur 4 Oversikt over antall gjester som besøker Tromsø i snitt per døgn og rombehov ved 70 % belegg fordelt på nåsituasjon og scenario 1 til 4.....	17
Figur 5 Oversikt over Tromsø sin markedsandel og årlige vekst i nåsituasjon og scenario 1 til 4.	17
Figur 6 Segmenter av gjester på hotell i Tromsø i 2016. Kilde: NHO Reiseliv.....	23
Figur 7 Fordeling av gjestedøgn på hotell etter marked. Kilde: Statistikknett.no	24
Figur 8 Fordeling av gjestedøgn for utenlandske markeder. Kilde: Statistikknett.no	24
Figur 9 Utvikling i kommersielle i overnattinger på hoteller, campingplasser og hyttegrender fra alle markeder vist i måneder og år. Kilde: Statistikknett (2018).....	25
Figur 10 Utvikling i kommersielle i overnattinger på hoteller, campingplasser og hyttegrender fra Norge vist i måneder og år. Kilde: Statistikknett (2018).....	25
Figur 11 Utvikling i kommersielle i overnattinger på hoteller, campingplasser og hyttegrender fra utlandet vist i måneder og år. Kilde: Statistikknett (2018).....	25
Figur 12 Indeksutvikling over solgte romdøgn og tilgjengelige romdøgn i Tromsø fra 1988 til 2017. Kilde: NHO Reiseliv.....	26
Figur 13 Oversikt over utleieannonser på nettsiden Finn.no i Tromsø i perioden 2011 til 2017. Kilde: Finn.no.....	28
Figur 14 Antall flyreiser og flybevegelse ved Tromsø lufthavn Langnes 2007 - 2017. Kilde: Avinor	29
Figur 15 Passasjerprognose for Tromsø lufthavn Langnes 2017 – 2030. Kilde: Avinor.....	29
Figur 16 Cruiseanløp i Tromsø 2008 til 2019. 2018* og 2019* er foreløpige tall. Kilde: Visit Tromsø og Tromsø havn.....	30
Figur 17 Av- og påstigende passasjerer i Tromsø 2017. Kilde: Statistikknett.....	32

8.3. Vedlegg 1 SWOT-analyse

Styrker	Svakheter	Muligheter	Trusler
Infrastruktur (internasjonal flyplass) lett å komme hit og lett å ta seg frem i byen (fly, cruise osv. hub)	Ankomsten. Flyplassen er liten, dårlig kapasitet, mangler fasiliteter. Ikke leiebiler i nærheten. Cruiseanløpet i Breivika er ikke det fineste.	Arktisk hovedstad - kan posisjonere oss. Vi har det ikke under huden og ikke fylt det helt med innhold ennå.	Kan det bli for mange? Leverandører (cowboyer som bare vil skumme fløten, men legger lite penger igjen), og også antallet reiselivsbutikker
Tetthet mellom urban by og ekstrem villmark - Unike kombinasjoner av opplevelser	Mangel på kvalitetssystem/sertifisering (produkter, guider osv.).	Sterkt fag-/kunnskapsmiljø i byen. Kan trekke veksels på dette.	Må bygge en by for de som bor her. De som kommer ønsker autentiske butikker. Kanskje gjøre noen reguleringer?
Naturfenomene	Store sesongvariasjoner (mye folk vinter, lite folk skuldersesong), stor forskjell i pengebruk vinter vs sommer	Kan bli flinkere i å dele de gode historiene. Fremme positiv kommunikasjon om turisme, opplevelser osv. på alle plan.	Useriøse aktører - reiselivsbutikker / aktiviteter / overnatting / transport / servering
Trygt – for homofile, kvinner som reiser alene osv.	Infrastruktur: Særlig utenfor sentrum. Tilrettelegging vei, rasteplasser og toaletter	Ofta er det mye negativt fokus. Bransjen kan bli enda flinkere til å fortelle om det unike.	Sårbart område. Må forvalte det. Arealmessig forvaltning av området.
Stort omland – Tromsø som hub	Fragmentert næring	Snaakes mye negativt i bransjen nasjonalt om Tromsø – om cowboyer osv. Det stemmer ikke med virkeligheten. En av de mer profesjonelle destinasjonene vi har i landet.	Kommunen må ha noen som jobber med å implementere strategien og følger den opp. Jobber ut mot reiselivet
Opplevelser-, kultur- og arrangementsdestinasjon	Generelt vedlikehold av byen vår (hold byen ren), strøing og brøyting	Produkt utvikling: Kan tilby flere kultur og natur- opplevelser, mer ekstremsport (light) i profilering, Arrangementsby	Ikke fremstår som bærekraftig. Samspillet med lokalbefolkningen og reiselivsnæringen. Det må fungere!
Kompakt by. Skjer mye her gjennom hele året. Rikt arrangement og kulturliv. Høyt aktivitetsnivå. Vanskelig å kjede seg.	Organisering – er vi profesjonelle nok? Litt fragmentert og dårlig organisert	Forlengte vintersesongen (september - april) - vinterproduktpakke som tilbyr mer enn nordlys, og jobbe med skuldersesongen og "cross-selling" mellom sesongene. Sommervekst	Stilthet og uberørt natur. Sager vi av grøinen vi sitter på? Kajakk vs. vannskuter? Topptur vs. snøskuter?
Godt vertskap/inkluderende	Myndighetene henger ikke med på regulering - ikke nok offentlige midler til reiselivsutvikling	Infrastrukturutvikling - planlegging flyplassen, vei, byplan osv. i lag med reiselivsnæringen	Volumutfordringer. Hvordan organiserer vi den forventede veksten. Flyplassen, sykehuset osv.
Helårsdestinasjon	Hotell (hotellkapasitet mtp. antall reisende)	AirBnB - jobb aktiv med dem (seminar / vertskap osv.)	Tourist trap. Dårlige produkter, dårlige suvenirer osv. mange vil melke kua
Location location location – i Arktis, men med mildt og snilt klima	Tilrettelegging langs vei i vintersesongen – mangler steder der folk kan parkere, færlig for trafikken på vinterføre, brøytekanter osv.	Kommune som ser på reiseliv som stedsutvikling er bra. Forsterke offentlig og privat samarbeid. Kommune + visit tromsø + aktører - nettverk	Andre destinasjoner tar plassen (konkurranse)
Ro og stilthet	Cowboyer og useriøse aktører	Stilthet og uberørt natur	Underprioritert - brikke i et storpolitisk spill
Infrastruktur (internasjonal flyplass) lett å komme hit og lett å ta seg frem i byen (fly, cruise osv. hub)	Kommunen må ha ressurser til å følge opp reiselivsstrategien	Bærekraftig utvikling av og med regionen.	Mangel på regulering / strategi
		Byen - kystkulturen. Kaia er den urbane møteplassen. Fiskeri.	Rekruttering - vanskelig å få nok flinke folk. Klarer ikke å rekruttere riktige folk, eller beholde de flinke.
		Det arktiske. Beliggenheten, mulighetene som ligger i det. Skal vi være en arktisk hovedstad må vi tørre å satse på det arktiske.	

Saksfremlegg

Utvalgssak	Utvalgsnavn	Møtedato
20/19	Kvæningen formannskap	15.03.2019

Mal for årsmeldinger

Administrasjonssjefens innstilling

Årsmelding lages etter følgende mal:

Enhetene har først en beskrivelse på max 2 A4-sider om virksomheten + en kort vurdering av de 5 målene på slutten.

I beskrivelsen bør det legges vekt på:

- Den skal starte med hva som er målet og hvordan jobbet for å nå dette.
- Den skal være oversiktlig og systematisk og vise gjennomførte tiltak.
- Tydeliggjøre resultatene av den kommunale virksomheten ved resultatvurdering av gjennomførte tiltak i forhold til mål og ressursbruk.
- Vise til overordnede politiske mål for kommunen dersom dette er aktuelt.
- Vurdering opp mot budsjettforutsetninger og personalressurser.
- Kort omtale av tendenser/utviklingstrekk med referanse til viktige statlige, fylkeskommunale og andre bestemmelser som har- eller vil få betydning for utvikling av kommunen.
- Forslag til framtidige tiltak/forbedringer for å nå oppsatte mål.
- Med tanke på å få en mer spennende årsmelding er det viktig med noen positive drypp/gladsaker og bilder fra enheten.

De ulike enhetene skal lage egne målsettinger for- og måles på om de har nådd følgende mål for hver enhet for områdene:

- 1) Økonomi
- 2) Sykefravær
- 3) Arbeidsmiljø
- 4) Faglige mål
- 5) Strukturelle mål (f.eks. fysiske tiltak som skal gjennomføres gjennom året).

Etatsleder lager en oppsummering med vurdering for egen etat + at administrasjonssjef (sammen med økonomileder) lager overordnet vurdering.

Saksopplysninger

Årsmelding for 2017 ble behandlet i kommunestyret den 31.10.18 i sak 74/18 med slikt vedtak:

«Årsmelding for 2017 med kommentarene fra formannskapet tas til etterretning. Kommunestyret berømmer at årsmeldinga er kommet til politisk behandling. Det bes om at mal for årsmelding revideres. Malen legges fram til politisk behandling senest april 2019. Hensikten er å strukturere årsmeldinga bedre. Det må framkomme lik informasjon fra de ulike etater/avdelinger. De ulike avdelingene må utfordres må målsettinger og måles på om de har nådd dem. Dette bør gjøres selv om ikke de overordna planene er på plass. Det bør fastsettes mål for hver enhet for områdene:

- økonomi

- sykefravær

- arbeidsmiljø

- faglige mål

- strukturelle mål (f.eks. fysiske tiltak som skal gjennomføres gjennom året).

Enheterne bør utfordres på å lage noen enkle mål innenfor de ulike områdene slik at en kan måle enhetene på om de når målene gjennom året. Dette må gjøres i 2018.»

Saken legges fram for formannskapet 6/3 og vi prøver å nå fristen om å ha ferdig årsmeldingen innen 31/3.

Vurdering

Det er mange måter å lage en årsmelding på. Vi har en gammel mal fra 2013 (som dog ikke er godt fulgt de siste årene), samt ovennevnte vedtak fra høsten 2018 om forrige årsmelding. Det er naturlig at vi tar utgangspunkt i disse når vi skal lage ny mal. Begge disse vedtakene bygger på ønsker fra vårt kommunestyre på hvordan de vil ha dette.

På den ene siden skal en mal være så enkel at den lett forstås på samme måte av alle enhetslederne slik at vi får en tilnærmet lik struktur i hele årsmeldingen. På den andre siden må vi stille såpass krav til ulike momenter at vi får fram det som er vesentlig å vite for kommunestyret, innbyggerne og andre.

Det kanskje vanskeligste med en årsmelding er vurderingene som gjøres. Det er store individuelle forskjeller på dette, slik at dette blir en sak som det er viktig for oss i ledergruppa og ha litt styring med for å få en årsmelding som treffer riktig mtp hvor vi står vedrørende måloppnåelse, ressursbruk, etc.

Saksfremlegg

Utvalgssak	Utvalgsnavn	Møtedato
21/19	Kvæningen formannskap	15.03.2019

Kultursak - Søknad om midler til premie "Fjordpilken» 2019

Henvising til lovverk:

Vedlegg
1 00111H

Administrasjonssjefens innstilling

Kvæningen formannskap bevilger kr. 5.000.- til arrangementet «Fjordpilken» for 2019.

Beløpet for 2019 tas fra formannskapetets tilgjengelige konto 14710 101 100 – Lag/foreninger

Saksopplysninger

Kvæningsbotn grendehus ønsker å være tidlig ute med søknad om midler og planlegging av arrangementet for 2019. Selve søknaden er mottatt den 19. oktober 2018.

Den 23.oktober 2018 har ordfører besvart henvendelsen, med at den blir videresendt til oppvekst og kultur for videre behandling.

Den 14.februar 2019 etterspør ordfører om henvendelsen er besvart.

Arrangementet er en anledning som samler både barn og voksne, fra alle kanter av landet.

Kvæningen kommune har tidligere år gitt et premiebeløp til arrangementet. Søknaden er ikke blitt behandlet grunnet manglende saksbehandlingskapasitet ved oppvekst/kulturkontoret.

Vi må derfor bare beklage at vi ikke heller i år rekker å behandle søknaden i tide til selve arrangementet. Hovedutvalg for Oppvekst/omsorg har ikke neste møte før i april 2019, slik at saken legges frem for formannskapet som tidligere til avgjørelse. Saksbehandler er noe usikker på om intensjonen er at disse sakene skal behandles i oppvekst/omsorg basert på kulturmidler, eller formannskapetets pott til lag/foreninger.

Arrangementet fjordpilken er av de største i Kvæningen, og kommunen har tidligere ønsket å bidra med egen premie for å promotere kommunen. Dette har vært vurdert som et godt omdømme tiltak.

Tidligere har formannskapet bevilget kr. 5.000,- men visstnok kr. 10.000.- i 2018, da dette var et jubileums arrangement. De tildelte midler til dette arrangementet, har ikke vært tatt fra kulturbudsjettet.

Vurdering

Tiltaket er meget godt, og kommunen bør etter saksbehandlers syn, fortsette å støtte arrangementet. På denne bakgrunn er det naturlig å spørre om det er mulig å løse saken på annen måte, slik at vi unngår å alltid komme i etterhånd med midler. Problemet for søker, er at de ikke kan bruke kommunen som giver i en reklamesammenheng i forbindelse med arrangementet, når de ikke har melding om kommunens deltakelse i dette.

Hensikten med midlene er å støtte opp arrangementet, men også å promotere kommunen, med logo og som giver på bannere og billetter.

For 2018 ble midler til fjordpilken tildelt av formannskapetets konto for lag/foreninger.

Det som kan vurderes, er om dette arrangementet er en slik årlig hendelse som kommunen ønsker å støtte i årene fremover. På denne bakgrunn bør det vurderes å opprette en fast konto til arrangementet på lik linje med skolestipend, kulturpris, vedlikeholdsmidler til minnesmerker osv.

På denne måten kan leder utbetale beløpet i tide slik at kommunen kan promoteres på den måten som var opprinnelig ment, betinget av at kommunen ønsker å gi slik støtte.

Når det gjelder dekning av bevilget beløp, har det hittil vært tatt av formannskapetets lille pott til lag/foreninger eller omdømmemidler. Ett alternativ er å flytte f.eks. kr. 5.000 fra en av disse postene til kulturbudsjettet, eller å bevilge friske budsjettmidler til kulturbudsjettet. På den siste måten har vi fortsatt en liten back-up i formannskapet, ved særlige behov og fleksible løsninger. Det vi ser, er at det hadde vært gunstig at ordfører kunne disponere halvparten av de midlene på kr. 10.000.- som formannskapet har på sine poster.

Tidligere hadde leder oppvekst/kultur en mindre post på kr. 5.000.- på sin hånd, for å kunne bruke ved søknader som hastet eller ved spesielle påkomne tilfeller. Denne posten er dessverre fjernet fra budsjettet.

Dersom formannskapet mener at saken hører hjemme på kulturbudsjettet, kan hovedutvalget for oppvekst/omsorg vurdere er å opprette en ny slik post, enten ved å redusere kulturbudsjettet tilsvarende, eller foreslå nye friske midler til en slik post.

Jorunn Farstad

Fra: Eirik Losnegaard Mevik
Sendt: 14. februar 2019 10:40
Til: Bjørn Ellefsæter
Kopi: Jorunn Farstad
Emne: FW: Fjordpilken

Hei,

Viser til e-postene under. Har dere fanget opp denne søknaden i deres systemer.

Den ble vidersendt fra meg ca 23.10.2018.

Eirik

Fra: Bjørn Harald Reiersen <bjornharald68@icloud.com>
Dato: tirsdag 23. oktober 2018 21:14
Til: Eirik Losnegaard Mevik <Eirik.Mevik@kvanangen.kommune.no>
Emne: Re: Fjordpilken

Hei ja si et klokkeslett så får vi det vel til

Navithytta AS
Org nr 919197749
Bjørn Harald Reiersen
Mobil 92607544
Kvænangsbotnvn 3046
9162 Sørstraumen

23. okt. 2018 kl. 17:18 skrev Eirik Losnegaard Mevik <Eirik.Mevik@kvanangen.kommune.no>:

Hei Bjørn Harald,

Jeg har mottatt søknaden. I første omgang sender jeg den videre til oppvekst og kultur som behandler disse søknadene.

Jeg ber de ta kontakt for å se på mulighetene for avklaringer ala det du skisserer her.

Vi pratet om et lite bedriftsbesøk. Har du mulighet førstkommende torsdag, helst på dagtid, men jeg er fleksibel.

Med vennlig hilsen

Eirik Losnegaard Mevik
Ordfører
Kvænangen kommune

Adresse: Rådhuset, Gárgu 8, 9161 Burfjord.
Telefon: 41 68 77 96
<image002.jpg>

Saksfremlegg

Utvalgssak	Utvalgsnavn	Møtedato
22/19	Kvæningen formannskap	15.03.2019
	Kvæningen kommunestyre	

Midler til infrastrukturtiltak 2019

Henvisning til lovverk:

Vedlegg

- 1 Hovedutfordringer i folkehelseoversikt
- 2 Handlingsplan infrastruktur 2019-2020

Administrasjonssjefens innstilling

1. Ordningen med infrastrukturmidler begrenses til offentlig infrastruktur, i Kvæningen kommune
2. Enkeltiltak som skal iverksettes, vedtas av formannskapet.
3. Som strategi velges strategi 2, langsiktig utvikling

Saksopplysninger

Kommunestyret i Kvæningen kommune vedtok i budsjett for 2019 å avsette 4.8 mill til investeringstiltak. Administrasjonssjefen har foreslår handlingsplan for 2019/2020, med statusbeskrivelse for kommunale anlegg og en oversikt over nye tiltak som er foreslått i kommuneplan arealdel og vedtatte kommunedelplaner. I handlingsplanen blir strategiske valgmuligheter skissert, og med foreslåtte prioriteringer i forhold til disse.

Vurdering

Administrasjonssjefen forutsetter at disse midlene skal brukes på kommunale anlegg, som havner, kai og vei. Administrasjonssjefen bruker definisjonen den store norske leksikon som utgangspunkt «*Infrastruktur, det nett av faste anlegg som er grunnlaget for en virksomhet.*

Brukes ofte om systemet av veier, havner, flyplasser, ledningsnett med mer, som betjener [næringslivet](#) og husholdningene i et land eller område.

Det er laget et forslag til handlingsplan for infrastruktur. I dette forslaget er det tatt utgangspunkt i forslag som er foreslått i planstrategi, kommuneplan arealdel og kommunedelplaner som er vedtatt, kystsonenplan og idrett, friluft og kultur, kulturminneplan. I handlingsplanen er det laget en statusoversikt over aktuelle infrastruktur tiltak, både kortsiktige og langsiktige satsinger. I mange av de kortsiktige tiltakene er det behov for vedlikehold og oppdateringer. De langsiktige tiltakene er tiltak som er foreslått i kommuneplanene og som skal bidra til vekst og samfunnsmessig utvikling. Ut i fra administrasjonssjefens vurdering er det 3 valgmuligheter, strategi 1 – satse på en stor investering, strategi 2 – satse på tiltak som har utløsende effekt og skaper vekst, strategi- 3 satse på å få i stand anlegg og satse på vedlikehold og oppdatering

Strategi 1: En investering

Velge et satsingsområde og avsatte midler (100%) til det. I dette alternativet velges et satsingsområde og satses alt på det. Det betyr at man prioriterer av en investering og tildeler ikke midler til vedlikehold eller andre mindre prosjekter. Midlene avsettes som egenkapital for investeringen, og det søkes om eksterne midler for full finansiering. Kommunen må finne andre midler til vedlikeholdsprosjektene.

Administrasjonssjefen vurderer at oppgradering av Burfjord Industri kai er et tiltak i denne kategorien. Behovene for oppgradering av Burfjord kai har blitt utredet allerede i 2015, og påløp da til 10 mill. Prosjektet ble ikke prioritert da. Dette er et prosjekt som man kan få støtte til fra Troms fylkeskommune, med forutsetning om kommunal egen kapital. Kommunene i Nord Troms har hatt fokus på samferdselsutfordringer, og er i gang med et prosjekt for havnesamarbeid. Dette kan åpne for flere finansieringsmuligheter. Prioritering av tiltak foreslås i kap 4 i handlingsplanen.

Strategi 2: Langsiktig utvikling

Man kan her velge ett eller flere satsingsområder, som bidrar til utvikling. I disse alternativene velges det tiltak som bidrar til utvikling og som kan ha utløsende effekt for andre prosjekter. Setter av midler til tiltak som har langsiktig og samfunnsutviklingsmessig karakter og som er prioritert i kommuneplanen og kommunedelplaner. Man velger her å prioritere de mest prekære prosjektene, for å avverge større skader på allerede skadet infrastruktur.

De tiltakene som prioriteres i dette alternativet, bør ha utløsende karakter for muligheter for eksterne midler ved senere anledning. senere klar prioritering og midler til egenkapital i større prosjekter. Et eksempel her er at vi må ha en trafiksikkerhetsplan på plass, for å kunne søke på trafiksikkerhetsmidler

Administrasjonssjefen vurderer at planoppgaver som sentrumsplan og trafiksikkerhetsplan er av en slik karakter at det kan ha utløsende effekt, på flere av de tiltakene som er listet opp under oppgradering og også nye tiltak. Andre tiltak som kan føre til utvikling og innovasjon er infrastruktur som tilrettelegger for næringsvirksomhet. Prioritering av tiltak foreslås i handlingsplanen kap 4, strategi 2

Strategi 3: Vedlikehold og oppgradering av eksisterende anlegg

Velge vedlikehold og oppgradering av eksisterende anlegg, og bruke midler på det. I dette alternativet prioriterer man kortsiktige behov, og vi får dekt vedlikeholds behov som har bygget seg opp over flere år. Det betyr at man velger å få i stand eksisterende anlegg og velger bort nye

utviklingsprosjekter og nye satsinger. Tiltak som er satt på vedtatte kommunedelplaner blir satt på vent.

Administrasjonssjefen vurderer at alle tiltak som er i statusoversikten over eksisterende anlegg er prosjekter som prioriteres dersom man velger dette alternativet. Prioritering av tiltak foreslåes i kap 4, strategi 3.

Administrasjonssjefen vurderer at det er mest hensiktsmessig å prioritere strategi og tiltak som gir vekst på lengere sikt. Administrasjonssjefen mener at strategi 1 og strategi 2 har størst effekt for vekst i lokalsamfunnet. Begge strategiene har en effekt for utvikling av næringsliv og lokalsamfunn. Administrasjonssjefen legger fram saken uten innstilling, og foreslår at formannskapet prioriterer tiltak utifra foreslått handlingsplan.

Formannskapetets forslag sendes til kommunestyret for endelig godkjenning.

Hovedutfordringer

Befolknings sammensetning – Noen av de største utfordringene:

- Befolkningsnedgang – At befolkningsgrunnlaget opprettholdes er viktig for at Kvæningen fortsatt skal kunne bestå som et fullverdig samfunn og demokrati.
- Økende andel og antall eldre, særlig over 80 år. Flere eldre vil sannsynligvis føre til en økning i aldersrelaterte sykdommer og økt behov for HO-tjenester.
- Færre i yrkesaktiv alder. Få barnefamilier (kun ca. 20 prosent av husholdningene har barn under 18 år) og få ungdommer.
- Stor andel sesong-innbyggere knyttet til reindrift og fritidsboliger.
- Spredt bosetting er en utfordring med tanke på kommunale tjenester og sosialt fellesskap.

Oppvekst og levekår – Noen av de største utfordringene:

- Stor andel lavinntekts-husholdninger. Andelen barn som lever i lavinntekts-familier er større enn landet og fylket. Aleneboende er den vanligste husholdningsformen.
- Generelt lavt utdanningsnivå. Dette gir utfordringer for den enkelte med hensyn til å få seg jobb, og kan virke begrensende på etablering av arbeidsplasser.
- En betydelig lavere andel av elevene i Kvæningen er fornøyd med lokalmiljøet, skolen og helsa, enn landsgjennomsnittet
- Få arbeidsplasser i private sektor.
- Manglende universell utforming av omsorgsboliger, for få tilrettelagte boliger til boligsosiale målgrupper, og et svært lite privat boligutleie-marked

Fysisk, biologisk, kjemisk og sosialt miljø – Noen av de største utfordringene:

- Veldig få gang- og sykkelstier. Svært få tilrettelagte turstier/-veier for funksjonshemmede/barnevogner.
- Forsøpling i utfartsområder. Manglende søppelbokser og toalett ved parkeringsplasser og utfarts-/turområder.
- Lite tilrettelagt sentrumsområde og manglende infrastruktur for uteaktiviteter i sentrum. Det finnes ingen lekeplasser i boområder.
- Få kulturtilbud og sosiale møteplasser.

Skader og ulykker – Noen av de største utfordringene:

- Fallskader hos eldre – Trenger helse- og omsorgstjenester en lang periode. Hvert hoftebrudd koster samfunnet i snitt ca. 500 000.
- Selv om færre dør i ulykker, er ulykker med personskader den største dødsårsaken blant personer under 45 år.

Helserelatert atferd/levevaner – Noen av de største utfordringene:

- 84% av ungdommene i Kvæanganen bruker mer enn to timer foran en skjerm hver dag.
- En betydelig andel av befolkningen er ikke aktive nok.
- Overspising og dårlig kosthold.
- Inaktivitet og overvekt gjør folk etter hvert mer utsatt for uhelse og psykisk og fysisk sykdom. Mindre mulighet til å oppleve mestring ifm. fysisk aktivitet.

Helsetilstand – Noen av de største utfordringene:

- Høy andel med livsstilssykdommer som type 2-diabetes, hjerte-/kar-sykdommer, og muskel- og skjelett-relaterte diagnoser.
- Lavere forventet levealder (enn landsgjennomsnittet)

Hovedutfordringer

Befolknings sammensetning – Noen av de største utfordringene:

- Befolkningsnedgang – At befolkningsgrunnlaget opprettholdes er viktig for at Kvæningen fortsatt skal kunne bestå som et fullverdig samfunn og demokrati.
- Økende andel og antall eldre, særlig over 80 år. Flere eldre vil sannsynligvis føre til en økning i aldersrelaterte sykdommer og økt behov for HO-tjenester.
- Færre i yrkesaktiv alder. Få barnefamilier (kun ca. 20 prosent av husholdningene har barn under 18 år) og få ungdommer.
- Stor andel sesong-innbyggere knyttet til reindrift og fritidsboliger.
- Spredt bosetting er en utfordring med tanke på kommunale tjenester og sosialt fellesskap.

Oppvekst og levekår – Noen av de største utfordringene:

- Stor andel lavinntekts-husholdninger. Andelen barn som lever i lavinntekts-familier er større enn landet og fylket. Aleneboende er den vanligste husholdningsformen.
- Generelt lavt utdanningsnivå. Dette gir utfordringer for den enkelte med hensyn til å få seg jobb, og kan virke begrensende på etablering av arbeidsplasser.
- En betydelig lavere andel av elevene i Kvæningen er fornøyd med lokalmiljøet, skolen og helsa, enn landsgjennomsnittet
- Få arbeidsplasser i private sektor.
- Manglende universell utforming av omsorgsboliger, for få tilrettelagte boliger til boligsosiale målgrupper, og et svært lite privat boligutleie-marked

Fysisk, biologisk, kjemisk og sosialt miljø – Noen av de største utfordringene:

- Veldig få gang- og sykkelstier. Svært få tilrettelagte turstier/-veier for funksjonshemmede/barnevogner.
- Forsøpling i utfartsområder. Manglende søppelbokser og toalett ved parkeringsplasser og utfarts-/turområder.
- Lite tilrettelagt sentrumsområde og manglende infrastruktur for uteaktiviteter i sentrum. Det finnes ingen lekeplasser i boområder.
- Få kulturtilbud og sosiale møteplasser.

Skader og ulykker – Noen av de største utfordringene:

- Fallskader hos eldre – Trenger helse- og omsorgstjenester en lang periode. Hvert hoftebrudd koster samfunnet i snitt ca. 500 000.
- Selv om færre dør i ulykker, er ulykker med personskader den største dødsårsaken blant personer under 45 år.

Helserelatert atferd/levevaner – Noen av de største utfordringene:

- 84% av ungdommene i Kvæningen bruker mer enn to timer foran en skjerm hver dag.
- En betydelig andel av befolkningen er ikke aktive nok.
- Overspising og dårlig kosthold.
- Inaktivitet og overvekt gjør folk etter hvert mer utsatt for uhelse og psykisk og fysisk sykdom. Mindre mulighet til å oppleve mestring ifm. fysisk aktivitet.

Helsetilstand – Noen av de største utfordringene:

- Høy andel med livsstilssykdommer som type 2-diabetes, hjerte-/kar-sykdommer, og muskel- og skjelett-relaterte diagnoser.
- Lavere forventet levealder (enn landsgjennomsnittet)

Handlingsplan for infrastruktur 2019-2020

1 Bakgrunn

Kommunestyret har bevilget 4.8 millioner, til infrastrukturtiltak i 2019. Infrastruktur spenner over flere fagfelt og er en strategisk og overordnet satsing, som vanligvis prioriteres som i et handlingsprogram for samfunnsplan.

Infrastruktur defineres slik i den norske store leksikon; *Infrastruktur, det nett av faste anlegg som er grunnlaget for en virksomhet. Brukes ofte om systemet av veier, havner, flyplasser, ledningsnett med mer, som betjener næringslivet og husholdningene i et land eller område.*

I dette notatet er laget en oversikt over kommunale infrastruktur tiltak som er prioritert i gjeldende planer- planstrategi, Kommuneplanens arealdel, kommunedelplan for kystzone, kommunedelplan for idrett, friluftsliv og kultur, forslag til kommunedelplan for kulturminner. Vann og avløp er ikke tatt med i denne planen, da skal finansieres med selvkost og det skal lages en kommunedelplan for vann.

I del 2 er en enkel statusbeskrivelse for kommunale veier, havner, kommunalt tilrettelagte områder for næringsvirksomhet og nye tiltak som er foreslått i planene. Det er innhentet pris på enkelte tiltak og enkelte er stipulert. Del 3 og 4 handler om valg av tiltak og strategiske betraktninger om det. Vedlagt legges også en oversikt over utfordringer identifisert i folkehelsekartlegging.

2 Statusbeskrivelse og behovsanalyse

2.1 Eksisterende anlegg / Nyanlegg

I dette punktet er det en oversikt over

Anlegg	Status	Oppgraderingsbehov
Kommunale veier		
Kommunale veier / gatelys i forsyningsområde til Ymber AS foreligger det krav om direkte måling av strøm innen 01.01.2019. Sak 2015/286 - 18	Seglvik - utført sept. 2017 Reinfjord - ikke utført. Spildra – ikke utført. Valanhamn – ikke utført Forskriftskrav NVE og Ymber har pålagt KK gjennomføre tiltak.	Har innhentet pris for utbedring iht. Lovkrav. Reinfjord kr. 178 000,- Spildra kr. 50 000,- Valan kr. kr. 60 000,- (estimat)
Kommunal vei Sørstraumen	Klargjort for asfaltering 2006	Innhentet pris kr. 279 000,- Veidekke 13.02.2019
Kommunal vei Kviteberg	Klargjort for asfaltering 2008	Innhentet pris kr. 1 408 950,-

Sak 08/00494		Veidekke 13.02.2019
Trafikksikkerhetstiltak- skolevei	<p>Snuplass Kviteberg</p> <p>Grunnet nytt anbud og bestemmelser vil Torghatten buss 1. Aug. bruke vogn på 14,8 meter. Snuplassen er fysisk for liten, og må utbedres innen 20. Aug. (skolestart)</p> <p>Sekkemo – av/ påstigning</p> <p>Sak i forhold til sikker skoleveg.</p> <p>Henvendelse fra Per R.Reiersen</p> <p>Farlig av- og påstigning.</p>	<p>Det er ikke tatt stilling til dette i kommunen, må legges frem politisk. Estimerte kostnader kr. 80 000,-</p> <p>Tiltak i trafikksikkerhetsplan</p>
Reasfaltering kommunale veier	Behov for reasfaltering enkelte delstrekninger av kommunale veier (ca. 1000m) asfaltert i perioden 1985 –1995.	<p>Innhentet pris kr. 504 000,-</p> <p>Veidekke 13.02.2019</p>
Dalelva på Spildra	Defekt Svalbardrør Ø 1200	Materiell/utf kr. 100 000,-
Veigrus ytre Kvæningen	<p>Videreføring av tiltak fra 2016</p> <p>Mangel på grus, igjengrodde grøfter og renner.</p> <p>Invitere til samarbeid med grendelagene.</p>	
Egenandel fylkesvei – Stajord	Kvæningen kommune har ved tidligere anledninger avsatt midler til egenkapital til Stajordveien	Avhengig av at fylkeskommunen prioriterer midler til formålet.
Havner /kai		

Dunvik kai m/ kaihus	Venterom/lager - Lekkasje Tak/ vegger. Behov for totalrenovering av utvendig kledning/ tak.	Innhentet pris kr. 60 000,- Utvendig belysning kr. 20 000,- Molodekke Havna mudring
Stopplis front kaidekke	Mangler stopplis	Mat/mont kr. 15 000,-
Kommunal parkering	Tilrettelegging for parkering av biler for folk bosatt i ytre Kvæningen. Anlegges på areal til tidligere ungdomsklubb	Grusing/ skilting kr. 50 000,-
Industrikai/-område Burfjord		
Tilrettelegging for strømuttak etter Kommunestyrets vedtak PS 76/17	Ikke utført Formannskapet har i møte 13.02.2019 sak 4/19 besluttet at tiltaket belastes midler avsatt til infrastruktur. K-styret – 27.02.2019 PS 12/19 Vedtak:	Har innhentet pris for 4 uttaks strømsøyle. 2 mulige plasseringer Kr. 134 600/ 184 600
Oppretting og reasfaltering av området tilhørende industrikai/ utleiebygg og fiskemottak.	Omfattende skader.	Total pris kr. 530 000,- (Oppretting kr. 100 000,- Innhentet pris på asfalt kr. 430 000,-) Veidekke 13.02.2019
Industrikai	Behov for oppgradering iht til tidligere rapporter. Bruk av midler til næringsrettet infrastruktur kan søkes dekket	Utfordringer: skader som følge av korrosjon, fendring, mudring, spunting mm. Dette kan gå på

	inntil 50 % av kostnadene under forutsetning av at kommunen fatter vedtak om kommunal egenandel.	sikkerheten til de som skal legge til kai i Burfjord. Innhentet tilbud i 2015, kr. 10 mill
Kommunal vaskeplass for store kjøretøyer -	Eksisterende vaskeplass har vært benyttet av en aktør. Det legges til rette for at denne kan brukes av flere aktører. (utleie og drift utføres av Kvæningen Kommune.	Oppgradering av anlegg bygg/ utvendige arbeider Kr. 150 000,-

2.2 Nye tiltak foreslått i vedtatte planer

Tiltak	Plan	Status
Fiskeri/båthavn i Burfjord	Kystsoneplan	Det er avsatt midler i budsjettet 2019. Det vil være nødvendig å finne en egnet plassering for båthavna, da forutsetningen er endret. Nødvendig å lage en reguleringsplan.
Kultur/ sentrumsområde i Burfjord	Kommunedelplan for idrett, friluftsliv og kultur	Vedtatt i handlingsprogrammet, avhengig av kommunal egenandel for å få midler til tiltak. Sentrumsplan for Burfjord bør vedtas før tiltaket igangsettes.
Parkering/ toalett / avfall E6, utfartsområder /scooterløyper	Kommunedelplan for idrett, friluftsliv og kultur	Vedtatt i handlingsprogrammet, behov fra midler fra 2020.
Sentrumsplan Burfjord	Kommuneplanens arealdel og Planstrategi	Kommuneplanens arealdel forutsetter at det lages en sentrumsplan for Burfjord. Bør være vedtatt før man kan sette i gang utviklingstiltak i Burfjord.

Plan for scooterløyper	Lovkrav, må være på plass før 2021.	I 2019 er det bevilget 200 000,-. Store deler av dette, vil gå med til friluftskartleggingen ., som må ligge som grunnlag i prosjektet
Plan for trafiksikkerhet	Planstrategi	Troms fylkeskommune og andre myndigheter forutsetter at kommunene har vedtatt trafiksikkerhetsplan før det bevilges midler til slike tiltak.
Nytt industriområde	Kommuneplan arealdel	
Badderer grustak	Planstrategi Reguleringsplan	Privat drift fra jan. 2017. For å få driftskonsesjon så må det foreligge en reguleringsplan for avsatt område.
Sætra sør - forlengelse av vei, vann og avløp.	K-styre – 27.06.2018 PS 53/18	
Moloen i Seglvik	Kommunedelplanens for kulturminner	Midler på fond til utbedringstiltak. Prosjektet har vært på vent i mange år.

3 Mulige strategier

Statusoversikten viser at behovene for oppgradering og vedlikehold av kommunale anlegg er store, forringelser og skader har skjedd over lang tid og det har ikke vært rom for vedlikehold i driftsbudsjettet. I et utviklingsperspektiv er det nødvendig å tenke nytt og de planene som er vedtatt i denne planperioden er det foreslått en del nye investeringer som kan bidra til vekst og utvikling. De nye tiltakene er tiltak av langsiktig karakter som er et resultat av de vurderingene som ligger i dette

3.1 Strategi 1: En investering

Velge et satsingsområde og avsatte midler (100%) til det. I dette alternativet velges et satsingsområde og satses alt på det. Det betyr at man prioriterer av en investering og tildeler ikke midler til vedlikehold eller andre mindre prosjekter. Midlene avsettes som egenkapital for investeringen, og det søkes om eksterne midler for fullfinansiering. Kommunen må finne andre midler til vedlikeholdsprosjektene.

Administrasjonssjefen vurderer at oppgradering av Burfjord Industri kai er et tiltak i denne kategorien. Behovene for oppgradering av Burfjord kai har blitt utredet allerede i 2015, og påløp da til 10 mill. Prosjektet ble ikke prioritert da. Dette er et prosjekt som man kan få støtte til fra Troms fylkeskommune, med forutsetning om kommunal egen kapital. Kommunene i Nord Troms har hatt fokus på samferdselsutfordringer, og er i gang med et prosjekt for havnesamarbeid. Dette kan åpne for flere finansieringsmuligheter.

3.2 Strategi 2: Langsiktig utvikling

Man kan her velge ett eller flere satsingsområder, som bidrar til utvikling. I disse alternativene velges det tiltak som bidrar til utvikling og som kan ha utløsende effekt for andre prosjekter. Setter av midler til tiltak som har langsiktig og samfunnsutviklingsmessig karakter og som er prioritert i kommuneplanen og kommunedelplaner. Man velger her å prioritere de mest prekære prosjektene, for å avverge større skader på allerede skadet infrastruktur.

De tiltakene som prioriteres i dette alternativet, bør ha utløsende karakter for muligheter for eksterne midler ved senere anledning. senere klar prioritering og midler til egenkapital i større prosjekter. Et eksempel her er at vi må ha en trafiksikkerhetsplan på plass, for å kunne søke på trafiksikkerhetsmidler

Administrasjonssjefen vurderer at planoppgaver som sentrumsplan og trafiksikkerhetsplan er av en slik karakter at det kan ha utløsende effekt, på flere av de tiltakene som er listet opp under oppgradering og også nye tiltak. Andre tiltak som kan føre til utvikling og innovasjon er infrastruktur som tilrettelegger for næringsvirksomhet. Prioritering av tiltak foreslåes i handlingsplanen kap 4, strategi 2

3.3 Strategi 3: Vedlikehold og oppgradering av anlegg

Velge vedlikehold og oppgradering av eksisterende anlegg, og bruke midler på det. I dette alternativet prioriterer man kortsiktige behov, og vi får dekt vedlikeholds behov som har bygget seg opp over flere år. Det betyr at man velger å få i stand eksisterende anlegg og velger bort nye utviklingsprosjekter og nye satsingen. Tiltak som er satt på vedtatte handlingsprogram blir satt på vent.

Administrasjonssjefen vurderer at alle tiltak som er i statusoversikten over eksisterende anlegg er prosjekter som prioriteres dersom man velger dette alternativet.

4 Forslag til prioritering og finansiering

K = Kommunale midler

E= Eksterne midler

Tallene er i 1000 kr.

Strategi 1 : en investering

Dersom denne strategien velges foreslås følgende prioritering

	kapitalbehov	Kommunal andel	Ekstern finansiering
Burfjord industri kai	10000	4600	5400

Strømuttak	185	185	
	10185	4785	5400

Strategi 2 : Langsiktig utvikling

Dersom denne strategien velges, foreslåes disse tiltak. Overslagene for kapitalbehovet er usikre , da det er basert på anslag og erfaringstall.

	kapitalbehov	Kommunal andel	Ekstern finansiering
Planer			
Burfjord sentrumsplan	600	600	
Plan for scooterløyper/revidering	400	400	
Trafikksikkerhetsplan	200	200	
Reguleringsplan Badderen grustak	300	300	
Reguleringsplan Burfjord fiskerihavn	300	300	
Sætra sør, tilrettelegging av vei vann og avløp	1000	1000	
Parkering E6 / turområder	1200	600	600
Veier			
Gatelys	288	288	
Trafikksikkerhet skolevei	200	200	
Havner			
Venterom Dunvik	95	95	
Kommunal parkering	50	50	
Strømuttak Burfjord industriområde	185	185	

Uteområde Burfjord Industrikai	503	503	
Vaskeplass	150	150	
	5471	4821	600

Strategi 3 : Vedlikehold og oppgradering

Dersom denne strategien velges, foreslås følgende prioritering

	kapitalbehov	Kommunal andel	Ekstern finansiering
Veier / parkering			
Veilys (lovkrav)	288	288	
Asfalt Sørstraumen	279	279	
Asfalt Kviteberg	1410	1410	
Trafikksikkerhet- skolevei	200	200	
Asfalt kommunale veier	504	504	
Dalelva	100	100	
Grusing -ytre Kvænangen	80	80	
Asfalt - Stajord kommunal egenandel	2000	500	1500
	4781	3361	
Havner/ kaier			
Venterom Dunvik	95	95	
Parkering- havn Burfjord	100	100	
Industrikai strømuttak	185	185	
Uteområde ved Burfjord Industrikai	530	530	
Vaskestasjon	150	150	
	1060	1060	

Planarbeid			
Reguleringsplan Badderen grustak	200	200	
Revidering av snøskuterløypene	300	300	
	500	500	
Sum	6341	4921	1500

5 Vedtak

Formannskapet vedtar følgende strategi og prioriteringer:

Kvæningen kommune

GÁRGU 8, 9161 BURFJORD

Telefon 77 77 88 00

www.kvanangen.kommune.no

Saksfremlegg

Utvalgssak	Utvalgsnavn	Møtedato
23/19	Kvæningen formannskap	15.03.2019

Samarbeidsavtale vedrørende bygging av dagsturhytte

Administrasjonssjefens innstilling

Det inngås samarbeidsavtale med Nord-Troms Friluftsråd om etablering og drift av dagsturhytte.

Saksopplysninger

Viser til vedlagte forslag til samarbeidsavtale med Nord-Troms Friluftsråd om etablering og drift av dagsturhytte.

Dette vil medføre svært begrensede kostander for kommunen. Investeringen blir maksimalt kr 40 000 og årlige driftsutgifter på en slik hytte er ikke all verden. Det bør ses på avtale med lokalt lag eller forening om driften når den blir bygget.

Det er Skjervøy som har kommet lengst med slike planer og ligger først i løypa. Dersom vi er frampå med dette kan vi kanskje få en hytte neste år.

Vurdering

Dette er en veldig gunstig avtale for oss. Vi går kun inn med et liten andel av de totale kostnadene og får ganske mye tilbake. Dagsturhytter vil være et veldig positivt og sunt tilskudd til kommunens arbeid med folkehelse.

17/310

Nord-Troms Friluftsråd

Til medlemskommunene
v/ postmottak

Kopi: styret, administrasjonsgruppas medlemmer

19. feb. 2019

Samarbeidsavtale vedr. bygging av dagsturhytte

Det vises til tidligere kommunikasjon vedr. bygging av dagsturhytter i samarbeid med Gjensidigestiftelsen og arkitektkontoret Biotope. Bygging av dagsturhytter er tatt med som et sentralt prosjekt i arbeidsprogrammet for Finnmark Friluftsråd for 2019-2021.

Så langt er Skjervøy den kommunen som er kommet lengst i det forberedende arbeid, blant med søknad om spillemidler som er sendt Troms fylkeskommune.

Gjensidigestiftelsen har til nå bevilget kr 300.000 til oppstart i 1-2 kommuner i 2019. Nord-Troms Friluftsråd er invitert til møte med styret i Gjensidigestiftelsen den 20. mars for å informere og drøfte videre framdrift. Der vil friluftsrådets budskap være et ønske om tilskudd/samarbeid med Gjensidigestiftelsen slik at bygging av dagsturhytter kan gjennomføres i samarbeid med alle kommuner som ønsker det.

Vedlagt følger utkast til samarbeidsavtale som er utarbeidet. Ber om kommunene vurdere denne og gir tilbakemelding så snart som mulig. Legger også ved det forprosjekt som er utarbeidet.

Det er ønskelig med tilbakemelding fra kommunene innen 1. juli 2019.

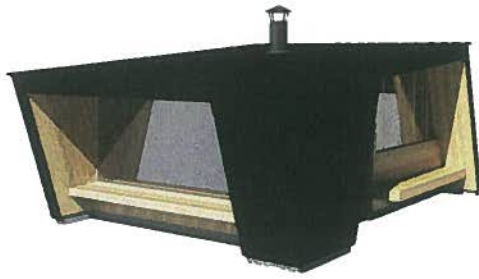
Ta gjerne kontakt dersom det er spørsmål i forbindelse med dette.

Med hilsen
NORD-TROMS FRILUFTSRÅD

Hugo Tingvoll (sign.)
Daglig leder

Et samarbeid mellom kommunene Kvænangen, Kåfjord, Nordreisa og Skjervøy

Epost: post@utinord.no Mobil: 975 20 450 Nettside: utinord.no

Nord-Troms Friluftsråd

Samarbeidsavtale mellom medlemskommunene og Nord-Troms Friluftsråd vedr. bygging av Biotope dagsturhytte

1. Bakgrunn

Nord-Troms Friluftsråd og Finnmark Friluftsråd har i samarbeid med Gjensidigestiftelsen og arkitektkontoret Biotope i Vardø tatt initiativ til bygging av dagsturhytter og naturmøteplasser i samarbeid med våre medlemskommuner. Utarbeidet prosjektskisse følger avtalen som vedlegg.

2. Formål

Fysisk aktivitet, gode naturopplevelser, mer profilering og økt bruk av gode turmål i nærmiljøet. Det er prosjektets hovedmål. Dette både med lokalbefolkningen og tilreisende som målgruppe.

Med særegen lokalisering i tilknytning til gode naturkvaliteter og en viss justering i uttrykk og utforming fra kommune til kommune, vil dagsturhyttene kunne framstå som populære turmål som mange ønsker å besøke.

3. Lokalisering

Eksakt lokalisering avgjøres av kommunen og friluftsrådet i fellesskap, gjerne i dialog med Biotope. Dagsturhyttene lokaliseres på et sted med gode naturkvaliteter og i høvelig gang-/turavstand fra stedet der turen starter. Dagsturhyttene kan gjerne lokaliseres i tilknytning til turvei/sti, men ikke bilvei. Dette for å oppnå målet om fysisk aktivitet (og redusere mulighetene for hærverk/uønsket bruk).

Kommunen er ansvarlig for å inngå avtale med grunneier om plassering av grillhytta. Avtale med privat grunneier skal følge avtalen som vedlegg.

4. Byggeprosessen

Biotope utarbeider detaljerte arbeidstegninger med materialister. Kommunen er ansvarlig for å gjennomføre nødvendig søknad-/byggemelding. Videre er kommunen ansvarlig for å innhente tilbud fra (lokalt) firma eller andre som om gjennomføring av byggeprosessen i samsvar med de arbeidstegninger som er utarbeidet. Arbeidet kan ikke påbegynnes før planene er forhåndsgodkjent i samsvar med de krav som gjelder for søknad om spillemidler. Kommunen er byggherre for prosjektet.

4. Økonomi og finansiering

Dagsturhyttene realiseres innenfor en kostnadsramme på kr 450.000. der kommunens tilskudd/-egenandel ikke skal overstige kr 40.000. Verdi av arbeidsinnsats kan komme i tillegg.

Det er kommunens ansvar å søke spillemidler kr 188.000 til dagsturhytten innen gjeldende frister, samt sørge for at prosjektet er med i handlingsprogram/kommunedelplan i samsvar med de krav som stilles fra Troms Fylkeskommune for å kunne søke spillemidler.

Nords-Troms Friluftsråd er ansvarlig for å søke Gjensidigestiftelsen og andre samarbeidspartnere for resterende beløp kr 222.000. Kommunen kan ikke starte byggearbeidet før prosjektet er fullfinansiert og Nord-Troms Friluftsråd har gitt klarsignal.

5. Drift og vedlikehold

Kommunen har hovedansvar for at forsvarlig drift og vedlikehold blir utført. Kommunen avgjør om dette gjøres av kommunen selv evt. at det inngås samarbeid med organisasjon eller andre om praktisk gjennomføring av tilsyn, drift og vedlikehold.

6. Underskrift

Dato:

.....KOMMUNE

NORD-TROMS FRILUFTSRÅD

Rådmann/ordfører

Hugo Tingvoll
Daglig leder

Saksfremlegg

Utvalgssak	Utvalgsnavn	Møtedato
24/19	Kvæningen formannskap	15.03.2019

Tilsetting av rådmann

Henvising til lovverk:

Kommuneloven kapittel 4, §22.

Forskrift om offentlige anskaffelser kapittel 7.

Ordførers innstilling

Formannskapet vedtar følgende mandat for utvalget for ansettelse av rådmann:

Utarbeide kravspesifikasjon til stillingen som rådmann.

Utforme stillingsannonse og vurdere annonseringsmedium.

Valg av kandidater til intervju og gjennomføre intervjuprosessen.

Utarbeide en anbefaling som innstilling til politisk behandling.

Utarbeide forslag til arbeidsavtale for ny rådmann og forhandle vilkår.

Avgjøre eventuell ny eller utvidet kunngjøring.

Saksopplysninger

I kommunestyremøte 31.10.2018 vedtok kommunestyret å sette i gang prosessen med å rekruttere ny rådmann.

Prosessen beskrevet i sak 87/18:

Uke	
1	Formannskapet vedtar mandat for utvalget for ansettelse av rådmann
2	Utvalget har sitt første møte. Foreløpig saksliste: kravspesifikasjon, framdriftsplan, konkurransegrunnlag, valg av konsulentfirma som skal spørres.
2	Konkurransegrunnlaget sendes minimum tre firma – svarfrist 2 uker. Leder har ansvaret.
4	Utvalget vedtar hvilket firma som skal bistå.
5	Utvalget beslutter kravspesifikasjon til ny rådmann. Eksternt firma bistår i arbeidet. Det hentes på forhånd inn innspill fra gruppelederne og ledergruppa.
6-7	Stillingen lyses ut
11-12	Utvalget gjennomfører førstegangsintervju
13	Utvalget gjennomfører andregangs intervju
14	Politisk behandling: Utvalget sender innstilling til formannskap/ administrasjonsutvalget
15	Politisk behandling: Kommunestyret tilsetter.

Det ble foreslått et mandat som følger til «utvalget – ansettelse av rådmann»:

*Utarbeide kravspesifikasjon til stillingen som rådmann.
 Utforme stillingsannonse og vurdere annonseringsmedium.
 Valg av kandidater til intervju og gjennomføre intervjuprosessen.
 Utarbeide en anbefaling som innstilling til politisk behandling.
 Utarbeide forslag til arbeidsavtale for ny rådmann og forhandle vilkår.
 Avgjøre eventuell ny eller utvidet kunngjøring.*

Alle arbeidstakerorganisasjonene er forespurt om å samle seg om én representant. Dette blir hovedtillitsvalgt i fagforbundet.

Konkurransegrunnlaget vil følge reglene for anskaffelser under 1,3 millioner jf. Forskrift om offentlige anskaffelser.

Vurdering

I dette første møtet skal formannskapet vedta mandatet for utvalget. Deretter vil det innkalles til møte i ansettelsesutvalget. Det foreslås at første møte holdes 21.03.2019.

Ordfører ber om innspill til kravspesifikasjon fra ledergruppa, arbeidstakerorganisasjonene og medlemmene i ansettelsesutvalget. I tillegg ber ordfører om bistand til å utforme konkurransegrunnlag for å spørre konsulentfirma fra KS.

Forslag til kravspesifikasjon, framdriftsplan og konkurransegrunnlag legges fram i første møtet.

**Til Kvæningen kommune
v/ Formannskapetets medlemmer**

Deres ref:

Vår ref:

/tjk

Saksbehandler:

Tone Jæger Karlstad

tjk@komrevnord.no

Telefon:

77 600 515

Dato:

18.2.2019

HØRINGSUTKAST TIL RAPPORT FRA EIERSKAPSKONTROLL I KVÆNINGEN PRODUKTER AS

KomRev NORD har etter bestilling fra kontrollutvalget i Kvæningen kommune gjennomført eierskapskontroll i Kvæningen Produkter AS. Vedlagt er revisors rapport fra eierskapskontrollen. Ifølge kontrollutvalgskonferansen § 15 skal de som utøver kommunens eierfunksjon gis anledning til å uttale seg om rapporten.

Vi ber dere gjennomgå rapporten og avgi høringsuttalelse dersom dere ønsker det. Eventuell høringsuttalelse vil følge rapporten til behandling i kontrollutvalget i Kvæningen kommune. Kontrollutvalget avgjør om rapporten skal sendes videre til kommunestyret for behandling.

Vi ber om tilbakemelding innen 4.3.2019.

Dersom dere ser problemer med å rekke høringsfristen, ber vi om at dere kontakter undertegnede. Eventuelle spørsmål kan også rettes til undertegnede.

Høringssvar bes sendt elektronisk til: tjk@komrevnord.no

Med hilsen

Tone Jæger Karlstad e.f.

Forvaltningsrevisor og prosjektleder

Kopi: Oppdragsansvarlig forvaltningsrevisor Knut Teppan Vik

Oppdragsansvarlig regnskapsrevisor for Kvæningen kommune, Doris Gressmyr

PS 26/19 Referatsaker

PROTOKOLL FRA MØTE NORD-TROMS REGIONRÅD DA

EMNE:	Møte nr 10-2018
STED:	Skype
TIDSPUNKT:	30. oktober 2018 kl 0830

DELTAKERE:	
Ordførere:	Svein O. Leiros, Kåfjord Ørjan Albrigtsen, Skjervøy Øyvind Evanger, Nordreisa Knut Jentoft, Storfjord Dan-Håvard Johnsen, Lyngen
Sekretariat:	Berit Fjellberg, daglig leder
Forfall:	Eirik Losnegaard Mevik/ Ronald Jenssen, Kvænangen

Merknad til innkalling: endelig saksliste og dokumenter var ikke mottatt pr epost, dette skyldes IT-feil hos sekretæren. Saksliste og dokumenter var tilgjengelig i outlook-kalender, men ikke alle var oppmerksomme på dette

Merknad til sakslisten: det var enighet om følgende tilleggssaker:

- Refsak: Uttalelse fra Troms fylkesting: Widerøe og FOT-rutene i Finnmark og Nord-Troms
- Drøftingssaker:
  - Forlengelse av havneprosjektet?
  - Invitasjon til møte med Nord-Troms videregående skole 21. nov - IKT-lærlingeløft?
  - Møte plan- og økonomi-komiteen Troms fylkeskommune 13.nov - tema for møtet?

Til møte i november:

- Samerettsutvalget II settes på agendaen - Knut Jentoft forbereder sak til regionrådet

Nord-Troms Regionråd DA

REFERATSAKER:

- Fra Nord-Troms Ungdomsråd – RUST: uttalelse vedr bok- og kulturbussen i Nord-Troms
- Uttalelse fra Troms fylkesting: Widerøe og FOT-rutene i Finnmark og Nord-Troms

Forslag til vedtak:

Nord-Troms Regionråd tar referatsakene til orientering.

Vedtak: forslag til vedtak enst bifalt.

VEDTAKSSAKER:

Sak 53/18 Godkjenning av protokoll fra møte 25.09.18

Saksdokumenter:

- Protokoll fra møte 25.09.18

Forslag til vedtak:

Styret i Nord-Troms Regionråd DA godkjenner protokollen fra regionrådsmøte 25. september 2018.

Vedtak: forslag til vedtak ble enst vedtatt.

Sak 54/18 Årshjul 2019

Saksbehandler: Berit Fjellberg

Saksopplysninger:

Tidligere år har regionrådet lagt opp møteplan med ett møte i hver av eierkommunene i løpet av året, til sammen seks møter. Fast møtedag har vært siste tirsdag i måneden. Rådmannsutvalget har lagt sine møter mandag i forkant av regionrådsmøtene. Fra 2018 gjorde vi endringer som samsvarte med ønske om et sterkere politisk fokus, som medførte at det ble viktigere å være til stede på ulike politiske arenaer og vi koblet møter til disse arenaene.

Fra 2017 har både regionrådet (ordførere) og rådmannsutvalget tatt i bruk verktøyet «skype for business». Dette oppleves som meget nyttig, da det er ressursbesparende på flere måter.

Nord-Troms Regionråd DA

Rådmannsutvalget utarbeider eget års-hjul. Det er tidligere bestemt at det skal avholdes to fysiske fellesmøter pr år mellom regionråd og rådmannsutvalg. Rådmannsutvalget har også vedtatt to temamøter pr år, ett med helse- og ett med oppvekstsektoren.

Vurdering:

Vi erfarer at det er behov for møte ca 1 gang pr mnd i regionrådet, med unntak av sommerferie og desember. Vi utarbeidet års-hjul for 2018, det samme planlegges for 2019 da dette er en god måte å visualisere aktiviteten gjennom året.

Det er foreslått å legge møter i tilknytning til konferanser. I tillegg bes regionrådet drøfte om det er aktuelt å delta sammen på arrangement i regionen. Dette for å skape større oppmerksomhet omkring kultur- eller idrettsarrangement, og synliggjøre at vi «heier på hverandre og står sammen i Nord-Troms». Dette kan ha stor symbolverdi, både internt i regionen og utad.

Som utgangspunkt for års-hjulet er det listet opp noen innspill som grunnlag for drøfting av regionrådets aktivitet 2019:

Eksterne møteplasser og interne møter 2019:

Interne møter med kursiv/gul markering; drøftes

Januar:

- NORDISØR, Oslo 08.01.
- *Fellesmøte regionrådet og rådmannsutvalget tirsdag 29.01. evt koble til KS Strategikonferanse 31.01.-01.02.*

Februar:

- Fylkesmannens møte (Troms og Finnmark) i Tromsø 20.-22.02./*kobles med møte Tromsø-området regionråd?*
- *Skype-møte regionråd tirsdag 26.02. eller avholdes ifm FM-møte*

Mars:

- Kommunalpolitisk toppmøte, Oslo - *aktuelt å møte Tromsbenken? Evt sammen med Arena Nord-Troms? Infrastrukturprosjektet: resultater - møte med Transport- og kommunikasjonskomiteen? Andre?*
- Vinterferie/skoleruta: 04.-08.03.
- Fylkesting: 11.-15.03.
- *Skype-møte regionrådet (behandle regnskap og årsrapport) tirsdag 26.03.*

April:

- Påskeferie/skoleruta: 15.-22.04

Nord-Troms Regionråd DA

- Puls Lyngen påska/*regionrådet deltar/markerer seg?*
- *Representantskapsmøte - aktuelt tema? 30.04.*

Mai:

- *Regionrådet - studietur Sogndal/Distriktssenteret første uken i mai*
- KS: kommuneprop-konferanse i Tromsø medio mai
- *Regionrådet - fellesmøte RUST 28.05.*

Juni:

- Fylkesting: 17.-21.06
- *Skype-møte regionrådet 25.06.*

August:

- ingen møter (valgkamp)

September:

- Kommune- og fylkestingsvalg: 08.-09.09.
- Nord-Troms konferansen/*regionrådsmøte? - fellesmøte Arena Nord-Troms og NUNT? Fellesmøte RU?*
- Uke 39 forskningsdagene/*felles deltakelse på Landsbyspelet?*

Oktober:

- KS høstkonferanse (etter SB er lagt fram) 10.-11.10.
- RUST-konferanse 25.10.
- Konstituering kommunestyre

November:

- Agenda Nord-Norge
- Tromskonferansen i Tromsø/*koble regionrådsmøte + NUNT?*
- *Tur ungdom-ordførere 25.11.*
- *Konstituerende møte regionrådet 26.11. (dersom det ikke kobles til Tromskonferansen)*

Desember:

- Fylkesting: 09.-13.12

Forslag til vedtak:

Det utarbeides års-hjul for regionrådets virksomhet for 2019 på bakgrunn av drøftinger og innspill i dagens møte.

Forslag til vedtak fremmet i møte:

1. Som hovedregel beholdes **tirsdager** som regional møtedag
2. **Møte i januar:** det avholdes fellesmøte med rådmannsutvalget onsdag 30. januar i Tromsø. Møtet kombineres med KS Strategikonferanse torsdag og fredag samme uken.

Nord-Troms Regionråd DA

3. **Møte i februar:** det er ønskelig med fellesmøte med Tromsø-området regionråd tirsdag 19. februar i Tromsø. Møte kombineres med Fylkesmannens møte 20.–22. feb. Det avholde også skype-møte i regionrådet tirsdag 26. februar.
4. **Møte i mars:** Ønskelig med en «Nord-Troms i Oslo» dag, gjerne samarbeid med Arena Nord-Troms. Kombineres med Kommunalpolitisk toppmøte. Hovedfokus: Infrastruktur (andre tema kan være tre stammers møte/kvenkulturfokus). Hovedansvar for arrangementet: Ørjan og Dan Håvard. Behov for skype-møte for behandling av regnskap og beretning vurderes senere.
5. Fullstendig årshjul for 2019 behandles på møte i november.

Vedtak: forslag til vedtak fremmet i møte ble enst vedtatt.

Sak 55/18 Nord-Troms konferansen 2019

Saksdokumenter:

- Rapport fra Nord-Troms konferansen 2017

Saksbehandler: saksordfører Eirik L. Mevik

Saksopplysninger:

Nord-Tromskonferansen ble for første gang arrangert i september 2017. Den kom i stand som en del av prosjektene i Nærings- og utviklingsplan for Nord-Troms 2016–2018; *Kompetanseløft Nord-Troms, Boligutvikling og den helhetlige entreprenørskaps-satsingen HoppIDÉ*. Flere av prosjektene har seminar og arenabygging som en del av sine målsettinger.

Målsettinga var:

Konferansen skal være en arena for å vise frem satsingen på nærings- og utviklingsplan for Nord-Troms, en midtveismarkering i alle prosjektene (prosjektperiode 2016–2018). Satsingen skjer i samarbeid med Troms fylkeskommune.

Konferansen var organisert gjennom ved at Nord-Troms Regionråd var prosjekteier, det var ei valgt styringsgruppe og Halti næringshage og Nord-Troms studiesenter utgjorde prosjektledelsen. Det var i tillegg en rekke lokale og regionale samarbeidspartnere.

Nord-Troms Regionråd DA

Ble målene nådd?

Konferansen ble gjennomført med fullsatt sal, og et deltakerantall i henhold til intensjonene. Det har aldri vært gjennomført et næringslivs og utviklingsopplegg tidligere som har samlet så mange deltakere. Det ønsket arrangørene å få til med dette arrangementet.

I tillegg tiltrakk konferansen seg 20 lokale bedrifter som hadde stand rundt om i Halti-bygget. Tilbakemeldinger fra bedriftene som deltok på den måten var positive, og har lagt grunnlag for at dette bør være ett innslag også på kommende nærings- og utviklingsarrangementer.

I kroner gikk konferansen med overskudd, men en del av bidragsyterne brukte svært mange timer som ikke ble regnskapsført på dette arrangementet, men på andre prosjekter i nærings- og utviklingssatsingen.

I forbindelse med regionrådets prosjekt «drivkraft Nord Troms» er det i søknaden til fylkeskommunen satt av midler til en konferanse i 2019.

Vurdering

Konferansen i 2017 ble en suksess. Det var godt oppmøte av lokalt næringsliv. Det er viktig at vi som region bygger vår historie. Samhandling mellom næringsliv, det offentlige og akademia utgjør i så måte en viktig rolle. En næringskonferanse vil være med å synliggjøre og bygge stolthet i regionen.

Antakelig kan vi se for oss at kostnadene blir noe lavere neste gang vi arrangerer konferansen fordi man kan bruke erfaringene man gjorde seg i første omgang.

Innstilling til vedtak:

1. Nord-Troms Regionråd arrangerer en næringskonferanse i 2019.
2. Det settes ned en styringsgruppe ledet av:
3. Det utarbeides et budsjett og en overordnet prosjektplan som godkjennes av regionrådet første kvartal 2019.

Forslag til tillegg i vedtak fremmet i møte:

Til pkt 2 i innstillingen: styringsgruppen ledes av: Eirik L. Mevik og Dan Håvard Johnsen.

Til pkt 3 i innstillingen: hovedtema for konferansen: reiseliv.

Vedtak: innstillingen med tilleggsforslag fremmet i møte ble enst vedtatt.

Nord-Troms Regionråd DA

Sak 56/18 Prosjektlederstilling Drivkraft Nord-Troms

Saksdokumenter:

- Vedtak fra møte 8. mai 2018: sak 32/18 Strategi og handlingsplan 2018–2019
- Vedtak fra møte 19. juni 2018: Sak 38/18 Strategisk plan for regionrådet 2018–2019 – søknad om midler Troms fylkeskommune
- Drivkraft Nord-Troms – prosjektplan (PP vedlagt)

Saksbehandler: Berit Fjellberg

Saksopplysninger:

På møte i regionrådet 8.5.18 ble det gjort følgende enstemmige vedtak i sak 32/18:

1. *Nord-Troms Regionråd vedtar at følgende satsinger skal inngå i strategi- og handlingsplan for 2018–2019. Disse satsingene søkes delfinansiert av Troms fylkeskommune gjennom ordningen «strategisk næringsrettet kommunesamarbeid- DRIVKRAFT»:*
  - *Campus Nord-Troms (pilotmodell for FoUol i distriktsnorge)*
  - *Nord-Troms som hovedsete for kvenkultur*
  - *Satsing på unge med fokus på medvirkning og entreprenørskap*
  - *Utvidelse av grensetjenesten i et nordområdeperspektiv*
2. *I tillegg til satsinger i punkt 1 skrives infrastrukturprosjektene (igangsatte), bærekraftig reiseliv og sjømatnæringen inn i strategi- og handlingsplan for 2018–2019*

De satsingsområdene regionrådet prioriterte er en videreføring av satsingene i nærings- og utviklingsplanen for Nord-Troms 2016–2018, kalt «Nord-Troms satsingen».

Nord-Troms Regionråd har gjennom prioritering av drivkraftområder tatt en utviklingsposisjon i forhold til nordområdene:

- **Campus Nord-Troms** har mål om å bli en betydelig og varig driver av samfunns- og næringsutviklingen i Nord-Troms gjennom samhandling med en rekke kunnskapsaktører i nordområdene.
- Nord-Troms har fått stor anerkjennelse for målrettet og godt forankret satsing på **unge og entreprenørskap** gjennom mange år. Nord-Troms kan ta ansvar for å utvikle en modell for ungdomsmedvirkning i den nye regionen Troms og Finnmark. I tillegg vil vi videreutvikle entreprenørskaps- og organisasjonskompetansen hos ungdommene i regionen.
- **Kvenkulturen** er svært viktig i nordområdene og fortjener en mye større plass for å synliggjøre hva den har hatt og har av betydning for nærings-, samfunns-, og kulturutvikling i nord. Her tar Nord-Troms et ansvar.

Nord-Troms Regionråd DA

- Utvidelse av **grensetjenesten** i et nordområdeperspektiv er helt nødvendig for rekruttering og god samhandling på tvers av landegrensene.

Overordna mål: *Samskaping for vekst gjennom Drivkraft Nord-Troms*

Resultatmål: *Drivkraft Nord-Troms skal utvikle varige samarbeidsmodeller mellom kompetanse- og utviklingsmiljø i regionen.*

Effekt mål: *Drivkraft Nord-Troms skal bidra til flere kompetansearbeidsplasser som gjør regionen mer attraktiv og skaper vekst*

Prosjektperiode: desember 2018–desember 2020

Det ble gjort vedtak om finansiering i sak 38/18 i regionrådets juni-møte.

Vurderinger:

Drivkraft Nord-Troms er forankret gjennom vedtak og møter i perioden januar-september 2018. Regionrådet har hatt saken på dagsorden i alle møter i 2018. I tillegg har satsingen vært presentert for fylkeskommunen både politisk og administrativt, for KS, for Halti-miljøet og for Senter for nordlige folk. Videre har satsingene vært drøftet med UiT, Sjømatnæringen på Skjervøy og presentert for politikere i Sameting (kultur- og næringskomite) og Storting (Tromsbenken).

Nord-Troms Regionråd har søkt Troms fylkeskommune om medfinansiering for å engasjere en utviklingsleder i full stilling for å sikre drivkraft i arbeidet. Erfaring tilsier at man ikke får samme effekt av deltidsstillinger, i tillegg til at det krever mye koordinering og oppfølging for å lykkes. Ved å ha en utviklingsleder i sving hele uka skaffer vi oss fleksibilitet og større rom for å sette trykk der det er mest behov.

Stillingen som utviklingsleder Drivkraft Nord-Troms bør lyses ut så snart som mulig, slik at man kommer i gang med arbeidet i henholdt til tidsplanen. Det bør også oppnevnes et ansettelsesutvalg for stillingen.

Forslag til vedtak:

1. Nord-Troms Regionråd lyser ut stillingen som utviklingsleder for prosjekt Drivkraft Nord-Troms i 2 år, under forutsetning av finansiering.
2. Nord-Troms Regionråd oppnevner et ansettelsesutvalg som får mandat til å gjennomføre hele ansettelsesprosessen. Utvalget består av: leder Svein o. Leiros, Cissel Samuelsen og Berit Fjellberg.

Nord-Troms Regionråd DA

Vedtak: forslag til vedtak ble enst vedtatt.

Sak 57/18 Uttalelse til utdannings- og forskningskomiteen – Statsbudsjett 2019

Saksbehandler: Kristin Vatnelid Johansen, leder Nord-Troms Studiesenter

Forslag til

UTTALELSE TIL STATSBUJSJETTET: FINANSIERING AV STUDIESENTER

Gjennom 12 år, siden 2007, har det vært jobbet for en forutsigbar finansiering av Nord-Troms Studiesenter. Vi har opplevd at studiesentra i Troms ikke har vært likebehandla da Midt-Troms Studiesenter har hatt statlig bevilgning i hele denne perioden, mens Nord-Troms Studiesenter ikke har hatt det.

Nord-Troms Studiesenter ble etablert av Nord-Troms Regionråd i 2006. Vi har demografiske utfordringer på linje med andre distriktskommuner, men vi opplever i dag en veldig vekst i privat sektor, spesielt innen havbruk. Det er mange positive trekk og godt grunnlag for vekst i regionen, og vi har et potensiale innen reiseliv, havbruk og mineraler. Disse framtidsutsiktene må møtes med folk og kompetanse. Proaktiv holdning til lokal kompetanseproduksjon er en forutsetning for å lykkes, og NTSS er en infrastruktur som er et viktig virkemiddel i denne sammenhengen. Nord-Troms Regionråd har en samarbeidsavtale med Universitetet i Tromsø med mål om å utvikle et faglig/strategisk samarbeid som bidrar til gjensidig vekst og utvikling, undertegnet i 2012.

Med små ressurser har NTSS fram til sommeren 2018 gjennomført 153 studier med om lag 100 studenter pr år. Dette utgjør 22 3265 studiepoeng i kompetanse til regionen. I tillegg kommer kurs og konferanser. Nord-Troms Studiesenter er avgjørende for kompetansebygging i regionen, og strategiene framover retter seg mot varig samarbeid om kompetanse, innovasjon og forskning.

I Prop. 84 S (2016–2017) – Oppgavemeldinga – er regjeringa positive til Studiesentra og det kompetansebehovet de fyller, men vurderer det slik at offentlig medfinansiering best blir gjort regionalt. I meldinga står det at:

«Kunnskapsdepartementet vil kome tilbake til eventuelle forslag om konkretisering og iverksetjing av tiltak som har budsjettmessige konsekvensar, i samband med dei årlege budsjettforslaga.»

I Meld. St. 6 (2018–2019) – Oppgaver til nye regioner – gir Kommunal og moderniserings- departementet et tydelig ansvar til Fylkeskommunen:

Nord-Troms Regionråd DA

«Ansvar for å legge til rette for og finansiere opplæring og utdanningstiltak som ikke er finansiert over ordinære bevilgninger til universiteter og høyskoler eller over fylkeskommunenes budsjetter til videregående opplæring og fagskoler».

Nord-Troms Regionråd ber komiteen følge opp dette arbeidet og være med å bidra til å sikre en forutsigbar finansiering av studiesentra.

Forslag til vedtak:

Nord-Troms Regionråd godkjenner forslaget til uttalelse og oversender dette til komiteen på Stortinget.

Vedtak: forslag til vedtak ble enst vedtatt.

ORIENTERINGS- OG OPPFØLGINGSSAKER

Orientering fra rådsordfører – oppfølgingsaker:

Prosjekt Lyngshest – status

- Følgende kommuner har gjort positiv behandling: Karlsøy, Balsfjord og Tromsø kommune
- Troms fylkeskommune har også innvilget søknaden
- Skjervøy kommune har gitt avslag
- *Status/strategi: Enighet i møte om felles saksframlegg og innstilling for behandling i Nord-Troms kommunene. Skjervøy behandler saken på nytt.*

Distriktsenteret – studietur mai 2019 – forslag til program

- *Saken utsettes til neste møte*

Samarbeidsavtale Sametinget – status i saken

- Besøk av Sametingets kultur- og næringskomite 21.–22. august i Nord-Troms – mulig samarbeidsavtale drøftes. Begge parter positive.
- Komiteleder Arild Inga fremmer forslag i Sametingets plenum 25.09.18 hvor følgende blir vedtatt:»*Sametingsrådet anmodes til å ta kontakt med Nord-Troms Regionråd for å følge opp det muntlige initiativet fra møtet mellom Nærings- og Kulturkomiteen og Nord-Troms Regionråd*»

Nord-Troms Regionråd DA

Orientering fra daglig leder:

Saker i arbeid pr tiden:

- Infrastrukturprosjektet
  - gjennomført innspillmøter politikere og næringsaktører
  - 1. utkast til plan skal drøftes 5. november
  - Seminar/presentasjon av resultater 1. kvartal 2019 – forankring i Nord-Troms
  - Politisk jobbing mot statlig og regionalt nivå
- Havneprosjektet (adm kommune Skjervøy)
  - Gjennomført studietur
  - I slutfasen av prosjektet
  - Behov for forlengelse bør drøftes
- Kompetanseløft Nord-Troms
  - 3 satsingsområder; kommunestrategier, næringsstrategier og MMM-strategier
  - I slutfasen av det 5-årige prosjektet
  - Avslutningsseminar kombineres med kick-off for Campus Nord-Troms
- Hopplidè – delprosjekter
  - Grunnskole – skal presenteres og drøftes på fellesmøte mellom RU og Oppvekstledere
  - Vgs – satsing på UB – kan koble videreføring til RUST-satsing
  - Unge gründere – evt videreføring ikke avklart

Omsøkte prosjekt:

- Drivkraft Nord-Troms, søknad er under behandling i fylkeskommunen. En omfattende satsing som involverer mange ulike aktører i regionen

DRØFTINGSSAKER:

Forlengelse av havneprosjektet?

- Behov for videreføring av prosjektet i en fase 2. Aktuelle aktiviteter;
  - Felles info/markedsføring – egen hjemmeside «Nord-Troms havner»
  - Felles regulativ
  - Felles opplæring

Nord-Troms Regionråd DA

- Mulig å søke midler etter samme modell som fase 1, søknadsfrist 30. november
- Ordførerne er positive til videreføring. Prosjektet må forankres i kommunene ved behandling i formannskapene
- Oppfølging: *Skjervøy kommune ved ordfører og maritim næringsutvikler lager felles saksframlegg til behandling i kommunene. Skjervøy søker om videreføring innen fristen*

Invitasjon til møte med Nord-Troms videregående skole 21. nov - IKT- lærlingeløft?

- Kollisjon med formannskapsmøter i Storfjord og Skjervøy
- *Øyvind og Svein deltar på møtet*

Møte plan- og økonomi-komiteen Troms fylkeskommune 13.nov - tema for møtet?

- Følgende deltar fra regionrådet på møte som starter kl 14 på Halti og middag kl 18 på Bios; Øyvind, Svein og Ørjan. Berit avklarer med Eirik.
- Hovedtema for regionrådets møte: Studiesenteret - Campus Nord-Troms. I tillegg satsing på kvenkultur (Oppgavemelding), dette blir også berørt i eget møte med Halti Kvenkultursenter. Svein og Berit lager et forslag til opplegg som sendes ut for innspill/godkjenning

Regionreformen - hvordan skal vi jobbe i Nord-Troms?

Meld. St. 6 Oppgaver til nye regioner (presentert av statsråd Mæland 19.10.18)

Oppfølging: *saken utsettes til neste møte*

Meldinger som kommer vedr skatt - hvordan skal vi følge opp?

- Særskatt på havbruk - NOU innen 1.11.19 (utvalget ser på tre forslag; grunnrenteskatt, produksjonsavgift eller kombinasjon av disse to)
- Særskatt på fiskeriene - Eidesen-utvalget peker på ressurskatt og kvotefleksibilitet i en sammenheng. Kommer Stortingsmelding i 2019
- Ekspertutvalget for beskatning av vannkraft - melding ferdig 1. oktober 2019

Oppfølging: *saken utsettes til neste møte.*

Møtet hevet kl 0950

Rett protokollutskrift bevitnes

Berit Fjellberg

referent

Kvæningen kommune

Næring, utvikling og teknisk

Unni Margareth Johansen
Stajordveien 314
9161 Burfjord

Delegert vedtak Delegert Teknisk - nr. 9/19

Deres ref:	Vår ref: 2016/14-32	Løpenr. 329/2019	Arkivkode V07	Dato 11.02.2019
-------------------	-------------------------------	----------------------------	-------------------------	---------------------------

Svar på søknad om tilskudd til å dekke egenandel for grunneierne på konfliktforebyggende reingjerde

Det vises til søknad om tilskudd til å dekke egenandel for etablering av konfliktforebyggende gjerde datert 5. januar 2019.

Saksopplysninger:

Unni Johansen har på vegne av grunneierne i jordskiftesak om bruksordning for reingjerde (ref. 17-071155REN) søkt om å få dekke egenandel i forbindelse med etablering av gjerdet. Saken som omfatter 21 eiendommer på den ene siden og Spalca reinbeitedistrikt på den andre siden. Det foreslåtte reingjerde utgjør en strekning på til sammen 8,4 km med et kostnadsoverslag på kr. 2.273.000,-.

Gjerdetraseen er fastsatt av Nordtroms Jordskifterett i slutning datert 12.12.2018. Jordskifteretten har søkt om tilskudd fra ordningen « *konfliktforebyggende tiltak i forholdet mellom reindrift og annen berørt part* » som forvaltes av Fylkesmannen i Trøndelag. Det søkes om tilskudd til 80 % av total kostnad. Dette er den maksimale tilskuddsprosenten som gis gjennom denne ordningen. Gjennomføring av tiltaket forutsetter at det bevilges tilskudd. Søknaden er ikke ferdig behandlet ennå. De resterende 20 % må partene stå for. Jordskifteretten har bestemt at 75% av egenandelen skal belastes reindriftsutøverne og 25% skal belastes grunneierne. Reindriften pålegges en høyere egenandel enn grunneierne til investeringen, mens grunneierne må stå for framtidig vedlikehold. Andelen av investeringene som pålegges grunneierne utgjør til sammen kr. 113646,-. Det er denne egenandelen det nå søkes om å få dekket av kommunen.

For å undebygge søknaden trekkes arealbrukskartet for reindriften frem. Her er det blant annet kartfesta flyttelei over til Klubben som grunneierne er uenig i. Den markerte traseen er blant annet tegna over jordbruksarealer som ikke er lovlig reinbeite. Her blir kommunen beskyldt for å ha bidratt til å tegne dette kartet, og det framføres at dette har gjort saken vanskeligere for grunneierne.

Vurderinger:

Vanligvis når det bevilges tilskudd til prosjekter, så forventes det at søker skal forplikte seg og ta eierskap til prosjektet gjennom å stå ansvarlig for en egenandel. Ordningen «*konfliktforebyggende tiltak i forholdet mellom reindrift og annen berørt part*» kan dekke inntil 80% av total kostnad inkludert eget arbeid. Dette er en meget høy tilskuddssats i forhold til det som er vanlig i når man får offentlig tilskudd. Den gjenværende andelen kan i de fleste tilfeller omfatte eget arbeid. Også i denne saken vil det være høyst realistisk å gjennomføre en del egeninnsats i arbeidet. I kostnadsoverslaget fra jordskifteretten utgjør arbeidet en vesentlig større del av totalkostnaden enn kostanden til innkjøp av materiell. Det er nedsatt ei gruppe bestående av Alfon S. Jakobsen, Svein Tore Svendsen og Trygve Mathiasen som skal organisere gjennomføringen. Gjennomføringen kan planlegges på en slik måte at de som gjør et tilsvarende arbeid i prosjektet får godgjort dette arbeidet med fritak fra innbetaling av egenandel.

Kvæningen kommune har et stramt budsjett, og det er ikke satt av midler som kan brukes til dette tiltaket. Kommunen har også vært i kontakt med Fylkesmannens landbruksavdeling og drøftet saka, og konklusjonen er at det ikke er et tiltak som kan omfattes av andre statlige tilskuddsordninger.

Det er beklagelig at arealbrukskartene som reindrifta benytter inneholder feil eller bygger på arealbruk som ikke er anerkjent av involverte parter. Påstandene i søknaden er likevel urimelige. Arealbrukskartene i reindrifta er ikke tegna av kommunen. De er i sin tid utarbeida av reindriftsnæringa i samarbeid med regional og statlig reindriftsforvaltning. I dag er det Landbruksdirektoratet som er fagansvarlig for disse kartlagene. Kommunen kan derfor ikke ta ansvar for innholdet i kartene.

Vedtak:

Kvæningen kommune avslår søknad om å dekke egenandel for grunneierne for etablering av reingjerde fastsatt i jordskiftesak 17-071155REN.

Vedtaket er begrunnet med at kommunen ikke har avsatt midler til slike tiltak på budsjettet, og at det må forventes en egenandel på slike tiltak.

Klageadgang

*Vedtaket kan påklages til **Kvæningen kommunestyre**. Klagefristen er 3 uker regnet fra den dagen da brevet kom fram til påført adressat. Det er tilstrekkelig at klagen er postlagt innen fristens utløp.*

Klagen skal sendes skriftlig til den som har truffet vedtaket, angi vedtaket det klages over, den eller de endringer som ønskes, og de grunner du vil anføre for klagen. Dersom du klager så sent at det kan være uklart for oss om du har klaget i rett tid, bes du også oppgi når denne melding kommer frem.

Med vennlig hilsen

Åsmund Austarheim
Konsulent
Direkte innvalg: 77778845
E-post: asmund.austarheim@kvanangen.kommune.no

Dokumentet er elektronisk godkjent og inneholder derfor ikke håndskrevet signatur

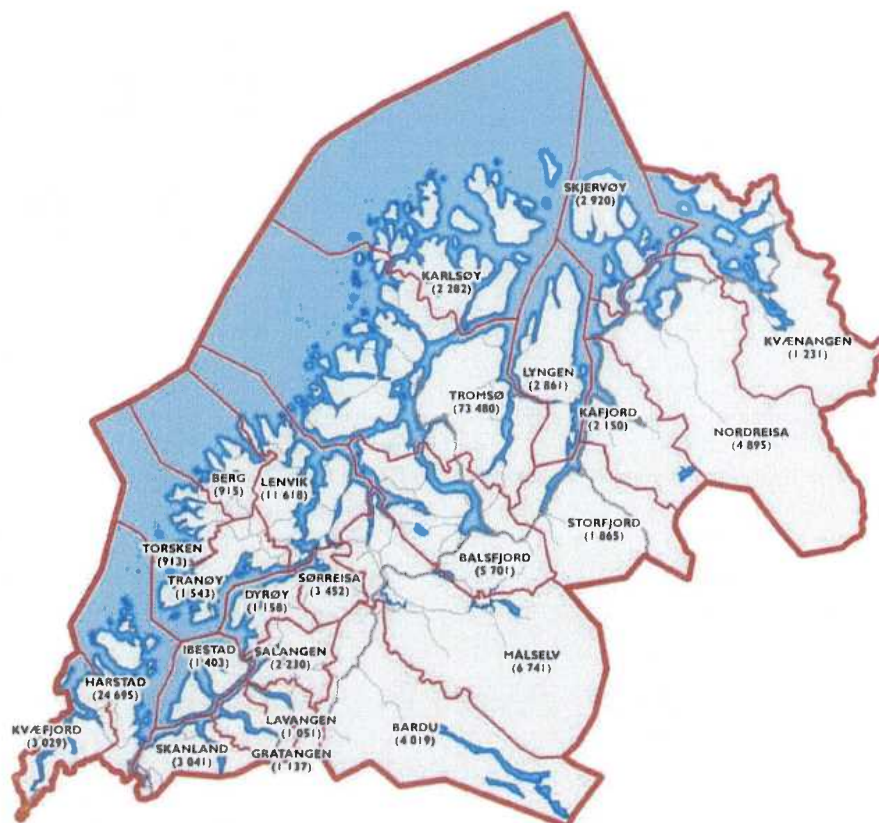

NIVI Rapport 2019:2

Gode grep i Troms

Utarbeidet på oppdrag av Fylkesmannen i Troms

Av Geir Vinsand

Forord

Denne rapporten er skrevet på oppdrag fra Fylkesmannen i Troms. Formålet er å kartlegge kommunenes hovedutfordringer og veivalg i den videre forvaltningsutvikling, sett fra ordførere og rådmenn i utvalgte kommuner. Utvalget dekker et utvalg av fylkets minste og mest sårbare kommuner.

Ansvarlig konsulent i NIVI Analyse har gjennomført alle intervjuer og står ansvarlig for presentasjon og tolkninger av innsamlet materiale. Som del av arbeidet har NIVI laget en reformskisse med elementer som skal presenteres og drøftes på et felles kommunemøte for Troms og Finnmark i februar 2019.

Kontaktperson hos oppdragsgiver har vært fagdirektør Jan-Peder Andreassen.

Sandefjord 29. januar 2019

Innhold

HOVEDPUNKTER.....	3
1 BAKGRUNN OG PROBLEMSTILLINGER.....	5
2 KORT OM KOMMUNEREFORMEN I TROMS.....	6
2.1 To sammenslutninger etter tre års arbeid.....	6
2.2 Fylkesmannens tilrådning.....	7
2.3 Fylkesmannens begrunnelser for større kommuner.....	8
3 RESULTATER FRA INTERVJURUNDE.....	9
3.1 Samfunnsmessige utfordringer.....	9
3.1.1 Store lokale utviklingsmuligheter.....	9
3.1.2 Tre underliggende utfordringer.....	9
3.1.3 Svak lokal utviklingskraft.....	10
3.2 Kommunenes hovedutfordringer.....	10
3.2.1 God regional stemning og gode tjenester.....	10
3.2.2 Kritiske vurderinger av kommunenes bærekraft.....	11
3.2.3 Økte kompetansekrav og vanskelig rekruttering.....	11
3.2.4 Strammere kommuneøkonomi.....	12
3.2.5 Manglende politisk stabilitet og styringsevne.....	13
3.2.6 Krevende tilrettelegging for det samiske.....	13
3.2.7 Dårlig score på kommunebarometeret.....	14
3.3 Erfaringer fra kommunereformen.....	15
3.4 Optimisme og driv på Senja.....	16
3.5 Inntrykk av det interkommunale samarbeidet.....	18
3.6 Enighet om regionrådet som regionalpolitisk arena.....	20
3.7 Langsiktig målbilde.....	20
3.8 Synspunkter på Fylkesmannen.....	21
3.9 Inntrykk av fylkeskommunen.....	23
4 REFORMSKISSE.....	24
4.1 Tolkning av reformbehovet.....	25
4.2 Regionale landskap i bevegelse.....	28
4.3 To-sporet kommunereform i Troms.....	30
4.4 Tyngdepunkter og kommuneblokker i Troms og Finnmark.....	31

Hovedpunkter

Kartleggingen blant 24 ordførere og rådmenn i 14 kommuner i Troms viser at kommunene står overfor store utfordringer som foreløpig ikke løst gjennom kommunereformen. Antall kommuner i Troms reduseres fra 24 til 21 fra 1.1.2020. Halvparten av kommunene vil ha under 3000 innbyggere.

Basert på kartleggingen blir det pekt på tre underliggende utfordringer i de utvalgte kommunene:

1. Negativ demografisk trend med langsiktig stillstand eller fallende folketall, tap av ungdom, flere eldre og en mer kostnadskrevede befolkningsprofil
2. Ensidig og sårbart næringsliv, med behov for flere kompetansearbeidsplasser og bedre tilrettelegging for lokal næringsutvikling
3. Svakheter i samfunnets grunnleggende infrastruktur, med flere eksempler på flaksehalsar og mangler som kan være avgjørende for den lokale næringsutvikling

I tillegg til de underliggende utfordringene, peker informantene på tre andre samfunnsmessige utfordringer:

1. Svak politisk påvirkningskraft overfor pågående sentraliseringskrefter
2. Manglende lokal innovasjonskultur
3. Kommuner uten bærekraft i lys av utfordringsbildet

Manglende bærekraft i kommunene dreier seg om tre typer sårbarhet:

1. Mangel på fagkompetanse og kapasitet for å løse lovpålagte velferdsoppgaver og plan- og utviklingsoppgaver i lokalsamfunnet, både eksisterende og nye oppgaver (faglig bærekraft)
2. Økte kostnader i kombinasjon med strammere økonomiske rammer (økonomisk bærekraft)
3. Manglende politisk stabilitet og styringsevne, der rekruttering til lokalpolitikken framstilles som stadig vanskeligere, samtidig som lokalpolitikernes styringskompetanse trekkes i tvil (politisk bærekraft).

Også i Troms gis det kritikk for at kommunereformen framsto som en sentraliseringsreform uten nye roller og interessante oppgaver til kommunene. Intervjuene tyder likevel på at prosessen bidro til mer læring og flere positive resultater enn hva som er mulig å spore i Finnmark.

Fra nye Senja kommune og flere nabokommuner rapporteres det om optimisme og driv i omstillingen. Det vektlegges at den nye kommunen vil stå sterkere i den videre samfunnsutvikling og at de økte kompetansekravene kan møtes med større faglighet på alle viktige områder. Det er nylig lagt fram forslag til nærdemokratiordning, som kan bety 12 rådgivende nærdemokratiutvalg i den nye kommunen. Fra informanter i nabokommunene uttrykkes både «at der skulle vi ha vært med» og at «vi må se at Senja lykkes før vi bestemmer hva vi skal gjøre».

Senja kommune stiller seg åpen for forsterket regionalt samarbeid i Midt-Troms og evt. utvidelse med nye kommuner, dersom nabokommunene ønsker det. Kommunene på Senja ser også positivt på forsøk og pilotering som del av den videre omstillingsprosess, inkl. status som modellkommune med sikte på læring og erfaringsoverføring til andre kommuner i Distrikts-Norge.

I intervjuene ble alle lederne spurt om hva de anser som langsiktig løsning for egen kommune. 17 av 24 informanter peker på kommunesammenslutning, hvorav samtlige rådmenn og fem ordførere. Noen presiserer at sammenslutninger bør komme som et resultat av et forsterket samarbeid og noen vektlegger at en sammenslutning kan ligge 10 år fram i tid. Blant

informantene er det bred enighet om at det interkommunale samarbeidet uansett må videreutvikles og forsterkes de næreste årene. Det er også bred enighet om at evt. kommunesammenslutninger bør medføre «en bred regional løsning», ikke lokale sammenslutninger mellom to små nabokommuner.

Fylkesmannen i Troms får meget gode tilbakemeldinger på tilgjengelighet og løpende faglig bistand og veiledning til kommunene. Kritiske kommentarer dreier seg om at kommunene kan være uenige i Fylkesmannens myndighetsutøvelse og at Fylkesmannen bør regionalisere sin kommunedialog innenfor et større fylke. Kommunene formidler at de oppfattet Fylkesmannen som Regjeringens forlengede arm i kommunereformen. Flere mener at reformen startet i feil ende og at reformen ikke medførte reelle lokale prosesser for å løse kommunenes utfordringsbilde.

Mange av informantene sier de har et godt inntrykk av Troms fylkeskommune som regional utviklingsaktør. Svarene tyder likevel på et ganske blandet inntrykk, som ser ut til å avhenge av hvem som er vertskommune for fylkeskommunale institusjoner eller som har status som omstillingskommune. Fylkeskommunen ser ut til å mangle en helhetlig regional utviklingsstrategi som dekker alle kommunene og deres relevante kommuneregioner.

I dokumentet redegjøres det for en to-spolet reformstrategi, som kan innebære forsterket innsats for både nye kommunesammenslutninger og etablering av en sterkere samarbeidsstruktur i det nye fylket. Fra NIVI Analyse foreligger en konkretisering av syv regionale tyngdepunkt og 12 faste kommuneblokker i Troms og Finnmark. De regionale tyngdepunktene har som formål å forsterke samarbeidet om regionale utviklingsoppgaver, mens kommuneblokkene etableres for å forsterke samarbeidet om lovpålagte velferdstjenester. NIVI mener etablering av regionale tyngdepunkt og kommuneblokker bør etableres fra senest 1.1.2020 og legges til grunn for den videre forvaltningsutvikling.

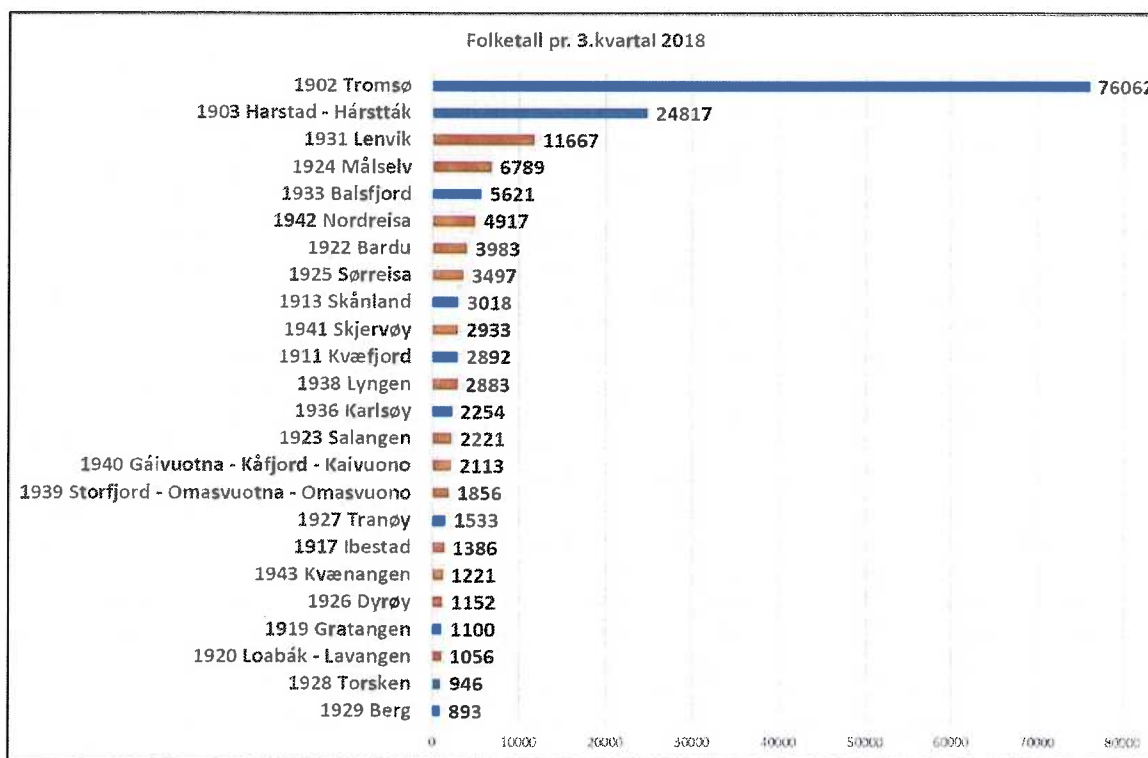
1 Bakgrunn og problemstillinger

Foreliggende rapport er laget på oppdrag av Fylkesmannen i Troms. Formålet med prosjektet har vært å fremskaffe en oversikt over kommunenes viktigste utfordringer og synspunkter på videre veivalg, sett fra ordførerne og rådmennene i 14 utvalgte kommuner. Samme type kartlegging er også gjennomført i Finnmark. De faglige innspillene vil inngå i et videre arbeid med framtidig kommunedialog i det nye fylkesmannsembetet for Troms og Finnmark.

I dialog med oppdragsgiver ble det bestemt at kartleggingen skulle gjennomføres blant kommuner i Nord- og Midt-Troms, med tillegg av noen grensekommuner i Sør-Troms. Det er gjennomført intervju med ordførere og rådmenn, evt. kun én av lederne i følgende kommuner:

- 6 kommuner i Nord-Troms, herunder Lyngen, Storfjord, Kåfjord, Nordreisa, Skjervøy og Kvænangen
- 5 kommuner i Midt-Troms, herunder Bardu, Målselv, Sørreisa, Dyrøy, Lenvik med tillegg av prosjektleder/rådmann i Senja kommune.
- 3 kommuner i Sør-Troms, herunder Ibestad, Salangen og Lavangen

Utvalget dekker politiske og administrative ledere fra kommuner merket med rødt i figuren nedenfor.

Figur 1.1 Innbyggertall pr. 3. kvartal 2018 i kommuner i Troms. Kilde: SSB

Det er gjennomført intervju med 24 informanter, hvorav 12 ordførere og 12 rådmenn. Intervjuarbeidet er gjennomført på telefon i perioden 28. november - 20. desember 2018. NIVI har utelukkende møtt svarvillige informanter. Noe frafall må ses i sammenheng med at intervjuperioden falt sammen med en travel periode preget av budsjettarbeid, samt at noen av rådmennene var i ferd med å gå over i annen stilling.

Alle intervjuene er gjennomført på telefon. Samtalene har vart fra 20-30 minutter til over en time med enkelte informanter. NIVI har mottatt skriftlige innspill og konkretiseringer fra et par av kommunene.

Før intervjurunden startet ble det sendt ut informasjon om kartleggingen fra Fylkesmannen, inkludert hvilke temaer som skulle dekkes i samtalene. Følgende temaer og stikkord har dannet grunnlag for intervjuene:

1. Kommunens hovedutfordringer med vekt på muligheter for en positiv samfunnsutvikling, kommunens sårbarhet (økonomisk, faglig), særlig berørte tjenester/oppgaver/sektorer, evne til å løse nye oppgaver, behov for forsterkning og støtte utenfra
2. Erfaringer med kommunereformen, læringspunkter fra prosessen, tilfredshet med resultatet og behov for endring/videre reformarbeid
3. Status for samarbeid mellom kommunene, viktige endringer i samarbeidet etter 2014, behov og ønsker om forsterket samarbeid, med hvem, om hva og i hvilken form
4. Veien videre, mer samarbeid, ny runde om kommunestruktur eller andre løsninger, synspunkter på mulige nye reformelementer som overgang til to-spors reform, tyngdepunktutvikling, avlastning fra vertskommune, økt samhandling med de regionale aktørene etc.
5. Forventninger til Fylkesmannen, synspunkter på tilgjengelighet og dagens kommunedialog, forslag til endringer i prosess eller virkemiddelbruk
6. Inntrykk av Troms fylkeskommune, med vekt på rollen som regional utviklingsaktør

Resultater fra kartleggingen er oppsummert i denne rapporten. NIVI står ansvarlig for alle tolkninger og analyser som er gjort på bakgrunn av innsamlet informasjon. Alle informanter har hatt mulighet for å kommentere utkast til rapport før offentliggjøring.

2 Kort om kommunereformen i Troms

2.1 To sammenslutninger etter tre års arbeid

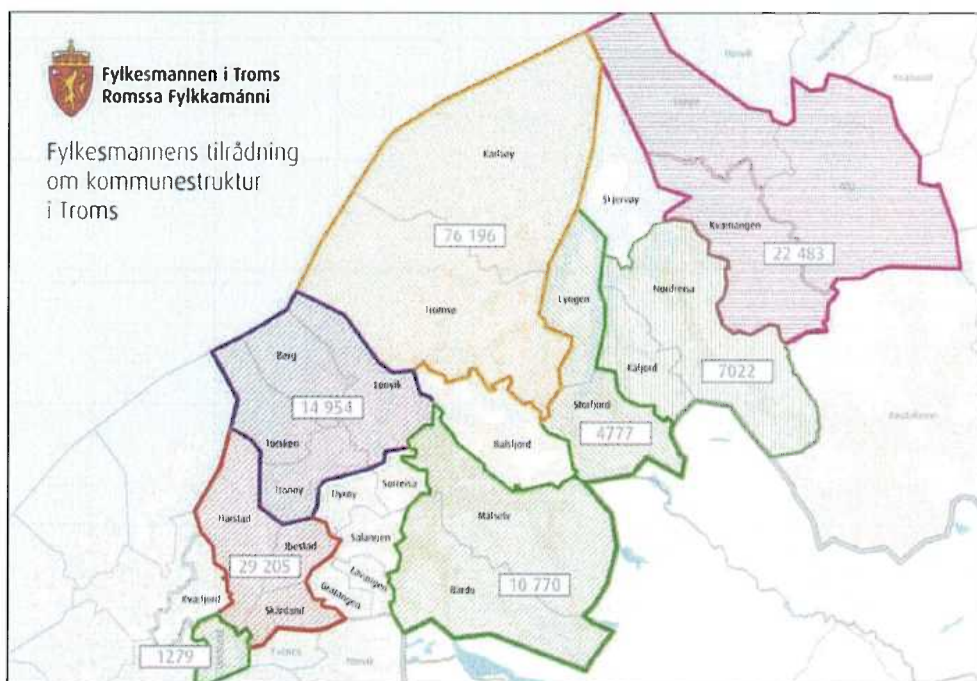
I perioden 2014-2016 ble det gjennomført omfattende lokale prosesser i hele fylket med sikte på utredninger og klargjøring av kommunenes veivalg i kommunereformen. Resultatet etter påfølgende arbeid med tilråding fra Fylkesmannen og deretter nasjonale prosesser i regi av KMD fram mot 8. juni 2017, kan sammenfattes følgende punkter:

- Det ble vedtatt to kommunesammenslutninger i Troms. Kommunene Lenvik, Tranøy, Torsken og Berg slår seg sammen til Senja kommune fra 1.1.2020. Skånland slår seg sammen med Tjeldsund kommune i Nordland og tar navnet Tjeldsund kommune fra 1.1.2020. Nye Tjeldsund kommune blir en del av Troms og Finnmark fylke.
- Antall kommuner i Troms reduseres dermed fra 24 til 21 kommuner. Kommunereformen berører et fåtall av fylkets mange små og sårbare kommuner. Kommunereformens mål om en mer bærekraftig kommunestruktur er dermed ikke fulgt opp. Fra 2020 vil Troms og Finnmark bestå av 39 kommuner, hvorav 24 vil ha under 3.000 innbyggere (62 prosent).
- Kommunestyrene i Tromsø, Harstad, Skånland, Lenvik og Tranøy fattet positive vedtak om sammenslutning i løpet av prosessen. Berg kommunestyre overlot til Stortinget å bestemme om kommunen kunne fortsette, mens kommunestyret i Torsken ble overprøvd av Stortinget.
- Alle øvrige kommuner i Troms gjorde vedtak om å bestå som egne kommuner, som regel på bakgrunn av lokale folkeavstemninger som tydet på stor motstand mot kommunesammenslutning i befolkningen. I kommuner som Skjervøy og Kvæningen stemte over 90 prosent nei til kommunereformen. Valgdeltakelsen i folkeavstemningene var imidlertid variabel.

2.2 Fylkesmannens tilråding

Fylkesmannens tilråding, som ble avgitt 28. september 2016¹, kan sammenfattes slik:

- Fylkesmannen tilrådte at Stortinget burde slå sammen følgende kommuner fra 1.1.2020 uavhengig av positive kommunestyrevedtak:
  - Harstad, Ibestad og Skånland, forutsatt at Evenes, Tjeldsund og Skånland (ETS) ikke blir en ny kommune
  - Lenvik, Berg, Tranøy og Torsken
  - Tromsø og Karlsøy
  - Kvænangen og Alta (Loppa)
- Fylkesmannen tilrådte at følgende kommuner burde ta opp prosessen med sikte på sammenslåing fra 1.1.2020:
  - Målselv og Bardu
  - Lyngen og Storfjord
  - Nordreisa og Kåfjord
- Fylkesmannen oppfordret følgende kommuner til å ta opp prosessen, gjøre nødvendige retningsvalg og vurdere sammenslåing med en eller flere kommuner fra 1.1.2020, eventuelt senere:
  - Kvæfjord
  - Sørreisa
  - Dyrøy
  - Salangen
  - Gratangen
  - Lavangen
  - Balsfjord
  - Skjervøy

Figur 2.1 Fylkesmannens tilråding om kommunestruktur i Troms. Kilde: Fylkesmannen

¹ Fylkesmannens tilråding om kommunestruktur i Troms

2.3 Fylkesmannens begrunnelser for større kommuner

Fylkesmannens tilrådning var basert på omfattende prosesser som omfattet både generelle vurderinger av utfordringsbildet og konkrete vurderinger av den enkelte kommune sett i forhold til målene med reformen. Tilrådningsdokumentet er på hele 238 sider og gjenspeiler en systematisk vurdering av alle fylkets 24 kommuner. Kommunene ble vurdert i forhold til deres roller som samfunnsutvikler og demokratisk arena, som tjenesteprodusent og som myndighetsutøver. Fylkesmannen gjennomførte også økonomiske og demografiske analyser av den enkelte kommune som grunnlag for sin anbefaling.

Viktige begrunnelser for større kommuner kan sammenfattes i følgende punkter:

- Fylkesmannen pekte på at det er 50 år siden den forrige kommunereformen og at kommunene siden den gang har fått et betydelig større ansvar for velferdsoppgaver. Kompetanse og kapasitet er og vil være en hovedutfordring for flertallet av fylkets kommuner. Mange av de små kommunene står også foran en nedgang eller stagnasjon i folketallet og en sterk økning i antall eldre. Fylkesmannens gjennomgang av økonomiplanene viste at den økonomiske situasjonen ville bli mer krevende de nærmeste årene.
- Det ble konkludert med at de fleste av kommunene ikke oppfyller målene i reformen. Kommunene er ikke gode nok samfunnsutviklere. Fylkesmannen viste til betydelig svikt og alvorlige mangler i sentrale plandokumenter som samfunnsplan og arealplan. En kartlegging av planstatus pr. september 2016 ga følgende resultat:
  - 8 av kommunene hadde ingen vedtatt samfunnsplan og 7 andre kommuner hadde en samfunnsplan fra 2010 eller eldre. Avvik i forhold til lovpålagt krav om samfunnsplan omfattet 15 av fylkets 24 kommuner dvs. to tredjedeler av kommunene.
  - 1 kommune hadde ingen vedtatt arealplan og 10 kommuner hadde en gammel arealplan som ble vedtatt i perioden 1993-2010. Avvik i forhold til lovpålagt krav til arealplan omfattet dermed 11 av 24 kommuner dvs. nesten halvparten av kommunene.
- Fylkesmannen konkluderte også med at kommunene i Troms, med noen få unntak, ikke har tilstrekkelige ressurser og kompetanse til å løse lovpålagte oppgaver innenfor samfunnssikkerhetsområdet, der kommunene har ansvar for en rekke lovpålagte oppgaver etter Sivilbeskyttelsesloven (risiko- og sårbarhetsanalyse, beredskapsplan og øvelser).
- Innenfor tjenesteyting mente Fylkesmannen at kommunene i fylket møter størst utfordringer innenfor helse- og omsorgssektoren, herunder i samarbeidet med statlig helsetjeneste (samhandlingsreformen), innenfor rus- og psykiatriområdet og ikke minst barnevernfeltet.
- Landbruksområdet ble vurdert som et krevende område. 11 av kommunene i Troms hadde mindre enn ett årsverk til disposisjon for å løse sine lovpålagte landbruksoppgaver.
- Mange av kommunene manglet også kompetanse og kapasitet til å løse miljøvernoppgaver, herunder oppgaver knyttet til forurensning, naturmangfold, motorferdsel og friluftsliv.
- Fylkesmannen pekte også på utfordringer knyttet til myndighetsutøvelse og ivaretagelse av innbyggernes rettsikkerhet. Små forvaltningsfaglige miljøer og mangel på juridisk kompetanse ble framhevet som en viktig svakhet ved mange av kommunene.

3 Resultater fra intervjurunde

I det følgende oppsummeres resultatene fra intervjurunden. Det er gjennomført en tverrgående temabasert analyse av den informasjon og de forklaringer som har framkommet i intervjuene. I bearbeidingen av innsamlet informasjon er det søkt etter mønstre og situasjonsbeskrivelser som gjelder flere kommuner. Sammenstillinger og tolkninger står for utrederens regning. Utkast til rapport har vært til gjennomsyn hos alle informanter som inngår i målgruppen.

3.1 Samfunnsmessige utfordringer

I samtalene er det skilt mellom utfordringer for kommunen som samfunn og kommunen som organisasjon med definerte roller og ansvar. Først oppsummeres synspunkter på samfunnsmessige utfordringer.

3.1.1 Store lokale utviklingsmuligheter

Som i Finnmark gir samtalene i Troms grunn til optimisme når informantene vurderer mulighetene for en positiv samfunnsutvikling. De fleste forteller om lokalt næringsliv som «går godt» og interessante strategiske muligheter. Det gjelder innenfor fiskeri og havbruk, der f.eks. informantene fra Skjervøy forklarer at det i 2018 ble eksportert sjømat for syv milliarder.

Fra Lyngen blir det fortalt om «et enormt næringspotensial» knyttet til fiskeri, industri og reiseliv. Fra Målselv og Bardu blir det fortalt om en voksende forsvarsklynge med forgreninger til Sørreisa og Evenes.

Informantene fra Lenvik forteller at nye Senja kommune har aktiv næringsutvikling som en hovedbegrunnelse og at det allerede merkes positive gevinster av den felles mobiliseringen. Også fra øvrige kommuner blir det pekt på en rekke muligheter knyttet til lokale ressurser og fortrinn f.eks. knyttet til spesielle næringer som reindrift og mineralnæring.

Samtalene tyder samtidig på at mulighetsbildet er høyst forskjellig mellom samfunn hvor det åpenbart er grunnlag for næringsdrevet vekst og samfunn som preges av ensidig næringsliv og større avhengighet til andre kommuner.

Informanter fra to-tre kommuner framstiller lokalsamfunnet og det lokale næringslivet som «en døende hest» preget av langsiktig uttynning og manglende kapasitet og kompetanse til å snu utviklingen. Årsakene har delvis å gjøre med klassiske distriktsutfordringer knyttet til små og sårbare lokalsamfunn med store avstandsutfordringer. Flere av lederne peker samtidig på at samfunnet preges av en konservativ lokal kultur som beskytter seg mot fornyelse og modernisering. Fra noen av kommunene blir det sagt at «flertallet i kommunen ønsker ikke utvikling» og at «vi står ved et veiskille».

3.1.2 Tre underliggende utfordringer

Fra de utvalgte kommunene i Troms pekes det på tre underliggende utfordringer:

1. **Negativ demografisk trend** med langsiktig stillstand eller fallende folketall, tap av ungdom, flere eldre og en mer kostnadskreven befolkningsprofil. Utfordringen er dekkende for alle kommunene i utvalget, delvis med unntak for Lenvik og Sørreisa som har hatt en moderat vekst i folketallet etter år 2000.
2. **Ensidig og sårbart næringsliv**, med behov for flere kompetansesarbeidsplasser og bedre tilrettelegging for lokal næringsutvikling
3. **Svakheter i samfunnets grunnleggende infrastruktur**, med flere eksempler på flaksehals og mangler knyttet til veiutbygging, tilrettelegging av næringsarealer, forbedring av kaier, bredbånd og annen infrastruktur, som kan være avgjørende for den lokale næringsutvikling

De tre utfordringene er de samme som ble framhevet som viktige av mange av distriktskommunene i Finnmark. De aktuelle utfordringene omtales imidlertid ikke i like dramatiske ordelag som fra enkelte distriktskommuner i Finnmark. Fra flere av de mest perifere kommunene i Troms blir det understreket at kommunen tross alt er innenfor rimelig reiseavstand til én eller flere nabokommuner, som gir muligheter for pendling og samarbeid om kompetansekrevede oppgaver.

Kommunene i Troms peker samtidig på flere samfunnsmessige utfordringer, som har med mulighetsbildet og lokalpolitikkenes påvirkningskraft å gjøre.

3.1.3 Svak lokal utviklingskraft

I tillegg til de underliggende utfordringene, peker informantene på tre andre samfunnsmessige utfordringer:

1. **Svak politisk påvirkningskraft** overfor pågående sentraliseringskrefter, herunder forsterkning av tendenser til at samfunnet bygges ovenfra og ned. Det vises til at ansvaret for tilrettelegging for næringsutvikling og samfunnsutvikling er svakt forankret i kommunene og deres samarbeidsorganer. Det blir sagt at de regionale aktørene etablerer seg i større strukturer og legger opp til fjernstyring fra byene. «De er ikke lenger her». «Vi må reise til Tromsø for å bli orientert».
2. **Manglende lokal innovasjonskultur.** Noen av lederne etterlyser gründere og privat initiativ blant egne innbyggere og næringsliv. Andre peker på at det lokalpolitiske miljø er for lite opptatt av tilrettelegging for vekst og næringsutvikling. Flere av lederne er også inne på at en manglende lokal innovasjonskultur har sammenheng med at kommunen er utviklet som tjenesteprodusent og ikke som utviklingsorgan mot det lokale næringslivet.
3. **Kommuner uten bærekraft.** Også fra Tromskommunene framheves voksende ubalanse mellom oppgaver og lokale ressurser som en viktig del av utfordringsbildet. Med vekslende styrke blir det fra nesten samtlige informanter forklart at kommunen mangler bærekraft i møte med tyngre oppgaver og de underliggende strukturelle utfordringer. Utfordringen konkretiseres nærmere nedenfor. Det vises også til oppsummering av informantenes målbilde i kap.3.7.

3.2 Kommunenes hovedutfordringer

3.2.1 God regional stemning og gode tjenester

I samtalene uttrykkes optimisme på særlig tre områder:

- God regional stemning, både mellom ordførerne og på politisk nivå i regionrådet og mellom rådmennene i de to delregionene
- Gjennomgående gode velferdstjenester til innbyggerne, som stedvis omtales som langt over minimumsnivå i forhold til loven og bedre enn hva innbyggerne kan forvente i forhold til andre kommuner
- Senja kommune er i ferd med å få det til, basert på interne inntrykk og vurderinger fra nabokommunene

I samtalene er alle informanter spurt om kommunen i dag yter likeverdige tjenester til egne innbyggere. Det ble også spurt om lederne opplever utfordringer knyttet til ivaretagelse av rettssikkerhet i kommunen.

Svarene tyder på at lederne som nevnt mener at innbyggerne som regel får mer enn de kan forvente når det gjelder velferdstjenester. Fra en og samme informant ble det svart «jaja, vi har mye bedre tjenester, elevene får skolemat hver dag, vi har god og stabil legetjeneste,

desentralisert skole, vi er best på eldreomsorg og innbyggerne nyter godt av gode tilbud innenfor kultur og idrett». Fra andre blir det presisert at «vi er gode på tidlig og sent» dvs. tilbud til barn og gamle. Flere forklarer at det jobbes aktivt med å utvikle tilbud til «de imellom» med vekt på bedre tjenester som er viktige for de yrkesaktive og næringslivet. Omprioriteringer til fordel for en mer utviklingsorientert kommune virker å være en trend i flere av kommunene, både nye Senja og flere av de andre kommunene. Fra Lyngen blir det forklart at kommunen nylig har vært gjennom en OU-prosess² og valgt en organisasjonsmodell som vektlegger følgende:

- En organisasjon som gir utviklingskraft
- Styrking av helhetlig ledelse
- Tilrettelegging for tverrfaglig samhandling og effektiv ressursutnyttelse

Vektleggingen av forsterket ledelse rundt rådmannen, felles organisering av støttefunksjoner og en egen utviklingsenhet sentralt i kommunen, er interessante trekk ved den nye organisasjonsmodellen. Den valgte modellen understreker kommunens ansvar for helhetlig samfunnsutvikling og effektivisering. Modellen illustrerer også viktige forskjeller i fra en ren to-nivåmodell.

Når det gjelder rettssikkerhet, svarer de fleste at de har inntrykk av at det blir godt ivaretatt. Noen viser til at manglende kvalitet på saksbehandling, f.eks. innenfor teknisk sektor er en utfordring. Det blir også sagt at «noen av oss har litt mange hatter og for stor nærhet» som kan være en utfordring ved regulering og kommunal myndighetsutøvelse. Flere viser til at «habilitet er det mest vanlige spørsmålet vi har til Fylkesmannen». Det blir sagt temaet har stort fokus i administrasjonen og kommunestyret og at «vi som regel klarer det». Fra noen få kommuner var det litt vanskelig å få et godt svar på spørsmålet fordi forholdet mellom politikk og administrasjon ble framstilt som vanskelig og lite preget av faglighet, jf. nærmere omtale av kommunens bærekraft nedenfor.

Inntrykk av status for nye Senja kommune er nærmere omtalt i kap.3.4.

3.2.2 Kritiske vurderinger av kommunenes bærekraft

Et stort flertall av informantene formidlet at kommunen mangler bærekraft i møte med utfordringsbildet i årene framover. Manglende bærekraft dreier seg ifølge samtaleene om minst tre typer sårbarhet:

1. Mangel på fagkompetanse og kapasitet for å løse lovpålagte velferdsoppgaver og plan- og utviklingsoppgaver i lokalsamfunnet, både eksisterende og nye oppgaver (faglig bærekraft)
2. Økte kostnader i kombinasjon med strammere økonomiske rammer (økonomisk bærekraft)
3. Manglende politisk stabilitet og styringsevne, der rekruttering til lokalpolitikken framstilles som stadig vanskeligere, samtidig som lokalpolitikernes styringskompetanse trekkes i tvil (politisk bærekraft).

3.2.3 Økte kompetansekrav og vanskelig rekruttering

Om den faglige bærekraft vektlegger samtlige informanter at kommunen står overfor voksende kompetansekrav. «Alle» peker også på at det er krevende å rekruttere nøkkelpersonell i kommunen, konkretisert til ledere generelt, saksbehandlere og fagpersonell med spesialkompetanse. Helse- og sosialsektoren og teknisk sektor framheves særlig utfordrende og det er flere som nevner at det er «umulig» å få tak i planleggere. Noen forklarer at de har vært

---

² Organisasjonsutviklingsprosess i Lyngen kommune. Bedriftskompetanse 2018.

gjennom både to og tre utlysninger uten å lykkes. Løsningen har i noen tilfeller blitt intern omskolering, noe som framstilles som en lite ideell løsning.

Samtalene tyder klart på at oppbygging av selvstendige planfunksjoner med egne fagmiljøer i alle kommunene verken er mulig eller ønskelig i alle dagens kommuner. Mange av informantene framstiller «planlegging» som en naturlig del av en felles samfunnsutviklerfunksjon i Nord-Troms og i Midt-Troms. I en av samtalene blir det sagt at samfunnsutvikling er kommunens svakeste felt, at det er politisk nedprioritert og at det ikke kan være slik. Flere informanter fra både nye Senja og omkringliggende randkommuner vektlegger at et felles bo- og arbeidsmarkedsområde må ha en felles politikk.

På spørsmål om hvorfor de interkommunale plankontorene ble nedlagt, noen så sent som i 2015, pekes det på to viktige årsaker:

- Strid om prioritering dvs. hvilken kommune som skulle få revidert sitt planverk først. Noen uttrykker ironisk at det interkommunale plankontoret hadde kun én viktig effekt, nemlig bedre planlegging i vertskommunen.
- For liten faglig kapasitet, med henvisning til at kontoret var dimensjonert med 3-4 årsverk, mens det burde hatt kanskje det dobbelte for å framstå som et attraktivt og stabilt fagmiljø

I samtalene blir det understreket at utfordringene knyttet til kompetanse og styringsmessige erfaringer, har ledet til endringer i det interkommunale samarbeidet. Regionrådet og tjenestesamarbeidet i Nord-Troms omtales som nylig omorganisert. Tilsvarende prosesser er i gang i Midt-Troms, bl.a. som konsekvens av nødvendige endringer i det interkommunale samarbeidet etter nye Senja kommune. Spørsmålet om reetablering av nye interkommunale plankontor er en del av diskusjonen og det blir pekt på at dette fagfeltet kan være et egnet forsøksområde for å teste ut litt ulike modeller. Minst to ulike modeller kan vurderes:

- En interkommunal konsulentmodell, der kommunene går sammen om å etablere et felles plankontor som kan levere planfaglige tjenester etter bestilling fra eierkommunene og evt. andre kommuner. Modellen innebærer ikke myndighetsoverføring og har likhetstrekk med Plankontoret mellom Oppdal og Rennebu, som for øvrig nylig er utvidet med nye eierkommuner (Rindal og Holtålen). Det aktuelle plankontoret er også sekretariat for et nyopprettet regionråd i Trøndelag Sør.
- Felles planfunksjon inkludert myndighetsoverføring til en vertskommune. Myndighetsoverføringen kan være helhetlig eller begrenset til deler av det lovpålagte planansvaret. Det kan også tenkes endringer i forhold til fylkeskommunens regionale planansvar inkludert nye løsninger for temabasert regional planlegging som f.eks. kystplanlegging. Modellen kan aktualisere forsøk etter forsøksloven dersom det er behov for avvik fra gjeldende bestemmelser om interkommunal organisering i særlov (plan- og bygningsloven) eller kommuneloven.

I flere samtaler blir det forklart at mer interkommunalt samarbeid må betraktes som en midlertidig reparasjonsstrategi. Utfordringene knyttet til kompetanse og kapasitet er kanskje den viktigste begrunnelsen for at de fleste av lederne anser kommunesammenslutning som den beste langsiktige løsningen, jf. nærmere omtale av informantenes syn på langsiktig målbilde nedenfor.

3.2.4 Strammere kommuneøkonomi

De økonomiske utfordringene omtales ikke som kritiske på kort sikt. Flere av rådmennene forklarer at kommunen ikke har økonomi til en «så generøs tildeling av tjenester» og at behovet for strukturelle grep i tjenestetilbudet og organisasjonen kommer nærmere. Noen forklarer at

kommunen har et oppmagasinert omstillingsbehov og at større press for effektivisering er bra for både innbyggerne og politikerne i kommunen.

I andre samtaler omtales kommunens finansiering og innstrammingen i den statlige styringen som «kroken på døra, hvis det fortsetter slik». En rådmann forklarer oppgitt at «staten fjerner muligheten for lokal design av tjenester» og at det hele ender i et «i et lokaldemokrati uten handlingsrom».

3.2.5 Manglende politisk stabilitet og styringsevne

Fra både ordførere og rådmenn fremkommer en grunnleggende kritikk av den politiske og demokratiske bærekraften i en del av dagens kommuner. I samtalen fremkommer tre innvendinger mot lokalpolitikken funksjonsmåte:

- Rekruttering til lokalpolitikken framstilles som stadig vanskeligere. Det blir sagt at det er få ressurspersoner igjen i lokalsamfunnet og at det ofte ikke er de mest ressurssterke som stiller til valg. Det fortelles om et hardt debattklima og personlige belastninger ved å påta seg verv. Små og sårbare lokalpartier med få medlemmer er en del av bildet.
- Kommunestyret domineres av enkeltpersoner og hobbypolitikere, som kan mangle skoloring og forståelse for den politiske rollen. Det forklares at rolleblanding forekommer både i forhold til ansatte i kommunen og det lokale næringslivet. Det blir sagt at kommunen fungerer som «en nessekonge som bestemmer alt og som deler ut penger i øst og vest». I en annen samtale trekkes kommunestyrets representativitet i tvil. «Hos oss er det gammelgutta som bestemmer».
- Lokalpolitikernes styringskompetanse trekkes i tvil av administrasjonen. Det forklares at kommunen står overfor stadig mer komplekse oppgaver og administrasjonen profesjonaliseres i tråd med oppgavene. Fra en rådmann blir det sagt at «i min ledergruppe har alle mastergrad. Vi godtar ikke politisk inkompetanse med hopp og sprett og bare spill i kommunestyret». En annen rådmann uttrykker bekymring for et forestående generasjonsskifte i kommuneadministrasjonen, der flere eldre ledere skal erstattes med nye medarbeidere. Det blir sagt at nyansatte vil stille større krav til fagmiljø og lønns- og arbeidsbetingelser enn det kommunen kan oppfylle.

Fra informanter fra tre-fire forskjellige kommuner tolkes disse vurderingene å være av avgjørende betydning for vurderingen av kommunens videre eksistens.

3.2.6 Krevende tilrettelegging for det samiske

Fra kommunene som inngår i forvaltningsområdet for samisk språk (Kåfjord og Lavangen) pekes det på utfordringer knyttet til samisk lokaldemokrati. Det dreier seg særlig om tilgang til språkkyndig kompetanse i kommunen og høye kostnader knyttet til tospråklig tilrettelegging. Det blir sagt at Sametingets språkmidler ikke dekker de reelle kostnader ved tilrettelegging i kommunene. Det blir sagt at det samiske står svakt i vår kommunalordning og at «staten burde bruke samme kraft i oppbyggingen av språket som den brukte da den fjernet språket».

Det pekes også på utfordringer knyttet til synliggjøring av sjøsamenes identitet, med vekt på «de som har mistet språket, men ikke identiteten». Det blir sagt sjøsamene i liten grad faller inn under definisjonen av same, som knyttes til de som kan språket, de som driver med rein og de som bor i lavvo. Det blir sagt at «vi koker bidos på skolen i Kåfjord, men vi burde koka fisk!»

3.2.7 Dårlig score på kommunebarometeret

Også kommunene i Troms scorer gjennomgående dårlig på Kommunebarometeret, jf. omtale av samme tema i rapporten for Finnmark³. Dette var ikke tema i intervjuene, men det kan likevel være interessant å vise kommunenes plassering også i Troms. Barometeret regnes som faglig solid og brukes som indikator og styringsverktøy i mange kommuner. I barometeret måles kommunene etter 152 nøkkeltall på tvers av 12 ulike sektorer.

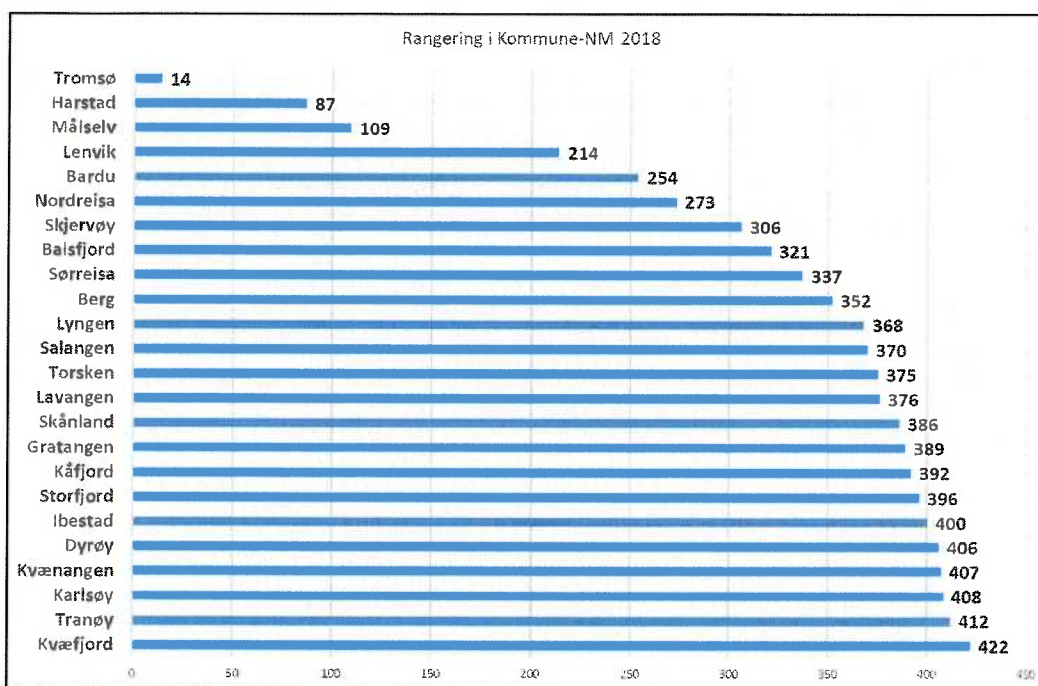
I 2018 lå Tromskommunene i gjennomsnitt på 341 plass, mens kommunene i Finnmark i snitt lå på 400 plass. Av de 14 kommunene som er med i denne intervjuundersøkelsen, ligger 12 på nivå med flere av kommunene i Finnmark (snitt på 370). Salangen og Lyngen gjør det best blant de utvalgte kommunene (nr.242 og 252). Det er for øvrig verdt å merke seg at også de største kommunene i Troms ligger langt ned på listen, jf. tabellen nedenfor.

Det kan også nevnes at kommunene i Troms i snitt ligger noe lavere enn kommunene i Finnmark på NHOs Kommunebarometer (Kommune-NM), der kommunene ranges etter økonomiske prestasjoner og rammebetingelser for næringslivet. I 2018 var gjennomsnittlig plassering 323 plass i Troms mot 293 plass i Finnmark. I Kommune-NM brukes indikatorsett innenfor fem temaområder, næringsliv, arbeidsmarked, demografi, kompetanse og kommuneøkonomi. Kommuner i store byregioner er kjent for å gjøre det best og det kan reises spørsmål om barometeret fanger opp relevante prestasjoner og rammebetingelser i typiske distriktkommuner. Vinner av Kommune-NM i 2018 var Sola kommune, fulgt av Oslo og Bærum. Tromsø kom på 14 plass. Troms har kommuner i alle aktuelle klasser, både blant de beste og blant de dårligste, jf. figuren nedenfor.

Kommuner	2016	2017	2018
Tromsø	210	243	223
Hørstad	217	306	280
Kvæfjord	347	221	282
Skånland	408	377	185
Ibestad	374	334	373
Gratangen	401	170	391
Lavangen	141	82	326
Bardu	393	339	354
Salangen	277	119	242
Målselv	231	371	351
Sørreisa	248	328	335
Dyrøy	424	422	387
Tranøy	410	395	408
Torsken	415	358	384
Berg	420	299	394
Lenvik	370	386	392
Balsfjord	404	402	388
Karlsøy	352	333	355
Lyngen	206	189	252
Storfjord	276	314	312
Kåfjord	391	414	407
Skjervøy	357	379	406
Nordreisa	267	381	371
Kvænangen	418	413	396

Tabell 3.1 Rangering i Kommunebarometeret 2016-2018. Totalscore.
Kilde: Kommunal Rapport.

³ NIVI Rapport 2018:4 Gode grep i Finnmark

Figur 3.1 Rangering i Kommune-NM 2018. Kilde: NHO/Menon

3.3 Erfaringer fra kommunereformen

Også i Troms gis det kritikk for at kommunereformen framsto som en sentraliseringsreform uten nye roller og interessante oppgaver til kommunene. Intervjuene tyder likevel på at prosessen bidro til mer læring og flere positive resultater enn hva som er mulig å spore i Finnmark. Vi ser her bort ifra prosessen på Senja som omtales nærmere i eget punkt nedenfor.

Følgende uttalelser er dekkende for flere informanters syn på hva som manglet i kommunereformen og hvorfor det gikk som det gikk:

- Vi lærte at kartet kan ikke komme før oppgavene
- De som blir større må få flere oppgaver innenfor samfunnsutvikling
- Hva har vi fått – og hva sitter vi igjen med? Vie folk? Det er jo ingen som går i krigen for det.
- Det burde vært mer midler til bedre infrastruktur
- Reformen bidro til mer isolasjon
- Hos oss ville ingen jobbe for kommunesammenslutning, alle kjempet for sin bygd
- Jeg kunne ikke gå imot min egen befolkning

Om resultater og læringspunkter sies det følgende:

- Kommunereformen synliggjorde utfordringene og sårbarheten i dagens kommuner
- Kommunereformen ga mer langsiktighet og bedre kjennskap til krav
- Vi fikk nye analyser og har styrket vår strategiske ledelse
- Nå vet vi mer om hva som er en god prosess
- Vi har blitt mer proffe på forhandlinger, det må legges mer vekt på kompetanse og mindre på lokalisering
- Kommunereformen bidro til bedre samarbeidsklima og mer interkommunalt samarbeid
- Jeg lærte at vi ikke kan være for mange i et tjenestesamarbeid
- Vi kan ikke skjære ned på det operative
- Vi må ha varme hender i bygdene

Flere informanter understreket også følgende:

- Det var altfor lite statlig styring
- Hvis det skal bo folk på bygdene er det en statsoppgave å finne en løsning
- Kommunestruktur er et for komplisert spørsmål til å avgjøres i lokale folkeavstemninger
- Fylkesmannen var for lite tydelig, han fant jo ikke ut av det han heller i Midt-Troms
- Ta det litt med ro, vi må se om Senja lykkes med en god prosess og hvordan småkommunene kommer ut

3.4 Optimisme og driv på Senja

I intervjuene ble det spurt om hvordan det går med fusjonsprosessen på Senja og bakgrunnen for vedtaket om kommunesammenslutning. Sammenslutningen var frivillig mellom to av kommunene (Lenvik og Tranøy), Berg overlot til Stortinget å bestemme om kommunen kunne fortsette, mens Torsken ble overprøvd av Stortinget.

Det første spørsmålet kan oppsummeres med at det er god driv i det pågående arbeidet og betydelig optimisme i forhold til den nye kommunen. Både ordfører i Lenvik, prosjektrådmann for Senja kommune og informanter fra andre kommuner omtaler fusjonsprosessen i positive ordelag. Det vektlegges at den nye kommunen vil stå sterkere i den videre samfunnsutvikling og at de økte kompetansekravene kan møtes med større faglighet på alle viktige områder. Alt tidligere interkommunalt samarbeid mellom de fire kommunene legges ned og erstattes av ordinær kommunal forvaltning underlagt styring fra ett felles kommunestyre. Det forklares at det nettopp er lagt fram forslag til nærdemokratiordning, som kan bety 12 rådgivende nærdemokratiutvalg (Bodømodell). Fra informanter i nabokommunene uttrykkes både «at der skulle vi ha vært med» og at «vi må se at Senja lykkes før vi bestemmer hva vi skal gjøre».

Representantene fra nye Senja kommune stråler av optimisme og understreker kommunens strategiske posisjon på tre viktige områder:

- Senja er åpen for utvidet interkommunalt samarbeid med nabokommunene, men da ikke primært om lovpålagte velferdstjenester, hvor nabokommuner kan få kjøpe tjenester av den nye kommunen. Den politiske interessen og motivasjonen for utvidet interkommunalt samarbeid dreier seg først og fremst om strategisk samarbeid om felles regionalpolitiske utfordringer, gjennom bl.a. regionrådet for Midt-Troms.
- Senja er åpen for utvidelse med nye kommuner, f.eks. fra 2023
- Senja ser positivt på forsøk og pilotering som del av den videre omstillingsprosess, f.eks. med nye oppgaver, nye organisasjons- og styringsformer eller nye initiativ til samordning mot fylkeskommunen og staten. Tiltak som kan gir mer selvstyre og mer helhetlig ansvar til den nye kommunen hilses velkommen. Status som modellkommune med sikte på læring og erfaringsoverføring til andre kommuner i Distrikts-Norge kan være en mulighet.

På det andre spørsmålet om bakgrunnen for vedtaket om sammenslutning, beskrives et sammensatt årsaksbilde. Fusjonen må forstås som en konsekvens av samvirke mellom flere faktorer over lang tid. Samtalene gir grunnlag for å peke på følgende årsaker:

1. Felles identitet knyttet til et felles landskap (Senja) og gode geografiske forutsetninger knyttet til et felles bo- og arbeidsmarkedsområde
2. Lang modningsprosess med flere utredninger og økt forståelse for utfordringsbildet
3. Omfattende interkommunalt samarbeid der Lenvik hadde ansvar for «nesten alt av tjenester» før sammenslutningen
4. God prosess med vekt på
  - Likeverdighet og trygghet for lokale tjenester der innbyggerne bor
  - Fordeler og muligheter ved å bygge en ny kommune (klare mål)

- Raus intensjonsavtale der Lenvik er i mindretall i fellesnemnda. Lenvik har 7 medlemmer, Tranøy, Torsken og Berg har 5 medlemmer hver.
5. Snøballeffekt ved at Lenvik og Tranøy fattet positive vedtak og tok navnet Senja på den nye kommunen, som la press på de andre
  6. Den personlige faktor, med god kjemi mellom politiske ledere i kommunene
  7. Ytre press fra næringslivet og andre viktige institusjoner
  8. Statlig medvirkning, herunder tydelig tilråkning fra Fylkesmannen og et endelig bestemmende nasjonalt vedtak i Stortinget som raskt ble akseptert og lagt til grunn for det videre omstillingsarbeid i kommunene

Nedenfor følger utdrag av muligheter, prinsipper og mål fra intensjonsavtalen⁴, samt kart som viser forslag til 12 nærdemokratiutvalg.

Muligheter som en større kommune gir

En større kommune kan ha betydelige fordeler og vekstmuligheter. Med den nye kommunens styrke innenfor havbruk, fiskeri, reiseliv, industri, kultur, handel mm, vil den nye kommunen ha et spennende næringsliv og et betydelig fundament for framtiden. Med store muligheter innenfor reiseliv og naturgitte opplevelser vil en ny kommune ha gode forutsetninger for å kunne utvikle arbeidsplasser og aktiviteter. Dersom disse mulighetene forvaltes godt kan dette gi grunnlag for en betydelig vekst. Dette krever samarbeid og ressurser for å bygge infrastruktur, legge til rette for at bedrifter kan etablere og utvikle seg, og sikre tilgang på kompetent arbeidskraft. Byen og de ulike bygdene må utvikle hver sine fortrinn basert på naturgitte forutsetninger. En samlet kommune må legge til rette for bosetting i hele kommunen. Kommunesentret må utvikles som administrasjons- og regionsenter, mens tettstedene sikres utviklingsmuligheter ved tilrettelegging i form av gode kommunikasjoner, trygge bo- og oppvekstmiljø og arbeidsplasser. Infrastrukturen må bygges ut for å oppnå best mulig samhandling mellom de nye kommunedelene.

Prinsipper for bygging av ny kommune

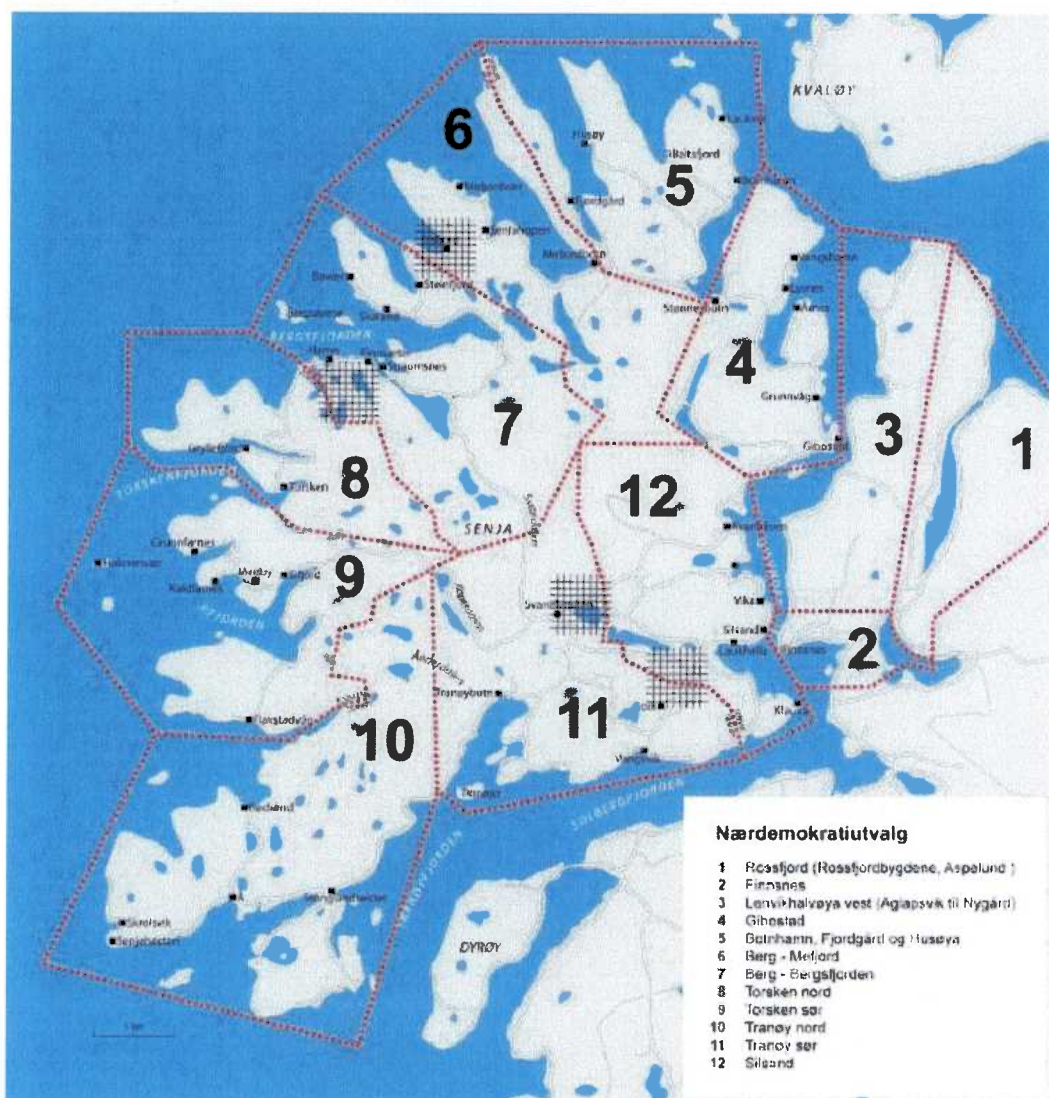
Det har vært et viktig overordnet prinsipp i forhandlingene at de fire kommunene er likeverdige parter. Dette prinsippet skal videreføres i det videre arbeid. Samarbeidet i den videre prosessen rundt bygging av felles ståsted og identitet skal preges av respekt og raushet. Kommunene tar utgangspunkt i at det skal bygges en ny kommune basert på de fire kommunene. Kommunene har i dag et felles bo- og arbeidsmarked, noe som fremkommer bl.a av pendlerstatistikken.

Mål for den nye kommunen

Hovedmålet for den nye kommunen er å sikre alle innbyggere likeverdige og gode tjenester der de bor. Kommunen skal være en generalistkommune som ivaretar de så mange lovpålagte oppgaver som praktisk mulig og har økonomisk evne til å påta seg nye oppgaver. Den nye kommunen skal være en robust og livskraftig samfunnsutvikler, som gjennom aktiv tilrettelegging bidrar til vekst og livskraftige og attraktive by- og bygdesamfunn og næringsutvikling. Den skal arbeide for utbygging av infrastruktur som vei, kollektivtilbud, og bredbånd som kommer alle til gode. Kommunen skal sikre og videreutvikle kvalitet i tjenestene til innbyggerne, spesielt folkehelsestjenester, herunder helse-, pleie- og omsorgstilbud. Kommunen skal styrke og sikre politisk deltagelse med et aktivt lokaldemokrati og være en utviklende og attraktiv arbeidsplass. Kommunen skal også ivareta og videreutvikle samarbeidet med nåværende og fremtidige partnere.

---

⁴ Intensjonsavtale mellom Tranøy og Lenvik kommuner, datert 20.09.2016. Sist revidert etter møte mellom Lenvik, Tranøy, Berg og Torsken 30.01.2017. Oppdatert 08.02.2017.

Figur 3.2 Forslag til nærdemokratiutvalg i Senja kommune. Kilde: www.senja2020.no

3.5 Inntrykk av det interkommunale samarbeidet

I intervjuene framhever de fleste at egen kommune er deltaker i et omfattende interkommunalt samarbeid. Det gjelder kommunene både i Nord-Troms og i Midt-Troms, inkludert Salangen og Lavangen i sør. Flere forteller om stor aktivitet med både nydannelser og initiativ til omorganiseringer av gammelt samarbeid og endringer i styringsformer.

Samtalene i Nord-Troms tyder på at det er etablert et fleksibelt tjenestesamarbeid med tendenser til en viss todeling av samarbeidet mellom de fire nordlige og to sørlige kommunene. Storfjord deltar f.eks. ikke i Nord-Troms brannvesen, der Lyngen nylig har gått inn fra 1.1.2019. Ulik deltakelse i samarbeidet forklares bl.a. med lange reiseavstander. Storfjord har også utviklet flere samarbeidsordninger med Balsfjord, bl.a. felles legevakt og felles barnevern.

Blant informantene i Midt-Troms virker det å være bred enighet om følgende trender:

- Behovet for interkommunalt samarbeid vurderes som voksende. Det skyldes økte kompetansekrav og nye oppgaver. Det vektlegges også at sterkere fagmiljøer er en forutsetning for vellykket rekruttering og god kvalitet på tjenestene.

- Samarbeidsbehovet dreier seg om en rekke oppgaver som IKT, administrative støttefunksjoner, kompetansekrevende velferdstjenester innenfor f.eks. rus, psykiatri og barnevern og ikke minst planlegging og næringsutvikling.
- Det er behov for restrukturering og forsterkning av etablerte samarbeidsordninger i retning av bredere regionale løsninger. Det blir sagt at IKT og oppgaver som omtales som «de tunge velferdsoppgavene» krever langsiktige forpliktelser og enighet om fordeling av vertskommunesansvar mellom faste partnere. Flere av rådmennene sier at alternativet til en slik organisering av samarbeidet i faste kommuneblokker vil være et mer kortsiktig og shoppingorientert samarbeid, som kan bli «dyrt, ustabil og ustyrlig». Det vises til et kryssende interkommunalt samarbeid som omfatter rundt 50 forskjellige ordninger, jf. dokumentasjon i vedlegg bakerst i rapporten.
- Dannelsen av Senja kommune aktualiserer utvidet samarbeid mellom de fire gjenværende kommunene i regionen. Det forklares at det er tatt initiativ til utvidet samarbeid om bl.a. IKT og administrative støttetjenester mellom Bardu, Målselv, Sørreisa og Dyrøy. Også andre oppgaver kan være aktuelle, som samarbeid innenfor Nav og om planlegging. Det blir sagt at det er svært viktig at Bardu og Målselv «holder sammen» i den videre utvikling av det interkommunale samarbeidet, og ikke så viktig hva f.eks. Dyrøy gjør.

Fra randkommunene i sør fortelles det om et tilvarende omfattende samarbeid som er organisert i litt ulike strukturer, her beskrevet med noen av de viktigste ordningene:

- K4-samarbeidet mellom Gratangen, Lavangen, Salangen, som omfatter samarbeid om følgende:
  - IKT (Salongen vertskommune), for øvrig organisert under navnet «PolarSky», som var det første eksempelet på skyløsning i Kommune-Norge
  - Barnevern (Salongen vertskommune)
  - Lønn og regnskap (Lavangen vertskommune)
  - Skatt og innfordring (Gratangen vertskommune)
  - Kart og oppmåling (Gratangen vertskommune)
- Astafjordlegen som er samarbeid om felles legetjeneste mellom Lavangen, Salangen, Ibestad. Dyrøy har vært med i utredningen, men ikke tatt endelig beslutning om deltakelse. Ordningen kan bli utvidet med samarbeid om psykiatritjenester i samme område.
- Samarbeid innover mot Bardu om bl.a. Bardu interkommunale legevakt inkl. KAD-senger, som dekker Bardu, Målselv, Salangen, Lavangen og Ibestad, samt Bardu brann og redning som dekker kommunene Bardu, Salangen og Lavangen
- Samarbeid om PPT og nytt NAV-kontor mellom Salangen, Lavangen og Dyrøy, der Salangen er vertskommune for begge ordningene
- Samarbeid om akuttberedskap i barnevernet mellom åtte kommuner, med Salangen som vertskommune (Dyrøy, Bardu, Målselv, Sørreisa, Lavangen, Gratangen, Ibestad)
- Samarbeid om en rekke andre oppgaver og fagnettverk i ulike strukturer

Samtalene tyder på at dannelsen av Senja kommune bidrar til restrukturering av det etablerte tjenestesamarbeidet i Midt-Troms. Hva som skjer med det etablerte samarbeidet i randkommunene mot sør virker å være et åpent spørsmål.

Fra flere rådmenn advares det mot kortsiktig spill og strid om lokalisering av hensyn til at kommunene må lykkes med å bygge opp sterkere fagmiljøer. Senja kommune har f.eks. inngått IKT-samarbeid med Tromsø kommune, som forklares med tilgang til kompetanse. Det blir sagt at IKT-utfordringene er så store og grunnleggende at «småkommunene som velger å stå alene ikke har en sjans». «Det blir ikke A- og B-kommuner, men A- og C-kommuner». Dette uttrykkes det uenighet om fra Salangen kommune, med henvisning til Polarsky-prosjektet sammen med Lavangen og Gratangen.

3.6 Enighet om regionrådet som regionalpolitisk arena

I samtalene om regionrådenes funksjonsmåte og roller, gis et samlende og positivt inntrykk fra de fleste hold, både i Nord-Troms og i Sør-Troms. Samtalene tyder på bred enighet om at regionrådene har blitt bedre organisert og bedre tilrettelagt for samarbeid om regionalpolitiske oppgaver. Fra Nord-Troms blir det sagt at «nå har vi en god plattform, vi har flere gode prosjekter hvor vi lykkes og det er et godt politisk klima i regionrådet».

I Midt-Troms framheves et godt politisk forhold mellom ordførerne. Det blir sagt at regionrådet er viktig for det politiske samholdet i regionen etter vedtaket om Senja kommune.

Det virker å være bred enighet om at regionrådene blir en viktigere arena for samarbeid om regionalpolitiske oppgaver. Det begrunnes bl.a. med det nye storfylket og behovet for regional dialog mot fylkeskommunen og staten. Regionrådene framheves som en naturlig møtearena for dialog mellom forvaltningsnivåene.

Regionrådene i Nord-Troms og Sør-Troms omtales begge som naturlige geografiske områder, selv om tjenestesamarbeidet kan bety at enkeltkommuner vender seg i litt ulike retninger. Begreper som regionalt tyngdepunkt virker naturlig på informantene. Det uttrykkes stor interesse for å stå sammen om initiativ til desentralisering av oppgaver og virkemidler innenfor samfunnsutvikling.

På lenger sikt er det noen som ser for seg et felles regionråd «fra Tromsø til Alta». Det vises til bedre kommunikasjoner mellom Tromsø og Alta og pågående debatt om å slå sammen regionrådene i Ofoten og Sør-Troms.

I noen ganske få samtaler reises det tvil om flere aspekter ved dagens regionråd. Samtalene kan sammenfattes i fire innvendinger mot en sterkere satsting på regionrådene.

For det første blir det reist tvil om regionrådene vil fungere hvis de får økt ansvar for samfunnsutvikling, som f.eks. kan bety regionale næringsfond eller økt planansvar på regionrådsnivå. Det blir sagt at det ikke vil fungere fordi det finnes for få politikere som kan ta den regionale rollen. Disse vurderingene gjelder Midt-Troms og randkommunene mot sør hvor det også blir sagt at «mer regional overstyring vil ende i strid om fordeling og lokalisering». Det blir sagt at en slik løsning ikke vil fungere så lenge alle dagens småkommuner videreføres.

For det andre reises det tvil om Nord-Troms er en naturlig kommuneregion i forhold til de to sørlige kommunene, Storfjord og Lyngen. Det blir sagt at særlig Storfjord er naturlig å se i sammenheng med Balsfjord og at Lyngen vil komme i en annen situasjon ifht. Tromsø når Ullsfjordforbindelsen kommer.

For det tredje pekes det på manglende kontinuitet som en utfordring, med henvisning til utskifting av ordførere og andre politiske ledere som er valgt til regionrådene.

For det fjerde pekes det på at regionrådene vil framstå som et fjerde forvaltningsnivå. Noen sier at «vi må ha fylkeskommunen» og at debatten om det fjerde forvaltningsnivå er høyst reell i lys av de nye store fylkene, som vil ha større behov for forankring i funksjonelle kommuneregioner.

3.7 Langsiktig mål bilde

I intervjuene ble alle lederne spurt om hva de anser som langsiktig løsning for egen kommune. Svarene kan sammenfattes i følgende mål bilde:

- Blant ordførerne tolkes svarene som følger: 4 mener at kommunen bør bestå i kombinasjon med et forsterket interkommunalt samarbeid, 3 tolkes å være i tvil om kommunens framtid og 5 peker på kommunesammenslutning

- Alle 12 rådmennene som er intervjuet anviser kommunesammenslutning som langsiktig løsning. Noen presiserer at dette bør skje via et forsterket samarbeid og noen vektlegger at en sammenslutning kan ligge 10 år fram i tid. Det presiseres også at sammenslutning skyldes behov for løsning i små nabokommuner.

Samlet sett betyr det at 17 av 24 informanter peker på kommunesammenslutning. I utvalget synes alle å være enige om følgende to presiseringer:

- Det interkommunale samarbeidet må uansett langsiktig løsning videreutvikles og forsterkes de næreste årene. Flere opplyser at kommunereform ikke vil være tema ved kommunevalget i 2019.
- Evt. kommunesammenslutninger bør medføre «en bred regional løsning», ikke lokale sammenslutninger mellom to små nabokommuner

På tilsvarende spørsmål i Finnmark svarte 8 av 22 ledere i samme målgruppe at de anser kommunesammenslutning som langsiktig løsning.

3.8 Synspunkter på Fylkesmannen

Fylkesmannen i Troms får meget gode tilbakemeldinger på tilgjengelighet og faglig bistand til kommunene. Kunnskapsrollen og formidlingen av fakta og analyser framheves som meget viktig. Den personlige kontakten og løpende veiledning i faglige spørsmål verdsettes høyt, bl.a. uttrykt ved at «vi kan ringe Jan-Peder døgnet rundt». Tilbakemeldingene preges av større nærhet til Fylkesmannen og er gjennomgående bedre i Troms enn tilsvarende i Finnmark.

Flere formidler at det er helt nødvendig at Fylkesmannen følger opp kommunene. Det uttrykkes forståelse for at Fylkesmannen må ivareta lovlighetskontroll og rettssikkerhet. Det blir sagt at lokalstyret ikke kan slippes fritt og at det er bra at kommunene må dokumentere forsvarlighet.

Kritisk omtale dreier seg om følgende:

- Flere informanter sier de er uenig i Fylkesmannens myndighetsutøvelse konkretisert til at staten overprøver lokaldemokratiet i plan- og miljøsaker og at det statlige skjønnet ikke er bedre enn det kommunale.
- Det blir sagt at ulike ledere og avdelinger internt hos Fylkesmannen kan være uenige og at det er behov for bedre intern samordning i embetet
- Det blir sagt at Fylkesmannen i Finnmark er mindre strengt overfor kommunene enn tilsvarende i Troms
- Det etterlyses mer kontinuerlig veiledning, «på flere felt, utenom tilsyn, som dreier seg mye om dokumentasjon og lukking av avvik»
- Det blir sagt at Fylkesmannen bør komme seg mer ut i kommunene og regionalisere sin kommunedialog
- Det uttrykkes bekymring for lengre avstand til Fylkesmannen i et større fylke. Noen frykter at en likeverdig statsdialog går tapt som vil bety at det blir vanskeligere å nå fram for de små kommunene.

Om Fylkesmannens rolle i kommunereformen blir det sagt bl.a. følgende:

- Kommunereformen var nabopratt uten innhold
- Regjeringen starta i feil ende, uten nye oppgaver og roller for kommunene
- Det var tydelig at det var KMD som eide prosessen, ikke Fylkesmannen i Troms
- Det ble for mye generell statistikk om kommuner og for lite om løsninger på våre utfordringer

- Fylkesmannen var klokkeklar, men han var ingen god lærer og talte for døve ører overfor lokalpolitikere som alle forsvarte sine bygder

Om Fylkesmannens tilrådning gis det ros for mange gode analyser, men kritikk for tilrådingen på følgende punkter:

- Fylkesmannen anviste feil løsning i Nord-Troms, hvorfor Storfjord og Lyngen og ikke Storfjord og Balsfjord?
- Tilrådingen var uklar i Midt-Troms, det virker som han ikke helt fant ut av det han heller
- Det kan virke som tilrådingen i Sør-Troms var styrt av personlige forhold i kommunene og hvor Fylkesmannen så for seg at han kunne lykkes

I et større bilde er det grunn til å merke seg fem synspunkter:

- Det etterlyses bedre konsistens i tilrådingene og større grad av likebehandling av kommuner i tilnærmet samme situasjon. Det hevdes at Fylkesmannen behandlet småkommunene forskjellig i de ulike deler av fylket.
- Det blir sagt at nært forestående kommunikasjonsutbygging bør telle mer i vurderingene, eksemplifisert ved at «Ullsfjordforbindelsen «endrer alt for Lyngen». Det blir også sagt at det må settes mer kraft bak forslag om kommunikasjonsforbedring, når det kan være avgjørende for en sammenslutning. Det blir vist til Fylkesmannens forslag om forbedret fergetilbud til Harstad for befolkningen i Ibestad. «Det tror ikke befolkningen på, vår erfaring er at vi blir nedprioritert og det er nettopp det som skjer».
- Det advares mot «midlertidige bygdefusjoner» og en tenkning om at målet er færre kommuner framfor langsiktig bærekraftige kommuner. Det advares mot seriefusjon av hensyn til de store og langvarige omstillinger som en kommunesammenslutning innebærer. Det tenkes her ikke på innlemming av en liten kommune i en stor, som kan sammenliknes med en grensejustering, men på større strukturelle endringer.
- Flere informanter formidler at det interkommunale samarbeidet bør spille en større rolle i det videre arbeid med kommunereformen
- Fra noen blir det sagt at kommunereformen bør restarter med Fylkesmannen som prosessveileder og «strukturmegler». Det vektlegges at reformen må innebære tilføring av nye interessante oppgaver til de nye kommunene og at infrastrukturtiltak er en nødvendig del av reformen.

Figur 3.3 Ullsfjordbindelsen i planfase. Kilde: Statens vegvesen

3.9 Inntrykk av fylkeskommunen

I intervjuene er det spurt om inntrykk av fylkeskommunen med vekt på rollen som regional utviklingsaktør.

Fra de fleste av kommunene blir det sagt at de har et godt inntrykk av fylkeskommunen. Svarene tyder likevel på et ganske blandet inntrykk, som ser ut til å avhenge av hvem som er vertskommune for fylkeskommunale institusjoner eller har status som omstillingskommune.

Flere informanter sier at fylkeskommunen gjør det bra innenfor handlingsrommet, til tross for stadige nedskjæringer i de regionale utviklingsmidlene. Fra enkelte kommuner som har videregående skoler blir det vist til et særlig godt samarbeid om alt fra frafallsproblematikk, samarbeid om lærlingeplasser og lokal næringsutvikling.

Fylkeskommunen framheves også som en særlig god partner for kommuner som har omstillingsstatus. Det blir sagt at fylkeskommunen bidrar med gode analyser og løpende oppfølging av de aktuelle kommunene. Fylkeskommunen «er på laget, de tar våre utfordringer og vi får midler». Fylkeskommunen omtales også som løsningsorientert og en utviklingsaktør «som vil mer».

For tiden har tre kommuner i Troms omstillingsstatus, Gratangen 2013-2018, Dyrøy 2017-2020 og Kvænangen 2017-2020⁵. Omstillingsstatus for Dyrøy innebærer at kommunen tilføres 3 mill. kr pr år fra fylkeskommunen. I tillegg kommer en kommunal egenandel på 1 mill. kr pr. år. Midlene forvaltes av et omstillingsstyre på bakgrunn av analyser og en omstillingsplan.

⁵ Kilde: Troms fylkeskommune

Begrunnelsene for å få omstillingsstatus knyttes til «nedgang i sysselsetting og negativ befolkningsutvikling» i noen kommuner og til «raflytting, ensidig næringsliv, og dystre prognoser» i andre.

I intervjuene fremkommer det også kritikk av Troms fylkeskommune, bl.a. at den er fraværende og særbehandler noen av kommuner framfor andre:

- De tar ikke telefonen, det er klasseforskjell i tilgjengelighet til Fylkeskommunen sammenliknet med Fylkesmannen
- Fylkeskommunen er lite synlig som politisk og strategisk utviklingsaktør, det er mulig administrasjonen har litt kontakt
- Fylkeskommunen er altfor lite ute i regionene, vi må til Tromsø for å få oppdatering
- Småkommunene som ikke har omstillingsstatus eller som det ikke er noe spesielt med når ikke opp i fylkeskommunen
- De som ligger nærmest får best oppfølging
- Nord-Troms er ikke prioritert når det gjelder investeringer i infrastruktur, det er bare å se på asfaltprogrammet som rekker til 400 m vei i Skjervøy
- Fylkeskommunen er overadministrert med over 20 personer i stab på fylkeshuset, vi utsettes for et skjemavelde og får ikke ei krone i næringsfond
- Fylkeskommunen mangler virkemidler og har spilt fallitt som regional utviklingsaktør
- Fylkeskommunen i Troms snakker bare om fisk, havbruk og reiseliv, vi vil danne forsvarsklynge og vi lurere på om de har noe å bidra med

I intervjuene gis det også synspunkter på regionreformen og tanker om en tettere kopling mot kommunereformen:

- Vi er veldig fornøyd med fylkeskommunen, men frykter sentralisering av den videregående skolen når Troms slår seg sammen med Finnmark. Det blir mer kamp om midlene og Troms har en mer desentralisert skolestruktur enn Finnmark.
- Jeg ser regionreformen som en fordel fordi fylkeskommunen får flere oppgaver som kan gi tilgang til flere virkemidler
- I regionreformen blir oppgaver og struktur sett i sammenheng, det er bra, men sånn burde det også vært i kommunereformen
- Jeg savner kopling mellom regionreformen og kommunereformen med vekt på bedre samarbeid om samfunnsutvikling
- Troms og Finnmark fylkeskommune bør kun ha overordnet utviklingsansvar. Ansvar for næringservice og tilrettelegging for verdiskapning og omstilling bør desentraliseres til kommunene og regionrådene.
- Fylkeskommunen og den regionale stat bør pålegges å være med å bygge opp kommunene

4 Reformskisse

Nedenfor følger en kort presentasjon av mulige elementer i en reformskisse for kommunene i Troms. Først følger en tolkning av reformbehovet inkludert en sammenlikning av forutsetninger for sterkere kommuner i Troms og Finnmark. Dernest følger en kort problematisering av regionale akser og aktuelle tyngdepunkter i fylket. Dernest følger en kort forklaring av hva en to-sporet kommunereform kan innebære, inkludert en skisse til mulige kommuneblokker og regionale tyngdepunkt.

4.1 Tolkning av reformbehovet

Foreliggende gjennomgang gir grunnlag for følgende tolkning av endringsbehov og den videre utviklingsretning for dagens kommuneforvaltning i Troms:

- Dagens kommuner i Nord-, Midt- og Sør-Troms mangler faglig, økonomisk og politisk bærekraft. Dagens sterkt oppdelte kommuneinndeling i særlig Sør-Troms og Midt-Troms, med unntak for Senja, gjenspeiler en kommunestruktur som Scheikomiteen mente var foreldet på begynnelsen av 1960-tallet. Valget står mellom en planlagt og styrt omstilling eller mer kortsiktig spill og shopping som vil svekke kommunenes påvirkningskraft.
- Det foreligger store uforløste merverdier knyttet til både et utvidet interkommunalt samarbeid og flere kommunesammenslutninger i fylket. Bedre og mer likeverdige tjenester basert på sterkere fagmiljøer er en del av mulighetsbildet. Større utviklingskraft og påvirkningskraft innenfor samfunnsutvikling forutsetter mer politisk og faglig samordning innenfor naturlige kommuneregioner. Over tid kan det utvikles et mer stabilt og bærekraftig lokaldemokrati, der oppgavene forankres i regionkommuner med desentraliserte tjenester og utbygd nærdemokrati.
- Det registreres overhengende fare for mer kortsiktig shopping av lovpålagte velferdstjenester i det interkommunale rom, med mindre det kommer til enighet om utvikling av tjenestesamarbeidet i faste kommuneblokker
- Sviktende politisk rekruttering og dårlig samarbeid mellom politikk og administrasjon framheves som en kritisk hovedutfordring i flere av de minste kommunene. Utfordringene knyttet til faglig kompetanse og kapasitet kan finne sin løsning gjennom utvidet samarbeid, men vil lede til mer indirekte demokrati og styring.
- Det registreres en sterk politisk interesse på tvers av partier og kommuner for regional mobilisering innenfor samfunnsutvikling. Regional tyngdepunktutvikling med felles kompetanse og feller planer for samfunnsutvikling framstår som en ønsket utvikling i både Nord-Troms og Midt-Troms.
- Nye Senja er i ferd med å utvikle spennende løsninger for tjenesteproduksjon, samfunnsutvikling og nærdemokrati med stor overføringsverdi til andre distriktkommuner. Potensialet for økt oppgaveansvar og utvikling av gode rammebetingelser for den nye kommunen er ikke tatt ut.
- I Troms ligger det svært godt til rette for å utvikle nye kommunemodeller som kan ta form av balanserte flersenterkommuner med store komplementære muligheter innenfor offentlig tjenesteproduksjon og tilrettelegging for næringsutvikling

Reformbehovet i Troms skiller seg fra Finnmark på flere viktige områder:

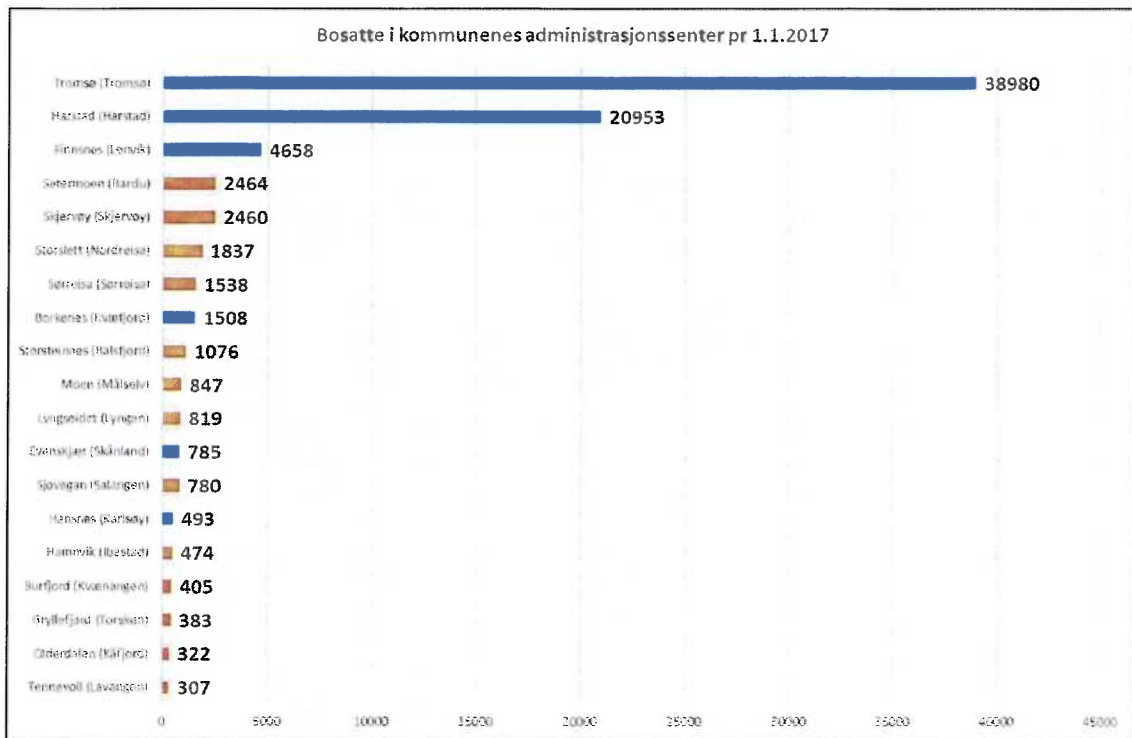
- De geografiske forutsetningene ligger vesentlig bedre til rette for både utvidet samarbeid og nye kommunedannelser. Utfordringer knyttet til ekstreme reiseavstander og multietnisitet berører kun noe få kommuner i Troms.
- Både regionrådsstrukturen og det interkommunale samarbeidet virker gjennomgående mer velutviklet og bedre tilpasset utfordringene i Troms enn i Finnmark
- I Troms er det ikke identifisert akutte krisekommuner i samme omfang som i Finnmark. Sårbarheten og risiko for svikt i rettssikkerhet og brudd på likeverdige velferdstjenester er likevel sammenliknbar for noen av kommunene i Troms.
- I Troms kan langsiktige løsninger utvikles i mer kjente spor med bruk av samarbeids- og kommunemodeller fra andre deler av landet. I Finnmark kreves i større grad utvikling av nye løsninger for å sikre rettssikkerhet og likeverdige tjenester i alle deler av fylket.

Nedenfor følger oversikt over dagens reiseavstander i Nord-, Midt- og Sør-Troms, samt tall som viser dagens senterstruktur i Troms og Finnmark. Tallene tilsier mer overkommelige reiseavstander og større muligheter for integrasjon og regionforstørring i Troms enn i Finnmark.

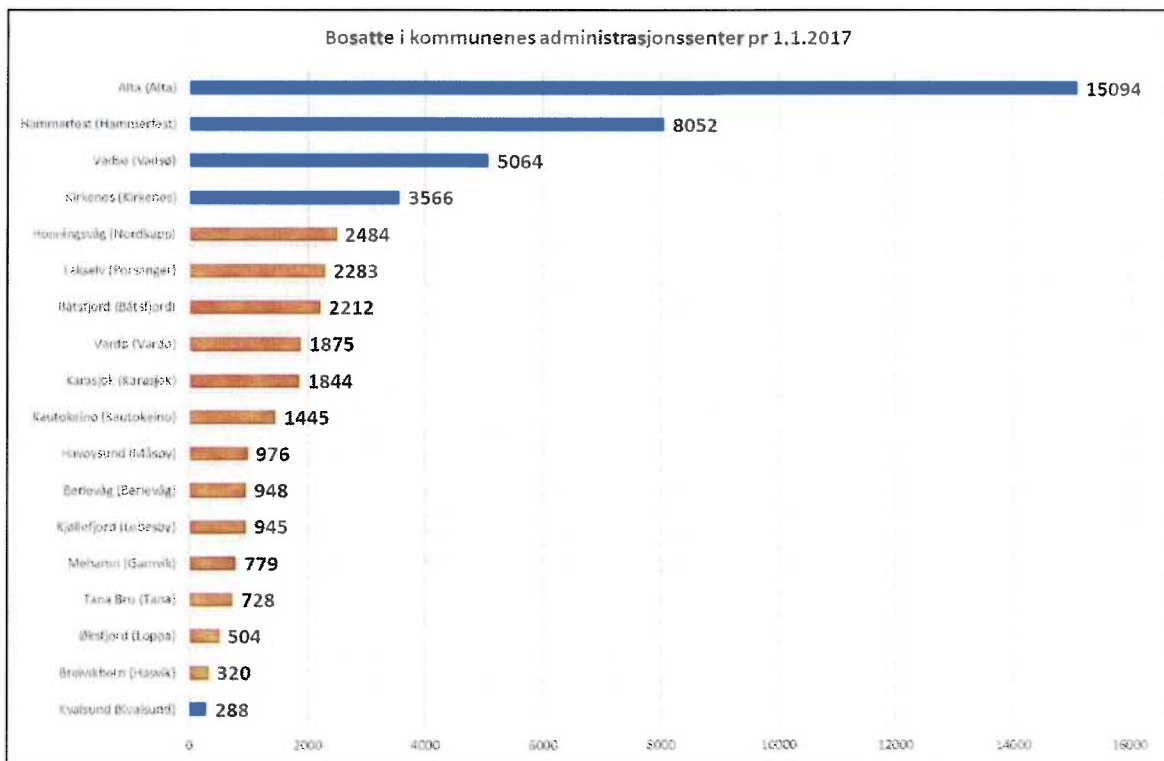
Senterstrukturen i distriktskommunene i Finnmark er på den annen side noe sterkere enn tilsvarende i Troms.

Fra Nordreisa (Storslett) til	Kilometer	Bregnet reisetid
Kåfjord (Olderdalen)	45	46
Skjervøy (Skjervøy)	46	50
Kvænangen (Burfjord)	72	64
Lyngen (Lyngseidet)	58	113 (Inkl ferge)
Storfjord (Hatteng)	137	127
Fra Lenvik (Finnsnes) til	Kilometer	Bregnet reisetid
Sørreisa (Sørreisa)	18	24
Målselv (Moen)	37	42
Dyrøy (Brøstadbotn)	44	57
Bardu (Setermoen)	71	74
Salangen (Sjøvegan)	68	77
Lavangen (Tennevoll)	88	104
Ibestad (Hamnvik)	95	106
Fra Bardu (Setermoen) til	Kilometer	Bregnet reisetid
Salangen (Sjøvegan)	28	29
Målselv (Moen)	39	39
Lavangen (Tennevoll)	41	45
Sørreisa (Sørreisa)	50	51
Dyrøy (Brøstadbotn)	58	64
Ibestad (Hamnvik)	72	80

Tabell 4.1 Avstander og reisetider i Nord-Troms og Midt-Troms. Kilde: Gule sider

Figur 4.1 Senterstruktur i Troms målt ved antall bosatte i kommunenes administrasjonssteder (tettsted) pr.1.1.2017. Hatteng i Storfjord, Skaland i Berg, Vangsvik i Tranøy, Brøstadbøtn i Dyrøy og Årstein i Gratangen er ikke definert som tettsteder. Kilde: SSB

Figur 4.2 Senterstruktur i Finnmark målt ved antall bosatte i kommunenes administrasjonssteder (tettsted) pr.1.1.2017. Varangerbotn i Nesseby er ikke definert som tettsted. Kilde: SSB

4.2 Regionale landskap i bevegelse

I et større regionalt bilde er flere informanter i Troms inne på at det forventes betydelig dynamikk i aksene mellom Tromsø og Harstad og mellom Tromsø og Alta. En tredje regional akse går mellom Harstad og Narvik. En fjerde berører de indre kommunene (E6-aksen), som kan regnes fra Storfjord i Nord-Troms til grensekommunene Lavangen og Gratangen i sør.

Mulighetene for avstandsinnkorting, regionforstørring og utvikling av felles bo- og arbeidsmarkedsområder vurderes som betydelig i alle de definerte akseretninger. I samtalen blir det bl.a. pekt på at Ullsfjordforbindelsen vil bety at Lyngen knyttes til Tromsø med reisetid på rundt 45 minutter. Reisetiden i dag er 1 time og 50 minutter. Ullsfjordforbindelsen forventes å være på plass om kanskje 10 år. Ytterligere kommunikasjonsutbedring nordover mot Alta kan bety at reisetiden fra Tromsø til Alta gjennom Nord-Troms kommer ned i fire timer. I dag er det 40 mil og 6 timer med bil fra Tromsø til Alta.

Også i Sør-Troms er det en spennende regional utvikling på gang, drevet fram av kommunikasjonsforbedring og betydelig næringsmobilisering i aksene mellom Harstad og Narvik. Dynamikken mellom de to byregionene har ledet til vedtak om etablering av et felles regionråd for Sør-Troms og Ofoten. Vedtaket i de to regionrådene er for tiden til behandling i de berørte kommunene og det pågår forberedende arbeid med vedtekter og organisering. I forlengelsen kan det ligge utvikling av en felles næringspolitikk og en felles regionalpolitikk med forankring i kommunene på hver side av fylkesgrensen.

Sør-Troms-Ofoten er kanskje landets mest dynamiske og mest spennende funksjonelle grenseregion, som vil stille krav til samordning mellom to fylkeskommuner og regional statsforvaltning i to forskjellige fylker. Som del av regionreformen har Regjeringen varslet en nærmere gjennomgang av denne typen funksjonelle kommuneregioner som krysser de nye fylkesgrensene.

Også den indre E6-aksen framheves som viktig og interessant i den videre regionalpolitikk og kommuneutvikling. Aksen fra Nordlands grense til Storfjord kan romme inntil tre kommuneblokker, en i nord mellom Balsfjord, Storfjord og Lyngen, en fra Bardu og sørover og en «midt på» bestående av Bardu, Målselv, Sørreisa og Dyrøy.

Figur 4.3 Fire regionale utviklingsakser i Troms

Den regionale mobiliseringen sør i fylket påvirker regional tilhørighet for grensekommunene mot Midt-Troms. Salangen kommunen har nylig gjort et nytt retningsvalg og blir en del av Midt-Troms Regionråd fra 1.1.2020. Lavangen skal vurdere sin regionale tilhørighet i løpet av 1.halvår 2019. Gratangen kommune har bestemt at kommunen viderefører sin tilknytning sørover mot Narvik. Ibestad kommune er en del av Harstadregionen og Sør-Troms Regionråd. Intervjuene som er gjennomført i foreliggende undersøkelse tyder på at Ibestad kommune fortsatt bør regnes som en sørvendt og Harstad-orientert kommune.

Kvæningen lengst nord i fylket framstilles av flere som en «satelittkommune» som er «minst og lengst vekk» og med «lillebrorstatus i Nord-Troms». I kommunereformen inngikk kommunen intensjonsavtale både nordover med Loppa og Alta og sørover med de nærmeste nabokommunene i Nord-Troms (Nord-Troms 4). Fra kommunesenteret Burfjord er det 9 mil til Alta og 7 mil til Storslett i Nordreisa. I lokal folkeavstemning stemte 92 prosent av innbyggerne nei til kommunereformen med 60 prosent valgdeltakelse. Fylkesmannen anbefalte kommunesammenslutning med Alta og Loppa.

I samtalen framheves Kvæningen som en kommune som «må ha hjelp» og som selv må foreta et veivalg. Fra nabokommuner sies det både at Kvæningen er en naturlig del av det regionalpolitiske samarbeidet i Nord-Troms, samtidig som det også uttrykkes forståelse for at det kan være enklere og tryggere for kommunene å inngå i et formalisert tjenestesamarbeid med Alta. Noen er inne på at en kombinasjonsløsning bør være mulig, ved at tjenestesamarbeidet forsterkes mot Alta, samtidig som kommunen viderefører sitt regionalpolitiske samarbeid i Nord-Troms.

I tillegg til regionale vippekommuner som Lavangen og Kvæningen, gir foreliggende intervjuundersøkelse også grunnlag for å peke på andre kommuner hvor det kan være behov for å avklare geografisk retningsvalg.

Bardu og Målselv framheves av de fleste som «kraften i innlandet», et naturlig indre kommunepar med samme utfordringsbilde og store felles utviklingsmuligheter. Det større regionale bildet tyder likevel på at kommuneblokkene i dette området ikke er avklart. Målselv kan gå nordover og søke integrasjon mot Balsfjord, Storfjord og evt. Lyngen. Bardu kan søke regionsenterstatus (Setermoen) og regional utvikling i en kommuneblokk sørover. Og Dyrøy og Sørreisa kan stå overfor et valg om de skal tilnærme seg nye Senja kommune eller satse på en indre kommuneblokk sammen med Målselv og Bardu, der også Salangen og evt. Lavangen kan inngå.

Samtalene tyder på at dette er spørsmål som må avklares av minst to viktige grunner, dels det framtidige tjenestesamarbeidet som krever mer formalisering i en fastere og mer bærekraftig samarbeidsstruktur, og dels videreutviklingen av Midt-Troms og Nord-Troms som regionale tyngdepunkt med felles politikk for samfunnsutvikling og regional påvirkning. Flere statlige aktører som Nav, Politiet og Skatteetaten kan dessuten ha behov for en samordnet dialog om organisering av den statlige 1.linje. Spørsmålet kan bli om kommunene selv skal ta initiativ til en mer forpliktende gruppering, eller bli gruppert.

4.3 To-sporet kommunereform i Troms

Stortinget har nylig vedtatt at nye sammenslutninger skal være frivillige. Kommunestyrene må være enige i evt. sammenslutninger og det er kommunene som skal være forandringsledere.

NIVI Analyse har argumentert for at en slik reformlinje aktualiserer overgang til en to-sporet kommunereform, som kan bety et videre arbeid langs to reformspor:

- Utvikling av sterkere regionkommuner etter modell av f.eks. Senja eller andre interessante sammenslutninger, inkludert mulighet for forsøk med nye interessante kommunemodeller og modellkommunestatus for nye innovative kommuner
- Innføring av en forsterket samarbeidsstruktur, der stegvis integrasjon i nye samarbeidsstrukturer kan være en del av strategien for å utvikle en sterkere kommuner, evt. representere et varig alternativ for noen kommuner som f.eks. ufrivillige små

NIVI har tatt i bruk begrepene kommuneblokker og regionale tyngdepunkt som navn på nye forpliktende samarbeidsstrukturer. Kommuneblokken er tenkt som en fast samarbeidsstruktur for tjenesteproduksjon med vekt på de lovpålagte velferdsoppgavene. Kommuneblokken består av nært sammenhengende kommuner som kan bli en ny kommune. Den kan utgjøre en skyggestruktur på veien mot en ny kommuneinndeling.

Det regionale tyngdepunktet er vanligvis et større geografisk område som angir kommunens subregionale tilhørighet, typisk et felles bo- og arbeidsmarkedsområde, en såkalt BAS-region eller et regionrådsområde som dekker kommuner med felles interesser og samarbeidshistorie. Formålet med det regionale tyngdepunktet er samarbeid om regionalpolitiske oppgaver, felles interessepolitikk og forpliktende samhandling med staten og fylkeskommunen.

NIVI har gjennomført flere intervjuundersøkelser der kommunene etterlyser en ny oppgavegjennomgang med sikte på tilføring av nye interessante oppgaver til kommunene. Interessen knytter seg særlig til økt ansvar for tilretteleggende oppgaver innenfor samfunnsutvikling. Det argumenteres også for at fylkeskommunen, fylkesmannen og de andre regionale statsetatene bør forpliktes som aktive medbyggere i det videre reformarbeid.

For å konkretisere hva som kan ligge i en utviklingsplan for et regionalt tyngdepunkt kan det pekes på følgende:

- Konkretisering av en felles samfunnsutviklerfunksjon med forankring i eierkommunene, med fagkompetanse og virkemidler innenfor områder som:

- IKT og digitalisering, inkl. velferdsteknologi
- Næring og innovasjon innenfor fiskeri, havbruk, industri, landbruk, reindrift, reiseliv etc.
- Fiskeri- og kystsoneforvaltning
- Regional planlegging inkl. felles plankontor, felles kystsonesplan og andre temabaserte planer
- Utslippsreduksjon og klimatilpasning
- Beredskap og samfunnsikkerhet, inkl. felles brannvesen
- Kompetanseutvikling for egne ansatte inkl. samarbeid om voksenopplæring og etter- og videreutdanning
- Ansvar for skoleutvikling og regional tilpasning innenfor videregående utdanning, herunder samarbeid om pedagogisk utviklingskontor inkl. PPT
- Regional transportplan og samferdselskompetanse
- Dialog med fylkeskommunen og andre regionale utviklingsaktører om regional utviklingsplan og forvaltning av nye tilretteleggende virkemidler for næringsutvikling. Initiativ til desentralisering og samordnet forvaltning av særskilte distriktpolitiske virkemidler kan evt. også være en mulighet.
- Dialog med statlig helseforetak om forbedret samhandling om lovpålagte helsetjenester til innbyggerne, herunder videreutvikling av distriktsmedisinske sentre med desentraliserte spesialisthelsetjenester, samarbeid om pakkeforløp og andre tiltak som kan sikre en kompetent, tilgjengelig og sømløs helsetjeneste
- Dialog om samordnet 1.linjeløsning for andre relevante regionale statsetater, f.eks. Nav, politiet og skatteetaten
- Arbeid med regionrådets roller og eksterne kommunikasjon og påvirkningsarbeid
- Regional kommunedialog med Fylkesmannen

I Troms etterlyses både flere oppgaver og ikke minst høyere prioritering av investeringer i infrastruktur som grunnlag for utvidet samarbeid og utvikling av sterkere kommuner. To-sporet reform framstår som en aktuell tilnærming og det kan ligge godt til rette for å klargjøre kommunenes tilhørighet til både kommuneblokker og regionale tyngdepunkter.

Hvis kommunene i Troms skulle klare å gruppere seg og forplikte seg til felles opptreden innenfor tjenesteproduksjon og samfunnsutvikling, vil det utvilsomt være en stor fordel i den videre forvaltningsutvikling.

4.4 Tyngdepunkter og kommuneblokker i Troms og Finnmark

Nedenfor følger to tabeller som illustrerer en mulig inndeling i syv regionale tyngdepunkt og 12 faste kommuneblokker i Troms og Finnmark. I tillegg kommer Sør-Varanger kommune som er i en spesiell geografisk situasjon. Strukturen bør være mulig å etablere i begge fylker innen 2020, som grunnlag for utvidet samarbeid om tjenester og samfunnsutvikling.

I tabellene er kommuner merket med stjerne vurdert som vippekommuner som kan tilhøre et annet regionalt tyngdepunkt eller en tilgrensende kommuneblokk. Disse kommunene kan selv avklare sin egen geografiske tilhørighet.

I tilfellet Storfjord kan det i lys av intervjuene være aktuelt med tilhørighet til Balsfjord-Lyngen blokken. Kautokeino og Karasjok kan evt. danne en egen kommuneblokk og begge kommunene kan evt. også tilhøre samme regionale tyngdepunkt, som f.eks. kan være Midt-Finnmark. Det vil i så fall bidra til en bedre regional balanse mellom de regionale tyngdepunktene i Finnmark.

Det kan innvendes at skissen innebærer en stor forskjell i befolkningsgrunnlag særlig mellom de syv regionale tyngdepunktene. Nord-Troms og Midt-Finnmark kan ha likhetstrekk med en kommuneblokk, men de er likevel gitt en regional status ut fra særlige regionalpolitiske grunner. I Finnmark henger forslaget sammen med en svak regionrådsstruktur sammenliknet med alle andre distriktsfylker, samt foreliggende tanker om å reetablere Midt-Finnmark Regionråd. Nord-Troms har et innarbeidet regionråd og har over lang tid vært en egen tiltakssone.

Harstad	24817	Lenvik	11667
Kvæfjord	2892	Berg	893
Skånland	3018	Torsken	946
Ibestad	1386	Tranøy	1533
Tjeldsund	1251	Sørreisa	3497
Gratangen	1100	Dyrøy	1152
Lavangen*	1056	Målselv	6789
Narvik	18624	Bardu	3983
Evenes	1411	Salangen	2221
Ballangen	2501	Midt-Troms	32681
Tysfjord østside	979		
Sør-Troms og Ofoten	59035	Nordreisa	4917
		Skjervøy	2933
Tromsø	76062	Kåfjord	2113
Balsfjord	5621	Storfjord*	1856
Karlsøy	2254	Lyngen*	2883
Tromsøområdet	83937	Kvænangen*	1221
		Nord-Troms	15923
Alta	20648		
Hasvik	1011	Vadsø	5980
Loppa	916	Vardø	2102
Kautokeino*	2929	Sør-Varanger	10090
Hammerfest	10541	Tana	2913
Kvalsund	1018	Nesseby	953
Måsøy*	1236	Gamvik*	1156
Vest-Finnmark	38299	Berlevåg	981
		Båtsfjord	2290
Nordkapp	3205	Øst-Finnmark	26465
Porsanger	3981		
Lebesby	1358		
Karasjok*	2689		
Midt-Finnmark	11233		

Tabell 4.2 Mulige regionale tyngdepunkter i Troms og Finnmark. Folketall pr. 3.kvartal 2018. * angir vippekommuner som kan tilhøre annet regionalt tyngdepunkt.

Harstad	24817	Narvik	18624
Kvæfjord	2892	Gratangen	1100
Skånland	3018	Lavangen*	1056
Ibestad	1386	Evenes	1411
Tjeldsund	1251	Ballangen	2501
Harstadblokken	33364	Tysfjord østside	979
		Narvikblokken	25671
Lenvik	11667		
Berg	893	Målselv	6789
Torsken	946	Bardu	3983
Tranøy	1533	Salangen	2221
Sørreisa	3497	Målselv-Bardu blokken	12993
Dyrøy*	1152		
Senjablokken	19688	Balsfjord	5621
		Lyngen	2883
Tromsø	76062	Storfjord	1856
Karlsøy	2254	Balsfjord-Lyngen blokken	10360
Tromsø-Karlsøy blokken	78316		
		Alta	20648
Nordreisa	4917	Hasvik	1011
Skjervøy	2933	Loppa	916
Kåfjord	2113	Kvænangen*	1221
Nord-Troms blokken	9963	Kautokeino*	2929
		Altablokken	26725
Hammerfest	10541		
Kvalsund	1018	Nordkapp	3205
Måsøy*	1236	Porsanger	3981
Hammerfestblokken	12795	Lebesby	1358
		Karasjok*	2689
Tana	2913	Midt-Finnmark blokken	11233
Nesseby	953		
Gamvik*	1156	Vadsø	5980
Berlevåg	981	Vardø	2102
Båtsfjord	2290	Vadsø-Vardø blokken	8082
Tanablokken	8293		
		Sør-Varanger	10090

Tabell 4.3 Mulige kommuneblokker i Troms og Finnmark, inkludert Narvikblokken. Folketall pr. 3.kvartal 2018. * angir vippekommuner som kan tilhøre annen kommuneblokk, evt. danne en egen kommuneblokk (Kautokeino og Karasjok).

Oversikt over interkommunalt samarbeid i Midt-Troms.

Kilde: TF-rapport nr.365 Utredning av kommunestruktur i Midt-Troms 2015

Område	Organisering	Kommuner	Øvrige deltakere	Hensikt
Midt-Troms regionråd	Kl § 27	Bardu, Berg, Dyrøy, Lenvik, Målselv, Sørreisa, Torsken og Tranøy		
Sør-Troms regionråd	Kl § 27	Lavangen og Salangen	Gratangen, Harstad, Ibestad, Kvæfjord og Skånland	
Administrasjon				
Administrativt råd	Kl § 27	Bardu, Berg, Dyrøy, Lenvik, Målselv, Sørreisa, Torsken og Tranøy		AR er på linje med regionrådet en del av styringsstrukturen i Midt-Troms regionråd.
Astafjord IKT og Drift (K4)	Vert iht. kl. § 28: Salangen	Lavangen og Salangen	Gratangen	Utvikle, etablere og drive en felles IKT driftstjeneste
Astafjord lønn og regnskap (K4)	Vert iht. kl. § 28: Lavangen	Lavangen og Salangen	Gratangen	
Astafjord skatt og innfordring (K4)	Vert iht. kl. § 28: Gratangen	Lavangen og Salangen	Gratangen	
Bankavtale	Innkjøpsavtale	Bardu, Berg, Dyrøy, Lenvik, Målselv, Sørreisa, Torsken og Tranøy		
Felles økonomi-system	Innkjøpsavtale	Bardu, Berg, Målselv, Sørreisa, Torsken og Tranøy		
IKT-forum	Uformelt	Bardu, Berg, Dyrøy, Lenvik, Målselv, Sørreisa, Torsken og Tranøy		
Interkommunalt arkiv Troms IKS	IKS	Bardu, Berg, Dyrøy, Lavangen, Lenvik, Målselv, Salangen, Sørreisa, Torsken og Tranøy	De fleste kommunene i Troms	

Kom Rev Nord IKS	IKS	Berg, Lenvik, Målselv, Sørreisa, Torsken og Tranøy	En rekke kommuner i nordre Nordland og Troms	Felles kommunale revisjonstjenester
Midt-Troms arbeidsgiverkontroll	KI § 27	Bardu, Berg, Dyrøy, Målselv, Sørreisa, Torsken og Tranøy		Felles kontroll av innberetninger innenfor skatt og avgifter. Underlagt Midt-Troms regionråd.
Personalforum	Uformelt	Bardu, Berg, Dyrøy, Lenvik, Målselv, Sørreisa, Torsken og Tranøy		
Økonomisjeforum	Uformelt	Bardu, Berg, Dyrøy, Lenvik, Målselv, Sørreisa, Torsken og Tranøy		
<i>Oppvekst</i>				
Barnehageforum	Uformelt	Bardu, Dyrøy, Lavangen Målselv og Salangen		
Kulturforum	Uformelt	Bardu, Berg, Dyrøy, Lenvik, Målselv, Sørreisa, Torsken og Tranøy		
Kulturskoleforum	Uformelt	Bardu, Berg, Dyrøy, Lenvik, Målselv, Sørreisa, Torsken og Tranøy		
Pedagogisk senter	KI § 27	Berg, Lenvik, Torsken og Tranøy		Drive regional kompetanseutvikling i grunnskole, barnehage og SFO bl.a. gjennom etterutdanning, kurs, konferanser, veiledning, prosjekt og nettverksbygging. Underlagt Midt-Troms regionråd.
PPT for Bardu og Målselv	KI § 27	Bardu og Målselv		
PPT for Dyrøy, Lavangen, Salangen og Troms fylke	KI § 27	Dyrøy, Lavangen og Salangen	Troms fylkeskommune	
PPT Midt-Troms	KI § 27	Berg, Lenvik, Sørreisa, Torsken og Tranøy		Underlagt Midt-Troms regionråd.
Skoleforum	Uformelt	Bardu, Dyrøy, Lavangen Målselv og Salangen		
Utdanningsmessa	KI § 27	Bardu, Berg, Dyrøy, Lenvik, Målselv, Sørreisa, Torsken og Tranøy	Lavangen og Salangen	Årlig tiltak/prosjekt, eies av Midt-Troms regionråd med Pedagogisk Senter som utøver/prosjektleder. Nært knyttet opp mot rådgivernetverket.

<u>Helse- og omsorgstjenester</u>			
Bardu interkommunale legevakt	Vert iht. kl. § 28: Bardu	Bardu, Målselv, Lavangen og Salangen	
Distriktmedisinsk senter for Midt-Troms	Ulik organisering avhengig av tjeneste	Bardu, Berg, Dyrøy, Lenvik, Målselv, Sørreisa, Torsken og Tranøy	Omfatter kommunale og interkommunale spesialisthelsetjenester
Fastlegetjeneste	Kl § 27	Dyrøy og Sørreisa	
Fastlegetjeneste (Senjalegene)	Vert iht. kl. § 28: Lenvik	Berg, Lenvik, Torsken og Tranøy	
Finnsnes interkommunale legevakt	Vert iht. kl. § 28: Lenvik	Berg, Dyrøy, Lenvik, Sørreisa, Torsken og Tranøy	
Fritidsklubb psykisk utviklingshemmede		Lenvik og Sørreisa	
Geriatrinettverket Midt-Troms	Uformelt	Bardu, Berg, Dyrøy, Lenvik, Målselv, Sørreisa, Torsken og Tranøy	
Helsesøstre for regionen	Uformelt	Bardu, Berg, Dyrøy, Lavangen, Lenvik, Målselv, Salangen, Sørreisa, Torsken og Tranøy	
Jordmørtjenester	Vert iht. kl. § 28: Lenvik	Berg, Dyrøy, Lenvik, Målselv, Sørreisa, Torsken og Tranøy	
Løkta	Kl § 27	Bardu, Berg, Dyrøy, Lenvik, Målselv, Sørreisa, Torsken og Tranøy	Kvalitetsutviklingsenhet for helse- og omsorgstjenesten i Midt-Troms. Underlagt Midt-Troms regionråd.
Nettverk for psykisk helse Midt-Troms	Uformelt	Bardu, Berg, Dyrøy, Lenvik, Målselv, Sørreisa, Torsken og Tranøy	
Nettverk lindrende behandling	Uformelt	Bardu, Berg, Dyrøy, Lenvik, Målselv, Sørreisa, Torsken og Tranøy	
PU-nettverket Midt-Troms	Uformelt	Bardu, Berg, Dyrøy, Lenvik, Målselv, Sørreisa, Torsken og Tranøy	

Sa-Do kompetansenettverk	Uformelt	Bardu, Berg, Dyrøy, Lenvik, Målselv, Sørreisa, Torsken og Tranøy	Nettverk innenfor saksbehandling og dokumentasjon i helsefeltet.
<u>Sosialtjenester</u>			
Astafjord barnevernstjenester (K4)	Vert iht. kl. § 28: Salangen	Lavangen og Salangen	Gratangen
Barnevernsforum for Midt-Troms	Uformelt	Bardu, Berg, Dyrøy, Lavangen, Lenvik, Målselv, Salangen, Sørreisa, Torsken og Tranøy	
Boligsosial handlingsplan	Uformelt	Berg, Lenvik, Målselv, Sørreisa, Torsken og Tranøy	Finne de riktige tiltakene for enkeltpersoner og familier som har vansker med å komme seg inn på boligmarkedet.
Krisesenteret i Midt-Troms	Ideell organisasjon	Bardu, Berg, Dyrøy, Lavangen, Lenvik, Målselv, Salangen, Sørreisa, Torsken og Tranøy	Et gratis, døgnåpent tilbud for kvinner, menn og barn av alle nasjonaliteter som er, eller har vært utsatt for vold i nære relasjoner. Delfinansieres av kommunene.
Lenvik barnevernstjenester	Vert iht. kl. § 28: Lenvik	Berg, Lenvik, Torsken og Tranøy	
Mitra AS	AS	Lenvik, Sørreisa og Tranøy	Vekstbedrift
Sørreisa barnevernstjenester	Vert iht. kl. § 28: Sørreisa	Dyrøy og Sørreisa	
<u>Landbruk, sjemat og naturforvaltning</u>			
Fiskehelse		Berg, Lenvik, Torsken og Tranøy	
Landbruksforum	Uformelt	Bardu, Berg, Dyrøy, Lenvik, Målselv, Sørreisa, Torsken og Tranøy	
Landbrukskontor Målselv	Vert iht. kl. § 28: Målselv	Berg, Målselv og Torsken	
Midt-Troms friluftsråd	Kl § 27	Bardu, Berg, Dyrøy, Lenvik, Målselv, Sørreisa, Torsken og Tranøy	Arbeide for økt forståelse for friluftslivets betydning, bedre friluftskultur og utbredelse av friluftslivet.
Midt-Troms Viltregion	Vert iht. kl. § 28: Dyrøy	Bardu, Dyrøy, Lavangen, Lenvik, Målselv, Salangen og Sørreisa	

Senja Viltregion	Vert iht. kl. § 28: Tranøy	Berg, Lenvik, Torsken og Tranøy		
SenjaLab	Kl § 27	Berg, Lenvik, Sørreisa, Torsken og Tranøy		Yter tjenester innen laboratorieanalyse og innen miljørettet helsevern. Underlagt Midt-Troms regionråd.
Skogbrukssjef distrikt IV	Vert iht. kl. § 28: Lenvik	Berg, Lenvik, Sørreisa, Torsken og Tranøy		
Utveksling av jord- og skogbrukstjenester	Vert iht. kl. § 28: Bardu	Bardu og Salangen		
Utveksling av jord- og skogbrukstjenester	Kl. § 28	Dyrøy (skogbruk) Sørreisa (landbruk)		
Veterinærvakt Finnsnes	Vert iht. kl. § 28: Lenvik	Berg, Lenvik, Sørreisa, Torsken og Tranøy		
Veterinærvakt Salangen	Vert iht. kl. § 28: Salangen	Bardu, Dyrøy, Lavangen og Salangen	Ibestad	
<u>Tekniske tjenester</u>				
Astafjord kart og oppmåling (K4)	Vert iht. kl. § 28: Gratangen	Lavangen og Salangen	Gratangen	Drive felles kart- og oppmålingstjeneste i regionen
Senja Avfall IKS	IKS	Berg, Dyrøy, Lenvik, Målselv, Sørreisa, Torsken og Tranøy	Balsfjord	
Teknisk samarbeidsforum	Uformelt	Bardu, Berg, Dyrøy, Lenvik, Målselv, Sørreisa, Torsken og Tranøy		
<u>Brannvern og beredskap</u>				
110-sentralen Tromsø	Kl § 27	Bardu, Berg, Dyrøy, Lenvik, Målselv, Sørreisa, Torsken og Tranøy	Balsfjord, Karlsøy, Kvæningen, Kåfjord, Lyngen, Nordreisa, Skjervøy, Storfjord og Tromsø	
Brannsjef Lenvik	Vert iht. kl. § 28: Lenvik	Berg og Lenvik		
Brannsjef Sørreisa	Vert iht. kl. § 28: Sørreisa	Dyrøy og Sørreisa		
Feietjenester		Dyrøy og Sørreisa		
Feietjenester		Berg og Lenvik		

Indre Sør-Troms Interkommunale Brann- og Feiervesen	Vert iht. kl. § 28: Salangen	Lavangen og Salangen	Gratangen	
Oljevernberedskap	Kl § 27	Berg, Dyrøy, Lenvik, Målselv, Sørreisa, Torsken og Tranøy		
<u>Næringsutvikling</u>				
Film Camp AS	AS	Berg, Målselv, Lenvik, Sørreisa, Torsken og Tranøy	Troms fylkeskommune	Et ressurs- og et produksjonssenter for film- og TV-produksjon. Bedriften er et redskap for eierens strukturelle mål. FilmCamp skal bidra til å øke filmproduksjonen i regionen, både kvalitativt og kvantitativt.
Forsvarskordinator	Kl § 27	Bardu, Målselv og Sørreisa		
Næringslederforum	Uformelt	Bardu, Berg, Dyrøy, Lenvik, Målselv, Sørreisa, Torsken og Tranøy		
Senja Næringshage AS	AS	Berg, Dyrøy, Lenvik, Sørreisa, Torsken og Tranøy	Innovasjon Norge, SIVA, Troms fylkeskommune	
<u>Annet</u>				
Biblioteksnettverk	Uformelt	Bardu, Berg, Dyrøy, Lenvik, Målselv, Sørreisa, Torsken og Tranøy		
Biblioteksjef Lenvik	Vert iht. kl. § 28: Lenvik	Berg, Lenvik og Tranøy		
Midt-Troms museum	Stiftelse	Bardu, Berg, Dyrøy, Lenvik, Målselv, Sørreisa, Torsken og Tranøy	Balsfjord	

Kvæningen kommune
Økonomiavdeling

SKATTEETATEN
Postboks 9200 Grønland
0134 OSLO

Att. Solveig Øvervatn

Deres ref:
2019/5211411

Vår ref:
2018/77-27

Løpenr:
323/2019

Arkivkode
203

Dato
08.02.2019

Tilbakemelding på rapport fra kontorkontroll av skatteoppkreverfunksjonen i Kvæningen

Det vises til brev av 21. januar 2019 angående rapport fra kontorkontroll av skatteoppkreverfunksjonen i Kvæningen kommune 2-2018

I brevets pkt 3 bes det om en skriftlig tilbakemelding om hvilke tiltak skatteoppkreveren vil iverksette for å rette seg etter pålegg som er gitt i rapportens pkt 2, og når disse vil bli iverksatt.

Skatteoppkreveren i Kvæningen beklager at avviket i pkt 2 har oppstått.

For ettertiden vil skatteoppkreveren i Kvæningen sørge for å lukke avviket med å utføre de oppgaver som følger av instruksen og utføre de aktivitetene som retningslinje for skatteoppkreverens arbeid med a-melding beskriver.

Skatteoppkreveren vil snarest sørge for å lukke avviket som er avdekket ved å foreta nødvendige batch-kjøringer og behandle eventuelle avvik slik retningslinjene krever.

Med vennlig hilsen

Tore Li
Skatteoppkrever
Direkte innvalg: 77778822
e-post: tore.li@kvanangen.kommune.no

Dokumentet er elektronisk godkjent og inneholder derfor ikke håndskrevet signatur.

Postadresse:

Kommunehuset, Garu 8
9161 BUREFJORD

E-post: post@kvanangen.kommune.no

Besøksadresse:

Kommunehuset, Gargu 8

www.kvanangen.kommune.no

47400709161Telefon:
777788200

Organisasjonsnr: 940331102

HØRING

Fra:	Hovedstyret	Dato:	01.03.2019
Til:	Fylkesstyrene, KS Bedrift og medlemmene i KS	Dokument nr.:	15/00785-28
Kopi til:			

Høring - Endring av vedtekter for KS - Representasjon til Fylkesmøter og Landsting

Hovedstyret i KS vedtok 25.01.19 å sende forslag til endring av vedtektene for KS om representasjon til Landsting og fylkesmøter på høring til fylkesstyrene og medlemmene. Forslaget til endring av vedtektene skal behandles på ekstraordinært Landsting 28.05.19.

Hovedstyret behandlet 04.03.19 sak om hvorvidt vedtektenes punkt om kontingent også skulle behandles på det ekstraordinære Landstinget. Det ble vedtatt at vedtektene om kontingent ikke endres i denne omgang.

Høringsfristen er satt til 27.03.19.

Endringer i kommune- og fylkeskommunestrukturen får konsekvenser for representasjon i KS landsting og fylkesmøter. Endringene i representasjon for de kommuner og fylkeskommuner som slår seg sammen vil gi en annen fordeling av representanter i fylkesmøtene og av delegater til Landstinget.

Neste ordinære landsting er i februar 2020. Dersom dette Landstinget skal fungere på en representativ måte, må ny fordeling av delegater være gjort på forhånd. Det er viktig at Landstinget 2020 har et representasjonsgrunnlag som er omforent slik at de vedtak som der treffes blir fullt ut akseptert i alle deler av organisasjonen og dens medlemmer.

Det legges derfor opp til et ekstraordinært Landsting i mai i år. Dette Landsting skal kun behandle de vedtektsendringer som er nødvendige for å sikre ny representasjonen både til fylkesmøtene og Landstinget. Derfor fremmes også et forslag om å gi mulighet for å utvide antall medlemmer i fylkesstyrene når flere fylker slå seg sammen.

Hovedstyret har igangsatt et arbeid med mulig revidering også av andre bestemmelser i vedtektene. Dette skal behandles på vanlig vis i det ordinære landstinget i 2020.

Ny modell for representasjon fra fylkeskommuner og kommuner til Landstinget

Hovedstyret har innstilt på at antall delegater til landstinget bør beholdes omtrent på det nivå som de forrige landsting, dvs. 250-260 delegater. Dette gir mulighet til et balansert styrkeforhold mellom fylkeskommuner og kommuner.

Forslaget som nå sendes på høring innebærer en noe endret fordeling kommunene i mellom der mellomstore og store kommuner får noe sterkere representasjon.

Dersom man hadde anvendt dagens vedtekter på valg av utsendinger til Landstinget 2020, ville Landstinget – på grunn av endringer i kommune- og fylkesstrukturen - blitt redusert fra 218 til 146 (i tillegg kommer Hovedstyret og utsendinger fra KS Bedrift). En annen konsekvens er at det vil bli svært liten forskjell i antall utsendinger mellom små og store fylker. Tallet vil kun variere mellom 12 og 14 utsendinger.

Hvis vi ser på fylkeskommunenes antall delegater i 2020 med dagens vedtekter, vil f.eks. de tre fylkeskommunene som går inn i nye Viken fylkeskommune samlet gå fra å ha 12 delegater til 4 delegater. Kommunedelegatene fra Viken ville blitt redusert fra 26 til 10. Til sammenligning vil Møre og Romsdal fylkeskommune ha uendret antall delegater – 4 fra fylkeskommunen og 8 fra kommunene. Dvs. at de sender nesten like mange delegater til Landstinget som de nye og langt større fylkene.

Føringer for ny modell:

- Det skilles mer mellom små og store fylker både for antall delegater fra kommuner og fylkeskommuner.
- Balansen opprettholdes mellom fylkeskommunene og kommunene – ca 1/3 av delegatene kommer fra fylkeskommunene.
- Pga. stor ulikhet i folketall i fylkeskommunene øker antall delegater fra fylkeskommunen noe ved økende innbyggertall.

Fylkeskommunenes delegater starter med 4 for fylker under 300.000 og øker med 1 utsending for hver 100.000. Kommunens delegater starter med 9 for fylker under 300.000 og øker med 2 utsendinger pr. 100.000.

Modellen gir til sammen 221 delegater – mot dagens 218 (eks. Hovedstyret og KS Bedrift):

Innbyggere	Antall fylker	Delegater Fylkeskommunen	Totalt fra fylkeskommunene	Delegater kommuner	Totalt fra kommuner
0 - 300.000	3	4	12	9	27
300 - 400.000	2	5	10	11	22
400 - 500.000	3	6	18	13	39
500 - 600.000		7		15	
600 - 700.000	2	8	16	17	34
700 - 800.000		9		19	
800 - 900.000		10		21	
900 - 1000.000		11		23	
1000 – 1100.000		12		25	
1100 – 1200.000		13		27	
1200 – 1300.000	1	14	14	29	29
SUM			70		151

Ny modell for representasjon fra fylkeskommunene og kommunene til fylkesmøtet

Føringer for ny modell:

- Alle kommunene skal være representert.
- Kortere intervaller utfra folketall gjenspeiler bedre varierende kommunestørrelse.
- Store kommuner og spesielt storbyene, får økt representasjonen.
- For fylkeskommunene starter antallet delegater på 13, som er det samme antallet som alle fylkeskommunene har fast i dag. Ved økende innbyggertall øker representasjonen noe.
- For å få en mer rettferdig fordeling kommunene i mellom må det godtas at summen av kommunedelegater til fylkesmøtene øker.

Delegater fra kommuner til fylkesmøtene:

Inntil 3000	innb.	1 delegat
3001-10 000	«	2 delegater
10 001-20 000	«	3 «
20 001-30 000	«	4 «
30 001-40 000	«	5 «
40 001-50 000	«	6 «
50 001-60 000	«	7 «
60 001-70 000	«	8 «
70 001-90 000	«	9 «
90 001-120 000	«	10 «
120 001-150 000	«	11 «
150 001-180 000	«	12 «
180 001-210 000	«	13 «
210 001-240 000	«	14 «
240 001-270 000	«	15 «
270 001-300 000	«	16 «
300 001-	«	17 «

Delegater fra fylkeskommunene til fylkesmøtene:

Inntil 300 000 innbyggere: 13 delegater.

For hver 100 000 innbyggere i tillegg øker representasjonen med 1 delegat.

Fylker 2020:	Innb. 2018	Delegater fra fylkeskommunene til fylkesmøtet:	Delegater fra kommunene til fylkesmøtet:	Delegater fra fylkeskommunen og kommunene til fylkesmøtet:
Viken	1 227 958	23	184	207
Oslo	673 469			
Innlandet	364 528	14	97	111
Vestfold og Telemark	422 449	15	71	86
Agder	303 754	14	59	73
Rogaland	473 526	15	74	89
Vestland	632 769	17	103	120
Møre og Romsdal	266 856	13	63	76
Trøndelag	458 744	15	84	99
Nordland	243 335	13	70	83
Troms og Finnmark	242 666	13	65	78

Størrelsen på fylkestyrene:

I tillegg til vedtektenes punkt om valg til Landsting og fylkesmøtene, bør også punktene som omhandler valg av fylkestyret, 11.2 og 11.7, endres.

Dagens vedtekter (pkt. 11.7) sier at fylkestyret består av 6-8 medlemmer inkl. representant for KS Bedrift. For å imøtegå at det ved tidligere fylkessammenslåing har det vært et ønske om å ha mulighet til å lage større fylkestyrer, foreslås det at antall medlemmer i fylkestyret endres fra 6-8 til 7-11. Dersom man etablerer fylkestyrer over de nye fylkesgrensene økes antall medlemmer til maks 15.

Forslag til tekst nye vedtekter

§4 Valg av landstingsrepresentanter

Dagens 4.1:

Kommunenes landstingsdelegater med varadelegater velges for landstingsperioden på første fylkesmøte i perioden. Kommunenes representanter i Fylkesmøtet velger så mange landstingsdelegater som det samlede innbyggertall i fylket pr. 1.1. i valgåret tilsier:

Inntil 100 000 innbyggere	- 5 delegater
100 001 til 150 000 innbyggere	- 6 delegater
150 001 til 200 000 innbyggere	- 7 delegater
200 001 til 300 001 innbyggere	- 8 delegater
300 001 til 400 000 innbyggere	- 9 delegater
400 001 og flere innbyggere	- 10 delegater

Nytt forslag 4.1.

Kommunenes landstingsdelegater med varadelegater velges for landstingsperioden på første fylkesmøte etter kommune- og fylkestingsvalget. Kommunenes representanter i Fylkesmøtet velger så mange landstingsdelegater som det samlede innbyggertall i fylket pr. 1.1. i valgåret tilsier:

Inntil 300 000 innbyggere	- 9 delegater
300 001 til 400 000 innbyggere	- 11 delegater
400 001 til 500 000 innbyggere	- 13 delegater
500 001 til 600 000 innbyggere	- 15 delegater
600 001 til 700 000 innbyggere	- 17 delegater
700 001 til 800 000 innbyggere	- 19 delegater
800 001 til 900 000 innbyggere	- 21 delegater
900 001 til 1 000 000 innbyggere	- 23 delegater
1 000 001 til 1 100 000 innbyggere	- 25 delegater
1 100 001 til 1 200 000 innbyggere	- 27 delegater
1 200 001 til 1 300 000 innbyggere	- 29 delegater
1 300 001 og flere innbyggere	- 31 delegater

Dagens 4.3:

Fylkeskommunens landstingsdelegater med varadelegater velges blant Fylkestingets representanter og Fylkesrådene for fire år innen utgangen av oktober måned det år fylkestingsvalget er holdt, j.fr. § 17 nr.1 i Kommuneloven. Hver fylkeskommune velger delegater basert på folketall pr. 1.1. det år valg til fylkesting holdes etter følgende skala:

Inntil 100 000 innbyggere	- 2 delegater
100 001 til 150 000 innbyggere	- 3 delegater
150 001 og flere innbyggere	- 4 delegater

Nytt forslag 4.3:

Fylkeskommunens landstingsdelegater med varadelegater velges blant Fylkestingets representanter og Fylkesrådene for landstingsperioden innen utgangen av oktober måned det år fylkestingsvalget er holdt, j.fr. § 17 nr.1 i Kommuneloven. Hver fylkeskommune velger delegater etter samlede innbyggertall i fylket pr. 1.1. i valgåret, etter følgende skala:

Inntil 300 000 innbyggere	- 4 delegater
300 001 til 400 000 innbyggere	- 5 delegater
400 001 til 500 000 innbyggere	- 6 delegater
500 001 til 600 000 innbyggere	- 7 delegater
600 001 til 700 000 innbyggere	- 8 delegater

700 001 til 800 000 innbyggere	- 9 delegater
800 001 til 900 000 innbyggere	- 10 delegater
900 001 til 1 000 000 innbyggere	- 11 delegater
1 000 001 til 1 100 000 innbyggere	- 12 delegater
1 100 001 til 1 200 000 innbyggere	- 13 delegater
1 200 001 til 1 300 000 innbyggere	- 14 delegater
1 300 001 og flere innbyggere	- 15 delegater

§ 10 Fylkesmøtet

Dagens 10.9:

Hver kommune velger representanter med varamedlemmer til Fylkesmøtet på bakgrunn av folketallet pr. 1.1. det år valg til kommunestyret avholdes, etter følgende skala:

Inntil 5000 innbyggere	- 1 representant
5001 til 11 000 innbyggere	- 2 representanter
11 001 til 25 000 innbyggere	- 3 representanter
25 001 til 50 000 innbyggere	- 4 representanter
50 001 til 90 000 innbyggere	- 5 representanter
90 001 til 140 000 innbyggere	- 6 representanter
140 001 til 200 000 innbyggere	- 7 representanter
200 001 og flere innbyggere	- 8 representanter

Nytt forslag 10.9:

Hver kommune velger representanter med varamedlemmer til Fylkesmøtet på bakgrunn av folketallet pr. 1.1. det år valg til kommunestyret avholdes, etter følgende skala:

Inntil 3000 innbyggere	- 1 delegat
3001 til 10 000 innbyggere	- 2 delegater
10 001 til 20 000 innbyggere	- 3 delegater
20 001 til 30 000 innbyggere	- 4 delegater
30 001 til 40 000 innbyggere	- 5 delegater
40 001 til 50 000 innbyggere	- 6 delegater
50 001 til 60 000 innbyggere	- 7 delegater
60 001 til 70 000 innbyggere	- 8 delegater
70 001 til 90 000 innbyggere	- 9 delegater
90 001 til 120 000 innbyggere	- 10 delegater
120 001 til 150 000 innbyggere	- 11 delegater
150 001 til 180 000 innbyggere	- 12 delegater
180 001 til 210 000 innbyggere	- 13 delegater
210 001 til 240 000 innbyggere	- 14 delegater
240 001 til 270 000 innbyggere	- 15 delegater
270 001 til 300 000 innbyggere	- 16 delegater
300 001 og flere innbyggere	- 17 delegater

Dagens 10.12:

Fylkeskommunenes representanter til Fylkesmøtet består av fylkesordføreren og 12 fylkestingsmedlemmer eller fylkesråder (j.fr § 3).

Nytt forslag 10.12:

Hver fylkeskommune velger representanter med varamedlemmer til Fylkesmøtet blant Fylkestingets representanter og Fylkesrådene på bakgrunn av folketallet pr. 1.1. det år valg til fylkesting avholdes, etter følgende skala:

Inntil 300 000 innbyggere	- 13 delegater
300 001 til 400 000 innbyggere	- 14 delegater
400 001 til 500 000 innbyggere	- 15 delegater
500 001 til 600 000 innbyggere	- 16 delegater
600 001 til 700 000 innbyggere	- 17 delegater
700 001 til 800 000 innbyggere	- 18 delegater
800 001 til 900 000 innbyggere	- 19 delegater
900 001 til 1 000 000 innbyggere	- 20 delegater
1 000 001 til 1 100 000 innbyggere	- 21 delegater
1 100 001 til 1 200 000 innbyggere	- 22 delegater
1 200 001 til 1 300 000 innbyggere	- 23 delegater
1 300 001 og flere innbyggere	- 24 delegater

§ 11 Fylkestyret:

Dagens 11.2:

Det kan velges et felles Fylkestyre på tvers av fylkesgrensene. Øvre antall fylkestyremedlemmer kan da økes til 10.

Dagens 11.7:

Fylkestyret består av fra 6 til 8 medlemmer med varamedlemmer, hvorav en representant med varamedlem valgt av Bedriftsstyret.

11.2 og 11.7 slås sammen til nytt 11.2, forslag:

Fylkestyret består av 7 til 11 medlemmer med varamedlemmer, hvorav en representant med varamedlem valgt av Bedriftsstyret. Dersom man etablerer fylkestyrer over (de nye) fylkesgrensene økes antall medlemmer til maks 15.

Gunn Marit Helgesen